Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Tabula Primi libri q[ui] dicitur speculu[m] Isidori de summo bono. Et su[n]t libri tres.

https://hdl.handle.net/1874/456974

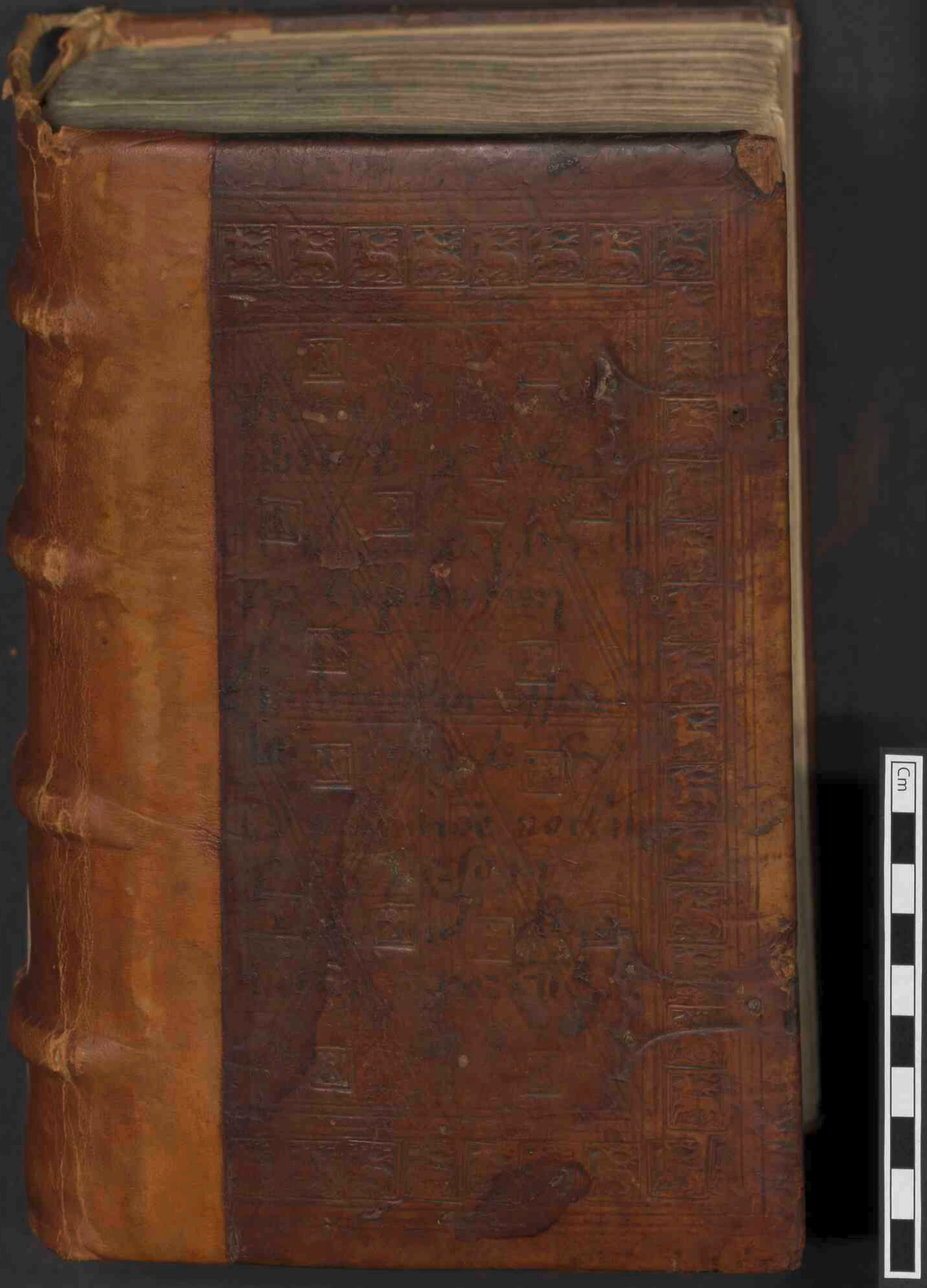
Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

deſuper per totum. quia eadem diſciplina eccleſi
e a dño de celo tribuitur ⁊ integratur. De q̃ do
minus cum ad patrem aſcenderet poſtq̃ reſur
rexit a mortuis ad apoſtolos ſuos loquebatur
Vos autem ſedete in ciuitate quo aduſq; indu
amini virtute ex alto. Tunica ergo corporis xp̄i
ē diſciplina eccleſie. Qui autē extra diſciplinā ē
alienus eſt a corpore criſti. Non ſcindamꝰ illā
igitur. ſʒ ſorciamur de illa: nō ſoluamꝰ quitq̃
de mādatis xp̄i ſʒ vnuſquiſq; in q̊ vocatus ē in
eo pmaneat apud deum.

Duodecimus Gradus.

DVodecimus abuſionis gradꝰ ē populus
ſine lege. Qui dū dei dicta ⁊ legū ſcita cōtēp
nit per diuerſas errorū vias eundem pdicōnis
laqueū incurrit. De q̃bʒ vijs ſub pſona preuari
catoris populi humanū genꝰ ꝓpheta ita deplā
git. Nos autē ſicut oues errauimꝰ: vnuſquiſq;
in viā ſuā declinauit. De q̃bʒ etiā vijs eadē ſapi
ētia loquitur per ſalomonē. Multe vie videntur
hoibʒ recte. nouiſſima earū ducunt ad mortē q̃
vtiq; multe pdicōnis vie tūc incedūtur. cum v
na regal' via. lex dei videlicet que neq; ad dex
teram neq; ad ſiniſtrā declinat per negligenciā
deſeritur. De qua ſcilicʒ via dominꝰ ihesus xp̄s
q̃ ē finis ad iuſticiā legis omni credēti denūciat
Ego ſū via. veritas et vita nemo venit ad prē
niſi p me. Ad quā viā omnes homines cōitere
inuitat dicēs. Venite ad me oēs qui laboratis
⁊ onerati eſtis. Nō eſt pſonarū acceptō apud de
um. Vbi non ē iudeus ⁊ grecus maſculꝰ ⁊ femi
na. ſeruus ⁊ lib. barbarꝰ ⁊ ſitha ſʒ omnia et in
omnibʒ xp̄s. Omnes enim vnū ſūt in xp̄o ihū
dū ꝙ xp̄s finis ē legis: q̃ ſine lege ſunt ſine xp̄o
ſūt. Igitur populꝰ ſine lege: populꝰ ſine criſto
eſt. Abuſiuū ergo ē in tpibus euāgelij populū
fieri ſine criſto: qn̄ apl'is in cunctas gētes licen
tia predicacōis data eſt. qn̄ tonitruū euāgelij
p cūctas ſeculi ptes intonuit: qn̄ gentes q̃ non
ſectabāt iuſticiā apprehēderūt iuſticiā. Quādo
qui lōge fuerūt facti ſūt ꝓpe in ſāguine criſti q̃
aliquādo nō populus nūc autē populus ſāctus
in criſto: qn̄ eſt tps acceptabile. ⁊ dies ſalutis
⁊ tēpora refrigerij in cōſpectu altiſſimi. quādo
vnaqueq; gēs habʒ teſtē reſurrectionis. quādo
ꝓteſtatur dn̄s. Ecce ego vobiſcū ſū omnibꝰ di
ebus vſq; ad cōſūmacōnem ſeculi. Nō ſimus ita
q; ſine criſto in hoc tpe tranſitorio: ne ſine no
bis xp̄s eſſe incipiat in futuro.

Explicit liber iſte. Deo laus.

Rariora

F. qu.
143

Cm

Cm

cm

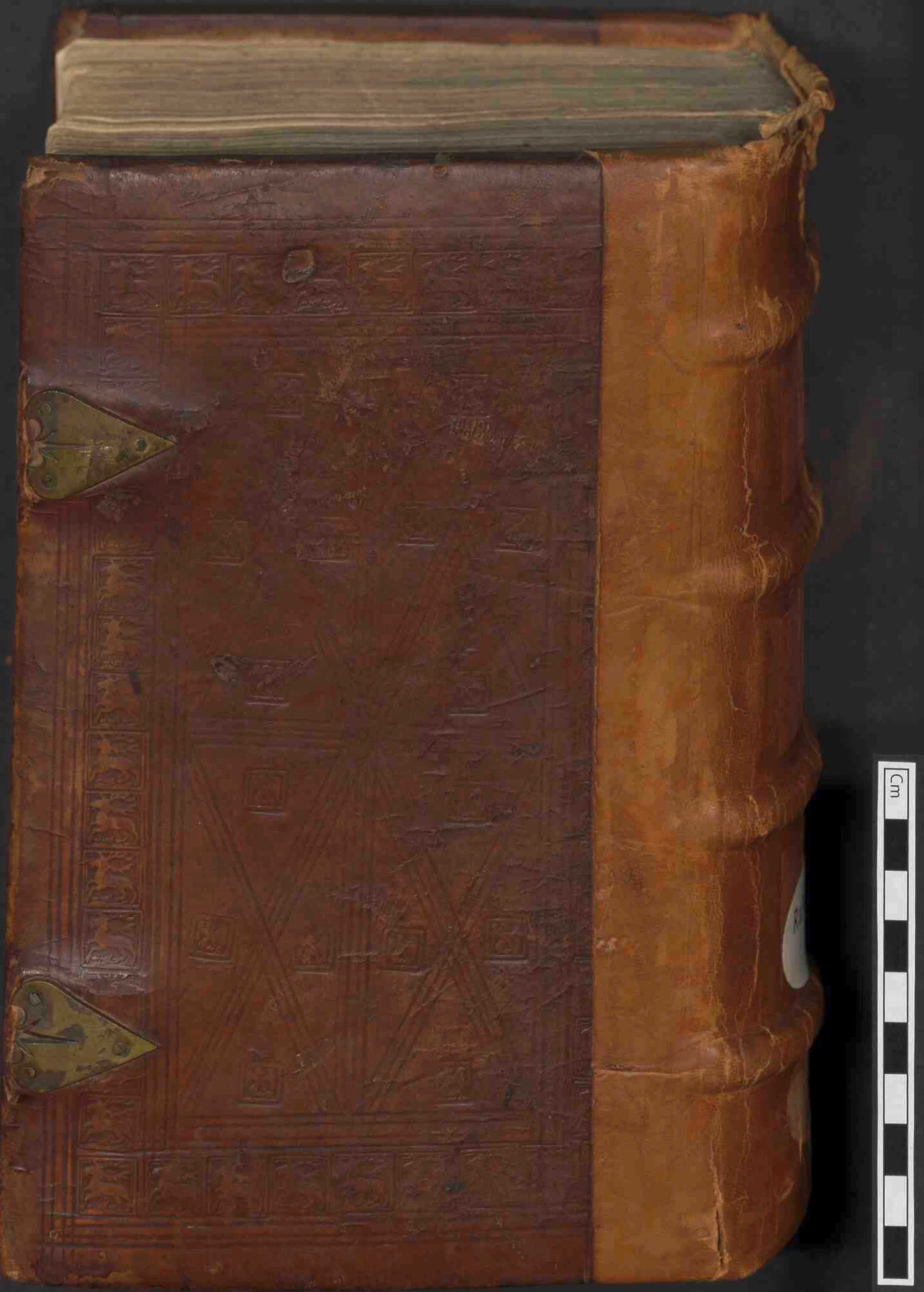
Cm

F. qu.
143

332. **Isidorus** H i s p a l e n s i s, Speculum de summo bono. [Acc.] C y p r i a n u s episcopus, De duodecim abusivis saeculi liber [Keulen, Ulr. Zell niet na 1472]. 4o. min. F. 4o. 143[1]

Type 1b. — HC* 9281 en HC 5899. — Holtrop II 61, 62. — MMW II 390. — Pr. 856. — VK 704. — Dateering volgens Proctor.

Samengeb. met nr. 18 en 390. — In den catalogus van 1608.

18. **Ambrosius** M e d i o l a n e n s i s, De officiis ministrorum. [Keulen, Ulr. Zell c. 1470]. 4o. F. 4o. 143[2]

Type 1b. — HC* 905. — BMC I p. 188. — Holtrop II 83. — MMW II 398. — Peddie I p. 31. — Pell. 588. — Pr. 860. — VK 104.

Voorin: „Liber monasterii sancti Pauli apostoli in Trajecto inferiori". — In oorspr. led. stempelband, beschreven bij Hulshof-Schretlen p. 8, pl. II 7, 11. — Samengeb. met nr. 332 en 390. — In den catalogus van 1608.

390. **Johannes** G e r s o n (Jean Charlier), Tractatulus de pollutione nocturna, an impediat celebrantem vel non. [Acc.] Forma absolutionis sacramentalis. [Keulen, Ulr. Zell c. 1466]. 4o min. F. 4o. 143[3]

Type 1 (96 m.M.). — HC* 7694 = 7666. — BMC I p. 179. — Holtrop II 48. — MMW II 356. — Peddie II p. 286. — Pell. 5219. — Pr. 800. — VK 476.

Samengeb. met nr. 18 en 332.

Liber · [illegible] ĩ traiecto

N·40·A·

4. 6.

liber monaſterij ſancti pauli ap̄li in ticcto īferiori.

Incipit tabula Primi libri q̄ dicitur ſpeculū Jſidori de ſummo bono. Et ſūt libri tres.

Quod deus ſum⁹ et incōmutabilis ſit. .1.
Q𝔡 immēſus ꝛ ommipotēs ſit deus. .2.
Q𝔡 inuiſibil' ſit deus. .3.
Q𝔡 ex creature pulchꝛitudine agnoſcāt de⁹. .4.
Q𝔡 ex nr̄o quedā ſpecies ad deū referant .5.
Q𝔡 deo nulla tēpoꝝ ſucceſſio aſſcribitur. .6.
De tempoꝛibus. .7.
De mundo. .8.
Vn̄ malum ſit inuentum. .9.
De angelis. .10.
De homine. .11.
De anima ceteriſqꝫ ſenſibus. .12.
De ſenſibus carnis. .13.
De criſto. .14.
De ſpiritu ſancto. .15.
De ecclesia ꝛ hereſibus. .16.
De hereticis. .17.
De gentibus. .18.
De lege. .19.
De ſeptem regulis legis. .20.
De differentia teſtamentoꝛum. .21.
De ſimbolo ꝛ oracōne dominica. .22.
De baptiſmo ꝛ cōione. .23.
De martirio .24.

RHENO

De ſanctorum miraculis.
De antexpo et eius ſignis.
De reſurrectione.
De iudicō.
De gehenna.
De penis impiorum.
De gloria ſanctorum.

Qđ deus ſūmus et incōmutabilis ſit

SVmmū bonū deus ē ꝙ inconmutabilis ē ⁊ corrūpi oīno non poteſt. Creatura vero bonū ē ſed non ſūmū eſt ꝙ mutabilis eſt et dū ſit quidem bonū non tamē eſſe poteſt ⁊ ſūmū. Quid ē immortalitas dei niſi eius incōmutabilitas. Nā ⁊ angeli et anime immortales ſūt ꝟ immutabiles nō ſūt. Ideoqꝫ ſolus deus dicitur immortal' ꝙ ſolus incōmutabilis. Nam anima morit̄ dū deſerēte deo de bono in malū mutatur. Sic et āgelꝰ dū deſerto deo eſt lapſus. Qđ materia ē habet vñ exiſtat. mutabile eſt. ꝙ de informi ad formā trāſit. Qđ vero non habꝫ materiā immutabile eſt ſicut deꝰ. Itaqꝫ bene hec ſubſtancialit̄ ſunt in deo. i. icorrupcio immortalitas et incōmutabilitas. Inde ⁊ merito cūcte preponit̄ creature Opus non ꝯſilium apud deū poteſt mutari. nec

variari cū. quia p varia tēpa diuerſa precipit
Sed manēs idem immutabil' et eternus qd cui
q; ꝯgruū eſt tempi ab ipſa eternitate. in eius
māſit diſpoſicōnis cōſilij. Nō vſu noſtro aliud
deū putare. aliud pulchritudinē eius. atq; aliud
manſuetudinē eius: ſicut aliud eſt homo. aliud
pulchritudo. quia deſiſtente pulchritudine homo
manet. Ac per hoc qui ita intelligit. deū corpore
um eſſe credit. dū pulchritudo dei ipſe deus ſit
Ideo deus dicitur ſimplex. ſiue non amittendo
quod habet. ſeu quia nō aliud eſt ipſe. et aliud
quod in ipſo eſt. Inordinate dici. ſeu cōferri vi
cijs. ſolēt ea que ordinate in deo ſūt utpute ſim
plicitas que aliquando dicitur pro ſtulticia.
et non eſt. apud deum vero ſumma ſimplici
tas eſt. Iuxta hanc regulam et cetera exiſti
manda ſunt

Qd immenſus et omnipotēs ſit de9 Cap. 2.

Non ideo celum et terram implet deus
ut cōtineant eum. ſed ut ipſa pocius
contineantur ab eo. Nec particulatim
deus implet omnia. ſed cum ſit idem vnus. vbi
q; tamen eſt totus. nō ita putandus eſt eſſe de
us in omnibus. ut vnaqueq; res pro magnitu
dine porcionis ſue capiat eum. id eſt maxima
maius. et minima minus. dum ſit pocius e
tiam ipſe totus in omnibus ſiue omnia in ipſo

Omnipotēcia diuine maieſtatis cūcta poteſta
tis ſue immenſitate cōcludit. Nec euadendi po
tencias eius quiſquis aditum inuenire poterit
quia ille omnia circumq̄q3 ɔſtringit. Cuncta
enim intra diuini iudicij omnipotenciam coar
tantur ſiue qua continenda ſunt ut ſalua ſint
ſeu ea que amputāda ſunt ut pereāt. Nullaten9
ergo poſſibile eſt effugere deū quempiā. Qui e
nim eum nō habet placatū nequaq̄ꝫ euadit ira
tum. Immēſitas diuine magnitudinis iſta eſt
ut intelligamus eū intra omnia ſed nō incluſū
extra omnia ſed non excluſū et ideo interiorem
ut omnia ɔtineat ideo exteriorem ut incircum
ſcripte magnitudinis ſue immēſitate omnia cō
cludat. Per id ergo qđ exterior eſt oſtenditur
creator eſſe. per id vero qđ interior gubernare
omnia demōſtratur. Ac ne ea que creata ſūt ſi
ne deo eſſent deus intra omnia eſt. Verū ne ex
tra deū eſſent deus exterior eſt. ut omnia cōclu
dantur ab eo de conſūmacōne alicui9 facti dici
tur pfectio. deus autem qui non eſt factus quo
modo eſt perfectus. Sed hūc ſermonem de vſu
noſtro ſumit humana inopia ſicut et reliqua
verba quatenus id qđ ineffabile eſt utcūq3 di
cī poſſit quoniā de deo nichil digne humanus
ſermo dicit. dū local' nō ſit deus localiter tñ in
ſuis ābulat ſanctis dū de loco in locū pdicatur

ab eis. Nam deus qui nec loco mouetur nec tp̄e
in seruis tamē suis ⁊ tp̄e ⁊ loco mouetur. Quo
ciens ab eisdē localiter predicatur: dnm de deo
nec scdm qualitatē. nec scdm sitū. nec scdm ha
bitū aut motum. aliquid digne dicatur. inest
tamen ei quodāmodo latitudo caritatis. q̄ nos
ab errore abstrahit ⁊ cōtinet in veritate. Inest
ei ⁊ lōgitudo. quā nos longanimiter malos por
tat. donec emendatos patrie future restituat.
Inest ei ⁊ latitudo per quam omnē sensum sue
sciētie immēsitate exsuperat. Inest ei et ꝓfūdū
quo dampnandos in seruis iuxta equitatem. ⁊
iuxta equalitatem amādos deus in seruis suis
disponēs preordinat.

Quod inuisibil' sit deus. Cap. 3.

Cum de deo loquēs scriptura plerumqꝫ
dicat. ecce de⁹. non q̄si visibilē ostendit
sed vbiqꝫ esse presentem significat. per
id qd dicit. ecce dominus. vel quod magnitudi
nem diuinitatis eius nullus sensus possit attin
gere. etiam nec angelica nec humana. post re
surrectionem natuā proficiat. ⁊ ad cōtemplan
dum deum in diuersa consurgat. Videre tamē
eius essentiam non valet plane q̄ꝛ nec ipsa pro
fectio angelica in totum attingit scire. scdm a
postolum qui ait. Et pax dei que exsuperat
omnem sēsum. ut subaudias etiam angelorum

Sola enim trinitas ſibi integre nota eſt ⁊ hu
manitas a xp̄o ſuſcepta que tercia eſt i trinita
te perſona. Intelligibiliter quodā miro modo
dei eēncia ſciri poteſt dum eſſe creditur. Opus
vero eius qđ vtiqꝫ equari ⁊ non poteſt atqꝫ in
dicia a nullo penitus ſciūt̄ dei ſecreta vł iudicī
a eius non poſſe ſenſu penetrari vł āgelico vel
humano. Et ideo ꝙ occulta ſed iuſta ſunt tm̄
venerari ea op⁹ ē et timere nō diſcutere aut in
q̄rere ſcđm apłm qui ait. Quis enim ↄgnouit
ſenſum dn̄i aut quis ↄſiliarius eius fuit.

Qđ ex creature pulchꝛitudine agnoſcat̄ de⁹.

Sepe ad incorporeā creatoris magnitudi
nem creaturarū corporea magnitudo cō
ponitur ut magna ↄſiderētur ex paruis
⁊ ex viſibilibus inuiſibilia exiſtimētur atqꝫ ex
pulchꝛitudine ſāctorum effcōꝛ operū cognoſca
tur. non tamē parilitate cōſimili ſed ex quadā
ſubditā et creata ſpē boni. Sicut ars in artificē
retoꝛq̄t laudem ita rerū creatoꝛ per creaturam
ſuā laudat̄. Et quāto ſit excellētioꝛ ex ipſa ope
ris cōdicōne monſtratur. Ex pulchritudine cir
cumſcripte creature pulchꝛitudinē ſuā que cir
cūſcribi neq̄t fac̄ de⁹ intelligi ut ipſis veſtigiis
reuertatur homo ad deum quibus auerſus eſt
ut ꝙ per amoꝛē pulchritudinis creature a cre
atoris forma ſe abſtulit rurſū p creature decoꝛē

ad creatoris pulchritudinē reuertatᷣ. Quibuſdā gradibꝫ intelligētie p cognicōem creaturaꝝ. ꝓgreditur hō ad intelligēdū deum creatorē. Id eſt ab inſēſibilibꝫ ſurgens ad ſenſibilia. a ſēſibilibus ſurgēs ad racōnabilia. a racōnabilibꝫ ad creatorē. Intelligibilia p ſe collaudant deū. irracōnabilia ꝯ inſenſibilia. nō per ſe ſed per nos dū ea ꝯſiderātes deū laudamus. Sed ideo dicūtur laudaꝛē ipſa qꝛ eandē laudē earū pturit cauſa. Dixerūt āntiqui ꝙ nichil tam hebes ſit qd nō ſenſū habeat in deū. Hinc ē illud qd ex ſilice dura ſcīntilla excutitᷣ. Et ſi ignis in ſaxo. vtiqꝫ ibi ſētitur ſenſus vbi ſe vita nō ſentit.

¶ Qd ex vſu noſtro quedam ſpecies ad deum referātur. ¶ Cap. 7.

Noſtro vſu deus zelare dicitur vel dolere. Hoꝝ enim motuū apud deum perturbacō nulla eſt. apud quē tranquillitas ſumma eſt. Non ita eſt precipitāda mentis ſentencia. ut credamus poſſe deo furoris vel mutacōnis accedere perturbacōnem. ſed ipſam equitatē iuſticie que reos punit. iracūdiam ſacra lectio nominauit. quoniā qd iudicātis equū ē. furoꝛ ē et indignacō paciētis. Ita ḡ intelligere opꝫ eſt ꝯ alias paſſioēs q̄s de affectione humana ducit ſcripturā ad deū. ut ꝯ iuxᷣ ſe incōmutabilꝭ ſit credēdū. et tn̄ ꝓ cāꝝ effectibꝫ ut facilius intelligatᷣ

noſtre locucõnis ⁊ mutabilitatis genere appel
letur. Tam demẽter deus humane ↄſulit infir
mitati ut quia eũ ſicut eſt non poſſimus agnoſ
cere noſtre locucõnis more ſe ipſum nobis inſi
nuet. Vñ et mẽbrorum noſtrorũ qualitatẽ ha
bere deſcribitur ⁊ paſſionum indigna dici de ſe
voluit quaten⁹ ad ſua per noſtra nos traheret
⁊ cũ cõdeſcenderit nobis cõſurgeremus ei Mul
tis modis deus ad ſignificãdum ſe hominib; de
inferioribus reb; ſpẽs ad ſe trahit quem reueã
iuxta ꝓpriam ſubſtãciam inuiſibilem eſſe ⁊ in
corporeũ conſtat. Plerũq; de corporibus ad de
um ſumũt qualitatũ ſpẽs que tamen in deo nõ
ſũt. quia in ꝓpria naturã incorpore⁹ eſt et incir
cumſcriptus ſed pro efficiẽtia cauſatũ rerum ĩ
ipſo ſpecies ſcribũtur ut quia omnia vid; dica
tur ocul⁹ ⁊ ꝓpt̃ ꝙ audit omnia dicatur auris
Pro eo aũt ꝙ auertitur ambulat pro eo autẽ
ꝙ exſpectat ſtat. Sic ⁊ in ceteris horũ ſimilibus
ab humanis mẽtib; trahitur ſimilitudo ad deũ
ſicut eſt obliuiſcens ⁊ memorãs. Hinc eſt qđ
⁊ ꝓpheta dicit Iurauit dñs exercituũ per animã
ſuam non ꝙ deus animã habeat ſꝫ hoc noſtro
narrat effectu. Et alibi ſimili figura ⁊ vermis ⁊
ſcarrabeus intelligitur. Nec mirũ ſi vilibus ſig
nacõib⁹ figuretur quũ uſq; ad noſtrarũ paſſio
nũ ſeu carnis ↄtumelias deſcendiſſe ↄgnoſcit'

Nam ⁊ xp̄s agnus nō ꝓ natura ſed ꝓ innocen
cia ⁊ leo ꝓ fortitudine non ꝓ natura ⁊ ſerpens
ꝓ morte ⁊ ſapiēcia non pro natura ſcribit̄. Nā
et in ꝓpħa plauſtri portātis fenum ſpēs ducit̄
ad deum. Et hec ideo omnia per figurā xp̄s quia
nichil eſt horū ad ꝓprietatē ſubſtācie eius non
ſcd̄m eſſenciā ſed ſecundū ſimilitudinē ſpēs du
cuntur ad deū neqꝫ ꝓ ſbſtancie ꝓprietate ſꝫ ꝓ
efficiēcia cauſarum. vn̄ ⁊ creditur de⁹ nūq̄ꝫ vi
ſibiliter hominib⁹ apparuiſſe n̄ ꝑ aſſumptā cre
aturarū ſpēm. Falluntur quidam ſtultorum dū
legūt ad ymaginē dei factū eſſe hominem arbi
trantes deū eſſe corporeum dū non caro qd̄ eſt
corpus ſed anima qd̄ eſt ſpiritus dei ymaginē
habeat. Non ergo eſſe corpis formā in deo qui
hominē ad ymaginē ſuam fecit quia mentē nō
carnē ad ſimilitudinē ſuā creauit. Cogita igit̄
quale corpus habeat veritas ⁊ dū non inuene
ris hoc eſt de⁹ facies dei in ſcripturis ſacris. nō
caro ſed diuina ꝯgnicō intelligitur eadē racōe
qua per faciem cōſpectā quiſqꝫ cognoſcit̄. hac
enim racōne in oracōne dicitur deo oſtēde nobꝭ
faciem tuā ac ſi dicatur da nobis cognicōēꝫ tuā
Os dei vnigenitus eius eſt. Nā ſicut ꝓ verbis
que ꝑ linguā fiunt ſepe dicimus illa et illa lin
gua ita ⁊ ꝓ dei verbo os ponitur q2 mos eſt ut
ore verba formēt̄. Et ſi volueris genē locucōes

illo demõſtrare. quo is qui efficiat per id q̄ efficiatur nominatur. bene os ꝓ verbo ponis. ſicut linguã ꝓ verbis. ſicut manus ꝓ litteris. Veſtigia dei ſũt quibus nunc de⁹ p ſpeculũ agnoſcit. Ad pfectũ vero omnipotẽs reperitur dum in futurũ facie ad faciẽ q̄buſq₃ electis pñtabit. ut ipſam ſpẽ₃ ↄtẽplẽtur: cui⁹ nũc veſtigia ↄphẽdere conãt Hoc ẽ quẽ videre p ſpeculũ dicũt ſicut a cetera.

Q d̄ deo nulla tpoꝝ ſucceſſio aſſcribit. Cap. 6.

Omnia tempora precedit diuina eternitas. nec in deo ꝑteritũ preſẽs. futurũ ve aliquid creditur. ſed omnia preſẽtia in eo dicuntur. quia eternitate ſua cuncta conplectit. Alioquin mutabilis eſt deus credẽdus. ſi ei ſucceſſiones tempoꝝ aſſcribant. Si ſemp aliq̃ eſſent cũ deo tẽpora. nõ eſſet tempus. ſed eſſet eternitas nec mutarẽtur tempora ſ₃ ſtarent. Preſens preteritũ a futurũ noſtrum eſt habere nõ deũ. Verbi cauſa dicamus pro preſẽti teneo codicem pro preterito tenui. pro futuro tenebo. Vniuerſitatem vero deus tenet. a ꝓ tenuit a tenebit. tenet dr Sed nec ipſorum angeloꝝ deceſſio acceſſio ve ẽ temporũ. Nam dnas eſſe increaturis res quaꝝ viciſſitudo temporum non valet. angeli ſcilicet ꝓpter qd̄ inconmutabili inherẽt creatori. ſiue materia illi⁹ informis p̄uſq̄ꝫ ex ea oia iſta q̄ tpalit iam voluũt formarẽt nec ipſi vtiq₃ valebat

Tempus igitur nō ad eas creaturas que ſup
celos ſunt ſed ad eas que ſub celo ſūt dinoſcitē
ptinere. Non enim angelis accedūt tpa vel ſuc
cedūt ſed nobis qui ſub celo verſamur in hoc
inſimo mūdo.

De temporibus.

Nulla ante principium mūdi fuiſſe tpā
quia dū ſit ipſum tēpus creatuā in pri
cipio etiam mūdi factū eſſe credēdum ē
Ideo principiū dicitur qꝫ ex ipſo cepit rerum v
niuerſarū exordium. Nullū ſpacium corporalit
habent tpa qꝫ ante abcedunt pene qꝫ veniant.
Ideoqꝫ in rebus nullꝰ ſtatus ē temporū. qꝫ cele
ri creatuē motu mutātur. Nec centū anni vnū
tempus eſt nec vnus ānus vnū tēpus eſt. nec
vnꝰ mēſis vnum tempꝰ eſt. nec dies. nec hora
quia dū hec omnia pticulis ſuccedūt ſuis et de
cedūt quomodo vnū dicēdum ē quod nō ſimul
eſt. vtrū ſit preteritū futurum ve tēpꝰ ſicut pre
ſens ꝛ ſi eſt ſcire oportet vbi eſt. Sed aduerte
qꝫ cūcta ꝛ futura ꝛ preterita et pñcia in animo
ſūt pociꝰ requirēda. Tria iſta preterita pñcia
et futuā in animo tātum poſſunt inueniri. pre
terita reminiſcendo pñcia continendo futuā ex
ſpectando. Sperāmus igitur aduenienda intue
mur pñcia recolimꝰ trāſeūcia. Hec nō ita i deū
ſūt cui ſimul hec oia aſſunt.

De mūdo

MVndus ex viſibilibus rebus·ſed tamē inueſtigabilibus conſtat. Homo autem ex rerum vniuerſitate cōpoſitus· aliter in breuī quodammodo creatus eſt mundus. Ratio mundi de vno conſideranda eſt homine. Nam ſicut per dimenſiones etatum ad finem homo vergitur· ita et mundus per hoc ꝙ diſtenditur tempore deficit· quia vnde homo atqꝫ mundus creſcere videtur inde vterqꝫ minuitur. Fruſtra dicitur per tanta retro tempora deo vacāti noua pro mundo faciendo orta fuiſſe cogitatio· quando in ſuo conſilio eterno maneret huius mundi conſtructio nec tempus ante principium ſed eternitas fuerit. Tempus vero a ſubſtitucione creature non creatura cepit a tempore. Quidam aiunt. Quid faciebat deus anteꝗ̄ celum faceret. Cur noua voluntas in deo ut mundum conderet orta eſt. Sed noua volūtas in deum exorta non eſt· quia et ſi mūdus nō erat· in eterna tamen ratione ꝛ conſilio ſemper erat. Dicunt quidam quia ſubito voluit deus facere mundum qđ ante non fecit· voluntatem dei immutari arbitrantes qui aliquando voluit quod aliquando non voluit. Quibus reſpondendum eſt. Voluntas dei deus eſt· quia nō ipſe aliud eſt aliud voluntas eius· ſed hoc eſt illi velle qđ ipſe eſt.

Et qđ ipſe eſt vtiq; eternus eſt. incōmutabil
eſt hoc eſt ergo volūtas eius. Mateies ex qua
formatus eſt mundus origine non tpe res a ſe
factas pceſſit ut ſonus cantū. prior enim ſon⁹
eſt cantu q2 ſuauitas cantilene ad ſonū vocis.
non ſonus ptinet ad ſuauitatē ac per hoc vtrū
q; ſimul ſunt ſed ille ad quē ptinet cantus pri
or eſt id eſt ſonus. Matela ex qua celū terraq;
formata eſt ideo informis vocata eſt. q2 nondū
ex ea formata erāt que formari reſtabant verꝝ
ipſa materia ex nichilo facta erat. Aliud eſt a
liqđ fieri poſſe aliud fieri neceſſe eē. fieri neceſſe
eſt. quod deus naturis inſeruit Fieri aūt poſſe
eſt qđ extra curſum inditū naturarū creator ut
faceret quādoq; voluit reſeruauit. Non ex hoc
ſubſtāciam habē credende ſunt tenebre quia
dicit dñs p pphetā. Ego domin⁹ formans lucē
a creās tenebras. Sed q2 angelica natura que
nō eſt preuaricata lux dicit. illa autē que pre
uaricata eſt tenebrarꝝ nomine nūcupatur. vn̄
a in principio lux a tenebris diuiditur. Sed q2
et hos a illos deus creauit inde formans lucem
a creās tenebras. verūtamen bonos angelos
non tm̄ creās ſed etiam formans malos vero
creās tm̄ a non formans hoc a de hominib; bo
nis malisq; accipiēdū eſt. Poſt ad numeārā
celi terreq; creaturā ideo nominatur in geneſi

ſpirit⁹ ſanctus. ut quia ſuꝑferri cum dici opor
tebat ātequā illa nominarētᷣ. quorū creator ſpi
ritus ſanctus ſuꝑferri diceretur. Q d ⁊ apoſtol⁹
indicat. dum ſupereminētem viam caritatis de
monſtrat. Jdeo ſuꝑferri aquis ſpiritus ſāctus
dicitᷣ. quia donū eſt dei in quo ſubſiſtenter reqeſcim⁹
atq; ꝓpter q̄ꝺ do nos ſuꝑfertur nob. Vnaqueq;
natuᷓ ſuo pōdere nititᷣ. Jgnis autē ⁊ oleū meri
to ſupiora ſemꝑ appetūt. quia ꝑ ipoꝝ figurā ſuper
ferri vniuerſe creatuᷓ ſpiritus ſāct⁹ ꝓbat. Di
es prior fact⁹ āgeli ſūt. quoꝝ ꝓpter vnitatē inſi
nuādā nō dies p̄m⁹. ſꝫ dies dict⁹ ē vn⁹. Et id
circo ipe repetitᷣ ſēp in execucōe creatuᷓ. Qui di
es hoc ē natuᷓ angelorū qñ creaturā ipſam cō
tēplaretur quodāmodo veſpaſcebat. Non aūt
permanēdo in eius creature cōſtitucōe. ſꝫ laudē
eius ad deū ꝛ̄ferens eāq; meli⁹ in diuina racōe
ꝯſpitiēs ꝯtinuo mane fiebat. Si vero ꝑmaneret
neglecto creatore in creatuᷓ aſpcū iā nō veſpa
ſꝫ nox vtiq; fiēt. dū ſe creatura meli⁹ in deo q̄ꝫ in
ſeipſa nouerit. ipa ſui ꝯgnicōe quia maior in deo ē
dies ⁊ lux dicitᷣ. Cognicō vero ſua in ſeipſa ad
ꝯpenſacōe; ꝯgnicōis illius q̄ eſt in deo. quia lon
ge inferior ē. veſpa nominatᷣ ideoq; poſt veſpa;
mane fiebat. quia dū ſuā in ſe ꝯgnicōne; ſibi ſa
tiſfacere nō agnoſceret. ut ſe plenius noſſe po
tuiſſet ad deū ſeſe ꝛ̄ferebat creatuᷓ i q̄ ſe dies

agnoſcendo melius fieret. Non ſic quẽadmodũ nos tranſitorie dicimus fiat aliqd ſic deꝰ dixit fiat celum in principio. Illud enim ſẽpiterne ĩ verbo vnico dictũ eſt. ſi trãſitorie dictũ eſt a deo fiat. erat vtiqꝫ creatura aliqua vñ iã tales fieret vox. Sed qꝛ ãteꝗ̃ diceret fiat nulla extitit creatuã idipſum fiat qđ dictũ eſt in eternitate verbi non vocis ſono enũciatum eſt. Non ſepcies a deo viſa ſepciesqꝫ laudata eſt creatura que ãteꝗ̃ fieret perfecte ab illo eſt viſa. Sꝫ dũ nos ſingula viderẽtes laudamꝰ tãꝗ̃ ipſe videat laudet qꝫ p nos. ſicut illud. Nõ enim vos eſtis q̃ loquimini ſꝫ ſpiritus patris veſtri qui loq̃tur in vobis. Proinde ſicut ipſe p nos loquitur ita videt & laudat p nos ſed per ſe phenniter ac ſẽpiterne videt. p nos vero tpalit. Attẽdite vniuerſaliter creaturã in principio valde bonã vocari. ſingulariter vero tãtum bonam qꝛ & menbra corpis cũ ſint ſingula bona magis tamẽ bonũ ſciunt dum ſingula omnia valde bonũ corpus efficiũt. Decor elementoꝝ oim in pulchro & apto cõſiſtit. Sed pulchrũ eſt qꝛ p ſe ipſum ẽ pulchrũ ut homo ex anima et menbris omnibus cõſtans. Aptũ ergo eſt ut veſtimẽtum et victus. Ideoqꝫ hominem dici pulchrũ a ſe qꝛ non veſtimẽto & victui eſt homo neceſſarius ſꝫ iſta homini. ideo autẽ illa apta. qꝛ non ſibi ſicut

homo pulchra aūt a ſe ſed ad aliud · id eſt ad hoīe; accomodata nō ſibimet neceſſaria. Hoc a de ceteris elemētorum naturis dicēdum. Cū cta que ſunt a facta ſūt · mira valde ſūt ſed con ſuetudine viluerūt. Ideoq; ſic diuina ſcrutari opa oportet ut ſemp ea cogites immēſa. Fecit deus omnia valde bona · nichil ergo natura ma lum · quādo a ipſa que in creaturis videtur eſſe penalia · ſi bene vtātur a bona et proſpa ſunt · ſi male vtātur nocēāt. Ita ergo ppēdēda eſt cre atura ex nro vſu nō bō ex ſua natuā valde bona

Vnū malū ſit inuentū. Cap. 9.

Malū a dyabolo non eſt creatū ſed inuentū a ideo nichil eſt malū · quia ſine deo factū eſt nichil. Deus autē malum nō fecit. Nō quia alicubi aut aliquādo eāt malū vn̄ fieret dyabo lus · ſʒ quia initiū eſt. Dū angelus eſſet bon9 · ſu pbiēdo effectus ē malus · a ideo recte dicitur ab eo inuentū eſſe malum Nullā eſſe naturam ma li quia natura omnis aut incōmutabilis ut de9 eſt · aut cōmutabilis ut natura eſt. Malū autē ideo natura nulla eſt · qꝛ accedēdo in bonā natu ram efficit eam vicīoſam. Qd dum diſcedit na tura manet: et malū qd inerat nuſq̄ eſt. Ex eo qꝛ viciū nocet nature agnoſcitur viciū natura non eſſe · quia nichil qd naturale ē nocet. Dum natura bona dampnatur ꝓpter voluntatē malā

ipſa mala voluntas teſtis eſt nature bone que in tãtum teſtatur eam eſſe bonã ut illam de⁹ ꝓ malo non relinquat inultam. Creditur ab hereticis veritatẽ a deo vicia a diabolo fuiſſe creata. Inde ꝗ ab ipſis due nature bona ꝗ mala putantur. Sed vicia natura nõ ſunt. et dum vere a dyabolo ſint non tñ creata ſũt. Quã ob cauſã ꝑmiſerit deus mali aboriri ſtatum. niſi ut ex cõtrarijs malis bone nature decor ꝑmaneret. Modus iſte etiã in verbis eſſe opitur qui mod⁹ anthitheta dicitur. qd latine oppoſitũ vł cõtrapoſitum nominatur. ꝗ fit pulchra locucõ quando mox cõtraria proſperis ꝓferuntur. Ita in reb; ꝑmixtum eſt malũ ut nature bonum ad ſpaciũ onem excelleret mali. ſi radas ſupercilium homi nis paruam rẽ demis ſed toci⁹ corporis ingeris feditatẽ. Ita ꝗ in vniuerſitate creature ſi extremum vermiculum natuã malũ dixeris vniuerſe creature iniuriã facis. Cuncta mala ꝑ peccatum pͥmi hominis ꝓ pena ſunt tranſlata in vniuerſum gen⁹ humanũ. Proinde quecũqȝ videntur mala ꝑtim nobis ſeruiũt origine ꝑtim culpa. Mala dicunt multa in creaturis pueri ſi ut ignẽ quia vrit. ut ferrũ quia occidit. ut fera quia mordet ſed cõmoda ipſarũ nõ intẽdẽs homo accuſet in illis qd ſibi debet pocius imputari cuius ꝓ peccato iſta effecta ſunt noxia que

omni illi ex parte fuerant ante peccatum ſubie
cta. Noſtro vicio nō ſua natura nobis mala ſūt
ea que nobis nocēt. Nam lux dum ſit bona. in
firmis ocul' noxia eſt. et tūc oculorū vitiū nō lu
cis eſt. Sic et cetera cum creaturam ſtimulis ex
elemētorum aduerſitatibus homo verberatur
peccati hoc exigere penā. ut deo ſuperbiēs homo
ea que infra ipſū ſunt patiatur aduerſa. Vnde
et in ſapiencia legitur pro deo. Pugnabit pro e
o orbis terrarum cōtra inſenſatos. Merito er
go peccatorum hoc actum eſt. ut naturaliter pſ
pera mutentur homini in aduerſis. Vn̄ et ſalo
mon. Creatura exardeſcet in tormentum aduer
ſus iniuſtos. et lenior eſt ad benefaciēdum hijs
qui in deum confidunt. Non erit caro ſubiecta a
nime. nec vitia racōni. ſed animus non eſt ſub
ditus creatori. Tunc autē recte ſubiciuntur no
bis omnia que ſub nos ſunt. ſi nos ſubicimur
ei. a quo nobis illa ſubiecta ſunt. Nam et que
videntur eſſe ſubiecta ei. qui deo ſubiectus non
eſt. ille pocius ſubicitur eis. qui ſuam volunta
tem ſubiugat amori earum que ſibi ſubiecta
exiſtimat.

¶ De Angelis. ¶ Capitulum. 10.

Angelorum nomen officij eſt non nature
nam ſcdm naturā ſpiritus nuncupātur

Quādo enim de celis ad annūciādū hominibꝰ
mittūtur ex ipſa ānūciacōne āgeli nominātur
Natura enim ſpūs. Tūc aūt āgeli vocātur qn̄
mittūtur. Natura āgeloꝝ mutabil' eſt quia in
eſt eis mutabilitas in natura ſꝫ facit eos incor
ruptos caritas ſempiterna. Grā nō natura eē
incōmutabiles āgelos. Nā ſi natura incōmuta
biles eſſent dyabolꝰ vtiqꝫ nō cecidiſſet. Muta
bilitatē itaqꝫ nature ſuffragatur in ill' cōtem
placō creatoris. ide ꝛ priuatus ē apoſtata āge
lus dū fortitudinē ſuā non a deo ſed a ſe voluit
cuſtodire. Ante omnē creaturā āgeli facti ſūt
dum dictū eſt fiat lux. De ipſis enim dicit ſcrip
tura prior omniū creata eſt ſapiēcia. lux enim
dicūtur participādo lucis eterne. Sapientia ve
ro dicūtur genite inherēdo ſapiēcie. ꝛ cum ſint
mutabilis nature nō tamē ſinit eos cōtempla
cio mutari diuina. Ante oēm mūdi creationē
creati ſunt āgeli ꝛ āte omnē creacōnem ange
lorum dyabolus cōditus eſt ſicut ſcriptum eſt
Ipſe eſt in principio viarū dei. vn̄ ꝛ ad cōpacō
nem āgelorum archāgelꝰ appellatus eſt. Pri
us enim creatus exiſtit ordinis prelacōe nō tē
poris quantitate primatū habuiſſe inter ange
los dyabolum ꝯſtat ex qua fiducia cecidit ita
ut ſine reparacōne laberetur. Cuiꝰ prelacōis ex
cellenciā ꝓpheta hijs verb' ānunciat. Cedri nō

fuerūt altiores illo in paradiſo dei abietes nō ad
equauerūt ſummitatem illius. Omne lingnū pa
radiſi non eſt aſſimulatū illi. quoniā ſpecioſi
orem fecit eum deus. Diſtat condicō angelica a
cōdicōne hominis. Homo enim ad dei ſimilitu
dinē cōditus eſt. Archāgēlus vero qui lapſus
eſt ſignaculum ſimilitudinis dei appellatus ē te
ſtante dn̄o per ezechielē. dicens. Tu ſignacu
lum ſimilitudinis plenꝰ ſapiēcie. perfectus deco
re. in delicijs paradiſi dei fuiſti. Quāto enim ſub
tilior ē eius natuā tāto plenꝰ exſtitit ad ſimili
tudinē diuine veritatis expſſa. Priꝰ de celo ceci
diſſe dyabolū quā hō conderet aptū ē. Nā mox ut
factꝰ ē in ſupbiā erupit et pcipitatus de celo ē.
Nā iuxta veritatis teſtimoniū. Ab inicio mēdax
fuit et in veritate nō ſtetit. qꝛ ſtatī ut factꝰ ē ceci
dit. Fuit qdē in veritate conditus ſꝫ nō ſtādo cōfe
ſtim a veritate ē lapſꝰ. Uno ſupbie lapſu dū deo
p tumorē ſe cōferret hō cecidit ut dyabolꝰ. ſꝫ hō
reuerſus ad penitēciā deo ſe īferiorē eſſe cognouit
Dyabolꝰ in hoc nō ſolū cōtētꝰ qđ ſe deo eſtimās
eqlē cecidit. inſup etiā ſupiorē dicit ſe deo ſcđm
apl'i dictū q̄ ait de antixpo. Qui aduerſatꝛ et ex
tollitꝛ ſup omne qđ dicitꝛ deꝰ aut qđ colitꝛ. Dya
bolꝰ ideo nō petit veniā. qꝛ nō cōpūgitur ad peni
tēciā. Mēbra vero que ſe p ypocriſim deprecātꝛ
qđ tn̄ p mala cōſciencia adipiſci non merentur

diſcat humana miſeria qd ea cauſa citi⁹ ꝓuo
cetur deus preſtare veniã dum infirmo ꝯpatiẽ
homini quia ipſe homo taxit ex pte inferiori in
firmitatẽ peccandi hoc eſt ex carne qua incluſa
anima detinetur. Apoſtate angeli ideo veniam
non habent quia carnal' fragilitatis nulla in
firmitate grauati fũt ut peccarẽt. Homines au
tem poſt peccatũ idcirco reuertũtur ad veniam
ꝓpẽ quod ex lutea materia pond⁹ traxerunt in
firmitatis. ideoq; ꝑ infirma carnis condicõne
reditus patet homini ad ſalutẽ ſicut ⁊ pſamus
dicit qm ipſe ſcit figmentũ noſtrũ. Memento
dñe qd terra ſum⁹. Et iteꝝ memorare inqͭt que
ſit mea ſubſtancia poſtq̃ apoſtate ãgeli cecide
rũt reliqui in pſeuerancia eterne beatitudinis
ſolidati ſunt. vñ et poſt celi creacõem in princi
pio repetitur. Fiat firmamẽtum ⁊ vocatum eſt
firmamentũ celum. nimirũ oſtendens qd poſt
angelorum ruinam hij qui mãſerũt firmitatẽ
meruerũt eterne pſeuerãcie et btitudinis quã
ãtea min⁹ acceperãt. Poſt dyaboli deiectioẽ ã
gelorũ ſãctorũ collatã eẽ ſãctitatis pſeuerãciã
⁊ btitudinẽ didicim⁹ quã ãtea min⁹ acceperãt
vñ oꝫ agnoſci qd maloꝝ iniqͭtas ſãctoꝝ ſeruí
at humilitati qꝛ vñ mali corruũt inde boni ꝓfici
unt. Bonorũ angeloꝝ numer⁹ q̃ poſt ruinã an
gelorũ maloꝝ ẽ diminut⁹ ex numeroro electoꝝ

hominū ſupplebit. Cui numerus ſoli deo eſt cog
nitus. Inter āgelos diſtācia poteſtatū eſt. et ꝓ
graduū dignitate miniſteria eiſdem ſint diſtri
buta. aliiſq; alii preferūtur. tā culmine poteſta
tis. ꝙ ſciētia virtutis. Subminiſtrāt igitur alii
alioꝝ preceptis. atq; obediunt iuſſis. Vn̄ et ad
ꝓphetam zachariā angelus angelum mittit. et
quecumq; annūtiare debeat precipit. Nouem
eſſe diſtinctiones vel ordines āgelorum ſacre
ſcripture teſtāt. id eſt āgeli. archangeli. thro
ni. dn̄acōes. virtutes. principatus. poteſtates
cherubin et ſeraphim. Horū ordinum numerum
etiam ezechiel ꝓpheta deſcripſit ſub totidem no
minibus lapidū cum de primatu apoſtate āge
li loqueretur. Omnis inquit lapis precioſus o
ꝑimētū tuū ſardiꝰ. topazius et iaſpis. criſolitꝰ
et onix et berillus. ſaphirꝰ. carbūculꝰ et ſmarag
dꝰ. Quo nnmero lapidū ipi ordines ſignati ſūt
āgelorū quos apoſtota āgelꝰ āte lapſū q̄ſi i ve
ſtimēto ōmenti ſui affixos habuit ad quoꝝ re
pacōez dū ſe clariorē cūctis aſpexit. ꝯfeſtim intu
muit et cor ſuū ad ſuꝑbiā erexit. Angeli ſēper in
deo gaudēt nō in ſe. Malꝰ vero inde ē dyabolꝰ. qr
nō q̄ dei. ſed que ſua ſūt req̄ſiuit. Nulla aūt ma
ior iniq̄tas ꝙ non in deo ſ; in ſe velle quēpiā glo
riari. Angeli vero dei ꝯgnoſcūt oia āteꝙ in ſe fi
ant. et q̄ apud hoīes adhuc futura ſunt angeli

iam reuelante deo nouerũt. Preuaricatores ã
geli etiam ſanctitate amiſſa non tamen amiſe
rũt viuacē ſēſum creature ãgelice. Triplici eni
mō pſciencie acumine vigent id eſt ſubtilitate
nature expiēcia temporũ reuelacōne ſupioꝝ po
teſtatũ. Quociens deus quocũqꝫ flagello hunc
mũdo iraſcitur ad miniſteriũ vindicte apoſtate
angeli mittũtur. Qui tamē diuina poteſtate co
ercētur ne tm̄ noceant quãtum cupiunt. Boni
autē ãg li ad miniſteriũ ſalutis humane depu
tati ſũt ut curas ãmminiſtrent mundi et regunt
omnia iuſſu dei. teſtãte Apoſtolo. nõne oēs i
quit ſunt adminiſtratorij ſpūs in miniſterium
miſſi ꝑpter eos qui hereditatē capiunt ſalutis
Angeli corpa in quib9 hominibꝫ apparēt de ſup
no aere ſumũt ſolidãqꝫ ſpēm ex celeſti elemen
to induũt per quã humanis obtutib9 manife
ſtius demōſtrentur. Singule gētes prepoſitos
ãgelos habere credũt quod oſtēditur teſtimo
nio angeli danieli loquentis. Ego inqt veni ut
nũciarē tibi ſed princeps regni pſarũ reſtitit
michi. Et poſt alia. non eſt qui me adiuuet niſi
michael princeps veſter. Item oēs homines
ãgelos habere ꝓbãt loquēte dño in euãgelio
Amē dico vob quia ãgeli eoꝝ ſemp vidēt faciē
patris mei qui in celis eſt. Vñ et petrus in acti
bus apoſtolorũ cũ pulſaret ianuam dixerunt

intus apoſtoli. No͂ eſt petrus. ſed angelus ei⁹ eſt. Si deum a͂geli contuentur ⁊ vident. cur petrus apoſtolus dicit. In quem deſiderant a͂geli dei co͂ſpicere. Iterum. Si deum no͂ co͂tuentur nec vident. quomodo iuxta ſentencia͂ domini. a͂geli eorum ſemper vident faciem patris mei qui eſt in celis. Sed bene vtrumq; eſt. Nam veraciter credimus. q̄d deum angeli et vident et videre deſidera͂t. ⁊ habent et habere deſidera͂t. et ama͂t ⁊ amare nituntur. Si enim ſic videre deſidera͂t ut effectu deſiderij no͂ perfruantur. deſiderium hoc neceſſitate͂ habet neceſſitas iſta penalis eſt. Et beatis a͂gelis omnis pena longe eſt. quia nu͂q̄ ſimul pena ⁊ beatitudo ↄueniu͂t. Rurſum ſi eos dicimus dei viſione ſatiari. ſacietas iſta faſtidium habere ſol;. Et ſcimus illos dei viſione qua͂ et deſidera͂t faſtidire non poſſe. Quid ergo eſt niſi ut miro modo ſimul vtru͂q; credamus. quia ⁊ deſidera͂t ⁊ ſacia͂tur. Sed deſidera͂t ſine labo͂e ⁊ ſacia͂tur ſine faſtidio. Ne enim ſit in deſiderio neceſſitas. deſidera͂tes ſaciant̄ Et iterum. Ne ſit in ſacietate faſtidium ſaciari deſidera͂t. vident ergo angeli faciem patris ꝑ ſacietate͂. ſed q̄ ſacietas iſta faſtidiu͂ neſcit a͂geli deſidera͂t in eo ꝓſpicere ſe͂p. Vbicu͂q; in ſcripturis ſa͂ctus ꝓ deo a͂gel⁹ ponitur no͂ pat̄. no͂ ſpu͂s ſa͂ctus ſed ꝓ incarnaco͂nis diſpe͂ſaco͂e

ſolꝰ filius intelligitur. Ante dñice increacõnis aduentũ diſcordia fuit inter angelos et homi nes veniẽs xp̃s pacẽ in ſe ⁊ ãgelis ⁊ hominibꝰ fecit. Eo quippe nato clamauerunt ãgeli in ter ra pax hominibus bone voluntatis. Per incar nacõnem igitur xp̃i non ſolũ deo recõſiliatus ẽ homo verũ etiam pax inter homines et ãgelos reformata ẽ. Diſcordia igiẗ añ aduẽtũ xp̃i homi nũ. ⁊ ãgelorum fuiſſe ꝑ id maxime agnoſcitur qᵈ ſalutati in veteri teſtamẽto ab hominibus angeli diſpiciũt ſe ſalutari ab eis. Qᵈ in nouo teſtamẽto a iohanne factum nõ ſolum reuerẽ ter angelus ſuſcepit verꝫ etiã ne faciat interdi cit. Ob hoc homo in veteri teſtamento deſpiciẗ nec reſalutatur ab ãgelo eo ꝙ homo nõdum adhuc trãſiſſet in deũ. Suſcipiẗ aũt homo a deo ⁊ reuerẽtur ſalutatur ab ãgelo. Nam ⁊ ma riã angelus gabriel legitur ſalutaſſe. Et iohã ni angelũ ſalutãti ab eodẽ angelo dicitur. Vi de ne feceris ꝯſeruus enim tuus ſum ⁊ frm̃ tuo rum. Per quod agnoſcitur ꝑ incarnacõeꝫ do minicã pacẽ hominibꝫ fuiſſe ⁊ angelꝭ redditã.

¶ De homine. Capꝭ. II.

Iam ſub celo ꝓpter hominẽ facta ſunt. Ho mo autẽ ꝓpter ſe ipſũ inde ⁊ omnia ꝑ figu ram ad eius ſimilitudinẽ referũtur. Comunia homini omnia naturalia eſſe cum omnibꝫ rebꝰ

que cõſtant·et in homine omnia cõtineri·atqꝫ in eo omniũ rerũ naturam cõſiſtere. Vniuerſitatis creature hõ magna quedã portio eſt·tãto qꝫ gradu eſt ceteris excellẽtior quãto imagini diuine vicinior. Quãtũ ceteris creaturis preſtet homo dignitate virtutis·ex ipſa reuerentia diſcitur creacõnis. Rum omnia deꝰ dixit fiat ⁊ facta ſunt·creare vero hominem quadam eterni cõſilij deliberacõne voluerit dicens. Faciamus hominẽ ad ymaginem ⁊ ſimilitudinẽ noſtram Quia enim boni ſumus cõditi naturaliter·culpe quodammodo merito cõtra naturam mali ſumus effecti. Sicut preſciuit deus hominẽ peccaturum·ita ⁊ preſciuit qualiter illum per ſuam gratiam repararet·qui ſuo arbitrio depire potuiſſet. Originaliter adã ⁊ eua ſimul creati ſũt Specialiter vero poſtea mulier de latere viri formata eſt. Pariter ergo cõditi ſunt vtriuſqꝫ racionis ordine·non tamẽ pariter temporis vnitate. Vir ad ymaginem dei factus eſt·mulier ad ymaginem viri formata eſt. Vnde et illa lege nature ſubiecta eſt. Item vir ꝓpter ſemetipſum factꝰ eſt·mulier ad adiutoriũ viri facta ẽ. Homo propter peccatum tunc dictus eſt melius a dño quando audiuit·terra es ⁊ in terrã ibis·tũc enim dictũ ẽ dyabolo terrã mãducab. vnde ⁊ ꝓpheta ait ſerpenti. Puluis panis eius

Serpens enim dyabolus puluis impij et ipſi
ſunt cib; dyaboli quia praua volūtate ad yma
collabūtur. Recte ad bene agēdum cū labore cō
ſurgimꝰ. Qd ita nō eēt ſi delectacō flagiciū pri
morū hominū non perſuaſiſſet quibus ad bene
viuendum tātū velle ſufficeret ⁊ ſine difficulta
te ſtatim actio optemparet ⁊ diuiſio et pugna
ut ſit in hominis animo pena peccati ē ex p̄mo
homine in omnes eius filios ꝓpagata ut q̄ no
luit cum deo eſſe vnitus eſſet inſemetipſo diui
ſus. Et qui imperanti domino noluit eſſe ſub
iectus fieret ſemetipſi rebellis et cōtrarius. vñ
nec ſibi potuerit ſubiugari ſi prius deo non fue
rit ſubiugatus ſibiq; ſeruiet nolēs qui deo no
luit ſeruire volēs. Quā varie p diuerſa huma
nū defluxit genus dū ſe ab vna ſtabili ſempq;
manente diuinitatis ſoliditate ſubtraxit. Nam
dū opus qdlib; appetit quaſi ut ibi iam requiē
mentis infigat dum ei non ſufficit mutata intē
cione ad alias atq; alias actiones trāſit. Dum
q; p diuerſa requiem ſolidā q̄rit nec inuenit ī
laborē miſer et varietate viuit et vacuꝰ manet
a requie. quāuis eadem mutabilitas nō ſit ho
mini cōcreata ſed pro merito prime preuarica
cōis illi acceſſerit iā tñ naturalis facta eſt quia
originaliter a p̄mo homine ſicut et mors in om
nes homines tranſit.

¶De anima ceteriſqȝ ſenſibȝ. ¶Cap. 12.

Vita corporis anima. vita anime deus ē. Et ſicut corpus mortuū eſt ſine anima. ita anima mortua ē ſine deo. Anima hoīs nō ē hō. ſ; corpus qd ex humo factū ē. id tantū homo eſt. Inhabitādo aūt in corpe anima. ex ipſo participio carnis. hominis nomen accepit. ſicut ꝛ apl's interiorē hominē dicit animā non carnem eſſe conditam ad dei ymaginem. Male ergo creditur a quibuſdam animā hominis eſſe corporeā que per id ad dei ymaginē facta eſt ut ſi nō in conmutabilis ut deus eſſet. tamem in corporea ut deus exiſteret. Sicut angeli ita ꝛ anime. habent enim initium. finē nullum. Nam quedam in rebȝ temporalia ſunt. quedam perpetua. quedā vero ſempiterna. Temporalia ſūt quibus ineſt ortus ꝛ obit9. ut caro. Perpetua quibus ortus nō terminus ut anima. Sempiterna quibus nec ortus nec terminus ut deus. Animam non eſſe partem diuine ſubſtācie vel nature. nec eſſe eam prius ꝙ corpori miſceatur ſed tūc eam creari qn̄ ꝛ corp9 creat̄ cui admiſceri videtur. Philoſophorū dicta dicūt animā eſſe prius ꝙ naſcat̄ in corpe qd verꝫ eē null' approbat̄ indicijs. Nā vtꝝ ātea fuiſſem9 nec ipi nouim9 nec q̄s hoim dicat habem9. Nō ē ergo querendū qd querendo magis. magis eſt irridendum

Gentiles aūt et heretici de anima diſputare co
nātur. Sed quomō de illa aliquid recte poſſunt
ſētire qui auctorem ad cui⁹ ymaginē facta eſt
non nouerūt. Et ideo multa errore dixerūt dig
na. Mutabilis eſt anima non localiter ſ; tēpa
raliter ſuis affectōibȝ. Corpus aūt ₇ loco ₇ tem
pore mutabile ē. quia ₇ tempore mutatur et va
riatur loco. Qđ eſt ad corpus mutacō locorum
hoc eſt ad animū mutabilitas cogitacōm. Que
varietas male mocōis tunc menti inheret quā
do ab eternorum ꝯtemplacōne prim⁹ homo re
cedens in illo ſtatu ſtare noluit a quo male re
ceſſit. Et iuſta dāpnacōne inconſtans p̄ rerūm
rapt⁹ varietatē defluxit. Multum ex ſua natu
ra ſplendorem poſſidet anima ſed fuſcatur con
mixtione carnis qua retinetur incluſa. Ex eius
enim parte vertitur ad peccādi infirmitatem
ſalomone dicente. Corp⁹ corruptibile aggrauat
animam ₇ dep̄mit terrena inhabitacō ſenſum
multa cogitātē.

De ſēſibȝ carnis. Cap. 13.

NOn virtute nō ſēſu corpis ſ; racōe mētis ex
cellim⁹ aīalibȝ ceteris. Pro reb⁹ corporeis
vtēdis ſufficit ſēſus carnis. non p̄ ſpiritalibȝ
capiēdis. Jllecti aūt hoies vſu corpeaꝝ rerum
nichil putāt alit̄ ēē p̄ter q̄ carnis ſēſu ꝯcipiūt
Sicut p̄cellūt ſibi corpei ſēſus diuerſitate locoꝝ
ita ſibimet virtute ſenciendi precellunt. Nam

preſtancior eſt adoratus ſapori et poſicōne loci
a ſēciēdi lōginqtate. Sic aures odoratui. lōgi⁹
eni audim⁹ ꝙ odoām⁹. Sic oculi auribꝫ. lōgius
eni videm⁹ ꝙ audim⁹. Anim⁹ aūt a loco et me
rito hÿs vniūſis ſēſibꝫ ſupfert. Jn arce eni ca
pitis ꝯſtitutus qd illi corpalit nō attingūt. iſte
intellectualit ꝯtuet. Ampli⁹ excellit oculorū ſē
ſus ceteris ſenſibꝫ quādo quidem ad illos perti
nēt ſēſus videam⁹. veluti cū dicimus vide quo
modo ſonat. vide quomō ſapit ſic a de ceteris.
Queādmodū a oculus ita et animus cetera vi
det ſeſe non intuetur. Aliarum enim rerum ori
genes ſpecies a magnitudines proſpicit de ſe
autem tāta veri ignorācia inficitur. ut in hÿs
omnibus nichil cerciūs cōtempletur. O homo
qui miraris ſiderum altitudinem et maris pro
funditatem. animi tui abiſſum intra et mirare
ſi potes. Multa cogitātes ſine ſenſu carnis. et
ſine ymaginibus viuis animo tantum cernen
tes intuemur. memoriaqꝫ mente ſibi eas fin
gente tenemus. Multa quoqꝫ intelligimus ſē
ſu que lingua explere non poſſumus. Jnnox
ios eſſe infantes opere non eſſe innoxios cogi
tacione. quia motum quem gerunt mente. nō
dum poſſunt explere in opere ac per hoc in
ill' etas ē imbecillis nō anim⁹. Ad motū enim
volūtatis nōdū optēpeāt ill' fragilitas corpis

nec adeo ope nocere poſſunt ſicut cogitacione
mouētur ex cauſa vocablm ſortita ē cogitacō.
Cogēdo enim animū reminiſci qđ memorie cō
mendatū eſt dicitur cogitacō Rerū omniū the
zaurus memoria eſt. Pre eſt enim cuſtos reb9
inuētis ipſa cogitacō de qua ad liquidum dif
ficile eſt aliquē diſputare quia grādis eius p
plexitas ē ꝛ anim9 ipſa eſt ymago a ſenſibꝫ cor
pis remota ſue ſpeciei ſimilitudinem relinqt in
memoria. Similitudinē autē non p ymagines
ſicut ceteā ſed ſicut gaudium ſine ymagine re
miniſcimur. dū obliuione memoramur nō per
ſeipſam adeſt. Qđ ſi per ſeipſam adeſſet vtiqꝫ
obliuiſceremur cōmunē hominis animaliūqꝫ
eſſe memoriā. Nullum aūt animalibus irracō
nabilibꝫ intellectum in eſſe niſi homini tantum
predito racōe. Ceteris enim in ipſa qualitate
cōſideracōis ſue ſenſus carnis nō intelligētia
mētis eſt.

¶ De xpo. Caplm. ix.

Filij dei pfecta natiuitas nec cepit eē nec
deſinit nec preterita ſit ſi deſit ꝛ nec impfe
cta ſi adhuc ſit ꝫ ſit eterna ſit ꝛ pfecta quatin9
in ea natiuitate eternitas ꝛ pfectio habeatur.
Ex vtero virginis minor patre xps. ſ. iuxta hu
manam aſſumpcōem nō iuxta diuinitatē xps
ꝛ in forma ſerui ſeruus ꝛ in forma ſerui non ſer
uus. In forma quippe ſerui dn̄i ſeru9 in forma

ſeruū hominum dn̄s· criſtus in forma ſeruū· ꝓpē
conceptōnis excellentiam dominꝰ eſt hominū
quia ꝛ ſi ſuſcepit carnē non tamen ex carnis li
bidinoſa contagione. Mediator dei atqȝ homi
nū homo criſtus ihesus· nequaq̄ alt' in deitate
eſt· alter in humanitate ſed in vtraqȝ natura
idem vnus eſt. Nec purus homo cōceptus eſt·
nec purus homo editꝰ ē nec poſtea meritū ut de
us eſſet accepit· ſꝫ deus verbū manēs incōmuta
bili eſſentia que illi cum patre ꝛ ſpiritu ſancto
eſt coeterna· aſſumpſit carnē pro ſalute huma
na. in qua ꝛ impaſſibilis pati· et immortal' mo
ri· ꝛ eternus āte ſecula tempalis poſſit oſtendi
Mediator dei ꝛ hominum homo criſtus ihesus
q̄uis aliud ſit ex patre· aliud ex virgine· non
tamē alius ex patre alius ex virgine· ſed ipſe
eternus ex patre· ipſe tempalis ex matre. Ip
ſe qui fecit· ipſe qui factus eſt. Ipſe de patre ſi
ne matre· ipē de matre ſine patre. Ipſe cōdito
ris tēplū· ipſe cōditor tēpli. Ipſe auctor opis·
ipē opꝰ auctoris· Manēs vnꝰ de vtroqȝ ꝛ i vtra
qȝ natura· nec naturaꝝ copulatōe ꝯfuſꝰ· nec na
turarū diſtinctōe geminatꝰ. Ideo deꝰ in hoīe ve
nit· qꝛ p ſeipſū ab hoībꝫ ꝯgnoſci nō potuit Sꝫ vn̄
nobꝭ ꝯfuluit īde deſperiōeꝫ tulit iudeoꝝ qꝛ īfirmi
tatē quā ꝓ nobꝭ ſuſcepit· hō ſupbꝫ deſperit. Ob
hoc infirma ꝛ ſtulta mundi elegit ut fortiora ꝛ

ſapienciaoꝛa ꝑ que non cognoſcebatur cōfunde
ret· ſicut cibū fortem inualid9 infās capere nō
poteſt niſi a matre prius editū in lactis ſuccum
vertatur ut qđ in cibo non potuit vti fugēdo po
tetur in lacte ꝑ carnem·ita ⁊ nos dū eſſem9 in
firmi ad ꝯſpiciendā verbi eternitatem factum
eſt ipſum verbū caro ut enutriti ꝑ carnē foꝛci
oresqȝ effectu cibum ſolidū id eſt verum deum
cū patre ſempiternū ꝯtemplando ut angeli ſa
ciemur ·Prima dei dona eſſe quibus nos nob
reos eē oſtēdit ·Qui dū iacerem9 ſub reatu cul
pe iuſtos nos eſſe credebam9 ·venit medicus
patefecit vuln9 conpoſuit ſemetipſum ⁊ de ſua
morte aptauit nob medicinā ut nō eſſet oſten
ſoꝛ tātum vulneꝛis ſed ſanatoꝛ ·Primū ad iſrł
venit xp̄s ſicut ⁊ ipſe ayt·Non ſum miſſus niſi
ad oues q̄ perierūt dom9 iſrł·Ad populū enim
iſrł primum venit ·Sed ꝙ nō eſſent credituri
ꝓpheta non tacuit dicēs·Prim9 ad ſyon dicit
ecce aſſum ⁊ ihrłm·euangeliſtā dabo ⁊ vidi et
nō erat neqȝ extitit quiſꝙ qui iniret ꝯſiliū ⁊ int
rogatus reſpōderet verbū ·Sed quia ad gētes
trāſiuit ſequitur·Ecce ſeruus me9 ſuſcipiā illū
electus me9 ꝯplacuit ſibi in illo anima mea·De
di ſpiritū meum ſuꝑ eum iudiciū gentib9 pro
fert·Quāuis oꝛdinem noſtre liberacōnis neſci
ret dyabol9 ſciuit tñ qđ pro ſaluacōe hominū

xp̄s aduenit. Sed̄ q̄d ſua idem nos morte redi
meret ignorauit. vn̄ ⁊ eū occidit. nam ſi ille cri
ſtum per mortem redimere humanum gen⁹ ſci
uiſſet. nō vtiqꝫ eū p̄imiſſet. Q̄d nouerat dyabo
lus ꝓ ſalute humani generis xp̄m veniſſe euā
gelij teſtimonio docetur. quē ut vidit ꝯgno ceſ
cēdo pertimuit dicens. Quid nobis et tibi fili dei
veniſti āte tēpus perdere nos. Xp̄s ſicut pecca
tum q̄d pena dignum ē nō admiſit. ita penam
peccati noſtri ſuſcepit. ut per indebitam penam
ſuam. debitam ablueret culpā noſtram. ut per
hoc amitteret dyabol⁹ quos reos tenebat. dū
vnum interfecit qui michil peccati admiſerat. i
deoqꝫ quos tenuit amiſit. quia iniuſte redemp
torem noſtꝝ occidit. Illuſus eſt dyabolus mor
te dn̄i quaſi auis nā oſtēſa xp̄s ſue carnis mor̄
litate quā interimēdā ille appetebat. abſcōdit
diuinitatē in laqueū q̄ cū velut auem improui
dā ꝓdenti irritiret decipula. Nā ſi innoxi⁹ xp̄s
nō occideretur homo per p̄uaricacōem dyabo
lo additus non abſolueretur. Dyabolus dū in
criſto carnem humanitatis impetit quē pete
bat. quaſi hamo diuinitatis eius captus eſt q̄
latebat Eſt enim in xp̄o hamus diuinitas. eſca
aūt caro. linea genealogia que ex euangelio re
citatur. Tenens ergo hanc lineam deus pater
eſt de quo dicit Apoſtolus. Caput criſti deus

Et lucas lineā generacōis xpi ab ymis ad ſu
ma cōtexēs inchoat a yoſeph ⁊ cōſumat in deū
dū dicit quí fuit helý ⁊ pficiēs lineam generis
dicit quí fuit dei. Idcirco deus in infernū deſcē
dit ut hijs qui ab eo non penaliter detinebant
viā apiret reuertendi ad celos ſcdm teſtimoni
um yſaye pphete dicētis. Poſuiſti in profūdū
maris viā ut trāſierent liberati. Viam quippe
xps in pfundo maris poſuit quando in infernū
deſcēdens ſanctis iter ad celos reuertendi mō
ſtrauit. Sancti ex tpe reſurrectionis xpi ſtatim
ut de corpore exeūt mox ad celeſtē habitacōem
aſcendunt quod antiquis patrib; non dabat
nam ante aduētum ſaluatoris q̄mq̄ ſine pena
ſupplicij tamen nō in celo ſ; in inferno ſanctorū
anime tenebantur. pro quib⁹ abſoluendis do
minus in infernū deſcendit. xps in celum aſcen
dens. diſceſſit quidem carne ſed preſens ē ma
ieſtate ſcdm illud quod ait. Ecce ego vobiſcū
ſum vſq; ad cōſūmacōnem ſeculi. Sedet criſtus
ad dexteram patris non ut dextrā corporeā nō
hab; pater ſed dexteā patris beatitudo eſt ſicut
ſiniſtra miſeria. ¶ De ſpū ſācto. Cap. 17.

Spiritus ſanctus creator eſt ſicut pater et
verbū teſtante pphēta. Spiritus dn̄i fecit
me ſpiraculū omnipotētis viuificauit me. Spi
ritus ſanctus patris et filij ē ⁊ inde vnum ſunt

pater ꝛ filius ꝛ ſpūs ſāctus. qꝛ michil habet pa
ter qꝺ non habꝫ filius. Nō enim res vna duoꝝ
cōſubſtantialis. poterit ſimul ab eis ꝓcedere ꝛ
ſimul in eſſe. niſi vnū fuerit a quibus procedit
Spiritū ſanctū pignus accepit eccleſia ut ꝑ cū
vnum corpꝰ fierēt credētes ꝑ quem pater ꝛ fi
lius vnū eſſentialit̄ ſunt. ipſo ſaluatore ad pa
trē dicēte. ut ſint vnū ſicut ꝛ nos vnū ſumus.
Xp̄s nō tātum a patre ſꝫ etiam a ſpiritu ſe miſ
ſum teſtatur dicēte ꝓpheta. Accedite ad me et
audite nā a principio in abſcōdito locutꝰ ſum
ꝛ ex tempore āteq̄ꝫ fieret ibi eram. ꝛ nūc domi
nus miſit me ꝛ ſpiritus eius. Spiritus ſanctus
pro eo qꝺ conſolator ſit. paraclitus nūcupatur
nam latine paraclitus cōſolatō dicitur. Et reue
ra dū dona ſacramētorū diſtribuit. ꝯſolacōem
aīe prebꝫ. Credo eq̄dē qꝺ magnā leticiā ſentit q̄
aliq̄d reuelāte ſpiritu dicit. Donū ſācti ſpūs in
mēbris eccleſie ſingillatim diuidit̄. ꝛ in ſingul̄
ſingula dona tribuūt̄. xp̄s aūt oēꝫ plenitudinē
grāꝝ habuit. de q̄ ita legit̄. Plenꝰ grā et veri
tate. In xp̄o oīs plenitudo grāꝝ eſt nā ſingulis
electis ſingula tribuūtur dona. In ſpiritu ſācto
oīs grā donaꝝ cōſiſtit. ipe enim ꝓ ut vult grā
rū dona largit̄. Alijs dans ſmonē ſapiētie. ali
is ſciētie alijs fidē. atqꝫ ita vnicuiqꝫ v̓tute ſpūs
ſcī diuiſio grāꝝ tribuit̄ ꝛ in oībꝫ idē vnꝰ habet̄

Ipſe enim etiã ineffabilia docet que pferre hu
manus ſermo non poteſt Ante aduẽtũ domini
tãtũ pphete ⁊ pauci ex omni populo iuſti donũ
ſpũs ſancti merebãtur poſt aduentum autẽ do
mini ſpiritus ſanct9 cũctis eſt credentibꝫ diſtri
butus iuxta qđ dñs per pphetã loquitur dicẽs
Et erit in nouiſſimis dieb9. effundã de ſpiritu
meo ſuper omnẽ carnem. Cunctis enim nunc
gẽtibus gratia ſãcti ſpiritus tradita eſt neqꝫ
in paucis ut populo iſrl ſed in omniũ credenciũ
multitudine ſpiritus ſancti gratia manet. Ali
quãdo non dignis ſed reprob dona ſancti ſpi
ritus conferuntur ſicut ſauli data eſt pphecia ⁊
balaã. vñ ⁊ multi in fine dicturi ſunt dño vir
tutes in tuo nomine fecimus quib9 dictur9 eſt
dominus neſcio vos vñ eſtis. Xpi aduẽtũ nõ
tãtũ plebi iudee ſãcti pphantes exſpectauerũt
ſed fuiſſe etiam in nacõnibus pleroſqꝫ ſãctos
viros pphie donũ habentes quibus p ſpiritũ
ſanctũ criſtus reuelabatur ⁊ a quibus eius ex
ſpectabatur aduentus ſicut yob et ſicut balaã
qui xpi vtiqꝫ predicauerũt aduentũ. Conuer
ſio gẽcium veteri populo latebat ſed tamen in
cõſilio dei erat ut fieret. Et tunc a ſanctis pphe
tis occulte p ſpiritum predicabatur aduẽtus
xpi ſicut dicit ppheta. Cũ appropiquauerint
ãni cognoſceris cũ aduenerit tempus oſtẽderis

Nunc vero reuelatum patet qđ tūc carnalibus latebat. Spiritalibus vero notum erat. nondū tamen manifeſte eo qđ tempus oſtēſionis nō eſſet.

De eccleſia ⁊ hereſibꝫ. Cap. 16.

Gemina eſt eccleſie pulchritudo vna quā hic bene viuēdo conſequitur. altera ꝑ quam il luc ex tribulacōne glorificabitur. Eccleſie ꝓpter xp̄m. gemine tribulacōis extiterūt id ē ſiue q̄s a paganis ꝑtulit in martirib ꝫ. ſiue quas ab here ticis pfert in diuerſis certacōibꝫ. Vtroſqꝫ aūt ꝑ gratiā dei exſupat. ꝑtim ferēdo ꝑtim reſiſtēdo Sācta eccleſia catholica. ſicut male viuentes in ſe tollerat paciēter. ita male credētes a ſe repel lit. Sancta eccleſia cōtra gētilium atqꝫ heretico rū puicatiam ſuo ꝑe ſapiēciam ⁊ paciētiam ſtu det. ſed exercetur ſapiētia cū temptatur verbis Exercetur paciētia cū temptatur gladijs. Cau ſa prauitatis hereticę doctrinis ꝓpagata eſt ec cleſia. nā antea ſimplici tātumdem fide vigebat Hereticoꝝ igitur occaſione ꝓpagati ſunt docto res in fide. et per acumē hereſium. eccleſie magi ſtri creuerūt. Nam tūc clarius manifeſtatur ve ritatis aſſercio. quādo patuerit quelibet diſſen cio. Sancta eccleſia ideo dicitur catholica pro eo qđ vniuerſaliter ꝑ omnē ſit mūdū diffuſa. Nā hereticorū eccleſie in partibus mūdi coartātur

Hec vero in toto orbe expandit͛ diffuſa paulo
atteſtante ap̄lo. Gratias inquit ago deo pro
omnibꝫ vobis. quia fides veſtra ānunciatur in
vniuerſo mūdo. Hereſes autem aut in aliquo
angulo mūdi aut in vna gēte inueniūtur ver
ſari. Eccleſia vero catholica ſicut p̄ totū mundū
extenditur. ita et omniū gencium ſocietate cō
ſtruitur. Qui ſunt heretici niſi qui relicta dei ec
cleſia priuatas elegerūt ſocietates. De quibꝰ
dn̄s dicit. Duo mala fecit populꝰ meus. me de
reliquerūt fontē aque viue. et foderūt ſibi ciſter
nas diſſipatas. que ꝯtinere non valēt aquas
Cauſa hereſis ob quā rem ſit. id eſt ad exerci
tacōem fidei. Vis vero p̄ quam ſit. obſcuritas
eſt diuinarū ſcripturarū in qua caligātes here
tici aliud ꝙ̄ ſe res habet intelligūt. Nec eſſe poſ
ſet hereſes quia ipſum q̄d exiſtūt hereſes nam
non ſūt. Male enim ſeciendo eſſenciā non acq̄
runt ad nichilū enim tēdunt. Heretici ingenti
ſtudio mendacia ſua diſcunt. et labore vehemē
ti ne ad vnitatē eccleſie veniant decertāt. De q̄
bus p̄ ꝓphetā ꝯgrue dicit͛. Docuerūt linguam
ſuā loqui mendaciū. et ut inique agerēt labora
uerūt. Dū viciſſim heretici mutuo ſe lacerāt qn̄
alterutrum ſeſe in ꝓprias ſectas inducūt. ſic ta
mē inuicem ſeſe collidunt. ut ꝯtra eccleſiā pari
erroris ſpiritu decertēt. Et qui inuicem ſūt diuiſi

ĩn aduerſitatẽ eccleſie ſimul exiſtãt vniti eis. p
eo qđ tantum valeant hereſes videtur habere
veritatẽ. hoc reſpondẽdũ eſt. Nũ ideo ſaluti p
ponẽdi ſũt morbi. qꝛ plerũqꝫ ita generalr mũ
dũ occupãt ut parũ ſaluti locũ relinquãtur.

¶ De hereticis. ¶ Cap. ix.

NOn poſſe hereticos habere veniã. niſi per ec
cleſiã catholicam. ſicut ꝛ amici yob nõ p ſe
placarẽ deũ ſibi potuerũt. niſi pro eis yob ſacriſi
cium obtuliſſet opa bona q̃ heretici faciũt et iu
ſticia nichil eis ꝓdeſt. teſtãte dño per iheremi
am. Quia mei oblitus es. ecce ego ãnũciabo iu
ſticiã tuã ꝛ opa tua non ꝓderunt tibi. Heretici
q̃uis legẽ aut ꝓphetas adimpleãt ex eo tamẽ
qđ catholici nõ ſunt. non ẽ deus in eorũ cõuenti
bus. ipſo domino teſtãte. Si ſteterit moyſes ꝛ
ſamuel coram me nõ ẽ anima mea ad populũ
iſtum. Eice eos a facie mea et egrediãtur. Per
moyſen quippe ꝛ ſamuelẽ legem accipe ꝛ ꝓphe
tas. quos q̃uis heretici ope implere ↄtendãt
ꝓpter erroris tamẽ impietatẽ a vultu dei ꝓici
untur. et a iuſtoꝝ cetibus ſeparãtur paganus
ꝛ hereticus. Ille quia numq̃ fuit cum dei popu
lo. iſte quia receſſit a dei populo. Vterqꝫ rece
dentes a criſto ad dyaboli pertinẽt corpus qui
ab ydolatria ad iudaiſmum vel hereſim tran
ſeunt. iuxta ꝓphetam de malo labũtur ad malũ

Et dñm non cognouerunt quia de infidelitatis errore in errorem aliũ trãſierunt. Cuiꝰ doctrinã quiſqꝫ ſequitur huiꝰ ⁊ filius nũcupatur. Sicut ⁊ ꝑ ꝓphetam amorreũ patrẽ ceteam matrẽ eſſe iſrł'i dñs dicit. nõ vtiqꝫ naſcẽdo ſꝫ imitãdo. Sic ⁊ in meliorem partem filij dei nuncupãtur qui precepta dei cuſtodiunt. Vñ ⁊ nos non naturã ſed adopcõne clamamꝰ deo dicẽtes. Pater noſter qui es in celis. Nõ ſolum tantũ natiuitate ſed etiam imitacõne filios poſſe alicuiꝰ vocari. Nã iudei ſcdm carnem filij abrahe ſcdm ꝯuerſacõnem filij dyaboli nũcupantur. ac per hoc illi ſũt ſemen abrahe qui eius imitãtur fidem. nõ q̃ ex eiꝰ generati ſũt carne. De errore auctoris trahitur a quibuſdã ⁊ nomen et culpa ut ipſius vocabulo cẽſeatur cuiꝰ errorẽ exequũtur. ſicut eccleſie ꝑgami et thiatire in apocalipſi dicitur habentes ⁊ tenẽtes doctrinam balaã ihezabel Doctrinã igit̃ balaã et ihezabel dicitur habere ꝓpter imitacõem non ꝓpter pñciam corpalẽ.

De gẽtibus. Cap. 18.

Philoſophi gencium non ſicut oportet deum querẽtes in angelos inciderũt preuaricatores. Factꝰ qꝫ illis mediator ad mortẽ dyabolus. ſicut nobis ad vitã xp̃s. Multũ mũdi philoſophi predicãt in dimencõne tempoꝝ curſuqꝫ ſiderum ac diſcuſſione elemẽtorũ. Et tñ hoc

non niſi a deo habuerũt. Volando enim ſupbe ut aues p aerem. ⁊ emergẽtes in pfundum ut piſces maris. ⁊ ut pecora gradiẽtes terrã deſcri pſerũt. Verũptamẽ tota mẽte auctorem eorũ intelligere noluerũt. Quare nõ poſſunt aĩalia bruta interrogare. q nõ ſciunt ratiocĩnari. Jdeo nõ diſſimiles gẽtiles homines aĩalibus exſti terũt. qui talia non cõſiderantes. ſed ⁊ ipa amplius diligẽtes vſq ad eoꝝ cultum euanuerũt via criſtus eſt ſi quis ex ea nõ graditur. nõ eſt quomõ veniat ad deũ. Philoſophi autem mũdi. vtiq deũ ɔgnouerũt. ſed quia diſplicuit illis humilitas criſti in inuio trãſierunt et nõ in via. Jdeoq euaneſcentes. gloriã dei in mẽdacium mutauerũt ⁊ rectitudinem vie relinquentes in anfractus inciderũt errorum. Primũ vnicuiq e ſciẽ qd appetat. ſcdm vero eſt ut id q appetit apprehẽdat. Jmperfecta qppe ſapiẽtia ẽ q tendas ſciẽ. ⁊ neſciẽ iter per qd expediat ire. Quid enim pdeſt ſi qs famis tẽpore vbertatis regionẽ videat. ⁊ viam per quam ad illã pergat ignorat. Ecce patriam quã quiſq ignorat querit. ſed viã perdidit. errando graditur nõ proficiendo quãtoq pl ãbulat tãto magis ab eo qd q rit elongat. Qui viã regiam hoc eſt criſtũ deſerit. ⁊ ſi videat veritatem a lõge videt. quia niſi per viã nõ eſt qnomodo ad eã appropinquet.

Qd ſi gradiēs per deſertum leonē incurrerit ſe
metipſū redarguat dū in dyaboli faucibus he
ſerit.

¶ De lege. Cap. 19.

ITem via ꝑ quam itur ad criſtū. lex eſt per
quā vadūt ad deum. hij qui vtūtur intelli
gunt eam. Sanctaꝝ ſcripturaꝝ altitudo quaſi
montes paſcue ſunt. ad quos dū quiſqꝫ iuſto
rū cōſcendit. paſcue indeſinētis refectionē ſe in
ueniſſe cōgaudet. In ſcripturis ſācis quaſi in
montibꝫ excelſis ꝛ viri pfecti habēt ſublimia in
telligencie quibus greſſus cōtēplacōnis quaſi
ceruū erigāt. et ſimplices quaſi pua aīalia inue
niūt modicos intellect9 ad quos humiles ipſi
reſurgūt. Scriptuā ſacra infirmis ꝛ ſēſu puul
ſcdm hiſtoriā humilis videtur in verb. Cū ex
cellencōibus aūt viris alcius incedit. dum eis
ſua miſteria pandit. Ac per hoc vtriſqꝫ manet
cōis ꝛ puul ꝛ perfectis. Scriptura ſacra ꝑ vni9
cuiuſqꝫ lectoris intelligēciam vaiatur. ſicut mā
na qd populo veteri legis pro ſinguloꝝ delecta
cōe variū dabat ſaporē. Iuxta ſenſuū enim ca
pacitatē ſingulis ſermo dñicus ꝯgruūt. ꝛ dum
ſit ꝑ vnius cui9 qꝫ intellectū diuerſus i ſe tamē
permanet vnus. Ideo in libris ſācis quedam
obſcura. quedā apta repuūtur. ut intellectus le
ctoris ꝛ ſtudium augeatur. Nā ſi cūcta paterēt
ſtatim intellecta vileſcerent. Rurſus ſi cuncta

clauſa exiſteret· confeſtim diffidentiam gigne
rent ne ergo de obſcuris deſperatio fiat ea que
manifeſta ſunt ſaciant· et ne intellectis faſtidi
um exiſtat ea que clauſa ſunt deſiderium exci
tant. Nã pleraqꝫ quanto magis latent tanto
magis exercitium prebent. In ſcripturis ſan
ctis ſepe ea que futura ſunt quaſi facta narran
tur· ſicut illud eſt. Dederũt in eſcam meã fel· et
in citi mea potauerũt me aceto. Sed cur futurã
quaſi preterita ſcribuntur niſi quia ea que ad
huc facienda ſunt in opere iam facta ſunt in di
uina predeſtinacõne. Nobis igitur tempaliter
accedunt· que a conditore omnium ſine tempo
re prouidentur. Propterea prophecia reꝝ fu
turarum geſta preſentibus miſcet rebus ut i
ta credantur illa que futura ſunt quemadmo
dum iſta cernuntur eſſe conpleta. Modo enim
ſua per preſentia de futuris loquitur ſicut in per
ſona iheruſalem de eccleſia· et ſicut in perſona
effraym de hereticis. Pro factis diuinis pleꝝ
qꝫ dicta ponuntur· id circo quia non operatio
ne manuum deus ſed dicendi imperio opera
tur ſicut ſcriptum eſt. Dixit et facta ſunt man
dauit et creata ſũt. Qd in ſcripturis ſacris vna
bis repetitur ſentencia· aut confirmacõnis cau
ſa eſt aut miſterij· ſicut lex et grã ſicut initium
⁊ ꝑfectio· ſicut bonũ ⁊ meliꝰ. Lex diuina in tbꝫ

diſtinguūtur ptibus id eſt in hiſtoria·in precep
tis in pphetis. Hiſtoria eſt i hȳs que geſta fūt
Precepta in hȳs que iuſſa fūt· pphecia i hȳs q̄
nūciata ſunt futura. Lex diuina triplici ſciēda
eſt mō. Primo ut hiſtoice. ſcdo ut tropoloyce
tercō ut miſtice intelligatur. Hiſtoice nāqz iux
ta litterā. Tropoloyce iuxta moralē ſcienciam
Miſtice iuxta ſpiritalē intelligenciam. Ergo ſic
hiſtoricā oportet fidem tenere ut eā et moraliter
debeamus interpretare et ſpiritaliter intellige
re. Tria et ſeptem decē precepta ſūt. Sed tria ad
amorem dei ptinent· ſeptē ad homines. Jlla tri
a que ad deū ptinent in vna tabula ſcripta fue
rūt· reliqua ſeptē in ſcda. Jn prima tabula tri
um mādatorum hoc primū ē· diliges dn̄m deum
tuū. Jn ſcda honora patrē tuū et matrē. Hinc
eſt qđ et ſaluator ſcribe interroganti ait qđ pre
ceptū eſt primū in lege. Audi iſrl' dn̄s deus tu
us de⁹ vnus eſt. hoc primū eſt. Scdm vero ſimi
le eſt huic. diliges proximū tuū ſicut teipſum
Vnū nāqz preceptū de prima tabula dixit· qđ
ad dei ptinet amorem. Alterum vero de alia tabu
la· qđ ad hominis ptinent dilectionem.

¶ De ſeptē regul' legis. Cap· 20·

Septem eſſe inter ceteras regulas locucōm
ſanctarum ſcripturarū quidā ſapientes dixe
rūt· Prima regula eſt de domino et eius corpoē

que de dn̄o ad vnū loquitur atq; in vna perſo
na·modo caput modo corpꝰ oſtendit ſicut yſa
ias ait. Induit me veſtimento ſalutari· ⁊ quaſi
ſponſū decoratū corona· ⁊ quaſi ſponſā ornatam
monilibus ſuis. In vna enim pſona duplici vo
cabulo nominat caput id eſt ſponſū. et eccleſiā
id eſt ſponſam manifeſtauit. Pro inde notand̄
eſt in ſcripturis quando ſpetialiter caput deſcri
bitur· quando ⁊ caput ⁊ corpus· aut quādo ex
vtoq; transeat ad vtrumq; · aut ab altero ad
alterum· ſicq; quid capiti· q̄d corpori cōueniat
prudēs lector intelligat. Scd̄a regula eſt de do
mini corpore vero et permixto. Sic enim ad om
nes loquitur ſcriptura. ut et boni redarguātur
cum malis et mali laudētur pro bonis· ſed qd̄
ad quē ptinet qui prudēter leget diſcet. Tercia
regula ē de littera ⁊ ſpiritu id ē de lege ⁊ gratia
lege p quā precepta faciēda admonemur· gr̄tia
p quam ut operemur viuamꝰ· vel ꝙ lex nō tm̄
hiſtorice· ſ; etiā ſpiritaliter ſētiēda ſit. Nā q; ⁊
hiſtorice oportet fidē tenere· et ſpiritaliter legē
intelligere. Qr̄ta regula ē de ſpecie et genere p
quā pars ꝓ toto et totū ꝓ parte accipit̄· veluti
ſi vni populo ł ciuitati loq̄tur deus et tamen in
telligatur omne contingere mūdum. Nam licet
aduerſus vnam ciuitatē babiloniam per yſa
iam ꝓphetā, dn̄s ↄminet̄· tn̄ dū cōtra eā loq̄tur

tranſit ad genus de ſpecie. et vertit cōtra totum mūdum ſermonē. Certe ſi nō diceret aduerſ⁹ vniuerſū orbem non adderet infra generaliter. Et diſperdā omnē terrā et viſitabo ſup orbē mala. et cetera que ſequūtur ad inferiōnem mūdi ptinentia. vñ et adiecit hoc cōſiliū quod cogitaui ſup omnē terram. et hec eſt man⁹ extenta ſuper omnes gētes. Itē poſtq̄ ſub pſona babilonie arguit vniuerſū mundū. rurſus ad eandē quaſi de genere ad ſpeciē reuertitur dicēs. q̄ eidem ciuitati ſpecialiter cōtigerūt. Ecce ego ſuſcitabo ſup eos medos. nā regnante balthazar a medis obtēta eſt babilonia. Sic et in on⁹ egipti ex pſona eiuſdē totum vult intelligere mundū dicendo. Et cōcurrē faciam egipcios aduerſus egipcios. regnū aduerſus regnum. cū egiptus nō multa regna ſed vnū deſcribitur habuiſſe regnū. ¶ Quīta regula eſt de tēpib⁹ p quā et pars maxima temporis. p partem minorem inducitur. aut pars minima tpis per partē maiorem intelligitur. ſicut ē de triduo dñice ſepulture dñi nec tribus plenis diebꝫ ac noctibus iacuerit in ſepulchro. ſed tamē a pte totū triduū accipitur. vel ſicut illud q̄ quadingētis annis predixerāt deos filios iſrl' in egipto ſeruituros et ſic inde ēgreſſuros. Qui tñ dominātē yoſeph egipto dominati ſūt. nec ſtati poſt q̄ drigētos

annos egreſſi ſunt ut fuerat repromiſſum ſed q̄drigentis triginta pactis·ab egipto receſſerūt. Sexta regula eſt de recapitulacōe. Recapitulacō enim ē dum rerū preteritarū cauſe futuris miſcentur geſtis ſicut in geneſi dū ſexto die dicit hominē fuiſſe factū denuo recapitulat formatū dicens. Formauit dn̄s hominem ad ymaginē ſuam. Necnō et vbi expletis omnibꝫ opibꝫ dū deū dicit ſeptima die reqeuiſſe recapitulando ſubiūgit. Iſte generacōes celi et terre quādo create ſunt. In die quo creauit deus celū et omne virgultū agri āteq̄ oriretur ſup terram. nō dū enim pluerat dn̄s deus ſup terrā et homo nō erat qui operaretur terrā ſed fons aſcendebat de terra irrigās vniuerſā ſuperficiē terre. Hec omnia recapitulādo in ſerie narracōnis rebus futuris nectūtur· cū intra ſex dies etiam hec patrata videantur. Septima regula ē de dyabolo et eius corpore qua ſepe dicūtur·ipſius capiti q̄ ſuo magis ꝯueniūt corpori. Sepe vero eius vidētur dicta mēbrorū et non niſi capiti congruūt ſicut in yſaia vbi dum ꝯtra babiloniā hoc ē ꝯtra dyaboli corpus multa dixiſſet ſermo ꝓpheticus rurſus ad caput id ē ad diabolū oraculi ſentēciam deſeruat dicēs. Quomō cecidiſti de celo lucifer qui mane oriebaris· et cetera.

¶ De differēcia teſtamētoꝝ. ¶ Cap. 21.

QVidã ideo non recipiunt vetus teſtamẽtũ
ꝓ eo ꝙ aliud ĩ tpe priſco. aliud agat᷑ in no
uo non intelligẽtes q̃d deus. qđ cuiq; cõgrue
rit tpi magna quadam diſtribucõne conceſſe
rit Sicut in lege imperat nuptias. in euangelio
virginitatem. In lege oculũ pro oculo aufer
re. in euangelio alteꝝ prebere ꝑcutiẽti maxillã
ſ; illa ꝓ tpe fragili populo. iſta vero ꝑfecto. V
troq; tamẽ pro tpe ſua queq; conueniencia cõ
modans. ⁊ tñ ꝑ iſtam mutacõnem non eſt cre
dendus deꝰ mutabilis. ſ; potiꝰ inde ãmirabilis
predicandꝰ eſt ꝙ manens incõmutabilis qđ
cuiq; ut diximus tpi cõmodũ fuit magna cum
diſtribucõne cõceſſit. Sub veteri teſtamẽto mi
nores culpe nõ erant pccã. ꝙ in eo non ipſa ve
ritas ſed vmbra veritatis adẽat. Nam in teſta
mento nouo preceptis altioribus manifeſta fa
cta quedã que in illo populo vmbra veritatis
non deſeruẽat. deſerenda nobis p̃cipiũtur. Il
lic enim fornicacõ ⁊ retribucõ iniurie permiſſa
fũt nec nocebant. In teſtamẽto aũt nouo gra
ui animaduerſione damnant᷑ ſi admittãtur.

De ſymbolo ⁊ oracõne dñica. xxij.

HIdei ſimbolũ ⁊ dominica oratio ꝓ tota lege
ꝑuulꝭ eccĩe ad celorũ regna ſufficit capeſcẽ
da. Omnis enim latitudo ſcripturarũ in eadẽ oã
tõe dominica. ⁊ ſimboli veritate cõcludit. vñ et

ꝓpheta ysaias dicit. Abbreuiacōe͡ꝫ audiui a do
mino deo exercituū super vniuersā terram. At
tēdite ⁊ eloquiū meum audite. Sed hec abbre
uiacō aut illud intelligitur qđ dn̄s dicit omnē
legē et ꝓphetas in duobꝫ preceptis dilectionis
dei et proximi pendere. aut propter ipſam ora
cōnem dominicam vel ſimboli breuitatem in qui
bus ut predictum ē omnium ſcripturarū coar
tari cernim⁹ latitudinem.

¶ De baptiſmo ⁊ cōione. ¶ Cap. 23.

Solam eccleſiam catholicam habere baptiſ
mū ad ſalutē ſacharyas ꝓpheta teſtatur
Inde inquit illa erit fons patens domus dauid
⁊ habitātibus ihruſalē in ablucōnem peccato
rum ⁊ menſtruate. Domus quippe dauid ⁊ ihe
ruſalem. criſti eccleſia eſt. in qua manat fons
in ablucōem peccatorum. Heretici autem id ſo
lum ymaginaria oſtentacōne faciunt. ideoqꝫ il
lis baptiſmum non ad remiſſionem peccatorū
ſed ad ſupplicij teſtimoniū datur. Pro ſolo pec
cato originali lugent in inferno nuper nati in
fantuli penas. ſi renouati per lauacrum nō fue
rint. Pro inde cum cauſa nup natus dampna
tur infans ſi non regeneratur quia originis
noxietate perimitur. Cur paruuli peccato ori
ginali carentes per baptiſmum. ⁊ needum pro
priū habentes delictū. abeſtijs penisqꝫ ceteris

laniātur. Hec igitur cauſa eſt. Baptiſmū enim
a pena eterna non a pñtis vite ſupplicō liberat.
Nā ſi a pena pñti homines liberarētur p baptiſ
mū ipſum putarēt baptiſmi premiū non illud
eternū. Ergo ſoluto reatu peccati. manet tamē
quedā tpalis pena ut illa vita feruēcius requi
ratur que ſit a penis omnibus aliena. Nullꝰ ne
gat fideliū etiam poſt baptiſmū quo peccata de
lentur cottidie ꝙ diu in iſto ſeculo ſumus ad de
um nos debere conuerti. Nā quāuīs ſine inter
miſſione ſit cottidie agēdum nūꝙ tamē feciſſe
ſufficiat. Qui int maternis vteris ſūt. ideo cum
matre baptiſari non pñt. qꝛ qui natus ad huc
ſcd̄m adam non eſt renaſci ſcd̄m criſtum non
poteſt. Neqꝫ enim dici regeneracō in eum pote
rit quē generacō non preceſſit. Qui ſceleāte vi
uūt in eccleſia ⁊ comunicaē nō deſinūt ⁊ putāt
ſe tali cōione mūdare. diſtāt nichil ad emūda
cōnem pficere ſibi dicēte ꝓpheta. Quid eſt qd̄
dilectꝰ meꝰ in domo mea fecīt ſcelara multa.
Nūqd carnes ſancte auferent a te malicias tu
as. Et apoſtulꝰ. Probet inquit ſe homo et ſic
de pane illo edat ⁊ de calice bibat.

De martirio. Cap. 28.

DEi ſeruus aduerſitate vlla non frangatur
ſed pro veritatis defenſione. vltro ſe cer
tamini offerat nec vnꝙ pro veritate diffidat.

Sepe ex diſcipul' ad martiriū eligūtur q̄ ſuos doctores ad coronā p̄cedūt ⁊ q̄ ſūt ordine poſtremi ſiūt nō nūq̄ in certamine primi. Vir ſāctꝰ vltro ſe in agone ꝓ certamine nō deb; ꝓferre iuſticie. ſed tñ ſi agonis fructū videt vberrimū nō deb; declinare laboris piculū. Qd ſi maior eſt labor q̄ aiarū lucrum declinādus ē labor quē minimū comitatur augmētum. Vtrumq; enim fecit apoſtolꝰ. qui ⁊ picul' vltro ſe dedit. vbi maximū anime lucrū vidit. et ſapientꝛ ſe periculo abſtulit in quo pociorē laborē quā lucrū eſſe perſpexit. Vltro ſe paulꝰ apud epheſū piculis obtulit. qui pocius piculo lucꝝ vidit. Damaſceno aūt ideo a piculo ſubtrahit ſemetipſum q2 nullū piculi ipſius arbitratus ē fructū. Diſce quomō ſe ad martiriū offerat q̄ſq; vltro. l' quomō iuxta ſētenciā dei cingatur ab altero. et quo nō vult ipſe ducatur. niſi q2 ⁊ xp̄i gloriā futurā de certamine iuſtꝰ gaudet. et ꝓpter paſſionis violēciam refugit ſubire quo dolet. Accipe exēplū ad eūdi ſub trepidacōe martirij de vſu bellādi in q̊ exercitatus q̄ſq; in prelio. et p audaciā certamen ingreditur ⁊ p timorem cūctacōe mouetur. Item accipe exemplū martirij de repacōe humani corporis ad ſalutē. Dum quiſq; et de ſpe repacōis gaudet et de inciſionib; maloꝝ ſeu amariſſimis pocul' metuit ac piculo.

De ſanctoꝝ miracul. Cap. 27.

ET ſi apoſtol' data eſt virtus ſignoꝝ ꝓpter fidē gencium nutriēdam eccleſie tamē data eſt virtus operū ꝓpter eādem fidem ornādā. Et tamen in ipſis apoſtol' pl⁹ erat mirabilis virtus opeꝝ q̄ꝫ virtus ſignorum. ita nūc et in eccleſia plus eſt bene viuere q̄ꝫ ſigna facere. Qd nūc eccleſia non ea miracula facit que ſub ap'lis faciebat. ea cauſa eſt qꝛ tunt oportebat mundum miraculis credere. nūc vero iam credētem oportet bonis operibus choruſcare. Nā ideo tunc ſigna fiebāt exterius ut interius fides roboraret̄. Jā in fide miracula quicūqꝫ requirit. vanā gloriam ut laudetur querit. Scriptū eſt enim. Lingue in ſignū ſunt non fidelibꝫ ſed infidelibus. Ecce ſignū non eſt fidelibus neceſſariū qui iam crediderūt ſed infidelibꝫ ut ↄuertantur. Nā paulus ꝓ nō credēciū infidelitate. patrem publij de infirmitate febriū virtutibus curat. Infirmantē vero thymotheū fidelem nō oracōe ſed medicinaliter tēpat. Vt noueritis miracula ꝓ incredulis non ꝓ fidelibꝫ fieri. Ante q̄ꝫ ātixp̄s appareat virtutes ab eccleſia et ſigna ceſſabūt quaten⁹ eam quaſi abiectiorē pſequatur audacius. Ob hanc vtilitatē ceſſabūt ſub ātixp̄o ab eccleſia miracula ꝛ virtutes. ut ꝑ hoc ſanctorū clariat paciencia ꝛ reproboꝝ q̄ ſcandalizabūt

leuitas oſtēdat̄ ⁊ pſequēciū audacia ferocior efficiatur. ¶ De ātixpō ⁊ eius ſignis. Cap. 26

OMnis qui ſcd͞m profeſſionis ſue normā aut nō viuit aut aliter docet ātixp̄s eſt. Pleri q; aūt anticriſti tempa non viſuri ſunt ⁊ tamē in menbris antixp̄i inueniēdi ſūt. Anteq̄ veni at anticriſtus multa eius mēbra preceſſerūt. ⁊ praue actionis merito caput ꝓpriū preuenerūt ſcd͞m apoſtoli ſentenciam q̄ iam iniquitatis mi ſterium opari illū affirmat etiam āteq̄ reuele tur. Magnitudo ſignorū facta fiet ſub antixpō ut electi ſi fieri poteſt in errorē mittantur. Sed electi quomō ſūt in errorē mittēdi. Ergo ibit in errorē titubacōnis ad modicum pre multitudi ne ꝓdigiorum. non tamē deiciēdi ſunt a ſtabili tate ſua terrorū impulſu atq; ſignoꝝ. vnde et i deo ponitur ⁊ ſi fieri poteſt. qꝛ electi pire nō poſ ſūt. Sed cito reſipiſcentes cordis errorē religio ne coercebūt. ſciētes a domino eſſe predictū ut dū hoc fecerint aduerſarij. non cōturbentur ſā cti. Tam mira facturus ē prodigia ⁊ ſigna dū venerit ātixp̄s. ut etiā electis qddā cordis gig nat̄ ſcrupulū. Qd tn̄ cito exſuperet in ill̄ racō p quā ita ſciēt in decepcōe reproboꝝ ⁊ electorū ꝓ bacōe eadē fieri l̄ ſigna vl̄ ꝓdigia. In q̄ tpe p paciētiā glorioſi erūt ſācti nō p miracula ſicut martires fuerunt priores. Illi eni ⁊ pſecutores

ſuſtinebūt a facientes prodia. Pro inde duri⁹ bellū ſuſtinebūt qꝛ nō ſolū ɔtra pſequentes ſꝫ etiam ɔtra miraculis choruſcantes dimicaturi ſunt. Grauī⁹ ſub antixp̄i tēpibus cōtra ecc̄iam deſeuiet ſynagoga. q̄ꝫ in ipſo aduentu ſaluatoris xp̄ianos eſſet pſecuta. Dum i martires dyabolus iam excreuerit magnā crudelitatē etiam ligatus. crudelioꝛ tamē erit ſub antixp̄i temporibus quando etiā erit ſoluendus. Nā ſi tanta ligatus facere potuit quāta ſolut⁹ faciet. Quāto ꝓpinquius finē mūdi dyabolus videt. tāto crudelius pſecucōnes exercet. ut qui ſe cōtinuo dāpnādum cōſpiciat. ſocios ſibi multiplicet cū quibus gehēne ignibus addicatur. Quāto breue temp⁹ ſibi videt reſtaurarē dyabolus ut dāpnetur. tāto in magna pſecucōis ira mouetur diuina iuſticia pmittente ut glorificentur iuſti ſordidētur iniqui. et ut dyabolo durior creſcat dampnacōnis ſentencia.

De reſurrectione. Cap. 21.

Inchoacō pacis ſanctoꝝ eſt in hac vita nō pfectio tūc autē erit plenitudo pacis dum ad dei cōtemplacōem abſorpta carnis infirmitate cōualuerint. Rurſus reſurrectio mortuoꝝ ut apoſtolus ait in virū pfectum. in menſuram etatis plenitudinis criſti futura eſt. in etate. ſ. iuuētutis q̄ ꝓfectu nō idiget. et abſqꝫ idinacōe

defectuis in pueritiõne ex vtraq; parte et plena ē a robuſta. Quāuis nūc filiorū dei nomine homines fideles vocentur tamē ex eo q hanc ſuitutem corrupcōnis patiūtur adhuc iugo ſeruitutis addicti ſūt accepturi plenā filiorū dei libertatem dū corruptibile hoc induerit in corrupcōnem. Nunc deus per ſpeculum videre conatur in hac vita electorum numerū ad dexteram pertinētium. a reproborum qui ad ſiniſtram ituri ſunt. eccleſiam dei cōplere in fine aūt ſeculi zizania a frumēto diſiungit.

¶ De Judicio. Cap. .28.

Judicij diē nouit xp̄s. ſ; in euāgelio dicere a ſcire diſcipulos noluit. nā dū dicat idē dn̄s p pphetā. dies vlcōis in corde meo. indicat ſe nō neſcire. ſ; nolle indicaē de domo dn̄i. ſicut ſcriptum eſt. Incipit iudiciū quādo electi q. domus dei hic p flagella iudicātur. Impij vero illuc ad dāpnacōez iudicādi ſunt. vn̄ a ſequitur Si autē primum a nobis quis finis eorum qui non crediderunt. Ad diſtricti examen iudicis. nec iuſticia iuſti ſecura eſt. n̄ pietate diuina. ut et ipſa iuſticia q̄ quiſq; iuſtus ē. deo iuſtificāte iuſtificetur. alioquin apud deum et ipſa peccatum eſt. Inde eſt q ait yob innocentem et impium ipſe conſumit. Conſumitur quippe a deo innocēs. quādo ipſa innocētia liq̄di9 requiſita

et diuine innocēcie ꝯpata nichil efficitur·niſi ⁊
ibi diuine miſericordie pietate homo iuſtificet
Conſumitur itē a deo impius·quādo examinis
diuini ſubtilitate requiritur eiꝰq3 detecta impi
etas iudicata dānatur·Conſumitur innocens
⁊ impius ſimil'·ſine carnis nō pena dāpnacōis
Doctus ꝑiter ⁊ indoctꝰ moriūtur·ſed morte car
nis nō pena dāpnacōnis·Omnia aūt ꝑgūt ad
vnū locum·dū per mortem corporalem in terrā
⁊ iuſtꝰ ⁊ impius reuertūtur·Retribucō autem
diſſimil' ſicuti per eūdem ſalomonē dicit·Quid
plus hab3 ſapiēs a ſtulto ṅ ꝙ illic ꝑgit vbi vi
ta eſt·Ergo oēs in terrā parit' ꝑgūt·nā vbi vi
ta eſt nō ꝑiter ꝑgūt·Geminū eſt diuinū iudi
cium·vnū quo ⁊ hic iudicātur homines·in fu
turo alterū qui ꝓpterea hic iudicantur ne illic
iudicentur·Ideoq3 quibuſdā ad purgacōnem
tēpalis ꝑficit pena·quibuſdā vero hic inchoat
dampnacō·⁊ illuc ꝑfecta ſꝑatur perdicio·In
iudicio reprobi humanitatē xpi in qua iudica
tus eſt videbūt ut doleant·diuinitatē vero eius
nō videbūt ne gaudeāt·Quibꝰ enim diuinitas
oſtenditur vtiq3 ad gaudiū monſtratur·Pro
diuerſitate conſcienciarū et mitis apparebit in
iudicō criſtus electis ⁊ terribil' reprobis·Nā q̄
lem quiſq3 cōſcienciā tulerit talem ⁊ iudicē ha
bebit·ut manēte in ſua tranquilitate criſto ill'

ſolis terribilis appereat quos cōſciētia in mal' accuſat. Due ſunt differencie vel ordines homi nū in iudicō hoc eſt electoꝝ ⁊ reprobōꝝ qui ta men diuidūtur in quatuor. Perfectorum ordo vnus eſt q̄ cū dn̄o iudicat. ⁊ ali⁹ q̄ iudicat vtri q; tñ cum xp̄o regnabūt. Similiť ordo reproboꝝ ptitur in duobus. dū hij q̄ intra ecclaꝫ ſunt ma li iudicādi ſunt ⁊ dāpnādi. q̄ vero extra ecclaꝫ inuenīedi ſūt non ſūt iudicandi ſ; tm̄ dāpnan di. Prim⁹ igiť ordo eoꝝ q̄ iudicāť ⁊ peunt. op ponitur illi ordini bonoꝝ de q̄ ſunt qui iudicāť ⁊ regnāt. Scd's ordo eoꝝ q̄ non iudicātur ⁊ pe unt. opponitur illi ordini pfectoꝝ in quo ſūt hij q̄ nō iudicāť ⁊ regnāt. Terci⁹ ordo eoꝝ q̄ iudi cātur et regnāt illi ordini eſt ꝯtrari⁹ de q̄ ſūt q̄ iudicāť ⁊ peāt. Qr̄tus ordo eoꝝ q̄ nō iudicātur ⁊ regnāt opponitur illi ꝯtrario ordini in q̄ ſūt q̄ nō iudicātur ⁊ peūt. Gemina puniť ſētēcia im pius. dū aut hic proſſus ꝑ ſuis meritis mētis cecitate pcutitur. ne veritatē videat. aut dū in fine dāpnabitur ut debitas penas exſoluat.

¶ De gehēna. ¶ Cap. 29.

Duplex dāpnatoꝝ pena ē in gehēna. quoꝝ ⁊ mētē vrit triſticia ⁊ corp⁹ flāma. iux̄ vi ciſſitudinē. ut qui mēte tractauerūt q̄d perfece rūt corpe ſimul ⁊ aīo puniāť et corpe. Ignē ge hēnā habere ad aliq̄d lumē. ad aliq̄d nō habē

hoc eſt habere lumen ad dampnacioēm ut vi
deant impij vnde doleāt. et non habere ad con
ſolacōnem ne videāt vn̄ gaudeant. Apta fit cō
paracio de camino triū pueorꝝ ad exēplum ignis
gehēne. Nam ſicut ille ignis nō arſit ad trium
pueorū ſupplicium. ſed arſit ad cōburēda ligami
na vinculorꝝ. ita ignis gehenne et lucebit miſe
ris ad augmētum penarū ut videāt vn̄ doleant
et non lucebit ad cōſolacōnem ne videāt vnde
gaudeāt. Inter huiꝰ vite et future infelicitatis
miſeriā multa diſcrecō eſt. Illic enim et miſeria
eſt ꝓpter cruciacōem dolorꝝ et tenebre ꝓpter lu
cis auerſione. Quorꝝ vnum in hac vita id eſt
miſeria eſt aliud non eſt in inferno vtrūqꝫ eſt

De penis impiorꝝ. Cap. xxx

Sicut faſciculi lignorꝝ ad cōbuſtionem de ſi
milibus colligantur ita in iudicij die ſimi
lis culpe reos ſuis ſimilibus iūgere ut ex equa
pena cōſtringat quaſi in faſciculū quos actio ſi
miles fecit in malū. Sicut vnuſquiſqꝫ ſāctꝰ in
futuro iudicio pro q̄litate virtutū glorificabit̄
ita et vnuſquiſqꝫ impius pro qualitate facino
rū cōdempnabitur nec deerit in ſupplicō futuro
dampnacōis ordo ſed iuxta q̄litatē criminū diſ
crecō erit penarꝝ. ꝓpheta firmante. De carorꝝ q̄
qꝫ ſuorꝝ ſupplicijs. adderē etiā pena defūctis. Sic
apud inferos diuitis ſmo predicat euāgelicus

ſic ꝓ augẽdo inde ſupplicõ dicit etiã pſalmꝰ Cõ
moti ãmoueãtur filij eius ꝛ mẽdicẽt. Impij ex
hoc duriꝰ in iudicõ puniẽdi ſũt mẽtis doloꝛẽ ex
quo viſuri ſũt iuſtos gloꝛie btitudinẽ meruiſſe
Cũctis vidẽtibꝫ eſt ꝑcipitãdꝰ dyabolus. qñ ſb
aſpectu oim bonoꝝ ãgeloꝝ ꝛ hoim cum eis q̃ de
pte eius erũt in ignẽ eternũ mittẽdus ẽ. Dũ ſb
latus fuerit dyabolꝰ ut dãpnet. mlti electi q̃ in
coꝛpe ſũt inueniẽdi. dño ad iudiciũ veniẽte me
tu ↄcutiẽdi ſũt vidẽtes tali ſẽtẽcia impiũ eſſe pu
nitũ. Quo terroꝛe purgãdi ſũt. qꝛ ſi quid eis ex
coꝛpe adhuc pcci remanſerit metu ipõ qđ dya
bolũ dãpnari ↄſpiciũt purgabũt. Hinc eſt qꝛ a
it Iob. Cũ ſblatus fuerit timebũt ãgeli ex terri
ti purgabũtur. Multos poſſe pire ex eis in dié
iudicij q̃ nunc electi eſſe videtur ꝛ ſãcti dicẽte
ꝓpheta. Vocabit dominus iudiciũ ad ignem ꝛ
deuorabit abiſſum multã ꝛ ↄmedet partem do
mus. Pars quippe domus deuorabitur qꝛ illos
etiã infernus abſoꝛbebit. qui nũc ſe eſſe impre
ceptis celeſtibꝫ gloꝛiãtur. De quibꝫ ꝛ dominus
dicit. Multi dicunt michi in illa die. dñe domi
ne nõne in nomine tuo ꝓphetauimus. et in tuo
nomine demonia eiecimus ꝛ v̄tutes multas fe
cimus. Tunc cõfitebor illis quia nõ noui vos.
Diſcedite a me qui opeãmini iniquitatem neſcı̃
o qui eſtis.

De gloria ſanctoꝝ. Cap. xxxi.

NOn faciet in futurũ cor miſerum iuſtoꝝ cõpaſſione dampnatorũ condolendi affectio vbi tantũ erit ſanctoꝝ de dei cõtemplacõe gaudiũ ut triſticie nullus tribuatur itroit⁹. Sicut cõpatus color candid⁹ nigro colori fit pulchrior. ita ⁊ ſanctoꝝ requies cõpata dãpnacõe malorũ glorioſior erit. ſic iuſticia iniuſticie. ſic virtus vicõ. Creſcit ergo ſanctorũ gloria dum debita dampnãtur impiȷ̃ pena. Poſt reſurrectionem ſanctis in carne promiſſa eſt celorũ aſcenſio. dicente ad patrem xp̃o. Volo ut vbi ſum ego ⁊ ipſi ſint mecum. Si enim menbra capitis ſum⁹ ⁊ vnus in ſe ⁊ in nobis eſt xp̃s vtiq₃ vbi ipſe aſcendit ⁊ nos aſcenſuri ſumus.

Explicit liber primus.

Incipit tabula. Secundi libri. yſidori.

De ſapiencia.	.1.
De fide.	.2.
De caritate.	.3.
De ſpe.	.4.
De gratia.	.5.
De predeſtinacione.	.6.
De conuerſis.	.7.
De trimodo genere conuerſionis.	.8.

De conflictu conuerſorum. .9.
De remiſſa cõuerſione. .10.
De exemplis conuerſorum .11.
De cõpunctione cordis. .12.
De cõfeſſione peccatorũ. .13.
De deſpacõne peccantiũ. .14.
De hijs qui a deo deſerantur. .15.
De hijs q̃ ad delictũ pꝰ lacrimas reũtũt. .16.
De peccato. .17.
De lenioribꝫ culpis. .18.
De grauioribus culpis. .19.
De manifeſtis occultiſqꝫ peccatis. .20.
De peccati amore. .21.
De peccandi neceſſitate. .22.
De peccãdi ĩ cõſuetudine. .23.
De peccãdi recordacõne. .24.
De cogitacõe. .25.
De cõſciẽtia. .26.
De intencõne mentis. .27.
De ſenſibus carnis. .28.
De ſermone. .29.
De mẽdatio. .30.
De iuramẽto. .31.
De vicijs. .32.
Qđ ex vicijs vicia. et ex virtutibus virtutes generantur. .33.
De male vſis virtutibus. .34.

De ſimulatis virtutibus. ·35·
De appetitu virtutum. ·36·
De pugna virtutum contra vicia. ·37·
De ſuperbia. ·38·
De luxuria vel fornicacione. ·39·
De continencia. ·40·
De cupiditate. ·41·
De gula. ·42·
De ebrietate. ·43·
De abſtinencia. ·44·

¶ Incipit liber. Secundus yſidori.

¶ De ſapiencia. ¶ Cap· primū.

Omnis quĩ ſcd̄m deū ſapiens eſt beatus eſt. Beata vita cognicio diuinitatis. virtus boni operis eſt. Virtus boni operis fructꝰ eternitatis ē. Qui ſcd̄m ſeculū ſapiēs eſt ſcd̄m deū ſtultus ē. Vñ ꝛ ꝓpheta. Stultus inquit factꝰ eſt homo a ſapiencia ſua. Primū eſt ſciencie ſtudium querē deū deinde honeſtatē vite cum innocēcie opere Nullus ſapiēciā dei plene recipit niſi qui ſe abſtrahere ab omni actionū cura cōtendit. Vñ ꝛ ſcriptū eſt. Sapiētiam ſcribe in tp̄e ocij. ꝛ qui minoratur actu ipſe ꝑcipiet eam. Non ad ꝑue intelligēcie arcem puto illum ꝑueniſſe qui ſcit

ſecreta dei ſe penetrare nõ poſſe. Tunc autẽ re
cte deum ↄgnoſcimus. quãdo eum perfecte ſcire
nõ denegamus. Interdũ quedã neſcire conue
nit. nullꝰ aũt in culpa maior eſt. ꝙ ille qui deũ
neſcit. Inueſtigacõem veri multorũ eſt quere
re. ſ querere et paucorũ inuenire. Ea autẽ que
ſupra hominis intelligentiã ſunt ſcrutanda nõ
ſũt. quitq̃d ſupra hominis intellectum eſt. que
rendum non eſt. cõſilio autem diuino ſeruan
dum eſt. ut hoc credatur eſſe iuſticia qđ diui
ne placuerit volũtati. Non enim poterit eſſe in
iuſtum qđ iuſto conplacet iudici. Omnis ſapi
entia ex ſcientia et opinatione conſiſtit. Melior
eſt autẽ ex ſcientia veniens ꝙ ex opinione ſen
tencia. nã illa vera eſt iſta dubia. Ad maioris
culpe cum nulum pertinet. ſcĩẽ quemꝙ quid ſe
qui debeat et ſequi nolle ꝙ ſciat. Vnde ⁊ domi
nus. Seruus inquĩt ſciens voluntatem domini
ſui et nõ faciens digne plagis vapulabit mul
tis. Et iacobus. Scienti inquit bonum et non fa
cienti peccatum eſt ei. Simplicitatem cum igna
uia vocari ſtulticiam. ſimplicitatem vero cum
prudentia. vocari ſapientiam. Vtile eſt mul
ta ſcire et recte viuere. Qđ ſi vtrumqꝫ non va
lemus melius eſt ut bene viuendi ſtudium ꝙ̃
vltra ſciendi ſeq̃mur. Nõ pertinere ad beatitu
dinẽ ↄſequendam ſciẽntia ſcripturaꝝ. nec eſſe

beatum multa ſcire. ſꝫ eſſe magnū beate viuere Nichil ꝓdeſſe omnem ſcire prudēciam cum ig norantia dei. ⁊ nichil obeſſe ſcientibus deum ig norāciam mundi. Perfecte aūt ſcit qui deū pri us ⁊ iſta nō ꝑ ſe. ſꝫ ꝑ deo ſcit. Nichil obeſſe cui ꝙ ſi ꝑ ſimplitatē aliquā de elementis indigne ſenciat dūmō de deo ꝓnūciat vera. Nā ꝙuis de incorꝑeis corꝑeiſqꝫ naturis nequeat q̄ſqꝫ diſ putare beatū tamen illum facit vita recta cum fide.

De fide. Cap. 2.

Non poſſe ad beatitudinē veram ꝑuenire n̄ per fidem. Beatū autē eſſe qui ⁊ recte crede do bene viuit ⁊ beneuiuēdo fidē rectam cuſtodit deus ſi creditur merito inuocatur et queritur ac ꝑ hoc tūc perfecte laudatur. quādo ⁊ credit Non tantū id credēdum eſt qꝫ ſenſu carnis di noſcimus. ſꝫ magis etiā quod intellectu mētis cōſpicimus id eſt deum. Sine fide nemo poteſt placere deo. Omne enim ꝙ non eſt ex fide pecca tum eſt. Fides nequaꝙ vi extorquet. ſed racō ne atqꝫ exemplis ſuadet. Quibus autē exigit violenter pſeuerāre in eis non poteſt. exemplo ut ait quidam nouelle arboꝛis cuiꝰ ſi quis cacu men violēter impreſſerit. denuo dū laxatur in id ꝙ fuerat ꝯfeſtim reuertitur. Sicut homo libe ro arbitrio cōditus ſua ſpōte diuertit a deo ita ⁊ ꝓpria mētis cōuerſione credendo recurrit ad

deū ut libertas agnoſcatur arbitrij p ꝓpriā vo
lūtatem · ⁊ beneficiū gratie per acceptam fidei fir
mitatē. In corde reſpicit deus fidē. vbi ſe nō poſ
ſūt homines excuſare · qui ore ſimulant verita
tis ꝓfeſſionem ⁊ corde retētant erroris impieta
tem. Sicut nichil ꝓficit fides que ore retinetur
⁊ corde non creditur · ita nichil ꝓ fide futura fi
des que corde tenetur ſi ore ꝓfutura non profe
ratur De tali enim fide ꝓpheta ita quoſdam ob
iurgat dicens. Prout fides. ablata ē de ore coꝝ
Fides enim que corde creditur. cōfeſſione oris
ad ſalutē profertur. Vacuū eſſe ſine operibus
fidem · ⁊ fruſtra ſibi de ſola fide blādit̄ur. qui bo
nis opibus non ornatur. Qui crucem portat de
bet mūdo mori · nam ferre crucem mortificare ſe
ipſum eſt ferre ⁊ nō mori ſimulacō ypocritarū
eſt. Qui p fidem ꝯgnicōnem dei habent · ⁊ operi
bus obſcurantur exēplū balaā ſequūt̄ q̄ cadēs
ope aptos oculos habuit p cōtēplacōnis fidē.
Carnales fidē nō ꝓ v̄tute ai ſ; ꝓ ꝯmodo ſolent
q̄rere tpali. Vn̄ ⁊ dn̄s dicit Queritis me nō qꝛ
vidiſtis ſigna ſ; qꝛ mādicaſtis de panibꝫ. Xpi
an⁹ mal⁹ dū ſcd̄m euāgelij doctrinā nō viuit e
tiā ipaꝫ fidē quā verbo colit oborta tēptacōe facī
le pdit. Multi fide tm̄ xpiani ſūt ope vero a xpi
ane doctrine diſſentiūt. Multi q̄ꝫ fidē xpi ex cor
de nō amāt · ſ; humano terrore cōpulſi eandē p

ypocriſim tenere ſolent. et qui eſſe nõ poſſunt apte mali. ꝓpter terrorẽ ficte boni noſcũt. Amatores mũdi pugnãt aliquãdo ꝓ fide ⁊ aliis quidem proficiũt. Ipſi vero amore terreno implicati celeſtia nõ requirũt ſꝫ verbo tantum fidem defendũt. Quidam pro fide etiã hereticos inſequũtur ſꝫ ꝑ arrogãciã eos qui intra eccleſiam ſunt cõtempnũt. Aduerſarios quidem fidei cõfutant pro infidelitate ſed fideles ꝑmunt faſce ſupbie.

De Caritate. Cap. 3.

Qvãuis nonnulli fide atqꝫ opibus ſãctis videantur eſſe participes. tamẽ quia priuãtur a caritate fraterne dilectionis nullũ habẽt incrementũ virtutis. Nam ſicut ait aplus. Si tradidero corpus meũ ita ut ardeam caritatem non habuero michil michi ꝓdeſt. Sine amore caritatis q̄uis quis recte credat. ad eternã beatitudinem ꝑuenire nõ poteſt. qꝛ tanta eſt caritatis virtus ut etiã prophecia et martiriũ ſine illa nichil eſſe credantur. nullũ premiũ caritati cõpenſatur. Caritas enim virtutum omniũ optinet principatum. vñ ⁊ vinculũ perfectõis caritas ab apoſtolo dicitur eo qꝛ vniuerſe virtutes eius vinculo religẽt. Dilectõ dei morti cõpatur dicẽte ſalomone. Valida eſt ut mors dilectõ. Id circo quia ſicut mors violẽter ſepat animã a corpe. ita et dilectõ dei violẽt ſegregat

homine a mūdano et carnali amore. Qui pre
cepta dei cōtempnit. deū non diligit. Neq; enim
regē diligim⁹. ſi odio leges eius habem⁹. Te
nēda ē cū ſanctis viris vnitas caritatis. et quā
to ſe quiſq; ſubtrahit mundo. tanto opus ē ut
ſe aſſociet bonoꝝ cōſortio. Caritas enim in dile
ctione dei et proximi cōſtat. ſeruat autem in ſe
dilectionem dei qui a caritate non diuiditur
proximi. qꝛ q̄ a fraterna ſocietate ſecernitur a
diuine caritatis ꝑticipacōne priuatur. Nec po
terit deū diligere qui noſcitur in ꝓximi dilectio
ne errarē. xp̄s deus et homo diligēdus eſt Totū
ergo xp̄m non diligit qui hominē odit. Bono
rū diſcrecō eſt nō odiſſe perſonas ſed culpas. et
recte dicta pro falſis non ſpernere ſed proba
re. Qui imperfecti ſunt in dei amore. ſepe a viciis
ſeparari diſponut. ſed pondere viciorum gra
uati rurſus ad ea vicia que optant relinquere
reuoluūtur.

De Spe. Cap. x.

Qui male agere nō deſiſtuut vana ſpe indul
gētiam de dei pietate requirunt. Quā recte
quererēt ſi ab actioue praua ceſſaret. Metuen
dū valde ē ut neq; p ſpē venie quā ꝓmittit de⁹
ꝑſeuerāt peccem⁹ neq; quia iuſte pccā diſtrin
git veniā deſperem⁹. ſz vtroq; piculo euitato et a
malo declinemus et de pietate dei veniā ſperemus

Omnis quippe iuſtus ſpe ⁊ formidine nitet. qꝛ nūc illum ad gaudiū ſpes erigitur nunc ad for midinem terror gehenne addicit.

De Grati. Cap. x.

INterdum peccātibꝰ nobis ſua deūs dona non retrahit ut ad ſpem diuine ꝓpiciacōis mens humana cōſurgat. Nam nō poteſt ꝯuer ſum ſpernere quē peccātem ſuis beneficijs ꝓuo cat ad ſe redire. Confeſſionē hominis non eſſe hnmane virtutis. Nā ſi cōfeſſionem boni opis non in nobis bonis opibus opatur cur p ꝓphe tam dicitur. Cōfeſſio ⁊ magnificēcia opꝰ eiūs Ab illo enim nob omnia bona gratia preueniē te donantur. Nā nichil boni opis dedimꝰ p qd cōfeſſionem fidei accipe merēmur. Profectus hominis donū eſt dei. nec a ſe poteſt quiſqꝫ. ſed a dn̄o corrigi. non enim q̄tqꝫ boni habꝫ ꝓpriū homo cuiꝰ via nō eius eſt. teſtāte ꝓpheta. Scio dn̄e qꝛ nō eſt hominis via eius. nec viri eſt ut ambūlet ⁊ dirigat greſſus ſuos. Sciant liberi arbitrij defenſores. nichil poſſe i bonū ſua pre ualere virtute. niſi diuine gracie ſuſtētēt̄ iuua mine. vn̄ ⁊ p ꝓphetā dicit dn̄s. pdicō tua iſrl̄. tātum in me auxiliūm tuū. quaſi diceret. ut pe as tuo merito ut ſalueris meo auxilio. Homi nis meritū ſupna grā non ut veniat preuenit ſ poſtqꝫ venerit atqꝫ ad imaginē mētē veniēs

facit in ea meritũ qđ remuneret. qui ſolum in uenerat qđ puniret. Quid enim ex ſe latro ille meruit qui de faucibus mortis crucē aſcendit. de cruce padiſum adijt. Reus quidē ille a frater no ſanguine venit cruētus ſed diuina gratia in cruce mutatur. Sciendum q nostra ſit iuſticia in hijs que recte agim⁹. et dei grati eo q eā me reamur. Hec enim q dantis dei q accipiētis eſt hominis ſicut et panē noſtrũ dicim⁹ quem ta men a deo accipere poſtulam⁹. Spiritalis grati a non omnib; diſtribuitur. ſed tantũmodo ele ctis donatur. Nō enim omniũ eſt fides quam li cet q ſi plurimi ſuſcipiũt. opus tñ fidei non ↄſe quunē. In diuiſione donoꝝ diuerſi pcipiunt o pus tamē diuerſa munera nō tñ ↄcedũtur vni oia. ut ſit ꝓ humilitatis ſtudio qđ alter āmire tur in altero. Nā q in ezechiele aialiũ ale alteā ad alterum pcuciũtur. virtutes deſignantur ſā ctorũ mutuo ſe affectu prouocācium atq; alter no exemplo inuicē ſeſe erudientium. Munera ğtiarũ alij iſta. alij vero donātur illa. nec datur ita vni. ut non egeat alteri. Poſſe fieri nō eſt dubiũ ut hij quos quidam virtutum excellen da ātecedũt dei repentina preuenti gratia quoſ dā conpendio ſanctitatis preueniant. Et dum ſint ↄuerſiōe poſtremi. ſubito efficiũē virtutis culmine p̃mi. Dũ quiſq; aliqđ donũ accipit. nō

appetat āplius quā ꝙ meruit ne dum alterius
menbri officiū arripe temptat. id ꝙ meruit ꝑ
dat. Cōturbat enim corpis ordinē totū. qui nō
ſuo ꝯtēt⁹ officio ſurripit alienū. Mali dona ide
o ad dampnacōnem accipiunt. qꝛ illa nō ad de
i laudem ſed ad ſuā vanitatē vtunt̄. Bona ma
le vtūtur quia ea que illis a deo donata ſunt. in
malos vſus aſſumūt ſicut ingeniū ſicut cetera
dei bona. Multa dei bona habem⁹ que nos ab e
o ꝑcepiſſe cognoſcimus. Nā qđ ſapiētes ſum⁹
qđ diuites qđ potentes exiſtim⁹. non alterius
ꝫ diuino munere ſum⁹. vtamur ergo optime
diuina beneficia quatin⁹ et deum non peniteat
dediſſe. ⁊ nob acce piſſe ſit vtile. Auferre deus
dicitur homini donū aliquod. qđ homo nō ha
buit. id eſt quod accipe non meruit. Sic et ob
durare deus dicitur hominē non eius faciendo
duriciam ꝫ non auferendo eā. quā ſibi ipſe nu
triuit. non aliter ⁊ ob cecare dicitur quoſdam
deus. non ut in eis eandē ipſe cecitatem faciat
ſed qđ ꝓ eoꝝ inutilibus meritis. cecitatē eorū
ipſe non auferat. Pleriſqꝫ dātur dei dona. per
ſeuerācia vero doni nō dat̄. Et inde eſt quod q̄
dam in principio cōuerſionis habēt bona fine
vero malo claudūtur. Electi vero accipiūt ⁊ cō
uerſionis donū ⁊ pſeuerāciā doni. ea vero cau
ſa eſt qđ q̄dam ⁊ bene incipiunt ⁊ bn̄ finiunt.

De predeſtinacōe. Cap. 6.

Gemina eſt predeſtinacō ſiue electorū ad re
quiem. ſiue reprobo⁊ ad mortem. Vtraqȝ
diuino agitur iudicō ut ſemp̱ electos et ſup̱na
⁊ interiora ſequi faciat. ſempqȝ reprobos ut in
fima ⁊ exteriora delectētur. ⁊ interiora deſerēdo
permittit. Sicut homo ignorat terminū lucis ⁊
tenebra⁊. vel vtriuſqȝ rei quis finis ſit. ita ple
nius neſciat. quis āte ſuum finem luce iuſticie p̄
ueniatur. vel quis peccatorū tenebris vſqȝ in
ſuum terminū obſcuretur. aut quis poſt lap
ſum tenebra⁊ cōuerſus reſurgat ad lucē. Cun
cta hec deo patent. homini vero latēt. Quāuis iu
ſto⁊ ɔuerſacō in hac vita ꝓbalis ſit. incertum
tamē hominibȝ ē. ad quē finem ſint predeſtina
ti ſed omnia reſeruari vult de⁹ futuro examini
Mira diſpēſacō eſt ſupne diſtribucōis p quam
hic iuſt⁹ āplius iuſtificatur. impi⁹ amplius ſor
didatur. malus ad bonū aliqñ ɔuertitur. bon⁹
ad malū aliqñ reflectit̄. Vult q̄s eſſe bon⁹ ⁊ nō
valȝ. vult eſſe alt̄ mal⁹. ⁊ nō pmittit̄ interiē dū
ei q̄ vult eſſe bon⁹ ⁊ nō valet. Ali⁹ nec vult nec
ei datur ut ſit bonus. Iſte naſcitur in errore et
moritur. ille in bono quo cepit vſqȝ in finem per
durat. Tam diu iſte ſtat q̄ cadat. ille diu ma
le viuēdo in fine ſaluatur reſpectuſqȝ conuerti
tur. Vult prodeſſe in bono iuſtus nec preualet

vult nocere malus ⁊ valet. Iſte vult deo vaca
re ⁊ ſeculo impeditur ille negocijs implicarꝫ cu
pit nec proficit. dn̄atur malus bono. bon⁹ dā
pnatur pro impio. impius honoratur ꝓ iuſto
Et in hac tanta obſcuritate non valet hō diui
nam pſcutari diſpoſicōem nec occultum prede
ſtinacōnis perpēdere ordinē.

De Conuerſis Cap. X.

NOn inchoātibus premiū promittitur ſed
pſeuerantibus datur ſicut ſcriptū eſt. Qui
pſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſalu⁹ erit. Tūc
enim placet deo noſtra cōuerſicō quādo bonū
qđ inchoam⁹ pſeuerāti fine ꝯplem⁹. Nā ſcrip
tum eſt. Ve hijs qui ſuſtinenciā perdiderunt
id eſt bonū opus non cōſūmauerunt. Indul
gencia peccatoꝝ ſciendū eſt vbi. quādo vł qua
lib⁹ datur. Vbi quippe niſi intra eccleſiā catho
licā. Qn̄ niſi ante venturi iudicij dieꝫ. qꝛ ecce nūc
temp⁹ acceptabile ecce nūc dies ſalutis. Qua
libus. niſi cōuerſis q̄ p humilitatē ad puuloꝝ
trāſeunt imitacōnem. De quibus dicitur. Ta
liū eſt regnū celorum. Nemo ppendere poteſt
quāti ſit ponderis iniuſticia vel quāti fulgoris
radio iuſticia clareat. niſi quis prius toto men
tis admerſu ꝯuertatꝫ ad deū. quatin⁹ ipſo lumi
ne quo illuſtratur et ſuam feditatē agnoſcat.
⁊ lumē quod ceco corde intuebatur intelligat.

Tunc aūt inattingibilē intelligi poſſe iuſticiā
dum eā quiſq3 ſequi conuerſus tēptauerit· q
lux nō intelligitur niſi cū videtur. Judicium q
in hominis poteſtate ꝯſiſtit· conuerſionis eſt g̃
tia ꝑ quā noſmetipſos iudicamus· qn̄ flentes
mala noſtra punim9. et bono q ex deo nob eſt
ſolidi9 inheremus. Triptitum deſcribitur eſſe
vnicuiq3 conuerſi ꝑfectum. Primum corrigē
di a malo· ſcdm faciendi bonū· terciū eſt· ſequē
di boni opis premiū. Nā q ait ꝓpheta· ſolue fa
ſciculos depmētes· mali eſt emēdacō· qd vero
adiecit frange eſurienti panē tuum· opis boni
actio eſt. In eo vero q ſubiungit· tūc erumpet
matutinū lumē tuum opis boni eſt retributio.
Ergo nō proficit facere bonum· niſi correctum
fuerit malum. Nec poterit quiſq ad contemp
lacōem dei proficere· niſi ſe prius in bonis a
ctibus ſtuduerit exercere. Multis modis ter
ret deus homines ut vel ſero cōuertantur· atq3
exinde magis erubeſcant· q tam diu expectati
ſunt· ut redirent. Nam nunc minis· nunc pla
gis· nunc reuelacionibus quoſdam concutit·
ut qui voluntate conuerti deſpiciunt terrori
bus corrigantur. Pleriq3 ex ſola mentis deuo
tione conuertuntur ad deum· nonnulli coacti
plagis cōuertuntur q̄ erudicōe non ꝯuertebāt
Juxta verſiculū pſalmi dicentis. In chamo et

freno maxillas eoꝝ cōſtringe qui non approxi
mant ad te. Pleriqꝫ aūt dum deuocōne nō cō
uertuntur plage ſtimulis feriūtur. Qui tamen
nec ſub verbere ſenciūt ut aliquatenꝰ corrigāt
ſicut egiptus que ꝯ penas didicit ꝯ emendare
nequiuit. De talibus enim ꝓpheta ait. Percuſ
ſiſti eos ꝯ non doluerūt. attriuiſti ꝯ rēnuerunt
accipe diſciplinā. Nonnulli viri ſeculares ela
cōne mentis tumētes. poſtmodū cōuerſi ad de
um religioſa ſequūtur obediēcia xpm. et qui ā
tea celſitudine mūdiali tumebāt. poſtea ipſam
elacōeꝫ ſtudio humilitatis ꝯmutāt. Quidā ſūt
q̄ iā ſecretim cōuerſi ſūt. quorum cōuerſio nō
ꝓcedit in publicū apud eſtimacōem humanā
quales fuerūt tales ad huc eſſe putātur. iā tn̄
in dei oculis ſurrexerūt. Itē q̄dā ad huc huma
no iudicō ſtare cernūtur qui iam tamen in dei
ocul̄ ceciderūt. Multi apud homines electi pu
tantur ꝯ apud deū ſūt reprobati. atqꝫ itē multi
apud homines electi putātur ꝯ apud deum re
ꝓbi exiſtunt ſalomone dicēte. Vidi inquit im
pios ſepultos qui cū ad huc viuerent in loco
ſancto erāt. ꝯ laudabātur in ciuitate quaſi iu
ſtoꝝ operū. nullꝰ ergo electū ſe putet ne forte
apud deum ſit reprobus.

¶ De trimodo genere ꝯuerſionis Cap. 8.

TRimodū genus eſt cōuerſionis ad deum·
incħoacōis cū dulcedine·mediātis cū labo
re·ꝑfectionis cū requie. Sed tamē plerūqꝫ alij
incipiūt a dulcedine alij ab amaritudine temp
tacōnum. Omnis cōuerſus ante ex fletu incho
et peccatorum·et ſic trāſeat ad deſiderium ſuper
norum. Prius enim lacrimis purganda ſunt
vitia que geſſimus·et tūc mundata mētis acie
id qđ querimus cōtemplemur. ut dum antea
flendo peccati a nobis caligo detergitur·mūda
tis cordis oculis libere ſuperna inſpiciant. An
te neceſſe eſt timore cōuerti ad deum·ut metu fu
turarū penarū·carnales illecebre deuicantur.
Deinde oportet abiecto timore·ad amorem vite
eterne trāſire. Perfecta enim caritas foras mit
tit timorem. Qui autem timet penam habet et
non eſt ꝑfectus. Vnde et apoſtolus ait. Nō acce
piſtis iterum ſpiritum ſeruitutis in timore·ſed
accepiſtis ſpiritum adopcōnis·per quē ſcilicet
iam non peccati pena ſeruos ꝯprimit·ſed amor
iuſticie liberos reddit. Neceſſe eſt omni cōuerſo
ut poſt timorē ꝯſurgē ad caritatē dei debeat q̄ſi fi
liꝰ. nec ſēp ſub timorē iaceat q̄ſi ſeruꝰ. Tūc eni
amorē nr̄e ꝯuerſacōis oſtēdimꝰ ſi denuo ut pa
trē diligimꝰ·quē priꝰ ſeruili mēte vere ut dn̄m
formidauimꝰ Primordia ꝯuſoꝝ blādis refouē
da ſūt modis·ne ſi cū aſꝑitate incipiāt·exterriti

ad priores lapſus recurrāt. Qui enim ↄuerſum ſine lenitate erudit exaſpare potius ꝙ̄ corrigere voluit. Conuerſus quiſqꝫ ātea ab ope corrigēdus eſt. poſtea vero a cogitacōne. ut prius refrenet prauum actū. deinde appetitū ac delictū ut ꝙ iam in ope non apparet in cogitacōne nequaꝙ̄ ꝑduret. Omnis noua ↄuerſio ad huc priſtine vite habꝫ ↄmixtionem. ꝓpterea neq̄ ꝙ̄ ea virtus procedere ad hominum oculos debꝫ donec ↄuerſacio vetus ſūditus etiam ab aio extſtirpetur. Quiſquis deterior eſt ac melior eſſe cepit caueat de acceptis extolli virtutib⁹ ne grauius ꝑ vanam gloriā corruat ꝙ̄ prius ꝑ lapſū vicioꝝ iacebat.

De ↄflictu ↄuerſoꝝ. Cap. 9.

Quiſqꝫ ↄuerſus ſi mox omnes carnales ſtimulātes ſtimulos calcare cupiat. a ſūma virtutū ſubire concedat. ſi forte ad huc aliqua aduerſa de carnis moleſtijs tolerat. nō frāgatur. qꝛ diſpenſator bonoꝝ nouit aduerſitatis reprimere viciū ſucceſſione virtutū. Tūc magis grauari ſe q̄ſqꝫ impulſu vicioꝝ agnoſcit dū ad cognicōnem dei acceſſerit. ſicut popul⁹ iſrl̄. grauiori onē āte exitū ab egipto ꝑmitē. Vicia enim āte ↄuerſionem q̄ſi pacem habent in homine. quando aūt hec expellūtur acriore virtute ↄſurgūt. Fiunt aūt inimica homini ↄuerſo q̄ peccōri ꝓſpere blādiebātur. Atqꝫ itē ſiunt blādo ↄuerſo

que peccatori aduerſa exſtiterũt. Multos hab3
ↄflictus dei ſeruus ex recordacõe operũ preteri
torum. Multi q̃ppe poſt ↄuerſionem etiã nolen
tes motũ libidinis ſuſtinẽt. q tamen ad damp
nacõnem non tollerant ſed ad probacionem.
ſcilicet ut ſẽp habeãt pro excutienda inercia ho
ſtẽ cui reſiſtãt. dũmodo nõ cõſenciant. Vnde et
nouerint ſerui dei. ſe etiã a peccatis iam eẽ mun
datos. ß tñ cogitacõnũ turpiũ adhuc inpella
cõne pulſari. Ante ↄuerſionẽ p̃cedit turba pec
catoꝝ. poſt ↄuerſionẽ ſeq̃ turba tẽptacõm. Il
la ſe obiciũt. ne ad deũ ↄũtamur. iſta ſe ingerũt
ne liberis cordis ocul' deũ cernam⁹. vtriuſq3 tu
mult⁹ inſolẽciam nob' gignit. intẽcõe3q3 nr̃am
a ſpe fraude multimoda includit. Vtile ẽ dei ſ
uo p⁹ ↄuerſionẽ tẽptari. q̃tin⁹ a torpoẽ negligẽ
cie. ſollicitantib3 viciis ad v̾tutes aim p exercĩ
ciũ pparet vicõꝝ. ¶ De remiſſa ↄũſiõe. Cap. 10.

MVltos remiſſa cõuerſio in priſtinos erro
res reducit. ac viuendi tẽpe ſoluit. Horũ
ergo exẽpla quiſq3 cõuerſus euita. ne dum ti
morem dei a tpe incipis. rurſus mũdanis erro
rib3 immergaris. Tepidus in cõuerſione. oci
oſa verba et vanas cogitacões. noxias eſſe nõ
cõſpicit. Qd ſi a torpore mentis euigilauerit ea
que leuia exiſtimabat. confeſtim quaſi horren
da atq3 atrocia pertimeſcit. Fraus et deſidia in

omni bono ope formidāda eſt. Fraudē facim⁹
deo. ut quociens in omni ope bono noſtro noſ
metipſos non deū laudam⁹. Deſidiā agim⁹ q̊
ciens p torporē languide ea que dei ſūt opamur
Omnis ars ſeculi hui⁹ ſtrēnuos amatores ha
bet ⁊ ad exſequēdū ꝓmptiſſimos ⁊ hoc ꝓ ide
fit. qꝛ preſentē habet opis ſui remuneracōem
Ars vero diuini timoris pleroſqꝫ habet ſectato
res. languidos. tepidos. pigri inercia colliga
tos. Sed hoc proinde qꝛ labor eoꝝ non ꝓ preſē
ti ſed ꝓ futura remuneracōne differtur. ideoqꝫ
dū eoꝝ laborem mercedis retribucō nō ſtatim
ꝯſequitur. ſpe pene diſſoluta lāgueſcunt. vñ et
magna illoꝝ gloria predicatur qui bone ꝯuer
ſionis vite principia. augmēto ſolidiore conſu
mūt atqꝫ eo ad ꝓmerēdam retribucōem cla
riores preparātur. q̊ firmius duri laboris in te
nebris ⁊ inchoāt ⁊ ꝯſummāt. Quidā primo cō
uerſionis calore ad virtutes ſeſe accingūt acce
dēte vero ꝓgreſſu dū immoderate terrenis reb⁹
incumbūt puluere infirmi appetitus obſcurāt
vñ et dñs de bonis ſeminibus dicit. Qd autē
cecidit in ſpinis. hij ſūt qui audiunt verbū dei
⁊ ſollicitudine ſeculi vel fallacia diuiciaꝝ ſuffo
cant verbū. ⁊ ſine fructu efficitur. Nuper ꝯuer
ſi nequaq̄ debēt in curis exteriorib⁹ prouehi.
nā ſi implicēt ꝯfeſtim quaſi plātata arbuſcula

ca necdum radice prefixa concutiuntur pariter
et arescant. Valet interdum cōuersis pro ani
me salute mutacō loci. plerūqȝ enim dum mu
tatur locus. mutatur ꝛ mētis affectus. Cōgru
um est enim iude etiam corporaliter auelli. vbi
quisqȝ illecebris deseruiuit Nā locus vbi praue
quisqȝ vixit hoc in aspectu mētis opponit. qđ sē
per ibi vel cogitauit ł gessit.

¶ De exēplis cōuersorum. ¶ Cap. II.

Ad cōuersionem seu correpcōez mortalium
multū proſunt exēpla bonoꝝ. Nā cetera ꝑ
fectorū exēpla. mores inchoātium nequeunt ꝓ
uocare ad bene viuendū. Reprobi autē non at
tēdunt documēta bonoꝝ que imitentur ad me
lius ſed ꝓponunt ſibi exēpla malorū que ad ſu
orū morum peruerſitates imitātur in peius. Ob
hanc vtilitatē ſcribūtur ſanctoꝝ ruine ꝛ repa
cōes ut ſpem faciāt ſalutis humane. ne quiſꝙ̄
poſt lapſum penitēdo deſp̄et veniam dum ꝯſpi
ciāt ſanctoꝝ repacōnem fuiſſe etiā poſt ruinam
Sciāt flagicō dediti ad quā vtilitatē eorum exē
pla ꝓponātur ſāctorū ſcilicet ut aut ſint quos
imitent̄ ad repacōez. ā certe ex eoꝝ ꝯpacōe du
ri⁹ de inobediētia puniāt̄. Propterea v̄tutes
ſāctoꝝ ad exēplū nr̄m deus ꝓpoſuit ut q̄nto de
imitacōe eoꝝ conferri p̄nt nobis iuſticie p̄mia.
tāto de perſeuerātia mali ſint grauiora tormēta

Si enim ad boni incitamētū diuina quib; āmo
neremur precepta de eſſent. ꝓ lege nobꝭ ſācto
rū exempla ſufficerēt. Ad cōtra dū ⁊ nos deus
preceptis ſuis ammoneat. ⁊ vite ſāctoꝝ boni o
peris nobis exēpla ꝓponāt. nulla eſt iam de re
atu excuſacō quia lex dei pulſat cottidie aures
noſtras ⁊ ſactoꝝ documēta bonoꝝ cordis no
ſtri intima ꝓuocāt ⁊ ſi prauorum ſepe ſecuti ſu
mus exempla. cur nō imitemur ſāctorū digna
⁊ deo placita facta. et ſi apti ſumus mutari in i
quos in malū. cur pigri ſumus imitari iuſtos
in bonū. Orādus ē de⁹ ut virtutes quas ſāctis
preparauit ad coronā. nobꝭ ad ꝓfectū ſint poſi
te non ad penā. Proficiāt aūt ad ꝓfectum nō
ſtrū. ſi tot exempla voluerim⁹ imitari virtutū
Certe ſi ea poci⁹ auerſati ꝙ̄ imitati fuerim⁹ ad
dampnacōnem noſtrā erūt. quia ea legendo im
plē neglexim⁹. Multi ſāctoꝝ vitā imitāt̄ ⁊ de
moribus alterius effigiē virtutis ſumunt. tam
ꝙ̄ ſi ymago quelib; intendatur ⁊ de eius ſimi
litudine ſpēs picta formetur. Sicq; fit ad yma
ginem ſimiꝉ ille qui ad ſimilitudinē viuit yma
ginis. Qui ſāctū virū imitatur. quaſi exemplar
aliquod intuetur ſeſeq; in illo quaſi in ſpeculo
ꝓſpicit ut addiciat quod ſibi deeſſe v̄tutis agno
uit. Minus enim ſeipſū hō ex ſemetipſo cōſide
rat. ſed dum alterum intendit id quod minus eſt

luminis adiciāt. Perfectoꝝ eſt iam viuorum nō
quēlibet ſanctorum imitādo. ſed ipſam verita
tem intuendo ad cui⁹ ymaginem facti ſūt iuſti
ciam opari. Hoc indicat ꝙ ſcribitur. Faciam⁹
hominem ad ymaginē ⁊ ſimilitudinem noſtrā
Qui ipſam intelligēdo imitatur diuinitatē ad
cuius factus eſt ſimilitudinē iſte merito tātus
eſt ut nō egeat homine demōſtrante iuſticiam
ſed ipſam cōtemplādo imitetur iuſticiam. Exē
pla ſāctorum quibus edificatur hō varias eſt
ſectari virtutes humilitatis ex xp̄o. deuocōis
ex petro. caritatis ex iohāne. obediētie de abra
ham. Paciecie de yſaac. tollerātie de yacob. ca
ſtimonie de yoſeph. manſuetudinis de moyſe.
cōſtācie de yoſue. benignitatis de ſamuele. miſe
ricordie de dauid. abſtinēcie de daniel. Sic ⁊ ce
tera facta prioꝝ quo laboē quo modeāmine q̄
ue intencōe ł ꝯpunctione gerāt vir ſāctus ꝯſi
derat imitādo. ¶ De ꝯpūctione cordis. Cap. 12.

Conpūctio cordis ē humilitas mētis cū la
crimis exoriēs ex recordacōne pcci ⁊ timo
re iudicij. Illa ē ꝯuerſis pfecta ꝯpūctionis affe
ctio que omnes a ſe carnaliū deſiderioꝝ affect⁹
repellit ⁊ intencōnē ſuam toto mētis ſtudio in
dei cōtemplacōem defigit. Geminā dicim⁹ eſſe
conpunctionem quaꝑter deum anima cuiuſqꝫ
electi afficit. ⁊ vel dū opeꝝ ſuoꝝ mala ꝯſiderat.

l' dū desiderio eterne vite suspirat. Quatuor ee q̄
litates affectionū quibus mens iusti tedio sa
lubri ↄpungitur. hoc est memoria preteritorum
facinorꝝ. recordacōne futurarū penarū. cōsidera
cōne peregrinacōnis sue in huiꝰ vite lōginquī
tate. desiderio supne patrie q̄tinus ad eā quā to
cius valeat puenire. Quisqꝫ memoria peccato
rū ↄpūgitur ad lamenta. tūc dei se visitari sciat
pñcia. quādo id qđ se amisisse recolit interius
erubescit. suoqꝫ iudicō penitēdo iam punit. Nā
tunc petrus fleuit. quādo in eum xp̄s respexit.
Vñ et psalmus. Respexit inquit ꝛ cōmota est
ꝛ cōtremuit terra. Gressus dei sūt in corde homi
nis interioris. qꝛ bona desideria surgunt. ut cal
centur mala. Quādo ergo ista in corde hominis fi
ūnt sciendū est tunc esse deū per gratiam cordi
humano pñtem. Vñ se tūc homo magis acuē
ad cōpunctionē debet. quando sentit et deū inte
rius opantem. Quo mēs hominis iusti ex vera
cōpunctōe rapitur. ꝛ qualiter infirmata reuer
tatur degustata lucis magnitudine illū nosse
posse qui iam aliquid exinde gustauit. Sūt qui
non ex vera cordis ↄpunctione sui accusatores
fiunt. sed tantū ad hoc se esse peccatores assig
nāt ut ex ficta humilitate confessionis. locum
inueniant sanctitatis.

De cõfeſſione peccõrum. Cap. 13.

Ex eo vnuſquiſq; iuſtus eſſe incipit ex q̊ ſui accuſator extiterit. Multi autẽ cõtra ſe metipſos peccatores fatẽtur. et tamen ſemetip ſos a peccato nõ ſb̃trahunt. Magna iã iuſticie pars eſt ſeipſũ noſſe homo qđ paruꝰ eſt. ut ex eo diuine virtuti ſubdatur. humiliꝰ ex quo ſuã infirmitatem agnoſcit. Bene ſe iudicat iuſtus in hac vita. ne iudicetur a deo dampnacõe ꝑpetua. Tunc autem iudiciũ de ſe quiſq; ſumit. quãdo per dignam penitẽciam ſua praua facta cõdempnat. Amaritudo penitencie facit animũ et ſua facta ſubtilius diſcutere. et dona dei que contempſit flendo cõmemorare. Nichil autem peius eſt ꝙ culpam agnoſcere nec deflere. Duplicem debet habere fletum in penitẽcia omnis peccator. ſiue quia ꝑ negligẽtiam bonũ nõ fecit ſeu quia malum per audaciã ꝑpetrauit. Qđ eni oportuit non geſſit. et geſſit ꝙ agere non oportuit. Ille penitenciam digne agit. qui reatum ſuum ſatiſfactione legittima plangit. cõtempnẽdo ſcilicet hec que deflendo geſſit. Tanto enim deplorãdo ſit ꝓmptus qñto extitit in peccando ꝓdiuus. Ille penitenciã digne agit. qui ſic preterita mala deplorat. ut futura iterum non committat. Nã qui plangit peccatum et iterum cõmittit peccatum. eſt quaſi qui lauat laterem

crudum quem quanto magis elauerit. tanto amplius lutū facit. Quāuis quisq₃ sit peccator ⁊ impius si ad penitēciam cōuertatur cōsequi veniam posse creditur. Nullus enim de bonita te dei dubitet. ſ₃ sola decipiēcium prauitas ofer ri sibi indulgenciā abnegat. In hac vita tm̄dē penitentie patet libertas. Post mortē vero nul lam correctionis licēciam esse. vn̄ ⁊ domin⁹ di cit. Me oportet opari opa eius qui me misit do nec dies est. veniet nox autē quādo nemo po test opari. Unde ⁊ ꝓpheta. date inquit dn̄o deo nostro grām anteq̄̄ tenebrescat. id est anteq̄̄ mors eterna preueniat. In hac vita dū estis deum ꝑ penitēciā glorificate. Ad huc in hoc se culo penitēciam opantibus misericordia subue nit. In futuro iam non opamur ſ₃ racōnē ope rū nostroꝝ ponim⁹. Per id deteriorātur plerū q₃ iniqui. qd̓ ꝑ paciencia dei spaciū accipiunt e mendādi. Quā morā viuendi illi nō vtūtur ad penitēciā. ſ₃ ad peccādi vsurpant audaciam. A malo aūt in deterius vadit. qui tēpus sibi ad penitendū indultum ad libtatem praui opis v titur. Festinare debet ad deū penitēdo vn⁹q̄sq₃ dum potest ne si dum potest noluerit. cū tarde voluerit omnino nō possit. Proinde ꝓpheta ait Querite dn̄m dū inueniri potest inuocatate eū dum ꝓpe est. Et vbi inueniri potest nisi in hac

vita. in qua etiā prope eſt omnibus inuocātib9
ſe. Nam tunc iam lōge erit quando dixerit. ite
in ignem eternū. Modo non videtur ꝛ ꝓpe eſt.
Tūc videbit ꝛ ꝓpe nō erit. qꝛ ꝛ videri poterit ꝛ
nō poterit inueniri. Si quādo quiſqꝫ peccare po
teſt penitet. vitamqꝫ ſuam viuens ab omni cri
mine corrigit. non dubium qꝛ moriens ad eter
nam trāſeat vitam. Qui autem praue viuendo
penitenciam agit in mortis periculo. ſicut dam
pnacō incerta eſt ſic remiſſio dubia. Qui ergo
cupit certus eſſe in morte de indulgētia ſanus
peniteat. ſanuſqꝫ perpetrata facinora deleat.
Sunt qui penitētibus ſecuritatem cito pollicen
tur. quibus bene per ꝓphetam dicitur. Curant
contricōnem filie populi mei. cum ignominia
dicentes. Pax ꝛ nō eſt pax Cum ignominia a
gitur cura contricōnum. q̄ peccāti et non legit
time penitēti promittit ſecuritatem. Vnde ꝛ ſe
quitur. Confuſi ſunt qui abhominacōeꝫ fecerūt
id eſt confuſi ſunt non penitendo. ſed penas lu
endo. Aliter enim cōfunditur corā iudice reus
dū plectit. atqꝫ aliter q̄ de malo ope erubeſcēs
corrigitur. Ille enim qꝛ reprehēſus eſt ꝯfūditur
iſte qꝛ ſe malū feciſſe memorat. Quāuis ꝑ peni
tenciā ꝓpiciatio pccōꝝ fit ſine metu tamen hō
eſſe non debꝫ. qꝛ penitēcie ſatiſfactio. diuino tā
tum penſatur iudicō non humano. Proinde

quia miseracõ dei occulta est sine intermiſſiõe
flere neceſſe est. Neq; enim vmq̃ oportet peni
tentẽ de peccatis habere securitatẽ. nã securitas
negligẽciam parit. negligẽcia autem ſepe icau
tum ad vicia traſacta reducit. Dũ per peniten
ciam ab homine vicia fuerint expulsa. si for
te post hec intercedente securitate quelibet cul
pa ſurrepſerit. cõfeſtim delectacões priſtine vi
corum mentes auidius irrũpunt. pulſantemq;
hominem in cõsuetis opib⁹ grauius ptrahunt
ita ut fint nouiſſima illius peiora priorib⁹.

¶ De deſpacõne peccancium. Cap. 19.

Non p locorũ ſpacia ſ; per affectũ bonum l'
malũ itur recedit᷑ ve a deo. Neq; enim gre
ſu pedum. ſed greſſu moꝝ elõgam⁹ vel ꝓpinq̃
mus ad deũ. Perpetraȇ flagiciũ aliqd mors a
nime est. Contempnȇ penitenciã et pmanere
in culpa. deſcendere in infernũ post mortem est
Ergo peccare ad mortẽ ptinet. deſperaȇ vero in
infernũ deſcendere. Vñ a scriptura ait. Impius
dum in ꝓfundum maloꝝ venerit cõtẽpnit. Se
pe dyabol⁹ eos quos cõuerti ad penitenciã aſ
picit immanitate ſcelerũ pculſos. ad deſpeãcõ
nem deducit ut ſb tãta ſpe venie trahat in dif
fidẽciam quos non potuit retinere pſeuerãter
in culpa. Sed penitẽs preuidere debet callidas
cõtra ſe hoſtis inſidias. ſicq; iuſticiam metuat

ut tamen q̄uis in magnis ſceleribus de miſeri
cordia eius confidat. Amplius letatur deꝰ de a
nima deſperata ⁊ aliquādo ↄuerſa. q̄ de ea que
nūq̄ extitit perdita. ſicut de prodigo filio qui
mortuus fuerat ⁊ reuixit perierat ⁊ inuentus eſt
De cuius regreſſu magnū fit gaudium patris
non aliter coram deo et āgelis copioſius eſſe
gaudium de eo qui a periculo liberatur. q̄ de eo
qui nūq̄ nouit peccati periculum. Quāto enim
cōtriſtat res perdita. tanto magis ſi fuerit inuē
ta letificat. ſicut in euāgelio. paſtor ille exultat
qui perditam ouem inuētā humeris ſuis gau
dens reportat. Nullus deſpare debet veniam e
tiam ſi circa finem vite ad penitenciam cōuerta
tur. Vnūquēq; enim deꝰ de ſuo fine. nō de vita
preterita iudicat. Hoc quippe ⁊ legis teſtimo
nio edocetur. ꝙ homo de ſuo extremo iuſtifice
tur. quando deus pro aſini primogenito ouem
iuſſit offerri in hoſtiam. hoc eſt immūdiciam vi
te prioris. mutandā in innocentiam boni finis.
Vnde ⁊ cauda iubetur offerri in hoſtiam. id eſt
vite extrema in penitētia. Multi ſuperna reſpe
cti gratia in extremis ſuis ad deum conuertun
tur per penitenciam. et quecumq; mala geſſe
runt cotidianis fletibus purgant. atq; in bo
nis factis mala geſta cōmutāt. Quibus iuſte
totū qd̄ deliquerant ignoſcetur. ꝙ ipſi ꝙ male

geſſerūt penitendo ꝯgnoſcūt. In vitā hominis
finis querendus eſt. quoniā deus non reſpicit
quales antea viximꝰ ſ; quales circa finem vi
te erimꝰ. ¶ De hijs q̄ a deo deſerāt. Cap. 17.

Deo deſerente nullū peniteri. deo reſpiciēte
ſua vnūquēq; facta videre ⁊ plangere et
vn̄ ceciderit cogitare. Nō nulli autem ita deſpi
ciuntur a deo ut deplorare mala ſua nō poſſint
etiā ſi velint. Conſilio immūdoꝝ ſpūum hoc ē ut
qꝛ ipſis negatū eſt poſt preuaricacōem regre
di ad iuſticiam. obſerare aditū penitēcie homi
nibus cupiunt. ne vl' ipſi reuertantur ad dn̄m
eoſq; ſocios in pdicōne habere ꝯtendunt. q̄b;
cū fraudibus inſiſtentes. ut aut deſerātur a de
o. aut flagelli immanitate deſpent. Ingemiſcē
dum eſt iugiter ⁊ poſtpoſita ſecuritate lugēdū
ne dei ſecreto ⁊ iuſto iudicō et iuſtiſſimo deſeāt
homo. ⁊ pdendus in poteſtate demonum relin
quatur. Nā reueā quē deꝰ deſerit. demones ſuſ
cipiūt. Dominici cōteptores precepti ſtatim ut
auertūtur a deo. a malignis ſpiritib; occupan
tur a quibus etiā ut male faciant pſuadentur
Hinc eſt illud ꝓpheticū. Inimicos dei perſequū
tur tenebre. qui intelligūtur demones. Vn̄ et
in pſalmo legitur. Immiſſiones p angelos ma
los. Quidā reproboꝝ in poteſtatem demonū
occulto dei iudicō. ⁊ iuſtiſſimo redigūtur. yſaia

teſtante. Ipſe miſit ſortem eis et in manus ei⁹
diuiſit eis eam in mēſurā. vſqȝ in eternum poſ
ſidebūt eam. Quidam electoꝝ permittunt diui
na iuſticia cadere in errorē peccati. Sed tamen
miſeracōe eius reducti denuo ɔuertūtur. De ta
libus enim p ꝓphetam dn̄s loquitur. Et dimiſi
eum. et reddidi cōſolacōez. Non nūꝙ etiam re
uertens deus hominē quē deſeruerat. rurſus af
fligēs viſitat. et p lamenta lacrimarum. ac peni
tencie afflictionez a peccatis expurgat. dicente
Iob ad deū ꝓpter ſuperbiā inquit quaſi leenam
capies me reuerſuſqȝ mirabilr̄ me crucias. Re
uertens enim deus hominē cruciat. quādo quē
peccātem deſeruerat. flagellando iterū viſitat.
Malis actibus contra nos āplius celeſtē iracū
diam neqꝙ ꝓuocare debemus. quin pocius ſi
penitendo digna deo acta geſſerimus. ſeuerita
tē eius in clemētiā ɔmutabim⁹. Nā ille qui nos
malos tollerat. nō dubiū ē qd ɔuerſos clemēt ig
noſcat. Nam qd ſeruatur nob tp̄e penitēcie. ut
nō ſimul morte obruamur p̄cipiti ſ; datur nob
locus ſatiſfactōis. hoc totū de dei ꝓcedit clemen
cia. ut nos nō dāpnet crudelr̄ ſ; expectet ad pe
nitēciā paciēt. ¶ De hijs q̄ ad delictū poſt la
crimas reuertūtur. ¶ Cap. 16.

Irriſor ē nō penitēs q̄ adhuc agit qd peniteat
nec videt deū poſcē ſubdit⁹. ſ; ſb ſāna ē ſupbꝫ

Canis reuerſus ad vomitū. et penitēs ad pecca
tum. Multi enim lacrimas indeſinēter fundūt
et peccare nō deſinūt. Quoſdā accepe lacrimas
ad penitenciā et effectū penitencie nō habuere.
qꝛ incōſtancia mentis nūc recordacōne peccati
lacrimas fūdunt. nūc vero reuiuiſcente vſu ea
que fleuerūt iterādo cōmittunt. Qui et preterita
vult plangere et actōibus ſecularibus incubare
iſte mūdacōnem non habet. quoniā ad huc a
git que penitendo deflere poſſit. yſaias peccato
ribus dicit. Lauamini mūdi eſtote. lauatur et
non eſt mundꝰ. qui plāgit que geſſit nec deſe
rit et poſt lacrimas ea que fleuerat repetit. Sic
deniqꝫ aliquis animā penitentē atqꝫ iterꝝ delin
quentē ſermo diuinꝰ increpat. dicens. Quā vi
lis es facta nimis. iterās vias tuas. Quiſquis
ergo culpas preteritas plorat. hunc neceſſe ē
ut modū teneat. ut ſic admiſſa defleat. ne iterꝝ
flenda cōmittat. Ve michi miſero yſidero q̄ et
penitere retroacta negligo et ad huc peniten
da ꝯmitto.

¶ De peccato. Cap. lv.

Duobus modis peccatū ꝯmittitur. id eſt ā
amore cupiditatis aut metu timoris. dum
vel q̄ſqꝫ vult adipiſci quod cupit. vel timet ne in
currat qđ metuit. Quatuor modis cōmittitur
peccatū in corde. quatuor et ꝑpetrat̄ in ope. Ad
mittit̄ in corde ſuggeſtione demonū delcācōe

carnis. cōſenſione mentis. defenſione elacōis. Conmittitur in ope nūc latenter. nunc palam nūc conſuetudine. nunc deſpacōne. Jn iſtis ergo gradibus et corde delinquitur et ope malitia perpetratur. Tribus modis peccatum geritur hoc eſt ignorātia. infirmitate. induſtria pericu lo aūt penatū diuerſo. Jgnorantie namq; mo do peccauit in paradiſo eua. Sicut apoſtolꝰ di cit. vir non eſt ſeductus. ſed mulier ſeducta in preuaricacōne fuit. Ergo eua peccauit ignoran cia. adam induſtria. quia nō ſeductus. ſed ſci ens prudensq; peccauit. Qui vero ſeducitur q̄d conſentiat. euidenter ignorat. De infirmitate autē petrus deliquid. quando ad metū interro gantis ancille xp̄m negauit. Vnde et poſt pecca tum amatiſſime fleuit. Grauius eſt infirmita te quā ignorantia quemq̄ delinquere. grauiꝰ q; induſtria q̄ꝫ infirmitate peccare. Jnduſtria nāq; peccat. qui ſtudio ac deliberacōne mentis malum agit. infirmitate autem qui caſu vł̄ pre cipitacōne deliquit. Nequius autem et de indu ſtria peccant qui nō ſolum non bene viuūt. ſed adhuc et bn̄ viuētes ſi poſſunt a veritate diuer tūt. Sunt enim q̄ ignorantes peccāt. et ſunt qui ſcientes. Sunt etiam qui per ignorātie excuſa cōnem ſcire nolunt ut minus culpabiles habe antur. q̄ tn̄ ſeipōs nō muniūt. ſꝫ magis decipiūt

Neſcire ſimpliciter ad ignorãciam p̄tinet. no
luiſſe vero ſcire ad cõtumacẽ ſupbiam. Volun
tatẽ quippe ꝓpriã deũ velle neſcire. quid aliud
eſt quã velle dñm ſupbiendo cõtempnere. Ne
mo igitur ſe de ignorãcia excuſet qꝛ deus nõ ſo
lum eos iudicat qui a ꝯgnicõne ſua reuertũtur
ſed etiã ꝛ illos qui neſcierũt. teſtãte eodem do
mino p ꝓphetã. diſpgam inquit homines a fa
cie terre. ꝛ eos qui auertũtur poſt tergũ domi
ni et qui nõ queſierũt deũ. nec inueſtigauerũt
eum. Et pſalmus effunde inquit irã tuam in gẽ
tes que te non nouerunt.

De leuioribus culpis. Cap. 18.

Multi vitam ſine crimine habere poſſunt ſi
ne peccato non poſſut. Nã quamuis in hoc
ſeculo magna iuſticie qſqꝫ claritate reſplende
at. nũq̃ tamen ad purũ peccatoꝝ ſordibus ca
ret. ioħe apl'o atteſtãte qui ait. Si dixerimus
quia peccatũ nõ habemus ipſi nos ſeducim⁹ et
veritas in nob̄ non eſt. Quedã ſunt facta pecca
tis ſimilia. ſꝫ ſi bono animo fiant nõ ſũt peccata
utputa poteſtas. ſi nõ eſt vlciſcẽdi cupiditate
ſed magis corrigendi ſtudio vlciſcatur in reũ
Item ſunt peccata leuia que ab incipiẽtibꝫ coti
diana ſatiſfactione purgãtur. Que tamẽ a per
fectis viris velut magna crimina euitãt. Quid
aũt homines de magnis ſceleribꝰ agere debent

quādo etiā pfecti leuia queq3 delicta quaſi gra
uiſſima lugent. Non ſolum grauia. ſed ⁊ leuia
ſunt peccata cauenda. Multa enim leuia vnū
grāde efficiunt. ſicut ſolēt puīs et minimis gut
tis immēſa flumina creſſcere. Numeroſitas eni
in vnū coacta. exundancia efficit copiam. Pec
cata que incipientibus leuia ſunt. pfectis viris
grauia deputantur. Tāto enim maiꝰ ꝯgnoſci
tur pccm eſſe. quāto maior quí peccat habetur
Creſcit enim delicti cumulus iuxta ordinem me
ritorum. ꝙ ſepe in minoribus ignoſcitur maio
ribus imputatur.

De grauioribus culpis. Cap. 19.

Expimento minoꝝ peccatorum maiora cō
mittit peccata ut durius feriāt ꝓ magnis
ſceleribus. qui de puis corrigere ſe noluerunt.
Judicō aūt diuino in reatu neqore labūtur. q̄
diſtringere minora ſua facta cōtempnunt. Me
ti a crimine in crimnem corruūt qui dei cognici
onem habētes timorem eius negligūt. ⁊ quem
nouerunt per ſciētiā per actionem nō venerā
tur. Ideoq3 diuino iudicō puniēda ꝯmittē et in
penam cōmiſſi facinoris facinus deterius adde
re. ſepe pccm alteriꝰ peccati cauſa ē. Qd cū ꝯmit
titur aliud ex ipſo. quaſi ſua ſoboles orit. ſicut
fieri ſol3 naſci libidinē ex nimia vētris ingluui
e. Pena vero peccati peccatū admittitur quādo

pro merito cuiuſq3 peccati deo deſerēte in aliud peccatū deterius itur. de quo āplius qui admiſerit ſordidatur. ergo precedēs pccm cauſa eſt ſequētis pcci. Sequens vero peccatum pena precedētis ē delicti. Precedēcia itaq3 peccata ſequēciū ſunt criminū cauſa. ut illa que ſequūt̄ ſint precedēciū pena. Precedēciū pccōꝛū pena. ipſa vocat̄ induracō. veniēs de deuia iuſticia. Hinc eſt ꝙ ait ꝓpheta. Induraſti coꝛ noſtrū ne timeremus te. Neq3 enim dū quicūq3 iuſti ſūt a deo impellūtur ut mali fiāt. ſed dum mali iam ſūt indurāt̄ ut detriores exiſtāt. ſicut apl'us dicit Quoniā veritatē dei non receperūt ut ſalui fierent immiſit illis deus ſpiritum erroꝛis. Facit ergo deus quoſdā peccare ſed in quib3 iam talia preceſſerūt. ut iuſto iudicio eius mereāt̄ in deterius ire. Talia quippe pccā precedētibus alijs pccis ꝓlabūtur in penam. ut penam peccati mereātur. Quedam de ira dei veniūt peccata que momento alioꝝ ꝯpēſantur peccatoꝛum Vn̄ ⁊ ꝓpheta. ecce inquit tu iratus es ⁊ nos peccauim⁹. in ipſis fuim⁹ ſēp. tāꝗ̄ ſi diceret. Qm̄a ſemp in peccatis fuimus iratus es ut deterius peccaremus. Quid enim ſit irā dei mereri. quid vero prouocare. prudēs lectoꝛ debet ſcire. Grauioꝛ namq3 eſt ira que ꝓuocat̄. quā ea que meretur. Nā meremur quādo ignorando peccam⁹.

protiocamus. quando ſcimus bonum facere nec volumus. Nunc iram dum viuimus vitare poſſumus. Timeamus ergo ne veniente illo tempore terrore iudicij ſentire poſſit. vitare non poſſit.

De manifeſtis occultiſqȝ peccatis. Capitulum. 20.

Maioris eſt culpe manifeſte quam occulte peccare. Dupliciter enim reus eſt qui aperte deliquid. quia et agit et docet. De talibus yſaias ait. Et peccata ſua quaſi ʒodoma predicauerunt nec abſconderunt. Multi enim publice delinquentes ſine vllo pudore ſua flagitia predicant nec vlla mutantur ſceleris verecundia. Quedam enim iam iuſticie porcio eſt iniquitatem ſuam homini abſcondere et in ſemetipſo de peccatis proprijs erubeſcere. Peccatum perpetrare crimen eſt. peccatum predicare clamor eſt. de quo etiam apoſtolus dicit. Et clamor auferetur a vobis cum malitia. id eſt cum ipſis peccatis. Ex eo ipſo quo quiſqȝ peccatum quod ait abſcondit. iudicij iam eſſe iudicium. quia non erubeſcitur niſi de conſcientie reatu. Ergo de hoc ipſo quod quiſqȝ de facto ſuo erubeſcit. Ipſe iam iudex fit.

De peccati amore. Cap. 21.

ALiud eſt non peccare amore dilectōis dei aliud timore ſupplicij. Qui enim amore caritatis dei non peccat. horreſcit omne malū. amplectendo iuſticie bonū. nec eum delectat peccatum etiā ſi ſceleris impunitas pmittatur. Qui vero ſola pena ſupplicij i ſe vicia reprimit q̄uis nō expleat opus peccati viuit tamē in eo volūtas peccādi. doletq; ſibi illicitū q̄ lex prohibz Ille ergo mercedē boni operis pcipit. qui amādo iuſticiam facit non is qui eam ſola metu penarū inuitus cuſtodit. Quidam nō diligūt peccatum ſed faciūt. Quidā diligūt tm̄ ⁊ nō faciūt Plerīq; faciūt tantum ⁊ non diligūt. Nōnulli peccatum non faciūt et tamen iuſticiā odiunt Grauius autē peccat qui non ſolū peccatum diligit ſed ⁊ facit q̄ qui nō facit ⁊ diligit. Grauius q; interdū qui diligit et non facit. q̄ qui facit ⁊ odit. Grauiſſimū eſt nō ſolum facere ſed ⁊ diligere peccatum. Nam ſunt quidā qui cōfeſtim pacto flagicō cōfunduntur. Et ſūt qui nō ſolū nō dolent geſſiſſe malū. ſed etiam de ipſo malo ope gloriantur. Sicq; ad conparacōnem mali fit deterius. dū de vicijs gratulātes extolluntur in peius. De talibus ait ſalmō. Qui letantur cū male fecerint ⁊ exultant in rebz peſſimis

De peccandi neceſſitate. Cap. 22.

INterdū mali qđ ſumus neceſſitate potius nō volūtate exiſtimus. Vertēda eſt autē neceſſitas mali in volūtatem boni. Pleiqȝ non volūtate ſed ſola neceſſitate peccāt pertimeſcentes tempalē inopiā. Et dum preſentis ſeculi neceſſitatē refugiūt. a futuris bonis priuātur. Itē nōnulli peccatum volūtate non neceſſitate conmittūt. nullaqȝ coacti inopia exiſtunt iniqui. ſȝ tātum gratis cupiunt eſſe mali. Neqȝ enim ipſam rem amāt quā appetūt ſed ipſam tm̄ pcc̄i malitiam delectātur.

De peccādi ɔſuetudine. Cap. 23.

Melius eſt peccatum cauere q̄ emēdare. Facilius enim reſiſtimus hoſti a quo nondū victi ſumus. q̄ ei a quo iam ſupati ſum9 ac deuicti ɔgnoſcimur. Omne peccatū anteq̄ admittatur amplius pertimeſcitur. Quāuis autem graue ſit. dum in vſum venerit leue exiſtimatur et ſine vllo metu cōmittitur. Iſtis fomitibus quaſi quibuſdā ḡdibȝ caleſcit omne peccatū. Cogitacō nāqȝ p̄ua delectacōeȝ parit. delectacō cōſēſionē. ɔſēſio accōeȝ. accō ɔſuetudinem. ɔſuetudo neceſſitatē. Sicqȝ dū hijs vincul' homo implicatur. q̄ſi quadā cathena vicōrū tenet' aſtrict9 ita ut ab ea euelli neq̄q̄ valeat niſi diuina gracia manū iacētis apprehēdat. Peccm admittrē ē cadere in puteū. Conſuetudinē vero pcc̄i facere

os pútei eſt coangustare ne is qui cecídit vale
at exire. Sed interdū etiā tales deus liberat dū
eoꝝ deſparacōnem ad cōuerſionem libertatis
cōmutat. Ipſo enim miſerante peccata dimit
tūtur. quo protegēte fit. ne in deterius peccādo
eatur. Nequiſſimū eſt peccaꝛe. Peius eſt peccā
di cōſuetudinem facere. ab illo facile. ab hoc cū
labore reſurgitur dum mali cōſuetudini repug
natur. Male agēdi ꝯſuetudinem receſſurā eſſe
yſaias ꝓpheta aſſerit in profundū. Cuiꝰ vſu q̄
ſi quadam lege homo tenetur aſtrictus. etiam
quando non vult pcc̄m admittit. A lapſu vero
cito reſurgere nō eſt in pcc̄m ire. Apl's legem
pcc̄i dicit in menbris noſtris que lex eſt cōſue
tudo quā peccando cōcipimus. ⁊ non ab ea dū
volumus diſcedimꝰ. quia iam neceſſitatis vin
culo p cōſuetudinem retinemur. Multū veri a
mor agit in homine ſed reſultat caro male ꝯſue
tudinis lege. Bene autē audacter pro bona cō
ſciencia exultat. qui valēter in ſe reprimit q̄d
inſolenter impugnat. Frequēter peccare cauē
dum eſt. Nam hoc ipſum quod de malo noſtro
plerūq; deus nobis ſalutem opatur quāto mi
rabile eſt tanto prarū eſt. ꝓpterea metuendū
eſt. cōfidere ita ſaluari ne forte dum expectamꝰ
a vicijs ſanari ⁊ vicia multiplicemꝰ. ⁊ ſalutem
non adipiſcimꝰ. Ergo ſtudeamꝰ aut nō cadere

aut cito cōuerſi a lapſu cōſurgere. Conuerſo ō mino peccare cauēdū eſt. qđ ſi ex humana fragilitate peccatum ſubrepſerit. ɔfeſtim erit corrigendum. qđ nequiter ſentitur cōmiſſum. Cito enim corrigitur culpa. que cito ɔgnoſcitur. Tardius autem ſanatur vulnus qđ iam putreſcentibus menbris longo poſt tempe curacōmibus adhibetur. Mora peccādi immanitatē facit ſceleris. Vñ et ꝓpheta yſaias. Ve inquit qui trahitis iniquitatē in funiculis iniquitatis et quaſi vinculum plauſtri peccatū. Trahit enim iniquitatem ut funiculum qui tardat cōuerti ad deum. Trahere eſt enim iniquitatē moram facere iniquitati. vñ ⁊ pſalmꝰ. Prolongauerūt iniquitates ſuas. Dominus iuſtus ɔcidet ceruices peccatorum.

De pcc̄i recordacōne. Cap. 29.

Bonū eſt homini ſēp ante oculos ꝓpria adhibere delicta. ſcđm pſalmi ſētenciā. Et peccatū meū āte me eſt ſemp. Sicut enim nō oportet reminiſſi pcc̄i affectū. ſic ſēp neceſſe eſt vnūquēqȝ ſuū in defleēdo ɔmemorarē pccīn. Apud iuſtū recordacō pcc̄i. facit tedium aī. Qui aūt luxurie ⁊ cupiditati ſubditi ſūt. ɔtumaci ſupbia etiā de ipſo pcc̄i ope gloriāt. Seruo dei tāta recordacio eē deb; pcc̄i ut ea que geſſit ſēp lacrimās cōfiteat. vñ ⁊ pſalmꝰ dicit. Cōuerſus in erūpna

mea dum cõfigitur ſpina. Peccatum meũ cog
nitum tibi feci. Dixi confitebor aduerſum me in
iuſticias meas dño. Supra enĩ dixerãt. quoniã
tacui inueterauerũt. hoc eſt non ſum cõfuſus.
Jnueterauerũt oïa oſſa mea dũ clamarẽ tõ di
e. Quid ergo tacuiſſe ſe penitet niſi cõfeſſionẽ
peccõrum. Quid clamaſſe ſe dolet niſi defenſiõez
malorum. Qui ergo peccõꝝ ſuorum defenſor ex
titit neceſſe ẽ ut penitendo accuſet qđ ſupbiẽs
ꝑue admiſit ¶ De cogitacõe peccõꝝ ⁊ ope. 27.

Dupticita eſt cauſa peccãdi. id eſt opis et co
gitacõnis. Quoꝝ vnum iniquitas. dicitur
qđ ope geritur. aliud in iuſticia quod cogitacõ
ne admittitur. Prius autẽ actio reſecanda eſt
poſtea cogitacõ. Prius praua opa poſtmodũ
deſideria. Viciſſim autẽ ⁊ a cogitacõne opa ꝓ
cedunt. ⁊ ab ope cogitacõ naſcitur. Quamuis
et ſi ab ope quiſqꝫ vacet. ꝓ ſolius tamẽ praue
cogitacõnis malicia nõ erit innocẽs. Vñ et do
min9 p yſaiã ꝓphetam. Auferte inquit malum
cogitacõnum veſtraꝝ ab ocul' meis. Nõ enim
factis tãtum ſed et cogitacõnibus delinquim9
ſi eis illicite occurrẽtibus delectemur. Sicut vi
perã a filijs in vtero poſitis lacerata ꝑimitur. ita
nos cogitacõnes noſtre intra nos enutrite oc
cidunt. Et cõcepte interius vipeo veneno cõſu
mũt. animãqꝫ noſtrã crudeli vulnere ꝑimunt

Non est arbitrij nostri cogitacōnes praue sug
gestionibus preuenire. Iacere aūt in animo co
gitacōnū nostre attinet volūtati. Illud ergo
ad culpam non redigitur. istud culpe ꝓprie im
putatur. Nā cogitacōes illicitas suggere demo
num ē. cogitacōnibus oblectari puersis nostꝝ
est. Plerūq; fieri solet ut immūde corporalium
rerū species quas didicim⁹ nostris mentib; op
ponātur. et nolētes eas cogitemus quātūq; ab
eis aciē mentis auertere nitimur. tāto magis il
le se animo ingerūt. obsenisq; nos motib; ob
ruūt. Sed hoc fit pro ↄdicōe mortali. quā meru
it primus hō in penā sui peccati. Dū vnusquis
q; diuina illuminacōe ꝑuenit. stati molestijs
turpiū cogitacōm pulsatur. S; dei seruus iudicō
timoris dei eaꝝ temptamēta a semetipso reicit
bonisq; ↄtra obiectis cogitacōib; turpes a se re
pellit. Magna obseruātia circa cordis est custo
diā adhibēda. qr ā bone ā male res ibi ↄsistit o
rigo. Nā sicut scriptū ē ex corde exeūt cogitacio
nes male. ideoq; si ꝑus cogitacōm praue resisti
mus in lapsū opis nō incurrim⁹. Nō ē timēdū
si bona malaq; in cogitacōe; veniāt. sed magis
gloriādū ē si mēs mala a bonis intellectu racio
nis discernat. Itē michil iuuat qꝫ īe bonū a ma
lū sēsu prudentiore discernim⁹ nisi ope aut ma
la ↄgnita caueam⁹. aut bō intellecta faciam⁹.

De cõſciencia. Cap. 26.

Humana cõdicõ dum de diuerſis viciosita tibus mentẽ cõturbat. etiam ante penas gehẽne. p incondituͤ anime appetituͤ iam penas cõſciencie patiẽ. Omnia fugit homo preter cor ſuum. Non enim poteſt a ſe quiſq₃ recedere. vbi cuͤq₃ enim abierit. reatus ſui cõſciencia illuͤ nõ derelinquit. Quãuis humana iudicia ſubterfu giat. omnis qui male agit iudiciuͤ tamen cõſci ẽcie ſue effugere nõ poteſt. Nam ⁊ ſi alijs celat quod agit ſibi tamẽ celare nõ poteſt qui plane nouit maluͤ eſſe quod geſſit. Duplex ergo fit iudiciuͤ in eo quia et hic ſue ↄſciencie reatu pu nitur ⁊ illuc ꝑpetuali pena dampnatur. Hoc e nim ſignificat. Abiſſus abiſſum inuocat. Abiſ ſus abiſſum inuocare eſt de iudicio ſue ↄſciẽcie ire ad iudiciuͤ dampnacõnis ꝑpetue. in voce ca tharactaꝝ id eſt in ꝑ̄dicacõne ſanctorum.

De intẽcione mentis. Cap. 27.

Oculus hominis intẽcõ opis eſt eius. Si er go intẽcõ eius bona eſt et opus intẽcõis ip ſius bonuͤ eſt. Alioquin male intẽcõnis opus e tiã ſi bonum in factis appareat bonuͤ iam non eſt. Quoniã ex ſua intẽcõne aut ꝓbatur bonuͤ aut reprobatur. Bona eſt ergo intẽcõ que ꝓpẽ deuͤ eſt. mala vero que ꝓ terreno lucro. aut va na gloria eſt. Qui opus bonuͤ bona intencõne

non faciunt· per hoc magis cecatur opere per qd illuminari potuerūt. Vnuſquiſqȝ bonū op⁹ qd agit intencōe bona agat· quoniā pro mala intē cōne plerumqȝ opus bonū q̄ agimus perdim⁹ ⁊ minus a culpa vacamus. Sepe que apud hominū iudicium bona apparent· apud examē di ligētiſſimi ⁊ acutiſſimi iudicis reproba detegū tur· ideoqȝ omnis ſanctus veretur ne forte bo nū qd agit pro aliqua animi intēcōe in oculis dei reprobum ſit·

¶ De ſenſibus carnis. ¶ Cap·28.

PEr ſenſus carnis morbus irrepit mentis. Vnde per ꝓphetam domin⁹ dicit. Omnes cogitacōes terre ab aquilone venient· ⁊ ponet vnuſquiſqȝ ſolium ſuum in introitu portarum iheruſalē. Regna aquilonis vicia ſūt· que ſedes ſuas in portis iheruſalem ponūt· quādo per ſen ſus carnis labem anime ingerūt ideoqȝ in ipſis portis ⁊ in ipſis ſēſibȝ regnāt Neqȝ enim aliūde peccam⁹· niſi vidēdo· audiēdo· attrectādo· guſtā do atqȝ tāgendo· vñ ⁊ alias dr. Intrauit mors ꝑ feneſtras noſtras. Et alibi Et extranei ingre diebātur per portas eius· ⁊ ſuper iheruſalē mit tebāt ſortem. Extraneos quippe immundos eſ ſe ſpiritus dicit· q̄ tāq̄ ꝑ portas ita per ſēſus car nis aīam irrepunt ⁊ eā illeſebrādo deuincūt.

¶ De ſermone. ¶ Cap.29.

Cum quedā parua vicioꝝ verba non eiu tamus in magno lingue ꝓlabimur crimi ne. Et dum facta quedā incōgrua libere ac ſine metu omittim⁹ ad peciora ſcelera ⁊ horrendam peccati ꝯſuetudinē labimur. Sicut pleruq; mḡ ti ioco stulticia reprehendūtur. ita rurſum ni mis tacēdi vicio denotātur. Jlli enim ſatis lax ando linguā in leuitatis vicō defluūt. iſti nimis reticēdo ab vtilitate torpeſcūt. Jmpiti ſicut neſ ciūt loqui ita tacere nō poſſunt. Mente enim in erudicōe loquacitatis verbis ꝑſtrepūt. ſenſu nichil dicūt. Sicut ſalcitatis crimmē a proficiē tib⁹ ꝑmeſcitur ita ocioſa verba a perfectis vi ris vitantur. Nam ut ait quidā ſicut ꝓ ocioſo verbo racō ponitur. ita pro ſermone iniuſto pe na exſoluitur. Vani ſermones in ore xp̄iani eē nō debent. Nā ſicut malos mores. bona colloq̄a corrigunt ita praua colloquia bonos mores cor rumpūt. Cuſtodia ori ponitur. dum quiſq; nō ſe iuſtum. ſꝫ qd̄ magis verū eſt peccatorem fate tur. Manum ſuper os ponit qui per actiones bo nas lingue exceſſum opit. Manū ſup os ponit qui male locucōnis culpas bone actionis vela mine tegit. Loquēs que ad deū pertinēt. nec fa ciens et ſi vtil̄ ſibi nō eſt. audientibus tamen prodeſt. Qui de ſapiēcia ſe laudari affectāt. lo quētem ꝓphetam attēdant. Ve qui ſapientes

eſtis in oculis veſtris. ⁊ corā vobmetipſis pru
dentes. Recte ex ſentēcia dicit. qui veram ſēten
ciam guſtu interni ſaporis ſētit. A ſētiēdo enim
ſentēcia dicitur. ac per hoc arrogātes qui ſine
humilitate dicūt. de ſola ſciencia dicunt. nō de
ſentencia. Ille enim ſapit. qui recte ⁊ ſcd̓m de
um ſapit. In ſuam dicunt cōtumeliam doctoēs
ſi dum ſint ab eis dicta ſapienter. nimium ta
mē eloquēter. Horret enim ſapiēcia ſpiritum
verborum ambitu. ac fuco mūdialis eloquētie.
inflatis ſermonibus perornatum. Quidam cu
rioſi delectantur audire quoſlibet ſapiētes. nō
ut veritatem ab eis querant. ſed ut facundiam
in ſermonibus eorum agnoſcāt. More poetaꝝ
qui magis cōpoſicōem verborum q̄ꝫ ſentēciam
veritatis ſequuntur. Quadrimoda eſt dicendi
racō q̄ ꝓuidēdū eſt. quid. cui. qn̄. ⁊ quo mō ali
q̄d proferatur. Itē q̄drimoda ē dicēdi racō qua
aut bn̄ ſciēdo q̄d bene ꝓfert̄ aut nichil ſentiē
do nichil dr̄. q̄ paꝝ ſētiendo loq̄citas ſola oñdi
tur. aut optime ſētiēdo neglict̄ profertur qđ in
telligit̄. Itē quadripƚita eſt loquēdi racō qua
vel bonū bn̄. vel malū male profert̄ Bonū q̄ꝓpe
bn̄ loquitur q̄ ea q̄ recta ſūt humilit̄ ānūciare
videt̄. Malū male loq̄tur. q̄ quotlibꝫ flagitiū ꝑ
ſuadere conat̄. Bonū male loquitur. q̄ q̄d cum
recte loquitur arrogāter predicare ſentitur.

Malum bene loquitur qui aliq̄d narrādo viciū
deteſtatur. ut ab eo homines auertātur. Corde
bene lo quitur qui caritatē non ſimilat. Ore bē
ne lo quitur. qui veritatem annūciat. Factis be
ne loquitur qui alios bonis exēplis edificat.
Corde male loquitur. qui interius cogitacōnes
noxias meditatur ⁊ cogitat. Lingua male loq̄
tur qui pro eo qđ male agit flagellatur ⁊ mur
murat. Factis male loquitur q̄ male viuendo
exēplis ſuis alios ad praue agēdum informat
Semel bene loquitur qui ſe penitēdo redarguit
Bis bene loq̄tur. qui bn̄ viuēdo et alios inſtru
it. Semel male loquit̄ q̇ poſt viciū cito nō cor
rigitur. Bis male loquitur qui ⁊ male viuit et
male docet. Itē bis male loquitur. qui et bonū
quod debuit negligit ⁊ male cogitat ⁊ male re
fert cogitata. Itē bis male loquit̄. qui ⁊ bonū
quod debuit nō egit. ⁊ malum qđ nō oportebat
admiſit. Mali mala reſpondēt pro bonis et ad
uerſa ꝓ optimis. Boni bona reſpondēt ꝓ ma
lis et ꝓſpa pro aduerſis. Aduerſus viciū lin
gue fortitudo eſt adhibēda paciencie ut tēpta
cio verbi que foris impugnat. tollerācie virtu
te deuicta diſcedat. Nō omnis qui patit̄ obpro
bria iuſtus eſt. Sꝫ q̄ ꝓ veritate innoxiꝰ patit̄ il
le tātūmō iuſtꝰ ē it̄ vituperacōes ligue ⁊ obpro
bria hoīm. Iſto ſe remedio mēs iuſti corroboāt

ut tāto ſolidiꝰ in deū figatur interiꝰ q̄nto exte
rius ab humanis ſp̄nitur ſenſibꝫ. Qui illatas
ſibi ↄtumelias trāquillo animi ꝑdit dolorē cor
dis apit ⁊ virus quod feruet in aīo facile reicit
Vlnera enim mētis apta cito exalāt clauſa ni
mis exulterant qui dolorē iniurie clauſo pectore
tegit. Quāto āplius ſilentio linguā premit tan
to acriorem dolorē intrinſecus nutrit. Vnde et
vere quidam poetaꝝ gentilium dixit. Q̄nto ma
gis tegitur tectus tāto magis eſtuat ignis. Ce
cus igitur lāguor vehemēs eſt ac nimius q̄ taci
tū viuit ſub pectore vulnus.

De mēdacio — Cap. 30.

Mendaces faciūt ut nec vera dicētibus cre
datur. Reddit enim ſepe hominem multa
falſitas. etiam in veritate ſuſpectum. Sepe vera
premittit qui falſa dicturus eſt. Vt cū primū
acq̄ſierit fidē. ad reliq̄ mēdacia audientes cre
dulos faciat. Multis videtur vera eſſe q̄ falſa
ſūt ⁊ ideo nō ex deo ſed ex ſuo mendacio loquun
tur. Nonnūq̄ falſitas veriloquio adiungitur.
⁊ plerūqꝫ auctoritate incipit qui falſa cōfingit
Latent ſepe vera circumlimita melle verborum
⁊ tam diu deceptor veritatē ſimulat. quouſqꝫ
fallendo decipiat. Nonnūq̄ peius eſt mendaci
um meditari. q̄ loq̄ nō vera. Nā interdū q̄ſqꝫ in
cautꝰ ſolꝫ ex p̄cipitacōe loq̄ mēdaciū meditari

autem nō poteſt niſi ꝑ ſtudium. Grauius ergo
ille ex ſtudio mentiri ꝓhibetur. ꝗ̄ is qui ex pre
cipitacōe ſola mentitur. Sūmope cauendū eſt
omne mendaciū. ꝗuis non nūꝗ̄ ſit aliquod mē
dacij gen⁹ culpe leuioris. ſi quiſq; ꝓ ſalute ho
minū mēciatur. Sed quia ſcriptū eſt. os quod
mentitur necat animā. Et perdes omnes qui lo
quūtur mēdacium. Hoc quoq; mēdacij gen⁹
perfecti viri ſūmope fugiunt. ut nec vicia cuiuſ
libet per eoꝝ fallaciam defendantur. ne ſue ani
me noceāt dum auxilium preſtare nitūtur alie
ne carni. ꝗ̄ꝗ̄ hoc ipſum peccati gen⁹ facilime
credimus relaxari. Nā ſi quelibet culpa ſequē
ti mercede purgatur. quāto magis hec facile ab
ſtergitur quam merces ipſa comitatur. Multi
multa mēciūtur. multaq; fingūt homines ꝓpt
hominū laudē ſicq; fit ut ꝗ iſti menciēdo peant
et eos quos laudāt ad vane glorie ruinā ꝑdu
cant. Sicut bene ſibi cōſcius non metuit aliene
lingue cōuiciū. ita ꝗ qui laudatur ab alio non
debet errorem aliene laudis attēdere ſed magis
vnuſquiſq; teſtimoniū cōſciencie ſue querat.
Cui plus ipſe pn̄s eſt. quā ille qui laudat. Op⁹
enim ſuū vnuſquiſq; ꝓbet. ut ait apoſtul⁹. et
tunc in ſe ipſo quiſq; gloriā habebit et nō in al
tero. id eſt occulte in ſua cōſciencia non palam
in aliena lingua. Perfecti ꝗ alta radice fūdati

ſunt et ſi flamine laudis ac vituꝑacõnis vtrum
qȝ quaſi ventoꝝ interdum curuentur impulſu
funditus tamẽ nõ deiciũtur·ſed protinus firmi
tate radicis ad ſe redeũt. Bona mens ad malũ
nec p̄miis nec terroribȝ vincitur. Nã iniq terrorẽ
blandiciis miſcent·ut aut oblectacõe quemq̄
decipiãt aut terroribus frãgant. Qui laudatur
in adiutorium amore inſeritur·ſed ſi veraciter
et nõ ficte laudetur·hoc eſt ſi vera ſũt que de illo
dicuntur.

De Juramẽto. Cap. xi.

Sicut mentiri non poteſt·qui non loquitur·
ſic periurare nõ poterit qui iurare nõ appe
tit. Cauẽdam igitur eſſe iuracõem·nec ea vten
da bonum eſt niſi in ſola neceſſitate. Nõ eſt cõ
tra dei preceptum iurare·ſed dum vſum iurãdi
facimus piurii crimẽ incurrimꝰ. Nũq̄ ḡ iuret
q̄ piurare timet. Multi dũ loquũtur iurare ſẽp
delectãtur dũ oporteat hoc tm̃ eſſe in ore ẽ ẽ·nõ
nõ. Ampliꝰ enim q̄ eſt et nõ eſt·a malo ẽ. Mul
ti ut fallant piurãt·ut p fidẽ ſacramẽti fidẽ faci
ãt verbi·ſicqȝ fallẽdo dũ piurãt et mẽtiũt hoiẽ
incautũ decipiũt. Interdũ et falſ lacrimis ſedu
cti decipimur·et credit dũ plorãt q̄bȝ non erat
credendum. Plerumqȝ ſine iuramento loqui
diſponimꝰ·ſ; in credulitate eoꝝ qui nõ credũt
qd dicimꝰ iurare cõpellimur·taliqȝ neceſſitate

cōpulſi iurādi ɔſuetudinem facim⁹. Sunt mul
ti ad credēdum pigri. qui non mouētur ad fidē
verbi. Grauiter autē delinquūt qui ſibi loquē
tes iurare cogūt. Quacūqȝ arte verborum quiſ
qȝ iuret. deus tamē qui cōſciencie teſtis eſt ita
hoc accipit ſicut ille cui iuratur itelligit. Dupli
citer autē reus fit. qui ꝛ dei nomē in vanū aſſu
mit. ꝛ ꝓximū dolo capit. Non eſt cōſeruādum
ſacramentū quo malum in caute ꝓmittitur ve
luti ſi quiſpiā adultere ꝑpetuam cū ea ꝑmanen
di fidem polliceret. Tollerabilius eſt enim nō
implere ſacramētū ꝙ̄ manere in ſtupri flagicō
Iurare eſt dei in illa ꝓuidencia qua ſtatuit nō
cōuellere ſtatuta. Penitencia autē dei rerū mu
tacō eſt. Non peniteri aūt eſt ſtatuta non reuo
care ut eſt illud. Iurauit dn̄s et non penitebit
eū id eſt que ſtatuit non mutauit.

De vicijs. Cap. 32.

R Ecedēs homo a deo ſtatim viciorū traditur
poteſtati ut dū patitur inſiſtēcia vicia re
uertēdo vn̄ cecidit reſipiſcat. Et ſi ſācti toto an
niſu ɔtēdunt ſupare vicia nec extinguūt. Quid
agūt hij qui non ſolū nō odiunt vicia ſed toto
ea amore ſectātur. Satis ſe delicate palpat qui
vult ſine labore vicia ſupare. dum peccati legē
quam ſibi deſeruiendo vicijs fecit. ſine violēci
a doloris reſecare non poſſit. Perfecte renūciat

vicō qui occaſionē vitat in perpetrando peccatū Nam ſi velis tātumdem nō peccare. ⁊ data occa ſione peccaueris. tu tibi ⁊ reus ⁊ iudex es. quia et cōmiſſa dampnas ⁊ dāpnata conmittis. Se au tem iudice reus eſt. qui viciat ⁊ accuſat et ppe trat. Quedā vicia dū nō pſecte vitant. ſuos in ſe faciūt relabi auctores. Nam ⁊ ſi vnum vitiū diſtricte vitetur ⁊ alia negligāt. inanis labor ē Non enim poteſt in vnius obſeruacōe virtutis fortiter perdurare. cui alia vicia dominantur in corde. Nonnūquam hominem ſua vicia perſequun tur. quia nimirum qui prius volēdo ea ſibi fecit ſo cia. poſtea ſentit etiam nolens ſtimuloſa. Non nulli non antea in errorem vicōrum labuntur. niſi prius interioris racōnis perdiderint oculos ſicuti ſampſon non antea ab allophilis ad er roris ligatus eſt molam. niſi poſtquam ei fuīt lumi na oculorum extincta. Quidam vegetati men tis racōne vicōrum ſuperantur incurſu. ſitq; de inde intencōnem bonorum operum perdunt ſi cut rex babilonis in oculis ſedechie prius fili os ipſius interfecit. ⁊ ſic poſtea oculos eius e uulſit. ac per hoc poſt multorum operum cōſue tudinem ⁊ interrepcōnem bonorum parit quo rūdam ⁊ racō.

¶ Quod ex vicijs vicia. ⁊ ex virtutibus virtutes generātur. ¶ Cap. 33.

Hic gignũtur ex peccato pccā· ut dum non
deuitãtur pua· incidatur in maximis· ꝛ dū
defendunt admiſſa nec lamẽtãt᷑ ex flagicõ ad
ſupbiam itur. Vñ fit ut duplicati ſit criminis
reus qui ꝛ admittit ſcelera p voluntatem· et de
fendit per audaciam contumacẽ tumorem. Sic
vicõ gignitur vicium· ſic virtus virtute cõcipi
tur. Ex vicio enim gignit᷑ viciũ· ſicut dauid qui
dẽ dum nõ euitat adulteriũ ppetrauit ꝛ homi
cidium. Item virtus virtute cõcipitur· ſicut p
virtutem euãgelice predicacionis· virtutẽ mar
tirij apli meruerunt. In ſordibus ſecularitér
viuenciũ inuicem ſibi ſuccedunt vicia· ut dum
vnum abierit ſuccedat aliud. iuxta Iohel ꝓphe
te teſtimonium qui ait. Reſiduũ eruce ↄmedit
locuſta· ꝛ reſiduũ locuſte ↄmedit brucus. et re
ſiduũ bruci ↄmedit rubigo. Propter id ergo
iſta ſub vicõrũ allegoria colligũtur. quia ſequi
tur expergiſcimini ebrij ꝛ flete. Aliquãdo vtili
ter peccatur in minimis vicijs· ut maiorã ꝓmit
tentẽ vtilius caueantur. Lege paulum apoſto
lum· minora ꝓmittentẽ peccata· ne maiora per
petrentur. Veraciter autẽ ſanãt᷑ vicia que vir
tutibus non vicijs excludunt᷑. Quorũdam au
tem quedam latẽcia vicia tunc apparent· quã
do ab alijs vicijs deſinunt.

¶ De male vſis virtutib9. ¶ Cap. xx.

Jnterdū ⁊ malo vſu v̾tutes ex ſe vicia gig
nūt qđ fit ꝑ immoderatū animi appetitum
cui non ſufficit donū qđ meruit. niſi vn̄ aut lau
des. aut lucra dampnāda q̄ſierit. Jnterdū vir
tutes vicia gignūt. dū aliqn̄ pro tpe oportuno
minime ēlaxāt. ſicqꝫ fit ut q̄ ꝯgruo vicia depu
tent. Veluti ſi ꝓ fratris aduētu ātiquū nō ſol
uatur ieiuniū. virtutū igit̄ diſcrecōem a paulo
ap̄lo ſume. q̄ ad tps egit qđ agendū eſſe oīno
ꝓhibuit. Jtē q̄dā virtutes dū diſcrecōi nō ſer
uiūt in vicia tranſeūt Nā ſepe iuſticia dum ſuū
modū excedit crudelitatis ſeuiciā gignit. et ni
mia pietas diſſolucōem diſcipline ꝑturit. ut ze
ly ſtudiū dū plꝰ eſt q̄ꝫ oꝫ in iācūdie viciū trāſit.
Et multa maſuetudo corpis ſegniciem gignit.
Prudētis aūt viri diſcrecō ſolert̄ ꝓſpicit ne bo
nū intēpant̄ agat ⁊ de virtute in viciū trāſeat.
Jtē apud quoſdā ex virtute viciū gignit̄ dū q̄ſ
qꝫ de caſtitatis ⁊ abſtinēcie meritis gl̄atur. Nā
⁊ q̄ elemoſinā vane glorie cauſe imptit ex vir
tute viciū facit. Sꝫ ⁊ hijs q̄ de ſapiēcia arrogāti
ā habet. ⁊ q̄ pro iuſticia p̄miū appetit. ⁊ q̄ aliqđ
donū dei qđ meruit in laudē ſuā ꝯuertit. ā in ma
los vſus aſſumit procul dubio v̾tutē in viciū
trāſfert. Hoies de v̾tutibꝫ vicia nutriūt. ex q̄bꝫ
ꝑeāt. Jterū deus arte potentiſſima ex nr̄o vicō
v̾tutes fōrt. q̄bꝫ nos ab iniq̄tate reformat.

De ſimulatis virtutibus. Cap. 37.

Quedam vicia ſpẽs virtutũ preferũt· ideo
qꝫ pniciosius ſuos ſectatores decipiũt· qꝛ
ſe ſub velamine virtutũ tegũt. Nam vicia que
ſtatĩ virtutũ cõtraria apparent. cito dũ in palã
euenerint emendãt. Propter qđ ſequaces eo
rum de talibus criminibus erubeſcunt. Carna
les autem plerũqꝫ per inſenſualitatẽ mẽtis nõ
agnoſcunt viciũ eſſe culpabile· quod dignũ vi
detur dampnacõne. Itẽ quedam vicia ſpẽs eſſe
virtutũ videnť. tamen virtutes non ſunt. Nam
interdum ſub pretextu iuſticie crudelitas agiť
et putať eſſe virtus qꝛ nimirum eſt vicium. Si
cut remiſſa ſegnicies manſuetudo crediť. Et qꝛ
agit torpens per negligenciam putať agere in
dulgẽcia pietatis. Non nũꝙ̄ etiam virtutẽ lar
gitatis imitať vicium ꝓdige effuſionis. Et vir
tutem parcitatis triſtis tenacitas imitatur· et
vicium ꝑtinacie abſcondiť ſub virtute cõſcien
cie. Item timor ſub v̉tute obediencie occultať
et diciť virtus humilitatis qꝛ tamẽ vicium eſt
timoris. Sed ꝓcacitas vocis puerilitatis pro
libertatis virtute accipiť· et vicium pigricie q̄
etis virtutem imitatur. Porro viciũ inquietu
dinis v̉tutem ſe vult vocari ſollicitudinis. et pre
cipitacõis fallacitas· feruor boni ſtudĳ crediť
et bene agendi tarditas· cõſilĳ mora eſſe videť

dū tamē iſta ſit virtus illa viciū. Tali igit̄ ex
emplo vicia ſpecies virtutū imitāt̄. ⁊ inde ſe nō
nulli eſſe iuſtos ꝯfidūt. vñ maxime reprobāt̄
Aptū exēplum vicioꝝ de latronis ſpē ſumit̄. Nā
ſicut ex inſidijs latro prodit. ſeqꝫ iter agētibus
iūgit fingens ſe ſocium donec decipiat improui
ſū. et dū ſubito eruperit ad exicium latro mani
feſtus oñdit̄. ita ſe miſcūt interdū piculoſe v̓tu
tibꝫ vicia. quouſqꝫ oēm boni operis efficaciā in
ſuis vſibꝫ rapiāt ut aīa q̄ ſibi erat placēs de vir
tutibꝫ deceptā ſe ꝯſpiciat vicijs dāpnabilibus.

De appetitu virtutū. Cap. 36.

Ad virtutes difficile ꝯſurgimus ad vicia ſi
ne labore dilabimur. iſta enim ꝓna. illa
ardua ſūt. Grādes enim ſudores ppatimur ut
ad celū ꝯſcendere valeamꝰ. Queadmodū ad vir
tutū tēdentes culmē nō a ſūmis inchoāt. ſꝫ a mo
dicis ut ſēſim ad alciora perueniāt. ita ⁊ q̄ dela
būt̄ ad vicia nō ſtatim a magnis criminibꝫ ici
piūt. ſꝫ a modicis aſſueſcūt. ⁊ ſic in maximis ꝓ
ruunt Sicut paulatī hō a minimis vicijs ī max
imis ꝓruūt. ita a modicis v̓tutibꝫ g̃dati ad ea q̄
ſūt excelſa ꝯſcēdit Qui aūt inordinate v̓tutes cō
prehendere nitūtur. cito periclitantur. Hec eſt
cauſa in rerum datura. ut queciiqꝫ velociter ad
ꝓfectū tendūt ſine dubio ſeleriter finiantur. ſi
cut herbe que tāto feſtinācius pereunt. quāto

celerius creſcunt. Ad cõtra arbores alta radice
fundate ideo ꝑdurant diucius. quia gradatim
ad ꝑfectũ tendũt. Nichil prodeſt admixto ma
lo. agere aliquid bonũ ſed prius cohibẽdũ eſt
a malo. deinde exercẽdum bonum. Hoc enim in
dicat ꝓpheta cũ dicit. Quieſcite agere puerſe
diſcite bene facere. Prius vicia extirpãda ſunt
in homine deinde inſerende v̇tutes. Nam cohere
re et cõiungere non poteſt veritas cũ mendacio
pudor cũ petulancia. fides cũ perfidia. caſtitas
cũ luxuria. Quedã ſumme ſũt v̇tutes. quedam
vero medie. Fides ſpes et caritas ſumme virtu
tes ſunt. Nam a quibus habẽtur vtiqz veracit
habent. Alie vero virtutes medie ſũt. que ad
vtilitatẽ et ad pniciẽ poſſunt haberi. ſi de hijs
arroganter quiſqz tumuerit. utputa doctrina
ieiuniũ. caſtitas. ſciencia. ſiue tpales diuicie.
De quibus ſcilicz et bene opari poſſumus et ma
le. Quiſquis ex deteriori iã melior eſſe cepit. ca
ueat de acceptis extolli virtutibus ne grauius
p virtutes corruat. q̄ prius ex lapſu vicioꝝ ia
cebat. Quem deus flagellat iuſtificat. ne iterũ
ſe de virtutibus erigat. quedã illi virtutũ dona
tribuit. quedã retrahit ut dũ mẽs de eo quod
habet erigitur. iterũ de eo qd nequaq̄ habere
ꝯnoſcitur humilietur. Quiſquis dono celeſtis
gratie inſpiratur. ad virtutes erigitur. ſi forte

moderātis dei manu aliq̄ aduerſitate reprimit
ne de acceptis virtutibus attollatur frāgi non
debet. qꝛ a hoc ipſū qd plagis humiliatur eq̄nī
miter ferre. procul dubio v̄tutis ē magne

¶ De pugna virtutum contra vicia. Cap. 31.

Nunc ſe viri ſancti veracius a vicior̄um collu
uione vel colliſione detergūt. dum ab eis
cōtra ſingula vicia. virtutes ſingule opponun
tur. Interdum vicia cū virtutibꝫ ad vtilitatem
cōfligunt ut ipſo certamine vel mēs exerceatur
vel ab elacōne cōcuſſus animus reſtringatur.
Aduerſus impetus vicior̄um cōtrarijs virtutib⁹
eſt pugnandū Contra luxuriā enim cordis eſt
adhibenda mundiſia. Contra odium dilectio
eſt preparanda. Contra iracundiam pacien
cia eſt preponenda. Porro cōtra timorem. fidu
cia adhibenda eſt virtutis. Contra tumorem a
torporem beli precium. Triſticie quoqꝫ gaudi
um. accidie fortitudo. auaritie largitas. ſupbie
humilitas opponēda eſt. Sicqꝫ virtutes ſingu
le naſcencia contra ſe vicia reprimūt. ac temp
tacōnum motus virtute diuine caritatis extin
guūt. Libidinem abſtinentia domat. Nam quā
tum corpus inedia frangitur. tanto mens ab
illicito appetitu reuocatur. Aduerſus iram tol
lerancia dimicat. ira autem ſemetipſam necat
Suſtinendo autem. paciēcia victoriam portat

Triſticie memorem·ſpes eterni gaudiȷ̄ ſupat
Et quem turbata mens de exterioribus afficit
dulcedo interioris trāquilitatis lenit. Aduerſꝰ
in irā am prepat caritas·ꝛ aduerſus ire incē
dia·manſuetudinis adhibe tur trāquillitas.
Supbiā dyaboli imitantur ſupbi aduerſus q̄ꝫ
opponitur humilitas xp̄i qua humiliantur ele
cti. Principalium ſeptē vicōꝝ regina ꝛ mater
ſupbia eſt. Eadēq; ſeptem principalia multa
de ſe pturiunt vicia·que ita ſibimet quadā ꝯg
nacōe iungūt ut ex altero alterū oiatur. Sicut
princeps ſeptem vicōꝝ ſuperbia nos ſuis pote
ſtatibꝰ ſubdit·ita xp̄s ſeptiformi gratia plenꝰ
a dn̄atu vicōrū nos eruit·et quos illa addicit
ſeptemplicī vicō iſte liberat ſeptiformis gracie
dono.

¶ De ſupbia. Cap̄·38·

OMni vicō deteriorē eſſe ſupbiam ſiue ꝓpter
q̄ꝫ a ſūmis pſonis ꝛ primis aſſumitur ſeu
q̄ꝫ de ope iuſticie et veritatis exoritur minusq;
culpa eſſe ſentit. Luxuria vero carnis ideo no
tabilis omnibꝫ eſt quoniā ſtatim per ſe turpis
eſt·ꝛ tn̄ dipēſante deo ſupbiū minor eſt. Sed q̄
detinet ſuperbia ꝛ non ſentit labitur in carnis
luxuriā ut p hanc humiliatꝰ ꝛ a confuſione ex
urgat ꝛ a ſupbia. Omnis peccās ſupbus eſt eo
q̄ꝫ faciendo vetita cōtemptui habeat diuina pre
cepta. Recte ergo iniciū omnis pcci ſupbia·q̄ꝫ

niſi preceſſerit mandatorum dei inobediencia
traſgreſſionis nõ ſequitur culpa . Omnis ſuper
bia tãto in imo iacet . quãto in altũ ſe erigit . tã
to qȝ profundius labitur quãto excelſius eleua
tur . Qui enim per ꝓpriam attollitur ſuperbiam
per dei iuſticiam inclinatur . Qui inflantur ſuper
bia . vento paſcuntur . vñ et ꝓpheta . Omnes in
quit paſtores tuos paſcit ventus . hoc eſt ſuper
bie ſpũs . Qui de ſuis virtutibus ſuperbiunt . ex
ipſis hĳs iudicãdi ſunt operibus que pro vir
tutibus vtũtur . quia rem bonã . non bona volũ
tate faciunt . Nam reuera ſine humilitate virtꝰ
quelibet . ⁊ ſine caritate . vicõ deputat̃ . Merito
ſuꝑbie dyabolus a ſuꝑna beatitudine corruit
Qui ergo de virtutibus attolluntur dyabolum
imitantur . ⁊ exinde grauius corruũt . quia de ex
celſo labunt̃ . Superbia ſicut origo eſt omnium
criminũ . ita ruina cũctarũ virtutũ . Ipſa ẽ eni
in pccõ p̃ma . ipſa in ꝯflictu poſtrema . Hec enim
aut in exordio mẽtẽ ꝑ pccm̃ proſternit . aut no
uiſſime de virtutibȝ deicit . Inde ⁊ omniũ pccõꝝ
ẽ maxima . qꝛ tã ꝑ virtutes q̃ꝫ ꝑ vicia humanã
mẽtẽ exterminat . Ibi cadit ſuꝑbia vͦ enaſcit̃ ut
nõ ſit ſuꝑbꝰ aliud culpa . aliud pena . ſꝫ illa culpa
ſit ill̃ pena . De ſuꝑbia naſcitur arrogantia . nõ
de arrogãcia naſcit̃ ſuꝑbia . Nã niſi p̃ceſſerit oc
culta elacõ mẽtis . nõ ſequitur aꝑta ianctancia

laudis. Jta ergo in culpa preponitur ſupbia arro
gãcie ſicut ⁊ prefertur origine. Plerũq; ad ela
tõnis emendacõnem ꝓuidẽcia dei aliquo caſu
nõnulli cadunt. ꝓpter qđ et lapſu reprehenſi a
ſemetipſis humiliter ſapiãt. ⁊ de muneribꝰ dei
laudari non appetãt. ſ; laudent deũ a quo acce
perũt. vñ laudari volunt ſe. Vtilius eſt enim
arrogãtibus quocumq; vicõ labi. et humiles
poſt caſum deo fieri q̃ p elacõem ſupbire. gra
uiorem q; ruine dãpnacõnem p ſupbiã ſumere

¶ De luxuria ⁊ fornicacõne. ¶ Cap. 29.

Ex culpa ſupbie plerũq; i abhominãdã car
nis imũdiciã itur. nam alterũ pẽdz ex alte
ro. Sed ſicut p ſuperbiã mẽtis itur in ꝓſtitucõ
nem libidinis ita p humilitatẽ mẽtis ſalua fit
caſtitas carnis. Deus autẽ nonnũq̃ deiecit oc
cultam mẽtis ſupbiam. per carnis manifeſtam
ruinã. Libidinis naſci immundiciã de animi oc
culta ſupbia exẽplo primi hominis dinoſcitur
qui mox ut p ſuperbiã cõtra deũ tumuit ſtatim
carnis libidinem ſenſit. ⁊ pudẽda operuit. Qua
ꝓpter vnuſquiſq; ſue deputet culpe qđ cecidit
quociens libidine vincitur q2 niſi preceſſiſſet
latens ſuperbia non ſequeret̃ libidinis manife
ſta ruina. Non nũq̃ gemino vicõ xpianꝰ a dy
abolo appetitur ⁊ occulto p elacõem et publico
p libidinẽ. Sed dũ euitat quis libidinẽ. cadit

in elacōnem . Item dum incaute declinat elacio nem ſegniter in libidinem cadit. Sicq; ex occul to vicō elacōnis . itur in apertum vicium libidi nis . a de aperto libidinis itur in occultum elacō nis . Sed dei ſeruus diſcrete vtrumq; penſans ſic cauet libidinem . ut nō incurrat in elacōem a ſic premit elacōnem . ut uon reſoluat animū ad libidinem . Luxurioſis atq; ſuperbis . demo nes plus fautores exiſtunt dumq; in ceteis vi ciis ſpiritus maligni deſeruiant . Hiis tamē ma iori familiaritate iunguntur eiſq; amplius iux ta deſiderium famulantur . Principaliter hiis duobus viciis dyabolus humano generi do minatur . id eſt per ſuperbiam mentis . et luxuri am carnis . Vnde a dominus ad Iob loquitur dicens de dyabolo . Sub vmbra dormit in ſecre to calami in locis humētib; . Per calamū enim inanis ſupbia . p loca vero humentia carnis de mōſtrat luxuria . Per hec duo vicia dyabolus humanū poſſid; genus . ꝉ dū mētē in ſupbiā e rigit . vel dū p luxuriā carnē corrūpit . Multi lux urie ſbditi ſūt et ꝯtumaci ſupbia de ipō luxurie ope gloriāt . a inde magis elati ſūt vn̄ humilia ri debuerāt Ad ꝯpacōe; mali ſit deteri9 . qn̄ non ſolū flagicia ꝯmittūt ꝭ etiā de ipſ flagiciis va nitate laudis pdita extollūtur ſicut ſcriptū ē . Qm̄ laudat pccōr in deſideriis aīe ſue . Quid eni

prius. q̄ in flagicijs miſeros gaudere de quib9
deberent copioſius deplorarē. Libido tūc magis
queritur dū videtur. Nam ſicut quidā ſapiens
ait. Prima fornicacōis tela occuli ſunt. Scdā
verba. Sed qui nō capitur occulis. potest verb
reſiſtere. Sufficit natura vbi ad huc lib effect9
ē. Qui delectacōem refrenat libidinoſe ſugge
ſtionis non trāſit ad ɔſenſum libidinis. Cito e
nim reſiſtit opi. qui titillāti non accomodat de
lectacōni. Durius impugnatur qui vſq3 ad cō
ſencōnem a ſi non vſq3 ad ppetracōnē tempta
tur q̄ is qui ſola ſuggeſtione ꝓ cōdicōe carnis
temptamentis ſollicitatur. Stimuli carnis qui
in paulo excitāte ſathane angelo inerāt. ex le
ge peccati erāt. que in menbris hominū dēſita
te libidinis habitāt. Quam reluctātem dum in
ſe expugnat. glorioſus efficitur a de infirmitate
libidinoſe titillacionis virtutē ſuſcipit glorioſi
certaminis. Serui dei multo certamine de ſua
carne mouentē. Nam q̄uis in amore dei eoꝝ ſit
incōcuſſa intencō mēs tamē de carne quam ex
terius geſtat interna prelia tollerat. Deus autē
qui hec ad ꝓbacōnem ꝑmittit. gratia ꝓtegen
te ſuos nō deſerit. Ideo nōnūq̄ electi lapſu car
nali corruūt ut a vicō ſupbie quo de virtutib9
tument ſanentē. Et de virtutū qui affectibus ex
iſtunt ſupbi ut cadāt. carnis vicō humiliātur

ut ſurgant. Anteq̄ perficiatur adulterium in ope. iam adulterium extat in cogitacōe. Ex cor de enim primū fornicacōnes ſunt auferende ut non prorumpāt in ope. Hinc eſt q̄ per ꝓphetā dicitur. Accingite lumbos veſtros ſuper vbera veſtra. hoc eſt in corde libidinem reſecate que ad lumbos ꝑtinet. Nam cor ſuper vbera eſt. nō lumbi. Libidinis immoderata licētia neſcit ha bere modum. Nam dum ſe vicōſus animus in explenda fornicatione carne luxuriāte laxaue rit. nichilominꝰ ad alia nefanda ſcelera ſuadē tibus demonibus trāſit. dūq; immoderate me tus pudoris exceſſerit. crinē criminibus addi cīt. paulatimq; ad deteriora ꝓcedit. Nō ita ſua uis eſt amātium immo amentium incerta car nis libido. ſicut experta. nec ita delectat fornicatio dū primum cōmittitur. nam repetita maiorem delectacōem ingerit. Jā vero ſi in vſum venerit tanto perditis dulcior fit. ut ſuperari difficile poſ ſit. Vnde et ſepe ex cōſuetudine delinquendi. q̄ ſi captiuū ad peccādū cū quadā violentia trahi mur. ſēſuſq; nr̄os in nobis ꝯtra rectā volūtatē rebellare ſētimꝰ. Si plus oblectat mētē delecta cio fornicacōis q̄ amor caſtitatis adhuc in ho mine peccatū regnat. Certe ſi amplius delectat pulcħtudo intime caſtitatis. iam nō regnat pe ccatū ſed regnat iuſticia. Nā nō ſolū de ꝯmiſſa

fornicacōne peccatū regnat in homine. ſed ſi ad
huc delectatur atq3 animū teneat ꝓculdubio
regnat. fornicacō carnis adulteriū eſt. fornica
cio animi ſeruitus ydoloꝝ eſt. Eſt aūt et ſpirita
lis fornicacio ſcdm q̄ dn̄s ait. Qui viderit muli
erem ad ↄcupiſcendā eam iam mechatus eſt e
am in corde ſuo. Omnis immūda pollucio forni
cacō dicitur. q̄uis q̄ſq3 diuerſa turpidinis vo
luntate ꝓſtituat. Ex delectacione enim fornicā
di varia gignūtur flagicia quib9 regnum dei
clauditur et homo a deo ſepat̄. Inter cetera ſep
tem vicia fornicacō maxími eſt celeris. quia per
carnis immūdiciā templū dei violat. et tollēs
menbra xp̄i facit menbra meretricis. Maxime
p carnis luxuriā humanū gen9 ſubditur dya
bolo q̄ p cetera vicia. Cum ergo ille variis tē
ptamētis illectos homines conetur puertere
magis mechādi deſideriū ſuggerit. quia vtꝛq3
ſexū in hoc vicō amplius egrotare intēdit. De
mones ſcientes pulcritudinem eſſe anime ca
ſtitatē. et p hanc hominē angelicis meritis e q̄
bus illi lapſi ſūt coequari. liuore pculſi inuidie
iniciūt p ſenſus corporis opus deſideriūq3 libidi
nis. quaten9 a celeſtibus deorſū deiectā animā
ptrahāt. ſecumq3 quos vicerint gloriātes ad
tartara ducant. Quando impulſu demonum
mens ad delectacōnem fornicacōnis impellitur

diuini iudicij metus · atq; eterni tormenta in
cendij ante oculos preponãtur·quia nimirum
omnis pena grauioris ſupplicij formidine ſupa
tur· Sic enim clauus clauum expellit ita ſepe re
cordacõ ardoris gehenne·ardorem excludit lux
urie· Quidam in iuuentute luxurioſe viuentes
in ſenectute cõtinentes fieri delectãtur · Et tunc
eligunt ſeruire caſtitati·quãdo eos libido ſer
uos habere cõtempnit · Nequaq̄ in ſenectute
cõtinentes vocandi ſunt·qui in iuuentute luxu
rioſe vixerũt tales non habẽt premium quia
laboris certamen non habuerunt· Eos enim
expectat gloria in quibus fuerũt laborioſa cer
tamina·

¶ De cõtinentia· Cap·xo·

A deo datur cõtinentia ſed petite et accipie
tis· Tunc autẽ tribuitur quando deus ge
mitu interno pulſatur· Prelatã eſſe virginita
tem nupcijs illud eſt bonũ·hoc optimũ· Coniu
gium conceſſum eſt·virginitas ammonita tantũ
non iuſſa·ſed ideo tãtum ãmonita quia nimis
excelſa· Geminũ eſt bonum virginitas·quia et
in hoc mundo ſollicitudinẽ ſeculi amittit et in fu
turo eternũ caſtitatis p̄miũ pcipit· Virgines
feliciores ſũt in vita eťna· Iſaia teſtãte· Hec di
dñs eunuchis· Dabo eis in domo mea et in mu
ris meis locũ·et nomẽ meliꝰ a filijs et filiabꝫ·no
mẽ ſempiternũ dabo eis qꝫ non pibit· Nec dubiũ

ꝙ qui caſti ꝑſeuerant ⁊ virgines angelis dei ef
ficiantur equales. Amanda eſt pulchritudo ca
ſtitatis. cuius deguſtata delectacõ. dulcior inue
nit̃ ꝙ̃ carnis voluptas. Caſtitas enim fructꝰ
ſuauitatis eſt. pulchritudo inuiolata ſanctoꝝ.
Caſtitas ſecuritas mẽtis. ſanitas corporis. Vñ
⁊ aliquos gẽtilium ꝑpetuã inueneris abſtinen
ciam exercuiſſe. ne virtutẽ libidine frangerent
Luxurioſa namq₃ vita carnẽ cito debilitat. fra
ctãq₃ celeriter ducit ad ſenectutẽ. Omne pccm̃
recipit ꝑ penitenciam vulneris ſanitatẽ. virgi
nitas ſi labitur nullatenꝰ repatur. Nã ꝙ̃ꝙ pe
nitendo venie fructũ ꝑcipiat in corrupcõem ta
men nullatenus recipit priſtinã. Virgo carne
non mente nullũ premiũ habet in repromiſſio
ne. Vñ ⁊ incipientibus virginibꝰ dñs in iudi
cio veniens dicit. Amen dico vob̃ neſcio vos.
Vbi enim iudicãs mentem corruptam inuene
rit carnis ꝓcul dubio incorrupcõem dãpnabit
Nichilq₃ valet mũdum eſſe corꝑe cũ qui pollu
tus eſt mente. Multi ſunt reproborũ qui carna
lis corruptele cõtagiũ neſciũt. qui ſicut infecun
di ſunt corpore ita ſteriles manẽt a mẽte opis
boni fecũditate. Qui recte de virginitate gaude
rent ſi alijs prauis opibus nõ inſeruirẽt. Qui
ſe cõtinentẽ ꝓfitetur. ⁊ ab alijs terrenis deſide
rijs nõ ſubtrahit. ꝙuis illũ luxuria nõ polluat

carnis . diuerſa tamen mūdane cōuerſacōnis opacō maculat. Virgines que de ſuis meritis gloriātur. ypocritis cōpantur. qui gloriam boni opis foris appetunt quā intra cōſcientiā humi les habere debuerūt. Tales igitur ad promiſſa celeſtia non pueniunt . quia ipſi ſibi virginita tis premiū per elacōnis viciū auferunt . Hoc ē enim in euāgelio non habere virgines in vaſ oleum. id eſt non ſeruare intra cōſcientiā boni opis teſtimonium. ſꝫ in facie gloriari apud ho mines. nō in corde apud deū. Ruina adulterij ex cipitur de deſtinacōe matrimonie meliusqꝫ eſt vxorem ducere q̄ꝫ per libidinis ardorē pire. Qui dā ꝯiugale decus nō ꝓ gignēdis filijs delectāt ſed hoc pro turbolenta carnis et libidinoſa cō ſuetudine appetunt ſicqꝫ bono male vtūtur. Vi cia per ſe mala ſunt. cōiugia vero et poteſtates per ſe bona ſunt. per ea vero que circa ea ſūt ma la exiſtūt. Cōiugia enim p id mala ſūt. qd dicit apoſtolꝰ. Qui enim cū vxore ē cogitat q̄ ſūt mū di. ſꝫ ꝓpter fornicacōez vnuſquiſqꝫ ſuā vxorē ha beat. Sic ⁊ poteſtates p elacōez. ⁊ oppreſſionē . p iuſticie puaicacōez mala exiſtūt. Nocēt enim nupcie nocēt ⁊ poteſtates. Sꝫ p id qd eis iuxta ponit͛. nō p ſe exēplo itineris recti iuxta qd ſpi ne naſcūt͛ q̄ ſurgētes elatē nocēt eis. q̄ recto iti nere gdiuntur .

De cupiditate. Cap. xli.

Non poſſe quempiā ſpiritalia bella ſuſcipe
re· niſi prius carnis edomuerit cupidita
tes. Non poteſt ad cōtemplandū deū mēs eſſe
liberā que deſiderijs huius mūdi ꝛ cupiditatibꝫ
inhiat. Neqꝫ enim alta cōſpicere poterit ocul⁹
quem puluis claudit. Omni peccato peior eſt a
uaricia. ꝛ amor pecuniarꝫ. vñ p ſalamonē dici
tur. Nichil eſt celeſtius ꝙ amare pecuniā. Hec
enī aīam ſuā venalē facit. Vñ ꝛ p ꝓphetā dicit
Quomō in vita ſua ꝓiecit intima ſua. Cupidi
tas omniū criminū materia eſt. vñ ꝛ apoſtol⁹
ait. Radix omniū malorū cupiditas ē. Quam
quidem appetētes errauerūt a fide. Si ergo ſuc
ciditur radix criminū non pullulāt cetere ſobo
les peccatorū. Multi cauſa cupiditatis terrene
etiā ipſā fidem renūciauerūt. Cupiditas enim
xp̄m vendidit. Nā ꝛ pleriſqꝫ tātū in rebus ali
enis eſt deſideriū. ut etiā homicidium ꝑpetrare
nō vereātur. ſicut achab. qui appetitu cupidita
tis ſue ſanguinis expleuit effuſionem. Sepe ini
qui mala que cōcupiſcūt aſſequunt. quaten⁹
de affectu mali deſiderij forcius puniāt. Electos
autē ſuos deus nō dimittit ire in deſideriorꝫ ma
lorum ꝑfectionē. ſꝫ in dolorem mentem cōuertit
eorum. ꝓ id ꝙ in ſeculo ꝉ in celo nequiter appe
tūt ut hec expiencia reſipiſcāt reuerti ad deum
quod ab hijs mente ceſſerūt. Deum ergo ſibi

ꝓpicium nouerit aduerſari· quũ qđ tpaliter cõ
cupiſcit·nõ permittitur adimplere. Secreto au
tẽ iudicio dei fieri ut durius peãt iniquorum cu
piditates. Semper enim auarus eget·quãtoq̃
magis acquirit·tanto amplius querit. Nec ſo
lum deſiderio augendi excruciatur·ſed etiam a
mittẽdi metu affligit̃. Inopes naſcimur in hac
vita·inopes receſſuri a vita. Si bona mundi hu
ius pictura credimus· cur pictura tãto amore ã
plectimur. Plerũq̃ potentes tãto cupiditatis
rabie inflãmãtur.ut de confinijs ſuis pauperes
excludant·nec habitare permittantur. Tales
quippe homines in infernũ dyabolus rapit ad
pdicionem. Idem ſequenter ꝓpheta annũciat
dicens. Propterea dilatat infernus aiam ſu
am et apit os ſuum abſq̃ vllo termino·et deſcẽ
dunt fortes eius et ſblimes glorioſiq̃ eiꝰ ad eũ
Nec mirũ qđ morientes in inferno ignib3 deputẽ
tur q̃ viuẽtes flãmam cupiditatis ſue minime
extinguere voluerunt. Qui deſiderio cupidita
tis exeſtuãt flatu dyabolice inſpiracõnis vrũt
Accendit cayn metẽ inuidia.ut fratrem occide
ret· Accẽdit ſalomonẽ luxurie facib3 ut p amo
rem libidinis ydola adoraret Accẽdit achab cu
piditate ut homicidium auaricie annecteret.
Hijs ergo inſpiracõnib3 dyabolus corda homi
nũ occultis deprauat cupiditatibus.

Prima cõcupiſcẽcie ſuggeſtio panis eſt. cui ſi minime ceditur diuerſe edacitatis deſide ria oprimunt. vñ et daniel. Panẽ inquit deſide rabilem nõ comedi. hoc eſt. eius cõcupiſcẽciam non impleui. Prima eſt luxurie materies ſatu ritas panis. vñ et ꝓpheta ſodomã de panis ſatu ritate accuſat dicẽs. Hec eſt iniquitas ſodomo rũ ſupbia. ſaturitas panis et habũdancia. Pa nem quippe ſodomite immoderate ſumẽtes in turpitudines defluxere flagicioꝛum. atq3 meru erũt comitãte ſupbia ſcelleſtibus aduri incẽdiis ex quo modum nõ tenuerũt edacitatis. Utile eſt cauere gule ciboꝝq3 cõcupiſcenciã. Quid e nim tam noxiũ. qꝫ ut animus ſeruiat ventri et eſce. que ſunt deſtruenda. Teſtante aplo et di cẽte. Deus aũt et hũc et hanc deſtruet. Primo autẽ vẽtri libido ſicut loco. ſic vicõ. vbi enim vẽ tris cura ibi et eoꝝ qui circa ventrem ſũt proxi ma. In oꝛdine namq3 mẽbroꝛum genitalia ven tri iungũtur. dumq3 vnum ex hiis immodeãte reficitur. aliud ad luxuriã excitatur. Nõ ad lux uriã vel ad ſacietatẽ ſed tantũmodo ut coꝛpus ſuſtentetur epul eſt vtendum. Nã ut philoſo phi dixerũt. cibos inuentos eſſe ut cõtineant a nimam. non ut corrũpãt. Qui nimiũ cibis vtũ tur. quanto magis ventrẽ paſcũt tanto magis

ſenſum mentis obtūdunt· Nam greci dixerunt
ex craſſo ventre ſubtilem ſēſum gigni non poſ
ſe. Nam gule ſaturitas nimiam aciem mentis
obtundit· ingeniūq; hebeſcere facit· Libidinum
ignes ciborum fomite increſcunt. Corpus autē
qđ abſtinencia frangitur· temptacō non exu
rit· vnde ꝛ tres pueros abſtinētes· flamma ba
bilonij incendij ꝛ ſi tetigit non conbuſſit. Quia
nimirum et ſi deſideriorum carnalium ignes ab
ſtinencium mētes inflammet vſq; ad cōſenſū
tamen concupiſcentie vel operis non exurit.
Cuius habundantia eſt epulatū. ardentis di
uitis intendat ſupplicium· cuius tāta in inferno
inter ignes erit inopia quāta hic epulatū fue
rit copia. In hoc enim ſeculo eſurire ꝛ ſitire no
luit. ꝓpterea illic in flāma ſitiens ſtillā aque q̄
ſiuit· nec meruit. Cōſiderandū ꝙ vehement ag
guantur ꝯmeſſacō ꝛ ſumptuoſa cōuiuia per ꝓ
phetā· ita ut cōminet dn̄s de hāc nō relaxare
iniq̄tatem hijs qui eā libēt ambiunt. Dicit eni
p yſaiā. Ecce gaudium ꝛ leticia· ꝛ occidere vitu
los ꝛ iugulare arietes· ꝯmedere carnes ꝛ bibē
vinū Si dimittet iniquitas hec vob donec mori
amini. Sicut oēs carnales cupiditates abſti
nētia reſecāt ita oēs aīe virtutes edacitatis vi
cio deſtruūt. Inde ē ꝙ ꝛ princeps cocoꝝ muros
ihrl'm ſubuertit ꝙ et vēt cui ſeruitur a coquis

virtutes animi deſtruet. Neq3 enim poſſe que̅piam virtutū pfectionem attingere. niſi prius ve̅tris edomuerit ingluuie̅. Nemo poteſt dn̄ari ceteris vicijs. n̄ pri9 ingluuie̅ ve̅tris reſtrinx erit. Nec quiſquā facile poterit a ſemetipſo ſpiritus immūdos expellere niſi p abſtine̅ciā gule. Tunc enim hoſtes qui extra nos ſūt a nob forcius ſupantur. quādo prius que intra nos ſūt vicia extinguuntur. Nam fruſtra foris agit bellum qui intus habet piculum. non qualitas cibo2ū ſed eorum cupiditas eſt cauenda. nā ſepe accuraci9 prepata. fine gule co̅cupiſce̅cia degu ſtantur. a ſepe abiecta a vilia e̅de̅di cupiditate ſumūtur. Sicq3 fit. ut nō ſit in culpa cibo2um q̄litas. ſed illud reputet̄ in vicō quod cū deſiderio deguſtatur. Quatuo2 genera diſtinctionū ſūt in gule appetitu id eſt quid. quādo. quantum a quomō appetat̄. Quid ad re̅ ipſam ptinet que appetitur. Quando ſi ante legittimum te̅pus ſit qd appetitur. Quātū vero ad immoderacōnem refert̄. Quomō ad impacie̅ciam feſtinacōis aſſcribitur. nullus homini tā importunus exacto2 quā venter. qui cotidianā famis exactione̅ adimplet. Cum ceteris enim vicijs. ut ſi interdū naſcimur. interdum cū eis mo2imur. cū iſto autem a naſcimur. cū iſto a mo2imur. Plerumq3 voluntas veſcendi ita ſub obtentu neceſſitatis

ſurrepit· ut dū putatur ſeruire neceſſitati· vo
luptatis deſiderio ſeruiatur Nec facile diſcerni
tur· vtrū qd accipit gule an indigētie deputet·
De ebrietate· Cap· xxi·
Esca crapulam· potus ebrietatem generat
Ebrietas aūt perturbacōnem gignit men
tis· furorē cordis· flāmam libidinis· Ebrietas i
ta mentē alienat vt vbi ſit neſciat· Vn̄ etiam
et malum nō ſētitur qd p ebrietatē cōmittitur
Verū eſt qd p ꝓphetam dicitur· Fornicacō aūt
ut ait ſalomon infatuat ſapientem· Ebrietas ſi
cut in loth· ſenſus racōnē captiuat· Vnde ꝛ in
prouerbijs· Potentes inquit qui iracūdi ſūt vi
num nō bibant· ne cū biberint obliuiſcātur ſa
pienciam· Pleriſqꝫ laus eſt multū bibere ꝛ nō
inebriari· Audiant hij aduerſū ſe dicentē pro
phetā· Ve qui potentes eſtis ad bibēdum vinū
ꝛ viri fortes ad miſcendā ebrietatē· Vino mul
to deditos· ꝛ luxurioſe viuētes yſaias ſic argu
it· dicens· Ve q̄ cōſurgitis mane ad ebrietatē
ſectandā ꝛ potandū vſqꝫ ad veſperum ut vino
eſtuetis· De talibꝫ alio loco dr· Ve tibi ciuitas
cuiꝰ rex iuuenis ē· ꝛ cuiꝰ principes mane cōme
dēt· Multi eni a mane vſqꝫ ad ſol' occubitū ebri
etati ꝛ gule ꝛ voluptatibꝫ ſeruiūt nec itelligūt
cur nati ſūt· Sed ꝯſuetudine vino deterti luxurie
tātū tota die epuliſqꝫ inſeruiūt· Clamat yohel

ꝓpheta hiis qui ebrietati deseruiunt dicēs . Ex pergiſſimini ebrii ⁊ flete . ⁊ vlulate omnes q̄ bi bitis vinum in dulcedine . Quo teſtimonio nō ait tantū . flete omnes qui bibitis vinū . ut bibe re omnino non liceat . ſed adiecit in dulcedine quod ad voluptuoſam ꝑtinet ⁊ prodigā effuſi onem . Nam quātū ad eſt neceſſitati edocet thi motheū bibere dicēs apl's . vino modico vtere Non ſolū ex vino inebriātur homines . ſed etiā ex ceteris potandi generibꝫ que vario modo cō ficiūtur . vn̄ ⁊ nazareis qui ſe ſāctificabāt a do mino preceptū eſt vinū ⁊ ſiceram non bibere . Vtraqꝫ enim ſtatum mētis euertunt et ebrio ſos faciūt . Luxuriā quoqꝫ carnis vtraqꝫ equa liter gignūt . Quidā cōtinentes ſicut panē cum pondere edunt ita et aquā cū menſura ſumunt aſſerentes ad caſtimoniā carnis etiā aque ab ſtinenciam cōuenire .

De abſtinencia . Cap . XX .

Hoc eſt ꝑfectū ⁊ racōnale ieiuniū quādo no ſter homo exterior ieiunat et interior orat Facilius ꝑ ieiuniū oracō penetrat celum . Tūc enim homo ſpiritalis effectus angelis cōiūgit deoqꝫ liberius copulatur . Per ieiuniū etiam oc culta miſteriorum celeſtiū reuelātur . diuiniqꝫ ſacramenti archana pandūtur . Sic naqꝫ da niel angelo reuelante miſteriorū ſacramenta

cognoſcere meruit. Hec enim virtus ⁊ angeloꝝ
manifeſtacões et eorū annūciacões oſtēdit
Jeiunia forcia tela ſūt. aduerſus tēptamēta de
monioꝝ. Cito enim per abſtinenciā vincuntur
vnde etiam dominus ⁊ ſaluator noſter eorum
ſupare incurſus ieiuniȷs ⁊ oracōībus premo
net dicens. Hoc gen⁹ non eicitur niſi p ieiūniū
⁊ oracōneꝫ. Immūdi enim ſpūs ibi ſeſe magis
inicīūt. vbi pl⁹ viderit eſcā et potū. Sācti ꝙ diu
huius ſeculi vitā inhabitāt. deſiderio ſupni ro
ris corpus ſuū aridū portant. Vn̄ ⁊ pſalmus.
Sitiuit inquit in te anima mea. ꝙ multipliciter
⁊ caro mea. Caro enim tūc deum ſitit quando p
ieiunium abſtinet. et areſcit abſtinencia. ⁊ vi
uificat ⁊ occidit. viuificat animā corpus necat
Sepe abſtinencia ſimulate agitur. ieiunia per y
pocriſim exercētur. Quidam enim mira inedia
corpus ſuum laniāt. ⁊ exterminātes ſicut ait
euangeliſta facies ſuas ut appareāt hoībꝫ ieiu
nantes. Hic nāqꝫ palleſcūt corpe atterūtur cor
dis alta ſuſpiria ducūt. ante mortē quoqꝫ mor
tiferis ſeſe ſupplicijs tradūt. tātūqꝫ miſeri labo
ris exercitiū non pro dei amore ſꝫ p ſola huma
ne laudis ammiracōe ſectātur. Quidam incre
dibilit̄ abſtinēt ut hominibꝫ curioſ ſācti appa
reāt. Sed hoc bonū abſtinētie talibus nō ē vir
tus reputanda ſꝫ viciū. quia bono male vtunt̄

Jeiuniũ elemoſinaq; in abſcondito ſeſe amãt
ut ſolus de⁹ qui inſpicit omnia meritũ bonoꝝ
opeꝝ repẽdat Nã q̃ hec ſub populari manifeſta
cõne faciũt. nequaq̃ꝫ a deo iuſtificãt q̃ꝛ iuxta ſer
monẽ euãgelicũ ab hominib⁹ receperũt merce
dẽ ſuã. Jeiunia cũ bonis opib; acceptabilia ſũt
deo. Qui aũt a cibis ſe abſtinẽt ⁊ praua agũt de
mones imitant. quib; non eſca ꝟ nequicia ſẽp
ad ẽ. Jlle enim bene abſtinet cibo. q̃ et malicie
actib; ⁊ a mũdi ieiunat ãbicõib⁹. Qui execracõ
nis ſtudio nõ abſtinẽcie voto. ab eſcis carniũ
ſe ſuſpẽdũt. hij pocius execrãdi ſunt q̃ꝛ dei crea
turã vſib; humanis ꝯceſſam reiciunt. Nichil e
nim fidelib; inq̃natũ nichilq; iudicat ee immũ
dum atteſtãte aplo Omnia munda mũdis co
inquinatis aũt ⁊ infidelib; nichil eſt mundũ. ꝟ
polluta ſũt omnia eoꝝ ⁊ mẽs ⁊ ꝯſciẽcia. Sper
nitur ieiuniũ qđ in veſpm replecõe ciboꝛum re
ficitur. Neq; enim reputanda eſt abſtinencia
vbi fuerit vẽtris ſaturitas ſubſecuta. Spernit
ieiunium quod in veſperum delicijs ꝯpenſatur
dicente yſaia ꝑpheta. Ecce in die ieiunij veſtri
inuenitur voluntas veſtra. Volũtas enim de
licie intelligũtur. Sicut enim repeticõ debiti ⁊ ſi
milit cõtencõ ac percuſſio. ita et delicie impro
bantur a ꝑpheta in ieiunio. Tota enim die e
pulas in cogitacõe ruminat. qui ad explendã

gulam veſpere ſibi delicias preparat. Non eſt corpis adhibēda immoderāta abſtinētia. ne dū āplius grauatur caro pōdere in edic nec malū poſtea agat. nec bn̄ facere incipiat a q̄ addicit ut vſu mali careat. ſimul et boni officiū dū pl9 premitur pdat. Sollicita igitur diſcrecōne carnis moderādā ē materies. ſcilicʒ ne aut integre ſtringatur. aut immoderate laxetur. Infirmitate carnis nimia preualēte ad pfectionē ptingere nemo poteſt. Nā ꝗuis ſāctitatis amorem quiſqʒ habeat ex ſeq̄ tn̄ nō valeat opis meritū cui deſeruire conatur cordis intēcōne. Corpis debilitas nimia etiam vires anime frāgit. Mētis quoqʒ facit ingeniū marceſſere. nec valet quit q̄ boni p imbecillitatem pficere Ne quid nimis nā quicq̄d cum mō a tēpamento fit ſalutare ē quicquid aūt nimis a vltra modū eſt pniſioſū ē. ſtudiūqʒ ſuū in cōtraria vertit. In omni ope modū a tēpantiā oportet habere. Nā omne qđ excedit modū piculoſū ē. ſicut aqua q̄ ſi nimis p̄bres precbeat. non ſolū vllū vſum adhibet. ſ; etiā piculum exhibet.

Explicit Liber Scđs.

Incipiūt capl'a libri tercij Beati ysidori epi.

De flagellis dei. .1.
De gemina percuſſione. .2.
De infirmitate carnis. .3.
De tolleracia diuini correpcōnis. .4.
De temptacōnibus dyaboli. .5.
De temptamentis ſompniorum. .6.
De remedijs teptacōnum. .7.
De oracōne. .8.
De legendi aſſiduitate. .9.
De doctrina ſine gracia. .10.
De ſuperbis doctoribus. .11.
De carnalibus doctoribus et hereticis. .12.
De libris gentilium. .13.
De collacōne. .14.
De vita actiua et contemplatiua. .15.
De contemptoribus mundi. .16.
De ſāctis qui ſe a conſorcō ſeculi ſeparāt .17.
De preceptis alcioribus monachorum. .18.
De tepidis monachis. .19.
De humilitate monachi vel ope. .20.
De monachis q̄ in curis rerum occupāt. .21
De hijs qui amorem dei impediunt. .22.
De iactancia. .23.
De ypocriſi. .24.
De inuidia. .25.

De ſimulacōne. .26.
De odio. .27.
De dilectione. .28.
De fictis amicitijs. .29.
De amicitia munere orta. .30.
De malorum concordia. .31.
De correpcōne fraterna. .32.
De prepoſitis eccleſie. .33.
De malignis prepoſitis. .34.
De indoctis prepoſitis. .35.
De doctrina ⁊ exemplis prepoſitorum. .36.
De hijs q̄ bene docēt ⁊ male faciunt. .37.
De exemplis ſacerdotum. .38.
De prepoſitis carnalibꝫ. .39.
De iracundis doctoribus. .40.
De ſuperbis doctoribus. .41.
De humilitate prepoſitorum. .42.
De doctrine diſcrecōne. .43.
De ſilencio doctorum. .44.
De p̄tēda ſacerdotali ꝓtectione in plebe. .45.
De diſciplina ſacerdotū i eos q̄ deliquūt. .46.
De ſubditis. .47.
De prelatis. .48.
De iuſticia principum. .49.
De paciencia principum. .50.
De delictis principum vel exēplis. .51.
Qđ principes legibus teneantur. .52.

De poteſtate principum in eccleſia. .53.
De iudicibus. .54.
De prauis iudicibus. .55.
De verboſis et iracundis iudicibus. .56.
De perſonarum accepcōne. .57.
De muneribus. .58.
De teſtibus. .59.
De cauſidicis. .60.
De oppreſſoribus pauperum. .61.
De tribulacōnibus iuſtorum. .62.
De amatoribus mundi. .63.
De amatoribus miſericordie. .64.
De prauitate huius vite. .65.
De exitu. .66.

¶ Incipit liber tercius Beati yſidori.

¶ De flagellis dei. ¶ Capitulum. Primum.

Diuine ſapiēcie ſubtilitas ſicut interi⁹ ut teſtis ſcrutatur cōſciencias. ita exterius irrogat penas. Ut verꝫ ſit teſtimoniū cōplete. quia ipſe eſt et teſtis et iudex. Miſerere dn̄e miſerere yſidero indig̃ a gēti et digna paciēti. aſſidue peccāti et tua flagella cotidie ſuſtinenti. Ordinata eſt miſeracō dei. que prius hic hominē ꝑ flagella a peccatis emendat. et poſtea ab eterno ſupplicō liberat.

Electus enim dei doloribus future vite lucretur. Nequaquam deus delinquenti parcit. quoniam peccatorem aut flagello temporali ad purgacionem ferit aut iudicio eterno puniendum relinquit. aut ipse in se homo penitendo punit quod male admisit. ac proinde est quod deus delinquenti non parcet. Justo temporalia flagella ad eterna proficiunt gaudia. ideo que et iustus in penis gaudere debet. et impius in prosperitatibus timere. Neque iusto neque reprobo deus misericordiam et iusticiam subtrahit. Nam et bonos hic per afflictionem iudicat et illic per miseracionem remunerat et malos hic remunerat per temporalem clemenciam et illic punit per eternam iusticiam. In hac vita deus parcit impiis. et tamen non parcit electis. In illa parcet electis. non tamen parcet iniquis. Periculosa est in hac vita securitas malorum. et bonorum dolor tranquillus. Nam iniquus post mortem ducetur cruciandus. iustus vero dormiet post laborem securus. Non tantum de corporalibus passionibus sed etiam spiritalibus oportet intelligi. ut quanto quisque aut in corpore aut in mente flagella sustinet tanto se in fine remunerari sperat. Sepe occulto dei iudicio extra flagella correpcionum sunt reprobi in hoc mundo. dumque multa dampnabilia commisisse videantur. despecti tamen a deo nullo emendacionis verbere feriuntur. Plus corripitur flagello qui a deo diligitur si peccauerit. dicente amos propheta

Tãtũmõ vos cognoui ex oĩbꝫ nacõnibus ter
re. Id circo viſitabo ſup vos omnes iniq̃tates
veſtras. Quẽ enim diligit dominꝰ corripit. fla
gellat enim omnẽ filium quem recipit. valde ne
ceſſariũ eſt iuſtum in hac vita temptari vicijs
et verberari flagello ut dũ vicijs pulſatᷣ de vir
tutibus nõ ſupbiat dũ vero aut animi aut car
nis dolore atteritur a mũdi amore retrahatur
Tẽptari aũt oportet iuſtũ ſ; temptacõe plage
non temptacõe luxurie. Durius circa ſuos ele
ctos in hac vita deus agit. ut dũ forcioribꝰ fla
gelli ſtimulᷣ feriũtur. nulla oblectamẽta preſẽ
tis vite delectẽt. Sed celeſtem patriã vbi certa
requies expectatur indeſinenter deſiderent. Ele
ctos vite iſtius aduerſitate ꝓbaĩ ut ſcd̃m petꝝ
iudiciũ a domo dei incipiat dum in hac vita ele
ctos ſuos deus iudicijs flagello caſtigat.

¶ De gemina percuſſione. ¶ Cap. 2.

Gemina eſt pcuſſio diuina. Vna in bonam
ptem qua pcutimur carne ut emẽdemur
Altera qua vulneramur cõſciencia et caritate
ut deum ardẽcius diligamus. Gemino more de
us reſpicit vel ad veniã vel ad vindictã. Ad ve
niam ſicut petrũ. Ad vindictã ſicut cũ facta ſo
domoꝝ ſe deſcẽſurum et viſurũ teſtatur. Trimo
moda racõne deus quos voluerit pcutit. id eſt
ad dampnacõnem reprobos. ad purgacõnẽ

quos errare videt electos. ad probacōem iuſto
rum. Primo nāqȝ modo egiptus ceſa eſt ad dā
pnacōnem. Scdo modo pauper lazarus ad pur
gacōnem. Tercō modo percuſſus eſt iob ad ꝓ
bacōnem. Flagellatur homo plerūqȝ a deo ante
peccatum. ne malus ſit ut paulus qui ʒathane
angelo inſtigante. carnis tolleābat ſtimulos
Flagellatur etiam ꝛ poſt peccatū ut corrigatur
ut in apoſtolo qui traditur ſathane in interitū
carnis ut ſpiritus ſalu⁹ eſſet. Non tamē iuſte
murmurat. qui neſcit cur vapulat. Nam ideo
de⁹ plerūqȝ iuſtū flagellat ne de iuſticia ſupbi
ens cadat In hac vita de⁹ tāto magis ſtudȝ ut
parcat qn̄to magis expectādo flagellat. ſȝ alios
feriēdo corrigit de qbȝ dicit. Ego quos amo ar
guo ꝛ caſtigo. Alios feriēdo punit quos incor
rigibilit̄ delinquētes aſpicit. Quoſqȝ iā nō ſub
diſciplina ut filius pat̄. ſed diſtricta dāpnacōe
ut hoſtes aduerſarios percutit. De quibus di
cit. Flagello inimici percuſſi te caſtigacōne crude
li. Et iterum. Quid clamas ad me ſuper contri
cōne tua. inſanabilis eſt dolor tuus. vnde quiſ
qȝ feſtinet ꝛ timeat ne ſimul feriatur vita eius
cum culpa. Flagella namqȝ tūc diluit culpam
cū mutauerit vitam. Nam cuius mores nō mu
tat. actiones nō expiat. Ois percuſſio diuina aut
purgacō ē vite pn̄tis. aut initiū pene ſequētis

Nā q̄buſdam flagella ab hac vita inchoant et in eterna ꝑcuſſione perdurant. Vn̄ per moyſē dn̄s dicit. Jgnis exarſit in ira mea. ⁊ ardebit vſq3 ad inferos deorſum. A quibuſdā dicā ſolꝫ Nō iudicabit deus bis in idipſū. Qui tamen nō attendunt illud quod alias ſcriptū eſt Jheſus populū de terra egipti liberās. ſcd̄o eos qui nō crediderūt ꝑdidit. Quamuis enim ſi pro vna culpa bis non ꝑcutitur. vna tamē percuſſio in telligitur que hic incepta illuc ꝑficietur. Et in hijs qui omnino nō corrigūtur precedenciū per cuſſione flagellorꝫ ſequenciū fit inicium tormē torum. Unde eſt ꝙ in pſalmo ſcriptū eſt. Opiā tur ſicut diploide cōfuſione ſua. Diplous enim duplex veſtimentū eſt. q̄d figuraliter induunt qui ⁊ tꝑali pena ⁊ eterna dāpnantur. vn̄ et ihe remias. Contricō inquit ſuper cōtricōem. id eſt dāpnacō gemina. et hic in futuro ſeculo. Et idē alibi ⁊ duplici cōtericōne cōtere eos. i. gemina pena. preſenti ſcilicet ⁊ futura. Quibuſdā ſecre to dei iudicō hic male eſt. illic bene. Scilicet ut dum hic caſtigati corrigantur ab eterna dam pnacōne liberētur. Quibuſdā vero hic bene eſt ⁊ illic male. Sicut illi accidit. qui hic potencie claritate cōſpicuus poſt mortē gehenne ignibꝫ traditur cruciandus. Porro quibuſdā hic ⁊ il lic male eſt. quia corrigi nolentes. et flagellari

in hac vita incipiunt et in eterna percussione dã pnantur. Certum eſt enim tãto immergi quoſdam deſpacõnis profundo ut nec per flagella valeant emendari. De quibus per prophetam dicitur. Fruſtra percuſſi filios veſtros diſciplinã non receperũt. Plerumq; iuſtus plangit et neſcit vtrum pro omnib; peccatis ſuis preſẽtia patiẽ flagella an p vno tãtũ. Et neſcit q̃ ſit culpa illa pro qua meruit pati eiuſmodi ſupplicia. et p ipſo ambiguo maxime in merore verſatur. Quãuis flagella iuſtum a peccatis abſoluãt adhuc tamẽ ſub vindicte metu turbatur. ne inſtãtes ei plage ſufficiant ad purgãda delicta. Proinde ergo dũ preſencia patiẽ et futurã ptimeſcit quodãmõ ſicut ait propheta. p ſuis peccis duplicia recipit.

De infirmitate carnis. Cap. 3.

Eſſe nõ nullos eiuſdem qualitatis hoïes q̃ neſciũt corrigi niſi alios viderint flagellari. Sicq; pficiũt opacõe malorũ. dũ ſibi id accidere timẽt in q̃ pire alios vidẽt. Quoſdã vidẽs deus nolle pprio voto corripi aduerſitatũ tãgit ſtimul. Quoſdã etiam pſciẽs de9 multũ peccaẽ poſſe flagellat eos corpis infirmitate. ne peccẽt ut eis vtilius ſit frangi languoribus ad ſalutẽ q̃ manẽ incolumes ad dãpnacõez. viſitacõ dei nec ſep in bonũ accipiẽ. nec ſep in malũ. In bonũ eni accipiẽ. ſicut viſita nos in ſalutari tuo

In malum vero iuxta illud. In tpe viſitacōis ſue peribūt. Tribus ex cauſis infirmitates accidūt corpibus id eſt ex peccato. ex temptacōe et in tempancia paſſionis. Sed huic tantū nouiſſime humana poteſt medicina ſuccurrere. illis vero ſola pietas diuine miſericordie. Qui valenciores ſunt et ſani vtile eſt ilł infirmari et peccaē ne p vigorem ſalutis illicitis ſe ſordidātes cupitatū et luxurie deſiderijs peccēt. Duricia que mentem premit nec ſētitur vtiliter multatur in carne ut ſenciatur. atq; intellecta emendetur. Nam cicius vulnera carnis ſenciūtur ꝙ aīe. ideoq; p carnis flagella errantes cici9 corriguntur. Hoc quippe indicāt in pauli oculꝰ ſquame infidelitatis. Que dū mutate ſūt p increpacōez in oculꝰ carnis ꝯfeſtim ſoluta ē duricia mētis. Et pnicōſa ſanitas q̄ ad inobediēciā hoiem ducit. Eſt et ſalubris infirmitas que p diuinā correpcōem mentis duriciam frāgit. Languor anime id eſt peccatorum infirmitas perniciōſa eſt. De qua etiam aplꝰs ait. Quis infirmatur et ego non vror. Nam infirmitatem carnis vtilē eſſe idem aplꝰs approbat dicens. Quando infirmor tūc forcior ſum.

¶ De tolleracia diuine correpcōis. ¶ Cap. x.

Murmurare in flagellis dei peccator homo nō debꝫ qnia maxime per hoc quo corripit

emēdatur vnuſquiſqȝ aūt tūc leuius portat qđ patitur. ſi ſua diſcuſſerit mala pro quibus illi infertur retribucio iuſta. Diſcat non murmurare qui mala patitur. etiam ſi ignorat cur mala paciatur. et per hoc iuſte ſe pati arbitretur ꝑ qđ ab illo iudicatur cuius nūꝗ̄ iniuſta iudicia ſunt. Qui flagella ſuſtinet. et contra deum murmurat. iuſticiam iudicātis accuſat. Qui vero ſe cognoſcit a iuſto iudice pati que ſuſtinet. etiā ſi hoc pro quo patitur ignoret. per hoc iuſtificatur per qđ ſeipſum accuſat et dei iuſticiam laudat. dū ex rebus proſpis iuſtus exēpla preſtet hominibȝ. neceſſe ē eū iterū et aduerſitatibȝ tangi. quatin⁹ ei⁹ paciētia ꝯprobetur ut denuo fortitudinis documēta ex eo ſumāt. qui ꝓſpitatis eius tpantiā agnouerūt. Qui paſſionibus anime inſidiāte aduerſario cruciatur. nō id circo credat ſe alienari a criſto qui talia patitur ſed magis per hoc deo ꝯmēdabilē ſe eſſe exiſtimet. ſi dū hec patit̄ laudet poci⁹. quā accuſet. Ad magnam vtilitatem diuino iudicō. mēs iuſti diuerſis temptacōnibus paſſionum agitatur. Pro quibus ſi deo gratias egerit. ſueqȝ culpe qđ talia dignus ſit pati reputauerit. hoc ꝙ ex paſſione ei acciderit pro virtutibus reputabitur. quia et diuinam agnoſcit ſcīēciam. et ſuam culpam intelligit.

¶ De temptac̄oībus dyaboli. ¶ Cap. 4.

Multis temptac̄onum calamitatibus mēs iuſti in hac vita pulſatur. vñ et optat ab hoc ſeculo funditus euelli. quo et erūpnis care at et fixam illam ſecuritatē inueniat. Inter eas penas quas iuſtus in corpore patitur atq; eas quas mēte p fraudem dyaboli tollerat multum īte. Nā grauius fert q̄s interius lug; q̄ꝫ eas q̄s exte rius ſuſtinet. Has enim et loco euitat et tpe. illas nec loco euitarē pōt nec tpe. Nō āplius electos temptat dyabolus q̄ꝫ dei volūtas pmittit. Tem ptando autem ſāctorum pfectibus ſeruit. Et ſi nolēs tamē ſanctorū vtilitati ſeruit dyabolus quādo eos temptacōibus ſuis non decipit ſed pocius erudit. nam temptacōnes quas ille ad humanū interitum mouet. iterdū criſtus ad ex ercitiū virtutū ſalubri vtilitate conuertit. Inſi die dyaboli atq; aſtucie q̄ꝫuis huc atq; illuc q̄ rētes quē deuorent diffundātur a poteſtate tñ diuina non egrediūt̄ ne tm̄ noceāt quantū ma licioſe ꝯtendūt. Nam quando ſāctorum virtus tanta tollerare potuiſſet. ſi ſupna diſpenſacō pi o moderamine nequiciā demonū non frenaret Et licet dyabolus temptacōnē iuſtoꝝ ſemp in ferre cupiat. tamē ſi a deo poteſtatē nō accipit nullatenus adipiſci poteſt quod appetit. Vnde et omnis voluntas dyaboli iniuſta eſt. tamen

permittēte deo. omnis poteſtas iuſta. Ex ſe eni̅ temptare quoſlibet iniuſte appetit. ſed ⁊ eos q̄ temptandi ſunt. non niſi temptari deus iuſte p̱mittit. Vnde etiam in libris regum de dyabolo ſcriptū eſt. Quia ſpūs domini malꝰ irruebat in ſaul. vbi iuſte queritur. ſi domini cur malus. ſi malus cur domini. Sꝫ duobus v̂b̄ ↄprehenſa ē̄ ⁊ dei poteſtas iuſta ⁊ dyaboli volūtas iniuſta. Nam ſpiritus malus per nequiſſimā voluntatē ⁊ idem ſpiritus domini p̱ acceptā iuſtiſſimā poteſtatem. Dyabolus nō eſt immiſſor. ſed incentor pocius vicioꝝ. Neqꝫ enim alibi ↄcupiſcentie fomenta ſuccēdit. niſi vbi prius praue cogitacōis delectacōnē aſpexit. Quā ſi a nob̄ ſpernī vlterius aſpexerit ſine dubio ille ↄfuſus diſcedit ſtatimqꝫ franguntur iacula ↄcupiſcencie eius cōtemptaqꝫ iacent ⁊ ſine luce faces eius extinguūtur. Sollicite hoſtis iſidias intelligere pit ⁊ cauere dei ſuū oꝫ. ſicqꝫ innocētie vite exiſtere ſimplicē ⁊ tn̄ oporteat cū in ſimplicitate ee p̄rudētē. Qui prudētiā ſimplicitati nō miſcet. iux̄ p̱phetā colūba ē ſeducta nō habens cor. Sꝫ ideo colūba ē q̄ ſimplex eſt. ideo aūt cor nō habēs. q̄ ignara prudētie ē. Sepe fraus ſathane ſāctoꝝ cordibꝫ apit quādo p̱ ſpēm boni angelū ſe ſimulās lucis. dum nititur electos decipe detegitur atqꝫ cōtēpnitur. Sic ⁊ verba fallacis doctrine

deus ſanctos ſuos facit intelligere quaten⁹ dy
abolicū errorē interius ↄgnoſcāt·ut ſollicite ca
ueant. Diſcrecō ſanctorum tāta eſſe debet ut in
ter bonū ⁊ malū prediti racōe diiudicēt ne eos
dyabolus p ſpēm boni fallat. Hec eſt enim pcū
ctacō yoſue dicētis. Noſter es an aduerſarioꝝ
ꝓpter hoc ⁊ iheremie dicitur. Si ſepaueris p̄ci
oſum a vili quaſi os meū eis. Tunc enim bene
de ſe iudicāt ſancti quando eos deus fallacia de
monū temptamēta facit intelligere. Multi deci
piūtur a dyabolo ⁊ ignorāt ſe eſſe deceptos pro
phete oſee teſtimonio declarāte. Comederūt in
quit alieni robur eius·⁊ ipſe ignorauit. Alieni
maligni ſpūs ſignantur qui virtutē mentis co
medūt·ſ3 hoc corda negligēcium nō intelligūt
Tamq̄ inermis dyabolus vincit quādo de a
perta iniquitate hominē deprauare conat. Ar
matus vero tunc incedit dū p ſpeciem ſanctita
tis ⁊ virtutis ea que ſācta ſunt deſtruit. Quādo
⁊ qui decipit ſua detrimenta non ſētit·ſed tāq̄
ſint virtutes que ſunt vicia ſectat ⁊ diligit. In
oculis carnalium dyabol⁹ terribilis eſt in ocu
lis electoꝝ terror eius vilis eſt. Ab incredulis
ut leo timetur·a fortib⁹ in fide ut vermis cōtem
pnitur·ad momētū oſtēſus repellitur. Qui ſug
geſtiones dyaboli non recipit iniquas· inſidi
as minime trāſit. Nam facile incōſequēti ope

repellit·ſi prima oblectamēta illius reſpuātur·
dyabolus enim ſerpēs eſt lubricus·cuius ſi ca
piti id eſt prime ſuggeſtioni nō reſiſtitur·tot9
interna cordis dum cōſentit illabitur. Temp
tacionū dyabolicarū initia fragilia ſunt que ſi
non cauentur ſed p vſum in cōſuetudinem trā
ſeunt·in nouiſſimis fortiter cōualeſcunt.ita ut
nūq aut cū difficultate vincātur. Dum in tota
vita dyabolus preuaricari hominē cupiet· am
plius tamen in fine molitur decipere. Hinc eſt
q in principio contra prothoplaſtum ſerpenti
dictū eſt. Et tu inſidiaberis calcaneo eius· Quia
nimiꝝ hominē quē dyabolus in curſu preterite
vite nō decipit in nouiſſimis ſupplantare diſpo
nit. Proinde quāuis qſqȝ ſit iuſt9·nūq neceſſe
ē·ut ſit in hac vita ſecur9·ſȝ ſēp humil caueat
ſēpqȝ ne in fine corruat ſollicit9 ptimeſcat. Dy
abol9 ſuis fautoibȝ blādit·dei ſuis vero molit
tēptamēta ↄtraria· exēplo dñi q ſe poſt baptiſ
mū paſſ9 ē a dyabolo ptēptari· Dyabol9 ſāctos
oēs nō tenēdo poſſidȝ·ſȝ tēptādo pſequit· Nam
q nō in eis intrinſec9 regnat·ↄtra eos extriſe
cus pugnat Et q interius amiſit dominiū·exteri
us cōmouet bellum. Tunc cōtra eū quem poſ
ſidet dyabolus acrius ſeuit quādo ſe virtute di
uina ab eo expellēdū ↄgnoſcit. Vñ a immūd9
ſpūs tūc gui9 decerpit pueꝝ in q habitabat·qn

ad xp̄i imperiū exire ab eo coact⁹ eſt. Quod fa
ctum et ad yob v̂ba reſpicit. vbi in nouiſſimis
behemoth caudā ſuā q̄ſi cedrus ſtringit. Pl⁹
dyabolū ↄtra eos diuerſis temptacōibus in
ſiſtere. qui poſſunt et alijs ſua vtilitate ꝓdeſſe.
ut dū illi impediūtur ne ꝓficiāt qui ducēdi ſūt
Maligni ſpiritus hoc ꝙ intra nos mūdare cupi
mus ſine intermiſſione tēptāt iterū ſordidare
Sācti aūt preſago ſpiritu eoꝝ inſidias precog
noſcunt. Et quitq̄d in ſemetipſis terrenū ſenci
unt indefinēter opibus ſāctis exhauriūt ut ex
intimis puri inueniātur. Eodē blandimēto deci
piuntur nūc p dyabolum homines q̊ protho
plaſti in padiſo ſunt decepti. Multis enim vicō
rum preſtigijs mētes reproboꝝ prēptādo delu
dit. Nunc enim ꝓmiſſis decipit. nūc rebus trā
ſitorijs quaſi neceſſarijs illicit. Nūc enim ipſa
inferni ſupplicia quaſi leuia ac trāſitoria ſugge
rit. quatin⁹ miſeroꝝ corda in cupiditate laſciui
aq; diſſoluat. ſecumq; ad tartara ducat. Argu
menta tēptacionū. malarūq; cogitacōnum ſe
mina. que in cordib⁹ hominū dyabolus fundit
ita ſepe vndiq; captā implicat mentem ut ex q̄
parte euadere quiſq; tēptauerit ſine piculo exire
non poſſit. veluti ſi iures hoc facere q̄d ſi feceris
pecces. ſi nō feceis reus piurij ſis. In tāto ergo
mali diſcrimie ut euadēdi adit⁹ pateat. minora

pocius eligenda ſunt ut maiora vitenť. Dyabo
lus quando decipere queꝗ̃ querit. prius natu
ram vniuſcuiuſqꝫ itēdit ꝛ inde ſe applicat. vnde
aptū hominem ad peccandum inſpexerit. Ex ea
pte homines dyabolus tēptat qua eos per ex
creſcentem humorem facile inclinare ad vicia
cōſpicit ut ſcd'm humoris conpaſſionem adhi
beat ꝛ temptacōnem. Lege balaam qui in figu
ra dyaboli cōtra populum dei. ex ea parte preci
pit perniſioſos pretendere laqueos ex q̄ facili⁹
ſenſit eos eſſe lapſuros Nam ꝛ qui aquā alicui
deducit nō eam per aliā partem mittit. niſi vbi
eius impetum intendit. Nullus culpam non ex
iſtimet quā ex ꝓpria paſſione ſuſtinet. ſed quā
tum valet cōtra id qđ tolerat pugnet. Nam ſi
cōpaſſione ceditur. temptacōni ł vicio nequa
ꝗ̃ reſiſtitur. Ideo dyabolus in ſacris eloq̄is be
hemoth id eſt animal dr. quia de celis lapſus
ad terras cecidit. Ideo leuiatam id eſt ſerpēs de
aquis quia in huius ſeculi mari volubili verſa
tur aſtucia. Auis vero ꝓpterea nominať. qr pr
ſupbiam ad alta ſuſtollitur. Et recte hijs trib⁹
vocabulis appellatur qr pro ſuo merito aerē q̄
ſi auis pro carcere meruit. terra ut animal put
dū ſit. ſpēs ut in hui⁹ ſeculi mari inſana iactet
fluctuacōez. Ex eo eni qr p mēbra ſua dyabolus
opatur ſortiť vocabula. ita qr ſinguli aguntur

incitante illo ipſe nominatur ex eo. Que enim
non decipit dyabolꝰ. vn̄ animal eſt. Hoc ē dū
p carnis luxuriā tēptat. vn̄ ſerpens eſt. Hoc ē
cupiditatis ac nocēdi malicia. Quē aūt nec ſic
decipit inſidiatur ei. vn̄ auis eſt. Hoc eſt ſupbi
e ruina. vn̄ enim dolos p̄pat. quouſqꝫ inueniat
viā p quā incautū decipiat. Aliud eſt intrare in
mētem cuiquā dyabolū. aliud vero inhabitare
nā ꝛ in corda ſanctorū ingreditur dum malas
ſuggeſtiones inſinuat. ſed nō inhabitat in eis
qꝛ in ſuo corpe nō eos traducit. Qui vero in cor
poē eius ſūt. ipſos inhabitat. qꝛ ipſi ſunt tēplū
eius. Et ſi ſurripiat mētibus electoꝝ dyabolus
non aūt in eis reqeſcit ſicut in cordibꝫ reprobo
rū nā calore fidei mox excitatur ut exeat ab ele
ctis. Nōnulli quos iam auido ore dyabolꝰ deuo
uerat. rurſus diuini iudicij occulta miſeracōe
ab eius ore eripiūtur ꝛ ſaluti reſtituuntur. Nā
ſepe multos quos ātiquus hoſtis luxurie ceno
merſos tenuit potēcia diuina p potenciā ab eiꝰ
faucibus traxit. Quoniā de bonoꝝ interitu pro
pheta dicit. electos eſſe dyaboli eſcā: dum ali
bi ſcriptū eſt de illo. fenū ſicut bos comedet niſi
qꝛ in oculis dei fenū ſunt. qui electꝰ cibus ſcd̄m
homines eſſe videtur. Ac p hoc qui de bonorum
numero peūt. apud homines electi. apud deū
fenū exiſtūt. Eū dyabolus iam degluttiſſe dicit

que iam profecto ſcelere deuoraſſe videtur. Eū
vero quē non deglutiuit opis perfectione. ſed
temptacōnū illeſebris mordetur ut deuoret. ad
huc quaſi in maxilla mādit. vñ ⁊ paulus habꝫ
ſtimulos carnis ut humilietur. nō habet peccā
di perfectionem qua degluciatur. Os dyaboli
verba eius ſunt. verba eius vero inſpirationes
occulte ſūt. quibus corda hominū alloquēs. oc
cultis vrit cupiditatibus. Quidā ob incorrigibi
lem iniquitatē. quia ſpōte nō corrigūtur. immū
dis ſpiritibꝫ vexādi tradūtꝰ. ut arripiendi eos
demones corpalitꝰ habeant poteſtatē terroribꝫqꝫ
eoꝝ afflicti humiliētꝰ ⁊ peniteāt ac ſaluentꝰ. Si
cut ⁊ aplˢ. chorintheis ſcribēs dicit. Tradite
hmōi ſathane in interitū carnis ut ſpūs ſaluꝰ
ſit. Vtile ē enim quoſdā peccātes ut aīe ſaluētꝰ
ſathane corpalitꝰ deputari. qtinꝰ ex pñti correp
cōe futuꝝ iudiciū timeāt de cetero delīqre caue
āt. Quidā aūt poteſtati demonū ad emēdacōeꝫ
deputātꝰ qdā vero deſperati ad ſolā pdicōneꝫ tra
dūtꝰ. Nonūꝙ dyabolꝰ aduerſus hoīeꝫ iuſtū ꝗ tri
bulacōes cordis illi exaggeāt. ꝗ dolores corpis
ſuſcitat. Hic ē ꝙ aplˢ ait. Datꝰ ē m̄ ſtimulꝰ car
nis mee āgelꝰ ſathane ut me colaphiſet. Sepe
iuſti mētē varijs vexacionū doloribꝫ uis demo
nū cruciat. vñ in medū vſqꝫ ad deſpacōis āguſti
am coartatꝰ. Permanēti autē in dei amore aīe

et ipſa tal' āguſtia ad merita pficiāt. Nam ſiue in animo ſiue in corpore p inſtinctū immundoꝝ ſpirituū. quelibꝫ aduerſa iuſtus paciatur ex de i vtiqꝫ pmiſſu id patitur. Quod ſi hoc ipſum ad dei gloriā humilis referat et dicat ſi bona ſuſce pimus de manu domini mala aūt quaē non ſu ſtineamus iſte nō ſepatur a deo ſed cōiūgitur quālibꝫ atroci āguſtia torqueat. Multa iuſt9 aduerſa in anima patitur inſtigacōe demonū. ſed talibus tēptamētis pire vite eterne nō pōt qꝛ pius domin9 ad dāpnacōnem culpe noſtre nō deputat. qꝛ de ſue maieſtatis pmiſſu. nolēs qui patitur portat. Nā ibi peccamus vbi cupidi tatem ł volūtatē deflectim9. vbi vero violēter addicimur et ſi facin9 aut flagiciū non eſt miſe ria tamē pro flagicō et facinore eſt. Sed qui de um laudat pro irrogata miſeria. cōmiſſa pcul dubio euacuat facinora.

De tēptamentis ſompnioꝝ. Cap. 6.

Plerūqꝫ demones in noctibus occurrētes humanos ſenſus p viſiones cōturbāt. ut formidoloſos et timidos faciāt. Aliquociēs et deſpacōne peccatoꝝ mētem cōuerſi p ſoporem cōturbāt. horrēdaqꝫ gehēne ſupplicia minitant Nonnūqꝫ aūt et apta impugnacōe graſſantes humana corpora verberant. Qd tamē deo pmit tente malis fit ad vindictā. iuſtis ad tollerācīā

et gloriã. Plerumqʒ immũdi ſpirit9 eos quos incumbere in ſeculi amore cõſpiciũt. dormientes quadam vane ſpei ꝓſperitate illidunt. Quoſdã vero quos formidare aliqua aduerſa pſẽſiunt dormientes inani terrore cõcutiunt. Sicqʒ miſerorum corda varijs illuſionibus intemptãtes modo vacua proſperitate demulcent. modo vana formidine terrent. Qui aũt nullis aut raris ɔſcij ſunt delictis. aut nũꝙ aut raro terroribus fatigantur nocturnis. ſed placido ſompno quieſcẽtes. interdum etiam ꝑ ſoporẽ quedã archana ⁊ miſtica cõtuentur ac vident. Qui vero corda ſua grauioribus vicijs polluerunt cõſcientie pauore illuſi ſpecies tremẽdas aſpiciũt. Fallax enim ymago mẽtes miſerorum diuerſis illudit ymaginibus. et quos vigilantes in vitia traxit dormientes fatigat. ut numꝙ ſecuros rebuieſcere ſinat. Nõ nũꝙ etiam electorum mentes horrendis ymaginibus ſompniorum ſpiritus immũdi terrificare conantur. et quos vigilãtes vicijs temptant nec ſuperant acriter dormientes impugnant. Sãcti aũt et ſi ad momẽtum huiuſmodi viſionibus ɔmoueantur. mox tamen euigilantes illuſionũ vanitates deſpiciunt intencionemqʒ ſuã protinus ad deum ɔuertunt. Diuerſe ſunt qualitates ſompnioꝝ. Quedã enim ex ſaturitate. ſiue inanitate occurrũt.

q̄dā ꝑ expiencīā nota fiūt· q̄dam vero ex ꝓpria
cogitacōne oriunt̃ nam ſepe q̄ in die cogitam⁹
in noctibꝫ recognoſcim⁹ . Nonulle aūt viſiōes
ſpirituū immūdoꝝ fiūt illuſione. ſalomone ap
ꝓbāte. Mľtos inq̄t errare fecerūt ſompnia et
illuſiones vane. Porro q̄dam iuſta fiūt modo
hoc ⁊ ſupne reuelacōnis miſterio ſicut legitur
in lege de yoſeph filio iacob. q̄ ſompnio fratrib⁹
preferēdus predicit̃. vľ ſicut in euāgelio de io
ſeph ſpōſo marie. q̄ ut fugerꝫ cū puero in egip
tū ſompnio admonit⁹ eſt. Nōnūq̄ ⁊ pmixte ac
cidūt viſiones ⁊ cogitacōe ſimul ⁊ illuſione at
qꝫ idē cogitacōne ⁊ reuelacōe. daniele dicēte .
Tu rex inq̄t cogitarē cepiſti in ſtratu tuo quid
eēt futuꝝ poſt hec et q̄ reuelat miſteria oſtēdit
tibi q̄ vētura ſūt. Etenim ſepe ea in quibꝫ cogita
cōnū nr̄aꝝ ſenſū porrigim⁹ quodā mētis exceſ
ſu reuelant̃. dū requieſcimus . Quāuis nōnul
la verā ſint ſompnia facile tn̄ eis credi non op⁹
eſt. q̄ a diuerſ ymaginacōnū qualitatibꝫ oriūt̃
⁊ vn̄ veniāt raro ꝯſiderātur. Tam facile igitur
ſompniis fides adhibēda nō eſt ne forte ſatha
nas in āgelū lucis ſe trāſformās quelibꝫ incau
tū fallat. ⁊ aliqua erroris fraude decipiat . Non
nūq̄ interdum demones deceptoria fraude ita
quoſdā curioſos obſeruātes illudūt ut quedā
ſompnia nō alit̃ eueniāt q̄ oſtendūt ut enim

m multis fallāt inkdū ꝛ verā pnunciāt. Sȝ quā
uis ita accidāt ꝯtēpnāda sūt ne forte de illusio
ne pcedāt recolētis scripture dicētis. Si dixe
rit vob ꝛ ita euenerint nō credatis. Sōpnia si
milia sūt augurijs. ꝛ q̄ ea intēdūt vere auguria
ri noscūt. Sīte aūt debem⁹ nō esse vera sompni
a que cogitās aīm⁹ die noctuqȝ sibi ymaginat
Mētes eni nō nūq̄ ipē sibi somnia fingūt. Sepe
eni dū pora mala p tristē memoriā ac gt bene
vidictā in nob ipf recolēdo ymaginam⁹ huiꝰ
modi ymaginacōnes mētis ā de pterití admis
si. aut de futui supplicij memoria vigilātibȝ fiūt
ꝛ p visiones sompniaqȝ occurrūt. ꝛ cogitaciū
mētes ꝯcuciūt Nā vna in memorie fiūt vtraq
siue vigilātibȝ siue dormientibȝ nob. Tali eni a
nimi monicōe horribiliqȝ pauore etiā p q̄etē cō
cutimur ꝛ q̄ gūia sint q̄ ꝯmisim⁹. ꝛ q̄ duā q p
timescim⁹ mētis aspectu etiā in sompno ꝯtēpla
mur. Nō eē pcēm qn nolētes ymaginibus no
cturnis illudimur. ſȝ tūc eē pcēm si āte q̄ illuda
mur cogitacōis effectibȝ pueními Luxurie q̄ppe
ymagines q̄s in veritate gessim⁹ sepe dormiēti
bȝ in aīa apparēt ſȝ inoxie si nō ꝯcupiscendo oc
currūt. Qui nocturna illusione polluit. q̄uis ꝛ
si extra memoriā turpiū cogitacōnū se sēciat in
q̄natū tn̄ hoc ut tēptaret culpe sue tbuat suāq
immūdiciā statim fletibus tergat.

De remediis tẽptacõnũ. Cap. x.

Hoc eſt remedium eius q̃ vicioꝝ tempta
mẽtis exeſtuat. ut quociens quolibꝫ tãgit̃
vicio tociẽs ad oracõnem ſe ſubdat. Quia fre
quẽs oracõ. vicioꝝ impugnacõnem extinguit.
Tam pſeueranter oportet intendere animum
noſtrũ in orãdo atqꝫ pulſando. quouſqꝫ impor
tunas deſideriorũ carnaliũ ſuggeſtiones q̃ no
ſtris obſtrepũt ſenſibus fortiſſima intencõne
ſupemus. ac tã diu inſiſtere. quouſqꝫ perſiſten
do vincamus. Nam negligẽtes oracões nec ab
ipſo homine impetrare valẽt quod volũt. Quã
do quiſqꝫ orat. ſactũ ſpiritũ ad ſe aduocat. at v
bi venerit cõfeſtim temptamẽta demoniorum
que ſe mentibꝰ humanis immergũt preſẽciã
eiũs ferre nõ ſuſtinentes effugiunt. Oracõ cor
dis eſt. non labiorũ. neqꝫ enim verba deprecã
tis deus intendit. ſed orantis cor aſpicit. Quod
ſi tacet os cor orat. et vox ſileat q̃ꝑuis hominibꝰ
lateat deo latere nõ poteſt qui ꝯſciencie pñs ẽ.
Melius eſt aũt cũ ſilentio orare corde ſine ſono
vocis. q̃ꝑ ſolis verbis ſine intuitu mentis. Nũq̃ꝑ
eſt ſine gemitu orandũ. nã peccatorum recorda
cio merorem gignit. Dũ enim oramus ſi ad me
moriam culpam reducimus. magis reos tunc
nos eſſe ꝯgnoſſimus. Ideoqꝫ cũ deo aſſiſtimꝰ
gemere et flere debemus reminiſcentes q̃ꝑ grauia

ſunt ſcelera que cõmiſimus· quãqꝫ dura infer
ni ſupplicia que timemus. Mẽs qualem ſe in o
racõne offert· talem poſt oracõnem conſeruet.
Nam nichil proficit oracõ ſi denuo cõmittitur
vnde iterum venia poſtuletur Jlle enim precis
deſideratũ effectum ſine dubio ꝑcipit · qui qđ o
rando ablui poſtulat delinquendo non iterat
Mens noſtra celeſtis eſt · et tunc orando deum
bene contemplatur · quando nullis curis aut
erroribus impeditur. Apta eſt enim ad bonum
in ſua natura in aliena vero turbatur. Purã eſt
oracõ quam in ſuo tempore ſeculi nõ interueni
unt cure. Lõge aũt a deo ẽ animus q̃ in oratio
ne cogitacõibꝫ ſeculi fuerit occupatꝰ. Tunc er
go veraciter oramus quãdo aliunde nõ cogita
mus. Sed valde pauci ſũt q̃ tales oracões ha
beãt ꝫ licet in q̃buſdã ſint· difficile tamẽ ut ſem
ꝑ ſint Mẽs q̃ ante oracõeꝫ vacãs a deo illicitis
cogitacõnibus occupatur· dũ in oracõneꝫ vene
rit cõfeſtim illi ymagines rerũ quas nuper co
gitauit occurrũt· aditumqꝫ precis obſtruunt
ne ſe mens libera ad celeſte deſiderium erigat
Purgandus ẽ itaqꝫ primũ animus atqꝫ a tpa
liũ rerꝫ cogitacõibꝫ ſegregãdꝰ ut pura acies cor
dis ad deũ vere et ſimpliciter dirigatur. Nob
vero tunc impetranda diuina munera credimꝰ
qñ ſimplici effectu aſſiſtimꝰ cũ oramꝰ Multis

modis interrūpitur intencō dū ſemp̄ in alterā
vana mundi ingerūtur in cuiuſcūq3 orātis ani
mo. Tunc enim magis dyabolus cogitacōes
curarū ſecularium humanis mētibus ingerit qñ
orantem aſpicit. Duobus modis oracō impe
ditur ne impetrare quiſq3 valeat quod poſtu
lat. Hoc eſt ſi aut quiſq3 adhuc mala cōmittit
aut ſi delinquenti ſibi debita non dimittit. Qd
geminū malum dum q̄ſq3 a ſemetipſo abſter
ſerit. ꝓtin9 ſecurus ſtudio oracōis incūbit. et
ad ea que precipibus impetrare cupit. mens ſe
libere erigit. Qui leditur nō deſiſtat orare ꝓ ſe
ledētibus. Alioquin iuxta dei ſentenciā peccat
qui ꝓ inimicis nō orat. Sicut nullum proficit
in vulnere medicamentū ſi adhuc ferrū in eo
ſit. ita nichil proficit oracō illius. cuius adhuc
dolor in mente vel odiū manet in pectore. Tan
tus eſſe debet erga deum orātis affectus ut non
deſpet precis effectū. Inaniter autē oramus ſi
ſpei fiduciam nō habēm9. Petat ergo ut apl's
ait. vnuſquiſq3 in fide nichil dubitans. nā qui
dubitat ſimilis eſt vnde maris que vento ferē
atq3 diſpergitur. Diffidencia naſcitur impetran
di orata. ſi ſe adhuc animus ſenciat circa pec
candi affectionem verſari. Nō enim poteſt ha
bere precis certā fiduciā. q̄ adhuc in preceptis
dei pigritat. et peccati recordacōes delectat. Qui

a preceptis dei auertitur qd in oracōe poſtulat
non meretur nec impetrat ab illo bonū qꝫ poſtu
lat. cuius legi non obedit. Si enim id qd precī
pit facimus id qꝫ petim⁹ ſine dubio obtinem⁹
Nam ſicut ſcriptum eſt. q̄ auertit aurem ſuam
ne audiat legē oracō eius execrabilis erit. Mł
tum apud deum vtraqꝫ ſibi neceſſario conmen
datur. ut oratione operacō. ⁊ opere fulciatur o
ratio. Vnde etiam iheremias ait. Leuemus cor
da noſtra cum manibus ad dominū. Cor enim
cum manibus leuat. qui oracōnem cum opere
ſubleuat. Nam quiſquis orat. et non opatur.
cor leuat ⁊ manus non leuat. Quiſquis vero o
patur. ⁊ non orat. manus leuat. et cor non le
uat. Sed quia ⁊ opari neceſſe eſt ⁊ orare. bene
iuxta vtrumqꝫ dictum eſt. Leuemus corda no
ſtra cū manibꝫ ad dominū. ne de negligētia mā
datorum dei reprehendamur. dū ſalutem no
ſtram obtinere. aut ſola oracōne aut ſola opa
cōne contendimus. Poſtq̄ bonum op⁹ agim⁹
lacrime orationū fūdātur. ut meritū actionis
humilitas impetret precis. Culpabiliter man⁹
ad dominū expandit. q̄ facta ſua orādo iactāter
oābat. ſeqꝫ magis q̄ deum de opibus iuſtis lau
dare volebat. Quorūdam oracō in peccatum cō
uertitur ſicut de iuda ꝓditore ſcribitur. Qui enī
iactāt oāt laudē humanā appetēdo nō ſolū ei⁹

oracō non delet peccatū ſed ipſa vertitur in pec
catum. Sicut iudei et heretici. qui licȝ ieiunare et
orare videātur eorum tamen oracō nō illis ad
purgacōnis proficit meritū ſed mutatur pociꝰ
ad pccm. Ideo interdū oracō electoꝝ in preſſu
ris eorū differtur ut impioꝝ peruerſitas auge
atur. Verū dum iuſti tpaliter audiūtur. pro e
orum fit ſalute qui eos affligunt. ut dū illis tem
pali remedio ſubuenitur. prauoꝝ oculi ad con
uerſionem apiant. vñ et trium pueroꝝ frigidꝰ
ignis fuit. ut nabugodonoſor verū deum cogno
ſceret. Sicut et ꝓpheta in pſalmis ait. Propt̄ ini
micos meos eripe me. Proinde tardius exau
diuntur quorumdam oraciones. ut dum dif
ferūtur forcius ex ſāctitate maioribus premijs
cumulent̄. Exemplo pruinarū et preſſione meſ
ſium in quibus quāto tardius ſata ſemina ex
eunt tanto ad frugē cumulaciꝰ creſcūt. Quocī
ens orantes non exaudimur. noſtra nobis fa
cta i ocul̄ ꝓponamꝰ ut hoc ipſū qd̄ differimur
diuine iuſticie reputetur et noſtre culpe. Inter
dum ꝙ pſeuerant orantes nō cito exaudimur
vtilitati noſtre eſt non aduerſitati. Sepe enim
multos deus non audit ad voluntatē ut exau
diat ad ſalutem. Multi orantes non exaudiūt̄
prouidēdo ill̄ deo meliora ꝙ̄ petūt. Sicut cōtinge
re ſolet puulis. qui ne in ſcolis vapulent dum

exorant. ſed nō datur illis poſtulacōnis effect9 quia impedit talis exaudicō ad profectū. Non aliter quibuſdā cōtigit electis. deprecātur enim deum ꝓ nonnullis vite huius cōmodis vel ad uerſis. Prouidētia vero diuina tempaliter eo rum deſiderio minime conſulit quia meliora ill' in eternum ꝓmittit. Oracō priuatis locis opor tunius fūditur mai9 qꝫ obtētu impetrat. dū deo tantū teſte depromitur. Propriū aūt ypocrita rum eſt. offerre ſe in oracōne vidētibus quorū fructus eſt nō deo placere. ſed gloriā ab homi nibꝫ ꝯpare. Non in multiloquio exaudiūtur ho mines a deo. quaſi plurimis eū verbis conētur inflectere. Neqꝫ enim conciliat eum multiplex orātis ſermo. ſꝫ pura ſinceraqꝫ orantis intencō Bonum eſt corde ſemꝑ orare. bonum etiā et ſo no vocis deum ſpiritalibus ymnis glorificare. Nichil ē ſolo voce canē. ſine cordis intēcōne. Sꝫ ſicut ait ap'ls. cātātes in cordibꝫ nr̄is hoc ē nō ſolū voce. ſꝫ corde pſallētes. vñ et alibi. Pſallā ſpū pſallā et mēte. Sicut in oīoibꝫ regimur. ita pſalmoꝝ ſtudiis delectemur. Pſallēdi enī vtili tas triſtia corda ꝯſolat̄ ḡcioēs mētes facit. fa ſtidioſos oblectat. inertes exſuſcitat. pccōres ad lamēta inuitat. Nam ꝗuis dura ſint carna lia corda. ſtatī ut pſalmi dulcedo inſonuerit ad effectū pietatis aīm eorū inflectit. Dū xpianū

non vocis modulacō ſʒ tantum verba diuina q̄ ibi dicūtur debeāt cōmouere. neſcio quo tamē modulacōe canentis maior naſcitur cōpunctō cordis. Multi enim repiūtur qui cant⁹ ſuauitate cōmoti ſua crimina plangunt atqʒ et ea pte magis flectūtur ad lacrimas ex qua pſallētis inſonuerit dulcedo ſuauiſſima. Oracō in pñitētium vita pro remedio peccatoꝝ effunditur. pſalmoꝝ autē decantacō perpetuā dei laudem demonſtrat. in gloriam ſempiternā ſicut ſcriptū eſt. Beati qui habitāt in domo tua in ſecula ſeculorum laudabunt te. Cuius opis miniſteriū quicumqʒ fideliter intentaqʒ mente exequitur quodāmodo angelis ſociatur.

De oracōne. Cap. 8.

Oracōib⁹ mūdamur. lcōibus inſtruimur vtrūqʒ bonum ſi liceat. ſi non liceat. meli⁹ eſt orare q̄ꝫ legere. Qui vult cū deo ſemper eſſe frequenter debʒ orare. frequēter ⁊ legere. Nā cū oramus. ipſi cum deo loquimur. cū vero legimus deus nobiſcum loq̄tur. Omnis ꝓfect⁹ ex lcōne ⁊ meditacōne procedit. Que enim neſcimus lectione diſcimus. Que aūt didicim⁹. meditacōne ꝯſeruamus. Geminū ꝯfert bonum lectio ſanctaꝝ ſcripturaꝝ. ſiue q̄d intellectū mentis erudit. ſeu q̄d a mundi vanitatibus abſtractum hominem ad amorē dei perducit. Excitati

enim ſepe illius ſermone ſubtrahimur· a deſide
rio mūdane vite· atqꝫ accenſi in amore ſapiēcī
e· tāto vana ſpes mortalitatis huius nobis vi
leſcit. quanto amplius legēdo ſpes eterna cla
ruerit. Geminum eſt lectionis ſtudium. Pri
mum quomō ſcriptura intelligatur· ſcđm qua
vtilitate dicatur. Erit enim ātea quiſqꝫ promp
tus ad intelligēdū que legit· ſequēter ydoneus
ad proferēdum que didicit. Lector ſtrēnuus
pocius ad implendū que legit ꝙ̄ ad ſciendum
erit promptiſſim⁹. Minor enim pena eſt neſcīē
qđ appetas ꝙ̄ ea que noueris non implere. Si
cut enim legendo ſcire cōcupiſcimus· ſic ſciēdo
que didicimus· recta implere debemus. Lex dei
ꝛ premiū habet ꝛ penam legētibus eam. Pre
miū in eis que eam bene viuendo cuſtodiunt
penā vero qui eam male viuendo cōtempnunt
Omnis qui a preceptis dei diſcedit opere· quocī
ens eadē dei precepta legere ł audire potuerit
corde ſuo reprehēſus cōfundit᷑· qꝛ id qđ nō agit
memorat᷑· ꝛ teſte cōſciētia interi⁹ accuſat᷑. vñ
ꝛ dauid ꝓpheta dep̄cat᷑ dicēs. Tūc non ꝯfūdar
cū reſpitio in oīa mandata tua· Grauiter nāqꝫ
vn⁹ quiſqꝫ ꝯfūditur· qñ mādata dei ł legendo·
vel audiēdo reſpiciat que viuēdo ꝯtēpnit corde e
nim rep̄hēdit᷑ dū mādatoꝝ meditacōne docet᷑
qꝛ nō impleuīt ope qꝛ diuina didicit iuſſione.

De legendi aſſiduitate. Cap. 9.

NEmo poteſt ſenſum ſcriptuꝛe ſancte ꝯgnoſ
cere. niſi legendi familiaritate ſicut ſcriptū
eſt. Ama illā ⁊ exaltabit te. glorificaberis ab ea
cū eam fueris amplexatus. Quāto quiſq; ma
gis in ſacris eloquijs aſſidu⁹ fuerit. tāto ex e
is vberiorem intelligēciam capit. Sicut terra q̄
quāto amplius excolitur tanto vberius fructi
ficat. Quāto āplius ad q̄libet artem homo cō
ſcendit. tāto magis ad hominē ars ipſa deſcen
dit. Sicut in lege ſcribitur. Moyſes aſcendit in
mōtem. ⁊ dn̄s deſcēdit. verū ē de ocio ſpiritali
qđ ille tantū ſecreta diuinoꝝ ſcrutabitur man
datoꝝ. qui ab actōe terrene cure auocauerit a
nimū. ⁊ ſe vlla familiaritate ſcripturis ſācis in
heſerit. Nā ſicut cecus ⁊ videns poteſt quidem
vterq; ambulare ſed non cōſimili libertate. dū
cecus pgens quo nō vidit offendit. videns ve
ro offendicula caueat. et quo ſit pergēdum ag
noſcat. ſic qui nubilo terrene cure fuſcatur ſi tē
ptet dei perſcrutari miſteria nō valet. q2 ꝓpter
caliginem curarū non videt. Qđ ille tantū de ef
ficere valet qui ſeſe ab exteriorib⁹ ſeculi curis
abſtrahit ⁊ totū ſcripturarū meditacōe defigit
Quidam habent intelligēcie ingeniū ſed negli
gunt lcōnis ſtudium ⁊ qđ legēdo ſcire potuerūt
negligēdo ꝯtempnunt. Quidam vero amorem

ſciendi habẽt ſed tarditate ſenſus prepediunt̃
Qui tamen aſſidua lectione ſẽſiunt · qd ingeni
oſi per deſidiam nõ nouerũt · Ingenio tardus
et ſi nõ p naturã · p aſſiduitatem lectionis aug
mentatur · Nam q̃uis ſenſus ebetudo obſit fre
quens tamen lectio intelligẽtie pro intencõne
boni ſtudij premium pcipit · Ita qui preſtitum
ſibi a deo ingeniũ intelligentie negligit · ↄdemp
nacõnis reus exiſtit · quia donũ qd accepit deſpi
cit ꝛ p deſidiam delinquit · Quidã dei iudicio do
num ſcientie qd negligũt accipiunt ut durius
de rebus creditis puniantur · Tardiores autẽ
ideo qd ſcire cupiunt difficilius inueniũt ut p
exercitio laboris maximum premium habeant
retribucõnis ·

De doctrina ſine gr̃a · Cap · 10 ·

Doctrina ſine adiuuante gratia q̃uis infũ
datur auribus · interius nichil proficit ·
Tunc autem ſermo dei infuſus auribus ad cor
dis intima peruenit · quando dei gratia mẽtem
interius ut intelligat tangit · Sicut enim quoſ
dam flamma caritatis ſue deus illuminat ut vi
taliter ſapiant ita quoſdam frigidos torpẽtes
q; deſerit · ut ſine ſenſu perſiſtant · Pleriq; in a
cumine intelligẽdi viuaces exiſtũt · ſ; loquẽdi
inopia ãguſtãtur · Quidã vero in vtriſq; pollẽt
ꝛ ſciẽtie copiã ꝛ dicendi efficaciã habẽt ·

¶ De ſuꝑbis doctoribus. ¶ Cap. 11.

PLeriqȝ ſcientiam acceptã ſcripturarũ non ad dei gloriam. ſed ad ſuam laudẽ imitãtꝰ dum ex ipſa ſciencia extolluntur et ibi peccant vbi peccata mũdare debuerãt. Nũqȝ cõſequuntur legendo pfectam ſcienciam arrogãtes. Nã quãuis ſapientes in ſupficie videantur medullitus tamen veritatis archana nõ tãgũt. quia ſuperbie nube ꝑpediuntur. Semp enim ſuperbi legũt. querũt. ⁊ nũqȝ inueniunt. Diuine legis penetrabilia humilibus ⁊ ad deũ bene intrãtibus patent. prauis ⁊ ſupbis clauduntur. Nam qȝuis diuina eloquia in lectione ſint arrogantibus apta in miſterio tamen clauſa atqȝ occulta ſunt. Dũ ſermo dei fidelibus luceat. reprobis aũt ac ſupbis quodãmõ tenebreſcit. Et vnde illi illuminãtur inde iſti cecantur.

¶ De carnalibȝ doctoribȝ ⁊ hereticis. ¶ Cap. 12.

NEquaqȝ legem intelligit qui carnaliter legendo verba percurrit. ſed qui ea ſenſu interioris ſciencie pſpicit. Nã quĩ litteram legis intendunt eius occulta. penetrare non poſſunt Multi enim non intelligẽdo ſpiritaliter ſcripturas nec eas recte ſenciẽdo in hereſim deuoluti ſunt atqȝ in multis erroribus defluxerũt. In ſolis fidelibus religata eſt lex teſte dño per ꝓphetam. Signa teſtimoniũ ſigna legẽ in diſcipulꝭ

meis ne eā aut iudeus intelligat aut hereticus
quia nō eſt xpi diſcipulus. Vnitatē quippe pa
cis quā xps docuit nō ſequuntur. De qua idem
dn̄s dicit. In hoc cognoſcēt homines quia mei
diſcipuli eſtis ſi dilectionem inter vos habue
ritis. Scripturas heretici ſano ſenſu nō ſapiūt
ſed eas ad errorē praue intelligentie ducunt
neqȝ ſemetipſos earū ſenſibus ſbdūt ſed eas ꝑ
uerſe ad errorem ꝓprium pertrahūt. Doctores
errorū prauis perſuaſionibus ita ꝑ argumentū
fraudulētie ſuos alligāt auditores ut eos qua
ſi labirintho inplicent a quo exire vix valeant
Tāta eſt hereticorum calliditas ut falſa veris
malaqȝ bonis permiſceant. ſalutaribus rebus
plerumqȝ erroris virus interſerant quo facili
us poſſint prauitatam peruerſi dogmatis ſub
ſpecie perſuadere veritatis. Plerūqȝ ſub nomi
ne catholicorum doctorum heretici ſua dicta cō
ſcribunt ut indubitanter lecta credantur. Nū
ꝙ blaſphemias ſuas latēti dolo in libris noſtro
rum inſerūt doctrināqȝ veram adulterando cor
rumpūt. ſcilicet vel aditiendo que impia ſunt ꝉ
auferēdo q̄ pia ſunt. Caute meditāda cautoqȝ
ſenſu probāda ſūt que legūtur. ut iux̄ apoſtoli
ca monita ꝛ teneamus q̄ recta ſunt ꝛ refutem⁹
que ꝯtraria veritati exiſtūt ſicqȝ bonis inſtrua
mur ut a malꝰ illeſi ꝑmaneamus.

¶ De libris gẽtilium. ¶ Cap. 13.

Adeo ꝓhibet̃ xp̃ianis figmenta legere poe
taꝝ quia oblectamẽta inaniũ fabularum
mentẽ excitant ad incentiua libidinũ. Nõ ſolũ
tura offerendo demonibꝫ ymolat̃ ſꝫ etiã dicta
eorum libẽcius capiendo. Quidã plus medita
ri delectantur gẽtilium dicta ꝓpter tumentem et
ornatũ ſermonem q̃ ſcripturam ſãctam ꝓpter
eloquiũ humile. Sed quid ꝓdeſt in munda
nis doctrinis proficere et inaneſcere diuinis ca
duca ſequi figmenta et celeſtia faſcidire miſte
ria. Cauendi ſũt tales libri ꝓpter amorem ſan
ctarũ ſcripturarũ vitandi. Gentilium dicta ex
terius verboꝝ eloquẽcia nitẽt. interius vacua
veritatis ſapiẽcia manẽt. Eloquia aũt ſacra que
exteriꝰ incõpta verbis apparẽt intrinſecus au
tem miſterioꝝ ſapiẽcia fulgẽt. vñ et apl's Ha
bemus inquit theſaurũ iſtũ in vaſis fictilibus.
Sermo quippe dei occultum habet fulgorẽ ſapi
encie et veritatis repoſitũ in v̂boꝝ viliſſimis vaſ
culis. Ideo libri ſancti ſimplici ſermone ꝯſcrip
ti ſũt ut non in ſapiẽcia verbi ſed in oſtenſione
ſpũs homines ad fidẽ ꝑducerẽtur. Nã ſi dyale
tici acuminis verſucia. ã rethorice artis eloquẽ
cia edificẽnt neq̃q̃ putaret̃ fides xp̃i in dei vir
tute ſꝫ in eloquẽcie humane argumentis exiſte
re. Neq̃q̃ crederemꝰ ad fidẽ diuino inſpiãmine

prouocari·ſed potius verborum calliditate ſb
duci. Omnis ſecularis doctrina ſpumātibꝫ verb
reſonās ac ſe per eloquētie tumorē attollens·p
doctrinam ſimplicē ꝙ humilē xpianā euacuata
eſt·ſicut ſcriptum eſt. Nōne ſtultā fecit deus ſa
pientiam huius mundi. Faſtidioſꝭ atqꝫ loqua
cibus ſcripture ſancte minus ꝓpter ſermonem
ſimplicem placent·gētili enim eloquentie cōpa
ti videtur indigna illis. Sꝫ ſi animo humili mi
ſterio eius intendant cōfeſtim aduertunt quā
tum excelſa ſunt que in illis deſpiciūt. In lectio
ne nō verba ſed veritas eſt amanda. Sepe aūt
reppit ſimplicitas veridica et cōpoſita falſitas
que hominem ſuis erroribus illicit· et per lin
gua ornamenta laqueos dulces aſpergit. Nā
michil aliud agit amor mundane ſcientie ni
ſi extollere laudibus hominem. Nam quan
tum maiora fuerint litterature ſtudia tanto
animus arrogancie faſtu inflatur maiori in
tumeſcit iactancia. Vnde et bene pſalmus
ait. Quia non cognoui litteraturam introibo
in potencias domini. Simplicioribus litteris
non eſt preponendus fucus gramatice artis.
Meliores enim ſunt cōmunes littere·quia ſim
pliciores ꝙ ad ſolam humilitatem legencium
pertinentes. ille vero nequiores. quia inge
runt hominibꝫ perniſioſam mētis elacionem.

Meliores ſunt gramatici q̄ȝ heretici. heretici eni hauſtū letiferi ſuci hominib; pſuadendo ppinat Gramaticoꝝ autem doctrina poteſt etiā pſice re ad vitā dū fuerit in meliores vſus ad vitā.

De collacōne. Cap. lx.

CVm ſit vtilis ad inſtruendū lectio. ad hi bita aūt collacōne maiorem autē intelligē ciam prebet. Melius eſt enim ɔferre q̄ȝ legere Collacō docibilitatem facit. nam ppoſitis inter rogacōnibus cūctacō reꝝ excluditur. et ſepe ob iectacōnibus latens veritas approbatur. qd ob ſcurū aut dubiū eſt cōferendo cito pdiſcit. Mltum pſūt in collacōne figē. res enim q̄ minus p ſe aduertūtur per ɔpacōnem rerum facile ca piūtur. Nam ſepe ſb ſpecie alia inſinuāt ſcriptu re diuine ſpiritales cauſas. et niſi per aliam e uidentem oſtenſionē vix apparēt occulta legis miſteria. Sicut inſtruere ſolet collacō. ita cōten cio deſtruūt. hec enim relicto ſēſu veritatis lites generat et pugnando verbis etiam deo blaſphe miam irrogat. Inde hereſes et ſciſmata oriunē quibus ſubuertitur fides. corrumpitur veritas ſcinditur caritas. Contencioſoꝝ ſtudiū non p veritate ſed p appetitu laudis certat. tantaq; eſt in hīs puerſitas ut veritati cedere neſciāt ipſamq; rectā doctrinam euacuare cōtendant In diſputacōne fidelium cauēda ē ppoſicōnū

artificoſa ſubtilitas que callidis obiectionibus
retia tendit. Ita enim verſutis aſſertōnibus p̄
uorum diſputacō innodatur ut recta ſimulent
eſſe. que peruerſa pſuadet. Lectio memorie aux
ilio eget. Que ſi fuerit naturaliter tardior. freque͂
ti tamē meditacōne acuit͛ ac legendi aſſiduita
te colligitur. Sepe prolixa lectio. longitudinis
cauſa memoriam legentis oblitterat. Que ſi bre
uis eſt ſubmotaqȝ libri ſentēcia retractetur in
animo. tūc ſine labore legitur ⁊ ea que lecta ſūt
recolēdo a memoria minime excludūtur. Accep
tabilior eſt ſenſibus lectio tacita ꝙ aperta. Am
plius enim intellectus inſtruitur quādo vox le
gentis quieſcit. ⁊ ſub ſilencō lingua mouetur.
Nam clare legēdo corpus laſſatur et vocis acu
men obtūditur.

De vita actiua et ꝯtēplatiua. Cap. 17.

ACtia vita inocētia ē opm ꝯtēplatia ſpecula
lacō ſupnorū. Illa cōis multorū ē iſta pau
corum. Actiua vita mūdanis rebȝ bene vtitur.
Cōtēplatiua mundo renūciās. ſoli deo viuē dele
ctatur. Qui prius in actiua vita pficit ad ꝯtēpla
cōeȝ bū ꝯſcēdit. Merito enī in iſta ſuſtollit͛ q in
illa vtil' inuenit͛. Quicūqȝ tēpalē gloriā aut car
nalē adhuc affectat ꝯcupiſcentiā a ꝯtēplacōne
ꝓhibet͛. ut poſit9 in actual' vite opacōe purge
tur. In iſta enim prius per exercitium boni opis

cuncta exhauriēda ſunt vicia·ut in illa iā puā mentis acie ad cōtemplandū deum quiſqȝ per tranſeat. Et licet quis cōuerſus ſtatim ad cōtē placōnem cōſcendere cupiat·tamē racōe cōitur ut prius in actiue opacōne verſetur. Exemplū itaqȝ actiue vite de iacob ſume. Qui dum ad rachel hoc eſt ad viſum principiū feſtinaret que contemplacionem ſignificat·illi lya·hoc eſt laboioſa vita ſupponitur que actiuam demōſtrat Sicut ſepultus ab omni negocio terreno priuatur·ita cōtemplacōne vacans ab omni occupacōne carnali auertitur. Et ſicut ab actā vita cō deſcendētes in contemplacōnis quiete ſepeliuntur·ita ab acōne ſeculi recedētes eos vita contemplatiua in ſe quaſi ſepeliendos ſuſcipit. Ac per hoc vite mūdane·actiua vita·et vite actiue contēplatiua ſepulchrū eſt. Viri ſancti ſicut a ſecreto contēplacōnis egrediuntur ad publicū acōnis·ita rurſus ab actionis manifeſto·ad ſecretū contemplacōnis intime reuertūtur·ut intus deum laudent·vbi acceperūt vnde foris ad eius gloriam operentur. Sicut aq̄le moris eſt ſemper oculorū obtutus in radios ſol' infigere nec deflectere niſi eſce ſolius obtentu·ita ſācti a contemplacōne ad actualē vitam interdum reflectuntur conſiderātes illa ſūma ſic eſſe vtilia ut tamē illa vilia ſint paululū noſtre indigencie

neceſſaria. In actiue vite genere humano intē
cio perſeueranter incedit in contemplacōe aūt
ſeſe per interualla reſumit quia diuturnitate cō
templandi laſſatur. Viſio animalium que in e
zechiele ibant ꝛ reuertebātur pertinet ad con
templatiue vite menſuram. In qua dum quiſ
qꝫ intenderit ſua reuerberatus infirmitate re
flectitur atqꝫ iterum renouata intencōne ad ea
vnde deſcenderat rurſus erigitur. ꝙ fieri in a
ctiua vita non poteſt de qua ſi quiſqꝫ reflectat
vl' ad modicum ſtatim vicōrum excipitur luxu
Oculus dexter ſcandalizans quē dominus euel
li precepit vita cōtemplatiua eſt. Duo oculi in
facie actiua ꝛ contemplatiua vita in homine.
Qui igitur per contemplacōnem docebit erro
rem. melius eſt ſi euellat contemplacōnis ocu
lum ꝛ ſeruet ſibi vnū. vite actual' obtutum. ut
ſit vtilius illi per ſimplicem actionem ire ad vi
tam ꝙ per contemplacōnis errorem mitti in ge
hennam. Sepe mens ad ſumma ab imis erigit᷑
ꝛ ſepe a ſummis ad infima pondere carnis in
clinata reflectitur. Multos deus ꝛ ex carnalibꝫ
ſua gratia viſitans ad contemplacōnis faſtigi
um eleuat. multoſqꝫ a contemplacōne laben
tes iuſto iudicō deſerit et lapſos in terrenis o
peribus derelinquit.

De contemptoribus mundi. Cap. 16.

DA que amatoribus ſeculi cara ſūt. ſancti ve
lut aduerſa refugiūt. pl9 qȝ aduerſitatibȝ
mūdi gaudent quā ꝓſperitatibus delectātur
Alienos eſſe a deo quibus hoc ſeculū ad omne
ɔmodum ꝓſpatur. Seruis autē dei cūcta hui9
mundi cōtraria ſunt. ut dū iſta aduerſa ſenci
unt. ad celeſte deſideriū ardēcius excitētur. Ma
gna apud deū ēfulget gratia. qui huic mundo
ɔtemptibilis fuerit. Nam reuera neceſſe eſt ut
quē mundus odit. diligatur a deo. Sanctos vi
ros in hoc ſeculo peregrinos eē ⁊ hoſpites. vn̄
⁊ reprehenditur petrus qd tabernaculū fieri in
monte cogitauit. quia ſanctis in hoc ſeculo tab
naculum non eſt. quibȝ patria ⁊ domus in celo
eſt. Sancti viri ideo cōtempnere cupiunt mun
dum et motū mentis ad ſupna reuocare. ut ibi
ſe colligāt vnde defluxerūt et inde ſe ſubtrahāt
vbi diſperſi ſūt. Juſti qui reb9 et honorib9 quū
qȝ huius vite blandimētis renūciāt ꝓinde ſe
ab omni terrena poſſeſſione mortificant ut deo
viuant. ideoqȝ huius ſeculi blandicias calcāt.
ut validiores ad vitam illum de hui9 vite mor
tificacōne conſurgant. Cuncta quippe tempali
⁊ quaſi herbe virentes areſcunt et tranſeunt.
ideo pro eternis rebus que nūꝗ areſcunt recte
iſta dei ſeruus ɔtempnit quia in eis ſtabilitatē
non aſpicit. Qui poſt renūciacōem mundi ad

ſupernam patriam ſanctis deſiderijs inhiat ab hac terrena intencōne quaſi quibuſdam pen nis ſubleuatus erigitur ꝛ in quo lapſus eāt per gemitus conſpicit. et vbi peruenit cum guaudi o magno intendit. Qui vero a contemplacōne reflexus curas hui⁹ ſeculi incurrit ſi ad memo riam ſui reuertatur protinus ingemiſcit. Quā tumqꝫ fuerint tranquilla que perdideāt ꝛ quā tū cōfuſa ſint in quibus cecidit ex ipſa laboris ſui difficultate cognoſcāt. Quid enim in hac vi ta laborioſi⁹ ꝙ terrenis deſiderijs eſtuare. Aut quid hic ſecurius ꝙ bona huius ſeculi nichil appetere. Qui enim hunc mūdum diligūt tur bulentis eius curis et ſollicitudinibus contur bant̄. qui autē eum odiūt nec ſequuntur inter ne quietis tranquillitatem fruētes. future pa cis requiē quā illic expectant hic quodāmodo habere inhoant.

¶ De ſanctis qui ſe a conſortio ſeculi ſepa rant̄. ¶ Capitulum. IX.

SAncti viri fundit⁹ ſeculo renūciantes. ita huic mūdo moriūt̄. ut ſoli deo viuē delectēt quātoqꝫ ab hui⁹ ſeculi ꝯuerſacōe ſe ſubtrahunt tāto interna mētis acie pñcie dei et angelice ſo cietatis frequēciā ꝯtēplant̄. Malorū tā praua ſūt opa manifeſta ut hij qui ſupnā patriā deſi derāt. non ſolum mores eoꝝ ſꝫ ꝛ ꝯſorcia fugiāt

Quidam etiã corpaliter ſepari deſiderant ab iniquis. ut eorum non inuoluantur delictis. Non nulli. et ſi non corpali diſceſſu. ſpiritali tamẽ ab eis intencõne recedunt. Qui et ſi cõmunes ſint cõuerſacõne. diſcreti ſunt tamẽ corde et opere. Et licet ſepe in medio carnaliũ vitã deus protegat electoꝝ tamen rarum ſatis eſt. ut quiſqꝫ inter ſeculi voluptates poſitꝰ diuicijs maneat illibatus in quibus et ſi nõ implicet. aliquãdo tamẽ attrahitur. Neqꝫ enim ſecurus diucius poteſt eſſe. qui piculo ꝓximus eſt. Via ſine offendiculo vita mõchi. ſine cupiditatis. et timoris impedimẽto. Dũ enim q̃ſqꝫ a ꝯſorcõ mũdi abſtrahitur nec cupiditas eum obligat ꝯſẽciẽtẽ. Bonũ eſt ei corpaliter remotum eſſe a mũdo. ſed multo melius ẽ voluntate. vtrũqꝫ vero pfecto. Ille vero perfectus eſt qui huic ſeculo et corde et corpore diſcretus eſt. Onager ut ait Iob contempnit ciuitatem. et monachi ꝯmunem ſeculariũ ciuium cõuerſacõem. Hij aduerſa huius vite appetunt. pſpera contempnunt. ut dum ab eis hec vita deſpiciẽ futura inueniat.

De preceptis alciorib9 monachoꝝ. Cap. 18.

Alia ſunt precepta que dantur fidelibꝰ communẽ i ſeculo vitã degẽtibꝫ. atqꝫ alia ſeculo huic renũciantibꝰ. Illis enim dicitur. ut ſua omnia bene gerãt. iſtis ut ſua oĩa derelinquãt

Jlli preceptis generalibus aſtringuntur · iſti
precepta generalia perfectius viuendo tranſcen
dunt . Ad perfectum non ſufficit niſi abnega
tis omnibus ſuis . etiam ſeipſum quiſq; abne
get . Sed quid eſt ſeipſum abnegare . niſi vo
luntatibus proprijs renunciare . Vt qui ſuper
bus erat ſit humilis · qui iracundus eſt eſſe mā
ſuetus ſtudeat . Nam ſi ita quiſq; renunciet
omnibus que poſſidet . ut ſuis non renunciet
moribus . non eſt criſti diſcipulus . Qui enim
ſuis rebus renunciat · ſua abnegat · qui autem
moribus prauis · ſemetipſum ſcilicet abnegat .
Vnde et dominus . Qui vult inquit poſt me ve
nire abneget ſemetipſum .

De Tepidis monachis . Capitulum . 29 .

Qui nō rigida intencione monachi pro
feſſionem ſectantur . quanto ſuperni a
moris propoſitum diſſolute appetunt .
tanto procliuius ad mundi amorem denuo re
ducuntur . Nam profeſſio non perfecta preſen
tis vite repetit deſideria . In quibus et ſi non
dum ſe monachus alliget opere iam tamen al
ligat cogitacionis amore . Longe quippe a
deo eſt animus cui hec adhuc vita dulcis eſt .
Iſte enim quid de ſupernis appetat quid de
infimis fugiat neſcit . nam ſicut ſcriptum eſt .

Qui apponit ſcienciã apponit et dolorem. Quãto
enim quiſq; potuerit ſupna ſcire que appetat.
tãto acrius de infimis quib9 inheret dolore de
bet. Propter hoc enim et iacobus apoſtul9 dix
it. Miſeri eſtote. lugete et plorate. riſus veſter
in luctũ cõuertatur. et gaudiũ in merorẽ. Hinc
etiam dominꝰ ait. Beati qui lugẽt quoniã ipſi
conſolabũtur. Et rurſus. Ve vob qui ridetis. qꝛ
flebitis. Qui ad hoc ↄuerſionem appetit ſãctita
tis ut alijs preeſſe quãdoq; deſideret. iſte nõ di
ſcipulus criſti. ſed prauitatis ſeductor exiſtit.
quia non pro deo ſ; pro ſeculi amore portare ſtu
det crucis criſti laborem.

¶ De humilitate monachi vel ope. Cap. 20.

Summa virt9 monachi humilitas. ſũmũ
q; viciũ eius ſupbia eſt. Tunc aũt ſe mo
nachum quiſq; iudicet. quando ſe minimũ exi
ſtimauerit. etiam cũ maiora virtutũ opa geſſe
rit. Qui mũdum deſerũt et tamẽ virtutes prece
ptorum ſine cordis humilitate ſequũtur. iſti q̃
ſi de excelſo grauius corruũt. quia deterius per
virtutũ elacõem deiciunt q̃ p vicia prolabi po
tuerũt. Omnis dei ſeruus de ſuis meritis non de
bet extolli dum alios ſibi inferiores viderit. ſed
multos ſibi prelacõres exiſtimet. Nouerit aũt
omnis ſãctus. alterius ſe nõ preponere ſancti
tati. Semp ↄſciẽcia ſeruũ dei humilis eſſe debet

a triſtis. ſcȝ ut per humilitatem nō ſupbiat a p
vtilem merorem cor ad laſciuiā non diſſoluat
dei ſeruus dum bonū aliqd opus agit ad boni
remuneracōnem vtrum pertineant que fecit in
certus eſt ne forte diſcuſſione celeſtis iudicis re
us penſetur. a in hijs que dei ſunt negligenter
aut ſuperbe aliqd opeātus eſſe inueniatur. Jde
oqȝ pro hoc ipſo triſtis meſtusqȝ efficitur atqȝ
indeſinenter turbatur. reminiſcens procul du
bio ſcriptū eſſe. Maledictus homo qui facit o
pus dei negligēt. Nam veraciter ꝯdēpnabimur
ſi p torporē ea que bona ſūt agim9. Dei ſeruū ſi
ne intermiſſione legere. oāre. opari oportet. ne
forte mentē ocio deditā. ſpūs fornicacōnis ſurri
piat. Cedit enim labori voluptas aīm autē va
cātem cito preoccupat ꝯtuere ſalomonem p o
ciū multis fornicacōibȝ iuolutū. a p fornicacōis
vicia vſqȝ in ydolatriā lapſum.

De mōrchis q̄ in curis rerꝝ occupāt. Cap. 21.

Hij qui pro dei amore ſeculo renunciant et
tamen curis rerum familiarium implican
tur. quanto ſe rerum ſtudijs occupāt. tanto di
uine ſe ipōs ſubtrahūt caritati. Qui ſimul a ter
renis parē curis a in diuinis ſe exercere ſtudent
vtrumqȝ ſimł ꝯplecti non valēt Nā duas curās
pit in eſſe pectori humano nō poſſe a duobȝ ſer
uiētē dñis vni placere difficile eē euangelicus

ſermo manifeſtat dicẽs. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. et cetera. Niſi prius a ſecretiori bus cordis expellatur importuna ſecularium mul titudo curarũ anima que intrinſecus iacet neq̃ q̄ꝫ reſurgit. Nam dũ ſe per innumeras ſeculi co gitacões ſpargit. ad cõſideracõem ſui ſe nulla latenꝰ colligit. Arguitur coꝝ torpor qui deo va care volentes et mũdo renunciãt. et curas ꝓpri as aſpnantur. ſ; dũ ꝓpinquorũ vtilitates pro curãt a dei amore ſe ſepant. Vir ſpiritalis ita ꝓdeſſe debet ſue ꝓpinquitati. ut dũ ilľ gratiam carnis p̄ſtare ſtudet. ipſe a ſpiritali ꝓpoſito nõ declinet. Multi enim mõchoꝝ amore pntum nõ ſolum terrenis curis. ſed etiã forẽcibꝰ iurgijs inuoluti ſunt. et pro ſuoꝝ tpali ſalute ſuas ani mas perdiderũt. Interdũ ordinata diſcretõ eſt dum negatur parenti q̄ preſtat̄ extraneo. ut noueris non pietatis ꝓhiberi officium. ſed ne gare carnalitatis affectũ. Parẽtibus enim non carnaliter preſtatur. q̄ extraneis pie impẽdit̄ Sicut noſtra nob̄ non odiẽda eſt anima. ſ; ciꝰ carnales habere odio debemꝰ affectus. ita nec pntes odio a nobis habendi ſunt. ſ; eorũ impe dimenta que nos ab itinere recto prepediunt. Dum tamẽ dñs ita precipit a nobis parẽtes o dire. ſicut et animas noſtras. Figuram ſancto rum virorum ſeculo abrenũciancium. vaccas

deſignare allophiſoꝝ·archã dei geſtãtes. Nã ſicut ille pignorũ affectibꝫ a recto itinē minime digreſſe ſunt·ita q̄ vir ſãctus mundo abrenunciãs parẽtele obtentu·non debet a bono prepẽditi ꝓpoſito.

¶ De hijs q̄ amorē dei impediũt. ¶ Cap·22·

Multi cupiunt vacare ad gratiam dei·ſed timent carere oblectamentis mundi. Prouocat quidem eos amor xp̄i·ſed reuocat cupiditas ſeculi. Qui proīde obliuiſcũtur voti·quia capiuntur illecebris vanitatis. Queeũqꝫ mens procellis mũdi huius inuolueris·līgnũ ↄſcēde crucis·ut a mari·id eſt a tēpeſtate huius ſeculi libereris. Nã nullus te a lacu mortis eterne ſaluabit niſi criſtus eruerit. Qui ſeculo renũciare diſpoſuit trãſgreſſionis reatu aſtringitur ſi votum mutauerit. Atrocitet enim in diſcuſſione diuini iudicij arguēdi ſunt·qui qđ profeſſione ſpo pondeerãt·implere opere cõtempſerũt Mirabiliter cõpatur ſimilitudo·qui a voluptatibus mũdi conatur redire ad deũ.retinẽtibus eum cupiditatibꝫ ſeculi·ei qui dormitans conatur exurgere·et torpore ſompni deprīmit̄. Jlle enim ad bonum nouit redire.ſed voluptatum faſcibus non ſinitur·iſte melius eligit vigilare.ſed ſoporis corpoē tenetur. A bono in deteri⁹ lapſos ſupra carbones frigidos fieri nigriores.

qz per torporem mentis ab igne caritatis dei ex
tincti ſunt. et p mundi appetitū. luce ſuperne illu
minacōnis priuati nigredine peccatoꝝ fuſcan
tur. Quidam ab intēcōne bone opacōnis metu
extinguunt inopie. nec pmittūtur infirma mē
te deſiderata perficere. Et cū indigere excidunt
in mundo metuūt a gloria ſuperna ſemetipſos
Multis cōſiliorū argumentis inſidiatur dyabo
lus in acquirēdo plurima. q̄ in paucis et modi
cis deuouerāt eſſe ɔtenti. opponens in coꝝ mē
tes figuās filiorum et egeſtates perſuadet habe
re plura vnde ſibi egenisqz ſufficiant. quatinꝰ
hijs blandimētis intencōnem bone deuocionis
ſubuertat atqz in terrena lucra deceptā mentē
reducat. Multis argumētis incidiatur dyabo
lus eis qui renunciant ſeculo. ut eius ſe iterū a
more ſubſternant. Grauius autē incōcupiſcen
cijs ſeculi illos ferit quos poſt renūciacōnem
ad mundi amorem reduxerit. et maxime per ce
nodoxiā ſubuertit ſibi dyabolus monachū ut
quem p ſeculi amorem retinere non potuit. ab
humilitatis culmine ſubtrahat. et p ſupbie tu
morem ſibi ſubditum faciat. Dei ſeruꝰ ſemp fal
lētis dyaboli inſidias preuidere debet. et magis
in bonis operibus cordis debet adhibere caute
lam ne per vanam gloriam perdat ſemetipſum
ac peat. cunctaqz bona amittat. qui recte agēdo

obtinuerat. De iactācia. Cap. 23.

IAm in factis ꝙ in dictis. cauēda ē iactācia. ꝯflēda tā ruina. sibi queꝗ magis ꝙ dō placere. a laudē ab hominib; ꝯpaē. Vanus erroris ē anim⁹ plen⁹. famā appetē. a ad capiendā terrenā laudē studium dare. Circūspice temetipsū o hō nichilq; tibi arroges que in te sūt pret peccatum. Nō declinat ad dexterā qui nō sibi ſ; deo tribuit bona que agit. Neq; ad sinistrā se vertit qui de diuina indulgentia peccādi licentiā non presumit. Hoc ē ꝙ ꝓpheta ait. Hec est via ābulate in ea. neq; ad dexterā neq; ad sinistrā. Verum est qđ natuā expectat delectari in laudib⁹ ſ; tunc recte si in dō nō in se q̄sq; laudetur. Sicut scriptū est. In dn̄o laudabit aīa mea. Sepe vanam gloriā ꝯtēpnendo. in aliud gen⁹ elacōis incidit dū in se quisq; gloriatur ꝑ eo ꝙ cōtēpserit ab hominib; laudē. Quibusdā ꝯcessum ē tm̄ bn̄ agere. et fructū boni operis nō habere. quē ipsi sibi auferunt per studium humane iactācie. Semper suam aspiciant feditatem. qui vane glorie fauores diligūt. et perdidisse se bonū opus doleant. ꝙ pro humana ostentacōne fecerunt. Amator vane glorie vnde possit semper laudari agere non quiescit. et subinde illi vires vanitatis prauus appetitus auget. Boni operis inchoacō. non debet palam cicius ad

hominū ɔgnicōnem venire. Ne dum boni incho
acio humanis oculis reſeratur a virtute pfecti
onis maneſcat cepcō ſanctitatis. Ante maturi
tatis enim tempus meſſes florētes cito peunt
geminaq; inutilia fiūt. Virtutes ſanctorū per o
ſtētacōnis appetitum dñio immūdoꝝ ſpirituū
ſubiciūtur. Sicut ezechias rex q̄ diuicias ſuas
chaldeis p iactanciam ꝑdidit. et propterea pi
turas p ꝓphetam audiuit. ut ſignificaret dei ſer
uū virtutes ſuas dum p vane glorie ſtudiū ꝑ
diderit pdere. et ſtatim demones ſuorū operum
dños facere. ſicut ille p oſtentacōem chaldeos
rerū ſuarum dominos fecit. optima eſt illa diſ
crecō ut et nota ſint opa noſtra ad augendam
dei gloriam. et occulta pro vitāda laude huma
na. Ille aūt debet publicare bonum quod agit
qui tā pfecta humilitate fundatus eſt. ut nul
la iam elacōne cōtingatur. Nā hijs qui ſe intel
ligit adhuc amore laudis pulſari. facta ſua bo
na in occulto agat. ne forte quod egerit pdat
Interdū viri ſācti dum cupiunt funditus ſuā
mutabilitatem corrigere. aliquādo tumore tan
gūtur elacōnis. ſue cōſciē actionis iuſticie. ſ; ab
huius abrepcōnis malo. humilitatis ɔpuncti
one purgantur. Viri ſancti nō nūq̄ quoſdam
de ſe audientes inſtruūt. et tamē in hijs alta ſe
cōſideracōne cuſtodiunt. ne dū alios a terrena

intencõne erigunt. ipi in terrene laudis appeti
tu dimergantur. Quidam per incautam virtu
tum iactanciam relabũtur ad vicia. et quidam
dum viciorum impulſum frequenter plangunt
de ipſa infirmitate validius per humilitatem cõ
ualeſcunt. Plerumq; vtile eſt arrogantibus
deſeri a deo qnatinus ſue infirmitatis conſcij ad
humilitatem redeant. et humiles poſt caſum ex
iſtant. Nõnulli falſa opinione arrogantie ſe eſ
ſe perfectos exiſtimant dum nõ ſint. quia ob
ortis temptacõibus innoteſcunt. Quanto quiſ
q; veritati ſit vicinior tanto longius ſe eſſe ab
ea arbitratur. hoc enim humilitatis eſt. que
deo hominẽ iungit. Ceterum iactãcia oculos qb;
deus videri poterit claudit. Sicut ſol radius dũ
cõſpicitur acies oculi hebetatur ſic et q̃ immode
rate alciora ſe ſcrutatur. ab intẽcõe veri obtũdit.
Sicut aquila ex alto ad eſcas collabitur. ſic hõ de
alto bone cõuerſacõis p carnalẽ appetitũ ad in
feriora dimergitur.

De ypocriſi. Cap. 28.

Ipocrita verba ſanctorum habet. vitam
non habet. et quos per ſermonem doctri
ne genuerit non fouet exemplis ſed deſerit.
Quia quos verbo edificat. vita et moribus de
ſtruit. ypocrite ſimulatores dicuntur. qui iuſti
eſſe nõ querunt. ſed tantum videri cupiunt.

Qui mala agũt ⁊ bona ꝓfitẽtur. per oſtentacõ
nẽ quippe boni apparent ꝑ actionem vero mali
exiſtunt. Omnia poſſunt ex ſimplicibus vicia
perpetrarẽ. ſiĺacõ vero ⁊ ypocriſis nõ ↄmittũt ni
ſi a male aſtutis. ꝑ calliditatẽ valentibus vici
ã ſꝰb ſpecie virtutũ celare ⁊ non verã ſanctitatẽ
obicere. Sancti nõ ſolum gloriã ſupra modum
ſuũ omnino nõ appetunt ſꝫ etiam hoc ipſum vi
deri refugiunt qđ eſſe meruerũt. ypocrite autẽ
maliciam ſuam occulte agẽtes ante oculos ho
minũ quadã innocentie ſanctitate ſe veſtiunt
ut venerẽtur. Quibus bene diuina voce dicitur
ve vobꝭ ypocrite quia ſimiles facti eſtis ſepul
chris dealbatis. que foris quidẽ apparent homi
nibus ſpecioſa intus vero plena ſũt oſſibꝰ mor
tuorum. Ita ⁊ vos foris quidẽ appareτis homini
bus iuſti. intus vero pleni eſtis auaricia ⁊ iniq̃
tate. Dupliciter dãpnantur ypocrite. ſiue pro
occulta iniquitate ſiue ꝓ apta ſimulacõue. Ex
illo enim cõdempnantur qꝛ iniqui ſunt. ex iſto
quia oſtendũt qđ non ſũt. Non ſemper latent
ypocrite. qꝛ et ſi in principio ſui quidã non pa
tent. priuſq̃ꝫ vita eoꝝ finiatur qꝛ ſimilate vixe
runt detegũtur. Omne enim ſincerũ permanet
nã que ſimulata ſunt diuturna eſſe nõ poſſunt
Non eoꝝ deſpanda eſt ſalus qui adhuc aliq̃d
terreni ſapiunt. dũ poſſint et in occultis agere

vnde iuſtificentur. Ydiij meliores ſunt ypocri
tis eo ꝙ mali ſint in aperto. et in occulto boni.
ypocrite vero occulte mali ſunt et bonos ſe pa
lam oſtendunt. Ypocritam iuſtus arguere ꝓ
hibetur. ne deterior caſtigatus exiſtat dicente
ſalomone. Noli arguere deriſorem ne oderit
te.

¶ De Inuidia. ¶ Capitulum. 27.

Liuor alieni boni ſuum punit auctorem.
nam vnde bonus proficit inde malus
contabeſcit. Homines praue viuentes ſicut
de bonorum lapſibus gratulantur. ita de eo
rum recte factis. boniqꝫ perſeuerantia con
funduntur. Inuidus menbrum eſt dyaboli.
ob cuius inuidiam mors introiuit in orbem ter
rarum ſicut et ſuperbus menbrum eſt dyabo
li. de quo ſcriptum eſt. omne ſublime videt et
ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbie. Nulla
eſt virtus que non habeat contrarium. Inui
die malum. ſola miſeria caret inuidia. quia ne
mo miſero inuidet. cui reuera non liuor obici
tur ſed ſola miſericordia adhibetur. Multi et
bonos imitari nolunt et de bonorum profecti
bus inuidie liuore contabeſcunt. Quo fit ut nec
illi corrigantur a malo ſuo ſed per inuidenciā
deteriorentur et bonos a recto ſtudio quātum
in ipſis eſt. ſi potuerint deprauare conentur.

Quando boni malos ꝑficere vidēt. non ſcanda
liſentur. ſ3 quē ſint finem habituri maxime co
gitent. Hoc omnis inuidus alienis virtutib9
preſtat q̄ beato iob ſathā preſtitit. Nā dum e
mulatus pſperitatibus ↄmouit aduerſa. vn̄ e
um credidit dyabol9 poſſe proſterni. inde ei au
cta ſūt merita. atq3 inde claruerūt ꝓbabiliora
paciēcie documēta. Ita requirūt inuidi aditū
male fame. p quā bonorū vitam maculēt ſicut
querebāt oſtium ſodomite ut domū loth no ci
turi introirent. Illi vero cecitate erroris pietes
videbā oſtium nō inueniebāt nō aliter inuidi
videndo. velut pietem virtutes diſſimulāt. vicia
vero pq̄runt. p que eorū ↄſciēcia vrant.

De ſimulacōne. Cap. 26.

Fraudulēcie genus in modū pharetre ſb
tiliter inſidiarū ſagittas celat. ut falſam
faciat ſecuritatē. decipiatq3 callide eū ↄtra quē
occulte molitur inſidias. Cauēd9 eſt inimicus
qui manifeſtus eſt. ſ3 magis ille qui videri nō
poteſt. Facile enim vincim9 quem videmus.
quē autē non videmus difficile a nobis expelli
mus. Raro nocetur homo ab extraneis ſi ſui e
um nō ledāt magis enim īſidiis nroꝝ q̄ alioꝝ
pciditamur. Latēt ſepe venena circūmuta mel
le verborū et tā diu deceptor bonitatē ſimulat. q̄
uſq3 fallēdo decipiat.

De odio. Cap. 27.

NOn homi ſed vitia odio ſunt habenda.
Flebiliter aũt deploräadi ſunt. q̃ odio in fra
tre tabeſcũt. ⁊ cõtra alios perniciosũ dolum ani
mi ſeruant. a regno enim dei ſe ſeparãt q̃ ſemet
ipſos a caritate diſſociãt. Sicut mater eccleſia
praue ab hominibus hereticis premitur. ſʒ ta
men eos ad ſe uenientes benigna caritate ãple
ctitur ita ⁊ ſinguli nẽm quoſcumqʒ inimicos ſu
ſtinemus. reuertẽtes matna imitacõe ãplecti
ſtatĩ debem⁹. Cito ẽ ignoſcẽdũ cuiq̃ dum ueni
am poſtulat. Nõ enim poſſe peccã dimitti ei q̃ in
ſe peccãti debita non dimittit. Formã enim nob
indulgentie. deus ex merito ↄdicõis noſtre im
põſuit. dum ita nos orare precepit. Dimitte no
bis debita noſtra ſicut et nos dimittimus debi
toribʒ noſtris. Juſtum eſt enim dei iudicium
tantumqʒ peccatori a ſe indulgi oſtendit quan
tum alter utro vnuſquiſqʒ in ſe offenſo indul
get. Quidam de ſuis confidentes meritis pigre
in ſe delinquentibus ueniam preſtant. Sed ni
chil proficit illibatum eſſe a culpa. qui nõ eſt
paratus ad ueniam. dum pocius hec magna ſit
culpa qñ tardius relaxãt fratna dilicta. Qui
frẽʒ ſibi tardi⁹ recõſilat deũ ſibi tardius placat
Fruſtra enim ꝓpiciari ſibi deũ q̃rit q̃ cito pla
care ſibi ꝓximũ negligit.

De dilectione. Cap. 28.

DVo ſunt ergo dilectionē proximi cōſeruā
da. vnū ne quis malum inferat. alterū ut
bonū impēdat. Primū ut caueat ledere ſequēs
ut diſcat preſtare. Amicicia eſt animoꝝ ſocie
tas. Nec quippe a duobus incipit. nam minus
ꝙ inter duos eſſe dilectio non poteſt. Antiqui
dixerūt de ſocietate duoꝝ vnā eē animā in duo
rū corporibus ꝓpter vim ſcilicet amoris ſicut in
actibus apl'orū legimus. Erat illis cor vnum
⁊ anima vna. non qꝛ multa corpa vnam habe
bāt animam. ſed quia vinculo caritatis erant
cōiuncti. vnū omnes generaliter ſine diſcenſio
ne ſapiebāt. Amicicia ꝓſpas res dulciores fa
cit. ⁊ aduerſas cōione temperat. leuioreſqꝫ red
dit. qꝛ dū in tribulacōne amici conſolacō adiū
gitur. nec frāgitur animus nec cadere patitur.
Tūc vero amicus amatur. ſi nō pro ſe ſed ꝓ de
o amatur. Qui vero pro ſe amicū diligit inſipi
enter eum amplectitur. Multū in terra dimer
ſus eſt. qꝛ carnaliter hominē mortuꝝ plus dili
git ꝙ oportet. Qui enim intemperāter amicum
diligit. ꝓ ſe magis ꝙ pro deo illum amat. Quā
tum enim bonū eſt qui ꝓ deo fratrē diligit. tan
to perniciosum qui eum ꝓ ſe ipſo amplectitur.
Plerūqꝫ diligit in alio homo quod in ſe odit.
utputa in infantibꝰ amamus enim quādam il
lorum ignauiā et tamen in nobis odimꝰ. quia

ignaui eſſe nolumus . Sic lapides equoſq; et cetera q̄ licet diligamus . ipſi tn̄ nolum⁹ hoc eſſe etiā ſi poſſimus .

De fictis amicicijs . Cap . 29 .

Cito ꝑ aduerſa fraudulentus patz amicus nā in ꝓſpitate incerta ē amicitia . nec ſcit vtrū perſona . an felicitas diligatur . Sepe per ſimulacōnem amicitia colit . ut qui nō potuit apte decipere decipiat fraudulenter . Tunc quiſq; magis fit pietati iuſticieq; diuine contrarius . quādo deſpicit amicū aliqua aduerſitate ꝑcuſſum . Qua in re et ſibi occaſionem mercedis tollit . ⁊ erga percuſſione proximi crudelis exiſtit veluti factum eſt inter lazarū vlceroſum diuitē q; ſuperbum . Per aduerſa igitur ⁊ proſpa comprobatur ſi vtiq; diligatur vere deus ⁊ ꝓxim⁹ quia dum aduerſa procedunt amicus fraudulentus detegitur . ſtatimq; deſpicit quē ſe diligere ſimulauit . Amicitia vera nulla vi excluditur nullo tempore aboletur . vbicūq; enim ſe vertit tempus . illa firma eſt . Rari ſunt qui vſq; in finem exiſtāt cari . nam multos a caritate aut aduerſitas temporis . aut contencō quelibet actionis auertit . Sepe ⁊ per honorem quorūdam mutantur ⁊ mores . ⁊ quos ātea ꝯglutinatos caritate habuerāt poſtq̄ ad culmen honoris venerint amicos habere deſpiciūt .

De amicicia munere orta. Cap. 30.

INter viros amicicia a beniuolencia oritur que ex interfacto beneficō adiungitur. Nō ſunt fideles in amicicia. quos min⁹ non gratia copulat. qui cito deſerūt. niſi ſemper acceperint dilcāo enim que munere glutinatᷓ eodem ſuſpē ſo diſſoluitur. Jlla verā eſt amicicia que nichil querit ex rebus amici. niſi ſolā beniuolencia ſcilicet ut gratis amet amātem. Plerūqꝫ amicicia ex neceſſitate vel indigēcia naſcitur. ut ſit ꝑ quem quiſqꝫ quod deſideāt ꝯſequatur. Jlle autem veraciter querit qui nichil egēdo eam appetit. nam illa ex inopia breuis eſt et fugitiua iſta pura atqꝫ perpetua.

De malorū cōcordia. Cap. 31.

AMicicia in rebus tātū bonis habenda eſt nam qui ea in malo vtūtur. non ſibi amici ſed inimici exiſtunt. Cōcordia malorū. cōtraria ſolet eſſe bonorum. Et ſicut optādum eſt ut pacem boni habeant inuicem. ſic optādum ut mali inuicem ſint diſcordes. Vnanimitatem quippe malorum bonis eſſe cōtrariam paulus apl's approbat. qui malos ꝯtra ſe diuidit quos in necem ſuam cō cordaſſe ꝯſperit. Jnde et in lege mare rubrum. hoc eſt malorū hominū cōcordia diuiditur. ut electorum via tendens ad beatitudinē non impediatᷓ. Jmpeditur enim iter bonorū

ſi mare hoc eſt vnitas non diuiditur iniquo
rum .

¶ De correpcōne fraterna ¶ Cap. 32.

NOn debet vicia alioꝝ corripere. qui adhuc
vicioꝝ contagionibus ſeruiūt. Improbū
eſt enim arguere quēq̄ in alio qd adhuc rep
hendit in ſemetipſo . Qui veraciter vult frater
nam corripere ac ſanarē infirmitatem. talem ſe
preſtare fraterne vtilitati ſtudeat ut eum quē
corripere cupit humili corde admoneat. ⁊ hoc fa
ciat ex compaſſione ꝯmunis periculi. ne forte
⁊ ipſe ſubiciatur temptacōi . Sicut ſpiritales vi
ri alieni peccati emendacōnem expectant . ita
proterui delinquentibus deridendo inſultant
et quantum in ipſis eſt eos inſanabiles putāt
nec declinant cor ad compaciendi miſericordi
am . ſed ſuperbientes deteſtantur atq; blaſphe
mant . Non numq̄ accidit ut inter amicos ſit
aliqua redargucōnis enutrita diſcordia . que
maiorem poſtea caritatem parturiat utputa
cum corriguntur ea que diſplicere in amico vi
dentur. Et hoc quidem primum non ſine qua
dam emulacione admonitus ſuſcipit . ſed cor
rectus poſtmodum gratias agit . Ac cōtra mlť
ti pro parua leſione vim caritatis reſcindūt. ⁊
ab amore dileccionis ſeſe perhenniť retrahūt
Pleriq; correpcionem ſuam officium caritatis

exiſtimant. Pleriqꝫ vero hoc ipſū quod ex cari
tate corripiuntur ad iniuriam cōtumeliāqꝫ tra
bunt. Vñ ⁊ euenit ut ex eo deteriores efficiant
quo emendare obediēter potuerūt. Salubriter
accipiunt iuſti quociens de ſuis exceſſibꝫ argu
unt. Superflua autē ē humilitas eoꝝ qui ſe egiſ
ſe accuſant que nō admiſerūt. Qui vero ſine ar
rogancia bona facta ſua ꝓnūciat procul dubi
o nequaꝗ̄ peccat. Eſt quorūdam excuſacō per
verſorum qui dum pro ſuis facinoribꝰ arguūt
verba iuſtoꝝ ꝑ cenſura declinanda abiciūt ſer
uātes ſe diuino iudicō q̊ puniendi ſūt duriꝰ dū
tempalem cōtempnunt iudicari ſe ab homini
bus. Iniquis moleſta eſt veritas ⁊ amara diſ
ciplina iuſticie. nec delectātur niſi placēcie pro
prie imbecillitatis. Iniuſticie fecūdi. ⁊ ſteriles
veritati. ceci ad contuēdam lucē ⁊ oculati ad te
nebrarū aſpiciendū errorem. Corda reproboꝝ
lubrica ſunt ad male ꝯſenciendū et fluxum. ad
bene cōſenciēdū duriſſima. Probat ſalomō et
iuſti emendacōnem correpti. ⁊ ſtulti obſtinacō
nē admoniti dicēs. Doce iuſtū et feſtinabit ac
cipe. De ſtulto autē ait. Qui erudit deriſorem ip
ſe ſibi facit iniuriam. Nōnullos eſſe prauitatis
homines qui dū ipſi a malo corrigi negligunt
correptorū falſa criminacōe detrectāt ⁊ ad ſui
ſceleris ſolaciū vſurpant. ſi vel falſo cōpererint

q̄d ad famam bonorum obiciūt ſicut eſt illud ex ſalomone. Bona in malum cōuertit impius et electis imponit maculam. Ve autem illi qui et ſuam rennuit corrigere vitam et bonorum nō deſinit detrahē. Pleriqȝ mali ſimiles ſibi in malo defendūt et procinio ſuo prauos ɔtra correpcōnem bonoꝝ ſuſcipiunt. ne vn̄ diſplicēt emendetur. adicientes in ſe aliena delicta. ut nō tantū de ſuis malis. ſ etiā de alioꝝ facinoribȝ puniantur quoꝝ peccata defendūt.

¶ De prepoſitis eccleſie. ¶ Cap. xx.

Vir eccleſiaſticus et crucifigi mūdo p mortificacōe ꝓprie carnis debȝ. et diſpēſacōeȝ eccleſiaſtici ordinis ſi ex dei voluntate ꝑuenerit. nolēs q̄dē ſ humil' gubnandā ſuſcipiat. Multis intercipit ſathanas fraudibȝ eos qui vite et ſeſus vtilitate p̄ſtātes preeſſe et ꝓdeſſe alijs nolūt et dū eis regimē aiaꝝ imponit̄ rēnuūt. ɔſulcū⁹ arbitrātes ocioſā vitā degere q̄ꝫ lucris aiarū inſiſtere. Q̄d tn̄ decepti agūt p argumētū dyaboli fallētis eos p ſpē bonī. ut dum illos a paſtorali officio retrahit nequaq̄ꝫ ꝓficiant qui eorum verbis atqȝ exēplis inſtrui poterāt. Sācti viri nequaq̄ꝫ occupacōnum ſecularium curas appetunt. ſed occulto ordine ſibi impoſitas gemunt. et quāuis illas per meliorē intencionem fugiant. tamen per ſubditam mētem portant

Quas quidē ſuo opere ſi liceat vitare feſtinant. ſꝫ timentes occultam dei diſpenſacōem ſuſcipiūt quod fugiunt exercēt quod vitarē noſcunt. In trant enim ad cor et ibi cōſulunt quid velit vo lūtas dei. ſeſeqꝫ ſubditos debere eſſe ſummis or dinacōnibus ꝯgnoſcentes humiliāt ceruicem cordis iugo diuine diſpenſacōis.

De malignis prepoſitis. Cap. 38.

NOn ſunt promouēdi ad regimē eccleſie. q̄ adhuc vicijs ſubiacēt. Hinc eſt qꝺ prece ptum eſt dauid non edificare viſibile tēplum qꝛ vir ſāguinū bellorum frequencia eſſet. Qua figura illi ſpiritaliter ammonētur. qui adhuc corrupcōni ſunt dediti ne edificēt. hoc eſt eccle ſiam docere preſumāt. Non debet honoris duca tum ſuſcipe qui neſcıt ſbiectos tramite vite me lioris preire. Neqꝫ enim quiſqꝫ ad hoc prefici tur ut ſbditoꝝ culpas corrigat. q ipſe vicijs ſer uiat. Qui regimē ſacerdocij cōtendit appetere. ante in ſe diſcuciat ſi vita honori ſit ꝯgrua. Quod ſi non diſcrepat humiliter ad id q̄ ducat acce dat. Reatū quippe culpe geminat ſi quis cū cul pa ad ſacerdotale culmē aſpiāt. Vniuſcuiuſqꝫ caſus tanto maioris ē criminis. q̄to plus q̄ ca deret maioris erat virtutis. precedencium nāqꝫ magnitudo virtutū. creſcit ad cumulū ſequēci um delictorum. Pleriqꝫ ſacerdotes ſue magis

vtilitatis cauſa. q̄ꝫ gregis preeſſe deſiderāt. nec ut proſint preſules fieri cupiunt ſ; magis ut di uites fiant ⁊ honorent. Suſcipiūt enim ſublimita tis culmē. non ꝑ paſtorali regimine. ſ; pro ſoli us honoris ambiciōne. atq; abiecto ope dignita tis. ſolam nominis appetunt dignitatē. Dū ma li ſacerdotes de ignorāte non fiant. tamē igno rātur a deo ipſo per ꝓphetam teſtāte. Principes extiterūt ⁊ non cognoui. Sꝫ h̄ neſcire dei repro bare eſt. Nā deus oīa nouit.

De indoctis prepoſitis. Cap. 37.

Sicut iniqui ⁊ peccatorēs miniſteriū ſacerdo tale aſſequi ꝓhibentur. ita ⁊ indocti ⁊ im piti a tali officio retrahūtur. Illi enim exēplis ſuis vitā bonorū corrūpūt. iſti ignauia ſua ini quos corrigere neſciūt. Quid enim docere potu erūt qd ipſi nō didicerūt. Deſinat locū docēdi ſuſcipere q̄ neſcit docere. Ignorantia quippe pre ſulum vite nō ꝯgruit ſubiectorum. Cecus enim ſi ceco ducatum prebeat ambo in foueam cadūt Sacerdotes indoctos dominꝰ per yſaiam ꝓphe tam improbat dicens. Ipſi inquit ſacerdotes ignorauerūt intelligētiam. Et iterū. Speculato res ceci omnes id ē impiti epi neſcierūt. vniu ſi inquit canes muti non valentes latrare. hoc eſt plebes ꝯmiſſas non valētes reſiſtendo ma lis p verbū doctrine defendere.

¶ De doctrina et exemplis prepoſitorū. Cap. 36.

Nam doctrine q̄ vita dare debet eccleſiaſticus doctor. Nā doctrina ſine vita arrogantem reddit. vita ſine doctrina inutilē facit. Sacerdotis predicacō opibus cōfirmanda eſt. ita ut quod docet verbo. inſtruat exēplo. Vera eſt illa doctrina. quā viuendi ſequit̄ forma. Nam nichil turpius eſt q̄ ſi bonū q͏ꝫ quiſqꝫ predicat explere ope negligit. Tūc enim predicacio vtiliter profertur quādo efficaciter adimpletur. Vnuſquiſqꝫ doctor et bone actionis. et bone predicacōnis habere debꝫ ſtudium. Nā alterū ſine altero non facit perfectū. ſꝫ precedet iuſtus bene agere ut ſequēt̄ poſſit bene docere. Sicut in nūmiſmate metallū. podꝰ. et figura inquiritur. ita in omni doctore eccleſiaſtico. q̄d ſequat̄. quid doceat. quomō viuat. Per qualitatē igitur metalli doctrina. per figurā ſimilitudo patrū. p pondus humilitas deſignat̄. Qui vero ab hijs tribus diſcrepauerint non metallū. ſꝫ terra erit.

¶ De hijs q̄ bene docēt et male faciūt. Cap. 37.

Interdum doctoris vicō. etiā ipſa verax doctrina vileſcit. et qui non viuit ſicut docet. ipſā quam predicat veritatē cōtemptibilem facit. Arcus peruerſus eſt lingua magiſtroꝝ docētiū bene. et viuēcium male. et ideo quaſi ex peruerſo arcu ſagittā emittunt dum ſuam prauā

vitam ꝓprie lingue arcu ɔfodiūt. Qui bn̄ docet et male viuit qđ dicit bene viuentibꝫ ꝓficit. qđ vero male viuit ſeipſū occidit. Si ſacerdos dignissime agit ut ſacerdotē decꝫ. miniſteriū eius a ipſo et aliis vtile eſt. Indigne autem viuens aliis quidem vtilis eſt. loquendo. ſe autem interficit male viuendo. ac per hoc quod in illo mortuum eſt proprium eius eſt. qđ vero viuit in eo. id eſt ſacrum miniſteriū alienū eſt. Qui bene docet et male viuit. videtur ut cereꝰ. qui aliis bonum exponit lucem preſtare. ſe vero in malis ſuis conſumere atqꝫ extinguere. Qui bene docet et male viuit bonū malo videtur coniungere. lucem tenebris cōmiſcere. veritatē mēdaciō mutare.

De exēpl̄ ſacerdotū. Cap. 38.

Sepe per quos iuſticia docet̄. p ipſos peccati morbus irrepit et mors ad plebes pertranſit. ſcilicet dum vel male docent. vel dum faciūt praua. Pleriqꝫ ſacerdotes a clerici praue viuētes forma ceteris in malum exiſtunt. qui in bonis exemplum eſſe debuerunt. Hii enim quoſcumqꝫ exemplo male ɔuerſacōnis ſue perdunt de illis procul dubio racōnem reddituri ſūt. Ex carnalium prepoſitorum exemplo pleꝝqꝫ fit vita deterior ſubditorum. Et plebis merito fiunt tales ſacerdotes qui exēplo deteriore populum

deſtruāt ⁊ non edificēt. Ex merito enim plebis
nōnūq̄ epi deprauantur. q̄tinus ꝑ viciis ſuis
corruāt qui ſequūtur. Capite languēte. cetera
corporis menbra inficiūtur. Vñ ſcriptū eſt. Om
ne caput languidū ⁊ omne cor merēs a planta
plebis vſq; ad verticem non eſt in eo ſanitas.
Caput enim languidū. doctor eſt agēs peccatū
cuius malū ad corpus venit. dum eo vł peccan
te vel praue docēte peſtifer lāguor ad plebes ſb
ditas trāſit. Deteriores ſūt qui ſiue doctrina ſi
ue exemplis vitā moresq; bonoꝝ corrumpunt
hiis qui ſubſtantias alioꝝ prediaq; diripiūt.
Hij enim ea que extra nos. ſ; tamē ea que no
ſtra ſunt auferūt. corruptores vero moꝝ ꝓprie
n ſipſos decipiūt. quia vere diuicie hominum
mores coꝝ ſunt. Multū enim diſtant dampna
moꝝ. a dampnis rerū tpalium. dum iſte extra
nos ſūt. mores vero in nobis.

De prepoſitis carnalibus. Cap. 39.

PRouidēcia plerūq; diuini cōſilij ordinanē
prepoſiti mūdana ⁊ exteriora ſectāt es. ut
dum tpalibus rebus ſe totos impendūt. ſpiri
tales tuciorē vitam cōtēplacōis exerceāt. Que
dura ſūt ſumūt quiete viuere volēciū ſarcina
curarū epiſcopalium. Proinde; ſepe deus curis
deditos ſecularib⁹ ad ſuſceptōnē regiminis ut
dū hij exteriora ſine tedio ꝑcurāt. ſpiritales

rebus interioribus ſine impedimēto rerum ter
renarū deſeruiant. Dei ergo ordinem accuſāt a
quo inſtituūtur qui epōs cōdempnant dum mi
nus ſpiritalia. ſed magis terrena ſectāt. Ex di
uini enim tabernaculi diſpoſitione ob iniurias
mundi ferendas a turbines. quoſdam inſtitui
epōs ſecularibus curis inſiſtentes conſtat. ut
hij quī internis a ſuperna deſiderāt. nullo terre
no obſiſtente negocīo liberius hoc ꝙ amāt in
tendant. Non eſt itaqȝ iudicandum a plebe re
ctor inordinatus. dum magis nouerint populi
ſui fuiſſe merito peruerſi regimen ſe ſuſcepiſſe
pontificis. Nam pro meritis plebium diſponi
tur a deo vita rectorum. exemplo dauid peccā
tis ad cōpacōnē principum qui ex merito ple
bis preuaricantur. Sentencia dampnātur chā
filij noe qui ſuorum prepoſitorū culpas in pub
licum produnt. ſicut cham qui patris puden
da non opiūt. ſed deriſa monſtrauīt. Habituri
ſunt meritum ſem a iafeth qui reuerēter operi
unt que patres ſuos exceſſiſſe cognoſcunt. ſi ta
men patrū facta non diligāt. ſed tantū opiant
nec imitentur. Nam ſunt q̄ prepoſitos ſuos per
uerſe iudicāt dū terrenis ſtudijs plus eos vi
dēt eē intētos. ſi ꝉ parū iā ipi de ſpiritalibȝ cogi
tauerint. Rcōres ergo iudicādi a deo ſūt a ſuis
autē ſubditis nequaq̄ȝ iudicādi ſunt. Exemplo

domini qui per ſe vendentes colūbas ⁊ nūmu
larioꝝ mēſas ꝓprio euertit flagello. ⁊ proiecit
de templo. vel etiā ſicut ꝓpheta dixit. Deus ſte
tit in ſynagoga deoꝝ in medio autē deos diiu
dicat. Quod ſi a fide exorbitauerit rector. tunc e
rit arguēdus a ſubditis. pro moribus vero re
probis. tollerandus magis ꝙ diſtringendus
a plebe eſt.

¶ De iracūdis doctoribus. ¶ Cap. xl.

IRacūdi doctores per rabiē furoris diſcipli
ne modū ad immanitatē crudelitatis cō
uertunt. ⁊ vn̄ emendare ſubditos poterāt inde
pocius vulnerāt. Ideo ſine menſura vlciſcitur
culpas prepoſitus iracūdꝰ qꝛ cor eius diſperſū
in rerū curis nō colligitur in amorem vnius dei
tatis. Mēs enim ſoluta in diuerſis. nō aſtrin
gitur cathena caritatis. ſed male laxata male
ad oēm occaſionem mouetur.

¶ De ſupbis doctoribus. ¶ Cap. xli.

BOnus rector eſt qui ⁊ in humilitate ſeruat
diſciplinam. et ꝑ diſciplinā nō incurrit ſu
perbiam. Elati aūt paſtores plebꝭ tyrānice pre
mūt non regūt. quiqꝫ nō dei ſꝫ ſui gloriam a ſub
ditis exigūt. Multi ſunt qui verbo doctrine nō
humiles ſed arrogātes exiſtunt. quiqꝫ ipſa re
cta que predicant nō ſtudio correctōis ſed vi
cio elacōis ānūciāt. Multi ſūt qui nō ex cōſultu

edificādi ſed ex tumore ſuperbiendi docēt. Nec ut proſint ſapiētes ſūt ſed ut ſapientes videā tur docere ſtudent. Eſtimacō praua arrogantiū ſacerdotum. per quā imitantur ſanctos rigore diſcipline. et ſequi negligūt caritatis affectionē videre appetūt rigidi ſeueritate et formā humi litatis preſtare nequeunt. ut magis terribiles q̄p mites videantur. Superbi doctores vulnera re pocius q̄p emēdare norūt ſalomone atteſtā te qui ait. In ore ſtulti virga ſuperbie. quia in crepādo rigide feriunt et ↄpati humiliter neſci unt. Bene alieni peccati curanda vicia ſuſcipit. qui hoc ex cordis dilectione et humili ↄſcientia facit. Ceterum qui delinquentem ſuperbo vel o cioſo animo corripit. non emēdat ſed percutit. Quicq̄d enim ꝓteruus vel indigtus animus ꝓ tulerit. furor eſt obiurgātis. non dilectio corri gentis.

De humilitate prepoſitoꝝ. Cap. XX.

Qui preficitur ad regimen taliter erga diſ ciplinam ſubditoꝝ preſtare ſe debꝫ ut nō ſolū auctoritate veꝝ etiā humilitate clareſcat Sed tn̄ ita erit in eo virtus humilitatis ne diſ ſoluatur vita ſbditorum in vicijs. Atqꝫ ita au ctoritas ad erit poteſtatis. ne per tumorē cordis ſeueritas exiſtat immoderacōnis. Hec eſt in dei ſacerdotibꝫ vera diſcrecō q̄ ne per libertatem

ſupbi. ne per humilitatē remiſſi ſint. Hinc eſt
ꝙ ſancti cū multa cōſtantia redarguerūt etiā
principū vitia. In quib9 cū ſumma humilitas
eſſet. loco tamē neceſſario libere trāſgreſſionē
iuſtitie increpabāt. Aliquando etiā nos ſubdi
tis oportet animo eſſe humiliores. quoniam fa
cta ſubditoꝝ iudicantur a noƀ. noſtra vero de
us iudicat. Agnoſcat eps ſeruū ſe eſſe plebis
non dñm. Verū hec caritas non ɔdicō exigit.

¶ De doctrine diſcrecōne. ¶ Cap. xx.

NOn omnibus vna eadēq3 doctrina eſt ad
hibenda. ꝗ pro qualitate morū diuerſa ex
hortacō erit doctorū. nam quoſdam increpacō
dura. quoſdā exhortacō blanda corrigit. Sicut
periti medici ad varios corpis morbos. diuerſo
medicamine ſeruiūt. ita iuxta vulnerū varieta
tes medicina diuerſa ſit. ita ꝗ doctor eccleſie ſin
gulis quibuſq3 ɔgruū doctrine remediū adhi
bebit. et q̄d vnicuiq3 oporteat pro etate ꝓceſſu
atq3 profeſſione ānūciabit. Nō omnibus ea q̄
ſunt clauſa apienda ſunt. ſunt enim multi qui
capē nō pñt. Quib3 ſi indiſcrete manifeſtēt. ſta
tim aut detrahūt aut negligūt. Prima quippe
prudētie virtus eſt eam. quā docere oporteat ex
iſtimare pſonam. Rudib3 populis ſeu carnali
bus. plana atq3 cōia. nō ſūma atq3 ardua pre
dicanda ſūt. ne immēſitate doctrine opprimāt

pocius q̃ erudiántur. Vnde et paulus apoſto lus ait. Non potui vobis quaſi ſpiritalibus lo qui ſed quaſi carnalibus. tamq̃ paruulis in criſto lac vobis potum dedi non eſcam. Carna libus q̃ppe animis nec alta nimis de celeſtibus nec terrena conuenit predicare. ſed mediocri ter. vt vicia eorum moresq; deſiderant edoce ri. Coruus dum pullos ſuos viderit albi colo ris. nullis eos cibis alit. ſed tantum attendit donec paterno colore nigreſcant. et ſic illos fre quenti cibo reficit. Ita et eccleſie ſtrennuus do ctor niſi eos quos docuerit viderit ad ſuam ſimi litudinem penitencia confeſſionis creſcere. et ni tore ſeculari depoſito lamentacionis habitum de peccati recordacōne induere. utpute exteriori bus adhuc id eſt carnalibus. non apit intelli gentie. ſpiritalium profundiora miſteria. ne dum audita non capiunt. plus incipiant con tempnere q̃ venerari mādata celeſtia. Aliter a gendum eſt erga eos qui noſtro cōmittuntur regimini ſi offendūt. atq; alit̄ cū hijs q̄ nob̄ cō miſſi nō ſūt. Qui ſi iuſti ſūt venerādi ſūt. ſi vero deliquūt. ꝑ ſola caritate ut locus ē corripiendi ſunt. non tamen cū ſeueritate ſicut hij qui nob̄ regendi cōmiſſi ſunt. Prius docendi ſunt ſenio res plebis. ut ꝑ eos infra poſiti facilius doceāt Vn̄ et ap̄ls. Hec inq̄t cōmēda fidelib; hominib;

qui ydonei sūt ⁊ alios docere. Ingeniū bonū do
ctoris est incipientis a laudibꝫ eoꝝ quos salu
briter obiurgandos corrigere cupit. sicut apl's
ad corintheos facit quos a laudibꝯ inchoat sed
increpacōibus ꝓbat. Sed erāt apud chorinthe
os qui ⁊ laudibꝯ ⁊ increpacōibus digni essent
Ille vero indiscrete sic eque omnibꝯ loquit᷑ ut
omniū vtraqꝫ ɔuenisse videatur.

De silencio doctorum. Cap. xx.

PRo malo merito pleb' aufertur doctrina p̄
dicacōnis. Pro bono merito audiētis tri
buitur sermo doctoris. In potestate diuina ɔsi
stit. cui velit deꝯ doctrine verbū dare. vel cui au
ferre. ⁊ hoc. aut pro dicētis aut ꝓ audientis fit
merito. ut modo ꝓ culpa plebis auferatur ser
mo doctoris. modo vero ꝓ virtutibꝫ meritis tri
buatur. Nam ⁊ bonꝯ docet bonū. ⁊ malus malū
qđ tamē fit iuxta meritū populoꝝ. Nō omnia
tpa ɔgruūt doctrine scđm salomonis sētenciā
dicentis. Tempꝯ tacendi ⁊ tēpus loquēdi. nō
quidem ꝑ timorem sed ꝑ discrecōnem. ꝓpter ma
loꝝ corruptibilē iniq̄tatē. nūq̄ electos oportꝫ
a doctrina cessare. Interdum doctores ecclesie
calore caritatis ardētes ɔticescunt a docendo. q2
nō est qui audiat testāte ꝓpheta. Ciuitates au
stri clause sunt. ⁊ nō est qui aperiat. Qui docē
di accipit officiū. si interdum ad tempus facta

proximi taceat. q̄ ſtatim corrigere poteſt et diſſimulat. verum eſt qđ ꝯſēſū erroris alieni habeat. Pleriq; ſancti doctores ꝓ mali ꝑtinacia quia iniquos emēdare nequeūt hijs tacere diſponunt Sed calorem ſpiritus quo agunt ferre nō ſuſtinentes. iterum in increpacōnē proſiliunt in piorem.

De precedēda ſacerdotali protectione in plebe Quibus docēdi forma cōmiſſa ē. Cap. xx.

Q multū ſubeūt piculi ſi contradicentibz veritati reſiſtere noluerint. dū ꝓpheta doctorē eccle inſtruat vſq; ad ſūmū iuſticie puenire cū dicit Sup montem excelſum aſcende tu qui euangeliſas ſyon ſcilicet ut ita preemineat merito ſicut et gradu. Sequenter ne forte debeat a docendo timore reſtringi audit. Exalta in fortitudine vocē tuā et noli timere. vñ et ihieremie dñs ait. Accinge lūbos tuos et ſurge et loquere ad eos. ne formides a facie eorum. nec enim timere te faciam vultū eorum. Vnde et apparet quia nō timere dei donum eſt. Qui perſonā potentis accipit et veritatē loq̄ paueſcūt. multaē grauī culpe ſentencia. Multi enim ſacerdotes metu poteſtatis veritatem occultāt et a bono opē vel a iuſticie predicacōne. rei alicui9 formidine aut poteſtate terrente auertuntur. Sed heu procdolor inde metuūt. quia ꝑ amore rerū ſecularium implicāē

vel quia aliquo facinoris ope cõfunduntur. Multi preſules eccleſiarũ timentes ne amicitiã pdãt et moleſtiã odiorum incurrãt. peccãtes non arguunt. et corripere oppreſſores pauperũ verentur. Nec pertimeſcunt de ſeueritate reddẽde racõnis. pro eo quod oticeſcũt de plebibus ſibi cõmiſſis. Quãdo a potẽtibus pauperes opprimũtur ad eripiẽdos eos boni ſacerdotes protectionis auxiliũ ferunt. nec verentur cuiuſque inimicitiarum moleſtias. ſed oppreſſores pauperum palam arguũt. increpant. excõicant. minuſque metuũt eorum nocendi inſidias etiam ſi nocere valeãt. Paſtor enim bonus animã ſuam ponit pro ouibus ſuis. Sicut puigilat paſtor quĩ contra beſtias oues cuſtodiẽ ſolet. ita et dei ſacerdos ſupra gregẽ xpi ſollicitus eſſe debet. ne inimicus vaſtet. ne pſecutor impetat. ne potẽcioris cuiuſque cupiditas vitam pauperum inquietet. Praui paſtores non habẽt curã de ouibus. ſed ſicut legitur in euãgelio de mercenariis vident lupũ venientẽ et fugiunt. Tũc enim fugiũt qñ potẽtibus tacẽt et malis reſiſtere metuunt.

De diſciplina ſacerdotũ in eos q̃ delinquũt Cap. 86.

Sacerdotes populorũ iniqui tate dñant. ſi eos aut ignorãtes non erudiãt aut peccãtes non arguãt teſtante domino ad prophetam. Speculatorẽ dedi te domui iſrl. Si

non fueris locutus ut cuſtodiat ſe impius a vi
a ſua. ille in iniquitate ſua morietur. ſāguinem
vero eius de manu tua requiram. Sic enim hely
ſacerdos pro filiorum iniquitate dampnatus ē
Et licet eos delinquentes ammonuit. ſed tamē
ut oportebat non redarguit. Sacerdotes exqui
rere debent peccata populorū et ſagaci ſollicitu
dine vnumquēq; probare iuxta teſtimonium
domini ad ieremiā loquētis. Probatorem in
quit dedi te populo meo robuſtū et ſcientem pro
babis vias eorum. Sacerdotes ſtudio corrigē
di facta perſcrutari debēt ſubiectorum. ut emen
datos lucrifacere poſſint. Sicut autē peccatorē
cōuenit argui ita iuſtū non exulcerari. Sacer
dotes curam habere debent de hijs qui peccāt. ut
eorū redargucōe aut corrigātur a peccatis aut
ſi incorrigibiles exiſtunt ab eccleſia ſeparēt. A
trociē arguūt q̄ decipiēdo peccantes nō ſolū qr
nō arguūt p peccato. ſ; etiā adulātes decipiūt.
dicēte ꝓpheta. Et erūt q̄ beatificāt populū meū
ſeducentes et qui beatificāt precipitati. Atrociē
iteꝝ arguūtur q̄ peccātē nō recipiūt. ſed deſpici
unt et ſpernūt. nec alterius delictū tāq̄ ꝓpriū in
gemiſcunt. De talibus per yſaiam dominus
cōminans ait. Qui dicunt recede a me non ap
propinques michi. quia immundꝰ es. iſti fu
mꝰ erūt in furore meo. ignis ardens tota die

Inde eſt q̄d ⁊ apoſtulus omnia omnibus factꝰ
eſt·non imitacōne erroris·ſꝫ miſeracōne cōpaſ
ſionis.ſcilicꝫ ut ita vitia aliena fleret·quemad
modū ſi tali et ipſe implicaretur errore. Boni
paſtores populi debēt delicta deflere ⁊ totos ſe
planctibus tradere imitātes iheremiā ꝓphetā
dicētem. Quis dabit capiti meo aquā ⁊ oculis
meis fontem lacrimarū. ⁊ plorabo die ac nocte
interfectos populi mei. Tanq̄ igitur ꝓpria deli
cta plebꝭ peccata ſacerdos flere debet. ſꝫ affectu
cōpaciēdi nō actione ꝯmiſſi. Nonulli preſules
greges quoſdā ꝓ peccato a cōione eiciūt ut pe
niteāt·ſed quali ſorte viuere debeāt ad meliꝰ
exhortando nō viſitāt· quibꝫ cōgrue increpās
ſermo diuinꝰ cōminatur. Paſtores qui paſcūt
populū meū·vos diſperſiſtis·gregē meum·eie
ciſtis ⁊ non viſitaſtis eos· Ecce ego viſitabo ſu
per vos maliciā ſtudiorū veſtrorū. Bonorū ſtu
dia ſacerdotū·multa diligēcia etiam p̄ua plebi
um facta perquirūt. Vt dū in minimis ſubdito
rū peccatis.ſe acerrimos preſtāt·meliores ma
los caueant ſibi.ſubditoſqꝫ ac ſollicitos faciāt
Sicut medici morbos imminētes curādos ſuſci
piunt·futuros vero ne irrepāt·medicine obie
cte quadā p̄ſciētia antecedūt·ita ⁊ doctores bo
ni·ſic ea que male acta ſunt reſecant ut ea que
ꝯmitti pñt·ne perpetrētur doctrina ſuccurrēte

preueniant. Qui blando verbo caſtigatus non corrigitur acrius neceſſe eſt arguatur. Cum do lore enim abſcidenda ſūt que leuiter ſanari nō poſſunt. Qui ammonitus ſecrete corrigi de pec cato negligit. publice arguendus eſt. ut vul nus qđ occulte ſanari neſcit manifeſte debeat emendari. Manifeſta peccata nō ſunt occulta correctione purganda. Palam enim ſūt argu endi qui palā nocent. ut dum apta obiurgacō ne ſanantur. hij qui eos imitādo deliquerāt cor rigantur. Dum vnus corripitur plurimi emen dantur. Neceſſe eſt enim ut pro multorum ſal uacōne vnus emendetur. ꝗ͞ per vnius licētiam multi periclitentur. Ita ergo in delinquētem ſer mo eſt proferēdus. ſicut eius qui corripitur ex poſtulat ſalus. Qđ ſi opus aliquā meditamen ti ſalutem verbo increpacōnis aſpergere. leni tatem tamen in corde opus eſt retinere. Docto res nonnūꝗ͞ duris feriunt increpacōnibus ſꝰb ditos. quū tamen a caritate eoꝝ quos corripiūt non recedunt. Sepe eccleſie cenſura arroganti bus videtur eſſe ſuperba. ꝛ quod a bonis pie fit. crudeliter fieri putatur a prauis. quia nō diſcernunt recto oculo. quod a bonis recto fit animo. Notādum ab omni pontifice vehemen ter ut tanto caucius erga cōmiſſos agat. quā to durius a xp̄o iudicari formidat. Nam ſicut

ſcriptū eſt in qua menſura mēſi fueritis remecietur vob. Cotidienamq; omnes delinq̄mus et in multis erroribȝ labimur. Qui enim in noſtris delictis demētes ſumus· in alieno peccato rigorem tenere nequaq̄ debem⁹. Multi alioꝝ vitia cernūt· ſua non aſpiciūt· Et cū ipſi maximis criminibus obnoxii teneātur· minora pcc̄a fratribus nō dimittūt. ypocrite trabē in oculo ſuo cōſiſtētem non ſentiunt· a herentē feſtucam in lumine fratris intendūt. Facilius reprehēdim⁹ vitia aliena q̄ noſtra· nā ſepe q̄ peruerſa in aliis iudicamus· in nobis nocibilia eſſe minus ſentimus· nec q̄d boni quiſq; geſſerit agnoſcere· ſed q̄d mali egerit pſcrutari feſtinamus.

De ſubditis. Cap. xl.

PRopter pcc̄m primi hominis humano generi pena diuinit⁹ illata eſt ſeruitutis· ita ut quibus aſpiciāt non cōgruē libertatē· in hos ꝓpter melius irrogȝ ſuitutē. Et licȝ p pcc̄m humane originis· tamē equus deus ideo diſcreuit hominibus vitā· alios ſeruos cōſtituens alios dn̄os· ut licētia male agendi ſeruoꝝ· poteſtate dominātiū reſtrīgatur. Nam ſi omnes ſine metu fuiſſent· quis eſſet qui a malis quēpiā cohiberet. Vn̄ ⁊ in gentibus reges· principeſq; electi ſunt ut terrore ſuo populos a malo cohercerēt atq; ad recte viuendū legib⁹ ſubderēt. Quātū

attinet ad racõnem. non eſt perſonarum accep
cio apud deum. qui mundi eligit ignobilia et
contemptibilia ↄ que nõ ſunt ut ea que ſunt de
ſtrueret ne glorietur omnis caro hoc eſt carna
lis potencia coram illo. Vnus enim dominus
equaliter ↄ dominis cõſultum fert ↄ ſeruis. Me
lior eſt ſubiecta ſeruitus ꝙ̄ elata libertas. Mul
ti enim inueniuntur deo libere ſeruientes ſb̄ do
minis ↄſtituti flagiſioſ. Qui ↄ ſi ſubiecti ſūt ill'
corpe. prelati ſunt tñ mēte.

De prelatis. Cap. xx.

Vir iuſtus aut omni poteſtate ſeculari exui
tur. aut ſi aliqua cingitur nõ ſub illa curua
tur ut ſuperbus timeat ſed eam ſubiciat ut hu
milior innoteſcat. Probatur hoc apoſtolico ex
emplo qui datam ſibi poteſtatem etiam nec ad
hoc qd licebat vſus eſt. ſed dum poſſet vti. lici
ta abnuit ſeſeqꝫ ut paruulum in medio eorum
quibus preeāt oſtendit. Qui in appetendis ho
noribus ſeculi aut pſpitatibꝫ inſtanti deſudat
labore ↄ hic et in futuro vacuus inuenitur a re
quie. Tantoqꝫ ſarcinis peccatorum grauatur.
quāto a bonis opibꝫ alien9 exiſtit. Quāto qſqꝫ
āpli9 ſecularis honoris dignitate ſb̄limat̄. tāto
grauius curarū pōderibꝫ aggrauat̄. eiſqꝫ magis mē
te ↄ cogitacõe ſubicit̄ qbꝫ ſb̄limitatis gdu ꝑpo
nit̄. Nā ut quidā patrū ait. oē qd deſup eminet

plus afficitur merorib⁹ q̄ honoribus gaudet.
Quāto quiſq; curis mūdi maioribus occupatur
tanto facilius vicijs premitur. Si enim vix va
let pccā animi⁹ deuitare quietus. quāto magis
ſeculari occupacōne deuinct⁹. Non ſtatim vtile
eſt omne poteſtatis inſigne. ſ; tunc vere eſt vti
le ſi bene regatur. Tūc enim gerit bene quādo
ſubiectis ꝓdeſt quibus terreni honores ꝑferūt.
Poteſtas bona eſt deo donāte. ut malū timore
cohereat. nō timere ut malū omittat. Nichil
autē peius q̄ p poteſtatē peccādi habere liberta
tē. nichilq; infelici⁹ mali agēdi felicitate. Qui
intra ſeculū bn̄ tpalit imperat. ſine fine in ppe
tuū regnat. et de gloria hui⁹ ſeculi ad eternam
trāſmeat gloriā. Qui vero praue regnū exercēt
poſt veſtem fulgētē. et lumina lapillorum nudi et
miſeri ad inferna torquēdi deſcendūt. Reges a
recte agēdo vocati ſūt. ideoq; rcē faciendo regis
nomē tenet peccādo etiā amittitur. Nā et viros
ſāctos ꝓinde reges vocari in ſacris eloquijs.
eo q recte agāt ſeſuſq; ꝓprios bn̄ regāt. et mo
tus ſibi reſiſtentes. racōnabili diſcrecōne cōpo
nāt. Recte ergo illi reges vocāt qui tā ſemetipſos
q̄ ſbiectos bn̄ regēdo modificare nouerūt. Qui
dā ipſū nomē regiminis ad immanitatē tranſ
uertūt crudelitatis. dūq; ad culmē poteſtatis
venerint. in apoſtaſiā ɔfeſtim labūtur. tātoq;

cordis tumore ſe extollũt ut cunctos ſubditos in ſui cõparacõne deſpiciant. eosq; quibus pre eſſe ɔtigit non agnoſcant. Quibus congrue per eccleſiaſ ten dicitur. Ducem te cõſtituerunt no li extolli. ſed eſto in illꝭ quaſi vnus ex illis. Dũ mundi reges ſblimiores ſe ceteris ſentiãt. mor tales tamen ſe eſſe cognoſcant. Nec regni glo riam ſeculo in qua ſublimãtur aſpiciant. ſed o pus qd ſecum ad inferos deportent intendant Si ergo carebũt huius tẽporis gloria. illa agãt que poſt finem ſine fine poſſideant. Dum apo ſtolus dicat non eſt poteſtas niſi a deo. quomõ dominus per ꝓphetam de quibuſdam poteſtati bus dicit. Ipſi regnauerũt ſed non ex me. Qua ſi diceret non me propicio ſed irato. Vnde et in ferius per eundem ꝓphetam dicit. Dabo inquit tibi regem in furore meo. Quo manifeſtius elu cet bonam malãq; poteſtatem a deo ordinari. ſʒ bonam propicius. malã iratus. Reges quando boni ſunt muneris eſſe dei. quãdo vero mali ſce leris eſſe populi. Secdm enim meritum plebium diſponitur vita rectorũ. teſtante yob. Qui reg nare facit ypocritam ꝓpter peccata populi. Ira ſcente enim deo talẽ rectorẽ populi ſuſcipiũt qlẽ ꝓ peccõ merentur Nõnũq; ꝓ malitia pleb. etiam reges mutãt. Et qui ãte videbãtur eſſe boni ac cepto regno fiunt iniquĩ.

De iuſticia principum. Cap. 29.

Qui recte vtitur regni poteſtate ita ſe preſtare omnibꝫ debet. ut quãto magis honoris celſitudine claret. tanto ſe ipſũ mente humiliet. preponẽs ſibi exemplũ humilitatis dauid q̃ de ſuis meritis nõ tumuit ſꝫ humilit̃ ſe deiciẽs dicit. Vilis incedã et vilis apparebo ãte dñm qui elegit me. Qui recte vtitur regni poteſtate formã iuſticie factis magis q̃ꝫ verbis inſtruit. Iſte nulla ꝓſpitate erigitur nulla aduerſitate turbat. nõ innititur ꝓpriis viribus. nec recedit a deo cor eius. Regni faſtigiũ humili preſidet animo. Nõ enim delectat iniquitas. nõ inflat cupiditas. ſine fraudacõe alicui⁹ ex paupe diuitem facit. Et qđ iuſta cupiditate a popul' extorquere poterat. miſericordi clementia donat. Dedit de⁹ principibus p̃ſulatũ pro regimine populoꝝ. et ill' eos preeſſe voluit cũ quibus eis vna eſt naſcẽdi moriendiqꝫ cõdicõ. Prodeſſe enim debet populis principatus nõ nocere nec dominãdo p̃mere. ſed ↄdeſcẽdẽdo ↄſulere ut vere ſit vtile hoc poteſtatis inſigne ut domũ dei ꝓ tuicõne vtantur mẽbra xpi. Mẽbra q̃ppe xpi fideles ſunt populi quos dũ ea poteſtate quã accipiũt optime regũt. bonam vtiqꝫ viciſſitudinem deo largitori reſtituũt. Bon⁹ rex facilius ad iuſticiam a delictoꝝ lapſu trãſfertur ut noueris hic

esse casum illic profectum. In proposito eius esse debet numq̄ egredi a veritate. Q̄d si casu ti tubare cōtigerit mox resurgere debet.

De paciencia principum. Cap. 10.

Plerūq3 princeps iustus etiam malorū er rores dissimilare nouit. non q̄ iniquitati eorum ꝯsensiat. sed q̄d aptum tempus correcti onis expectet. quādo eorum vicia. vel emenda re valeat vel punire. Multi aduersus principes coniuracōnis crimine deteguntur. sed probare volens deus clemētiam principum. illos male cogitare permittit istos non deserit. Dum illoꝝ malis istos bene facit. dum culpas quas illi a gunt. isti mira paciencia indulgent. Reddere malum pro malo. vicissitudo iusticie est. sed qui demenciam addet iusticie non malum pro malo culpatis reddit. sed bonum pro malo of fensis impetit.

De delictis principum vel exēplis. Cap. 11.

Difficile est principem regredi ad meliꝰ si vicijs fuerit occupatus. Populi enim peccantes iudicem metuunt. et a malo suo legibus coercentur. reges autem nisi solo dei timore metuq3 gehenne coerceantur libere in preceps ꝓruūt. et per abruptum licētie in om ne facinꝰ vicorū labunt̄. Quāto quisq3 in supi ori ꝯstitutꝰ est loco tāto in maiori versat̄ ꝑiculo

Et quanto ſplendoris honore celſior quiſq; eſt tanto ſi delinquat peccato maiori obnoxius eſt Potẽtes enim potenter tormẽta paciũtur. Cui enim plus cõmittit. plus ab eo exigitur. etiã cũ vſura penarũ. Reges vitam ſubditoꝝ facile ex ẽplis ſuis l' edificãt vel ſubuertũt. Ideoq; principem non oportet delinquere. ne formã peccandi faciat. peccati eius impunita licentia. Nã rex qui ruit in vicijs. ſubiectis abrupta oſtẽdit erroris. ſicut legit' de iheroboã qui peccauit et peccare fecit iſrl'. Illi enim aſſcribit' quicqd' exemplo eius a ſubditis ꝑpetratur. Nam ſicut nonnulli ſubditorũ bonorũ principum deo placita facta ſequũtur. ita facile multi praua eorum exempla ſectantur. Pleriq; autẽ eorum apud iniquos principes neceſſitate magis q̃ꝫ voto mali exiſtunt dũ imperijs eorũ obediunt. Nonnulli autem ſicut ꝓmi ſũt ſequi reges in malum. ita pigri ſunt imitari illos in bonũ. Sepe vñ mali reges peccãt. inde boni iuſtificãtur. dũ precedenciũ cupiditatem ⁊ maliciam corrigũt. Nã reuerã peccis eoꝝ cõicãt ſi qđ illi diripuerũt ẽtẽtẽt iſti Cuius peccatũ quiſq; ſequitur. neceſſe eſt ut eius penam ſequatur. Neq; enim eſt impar ſupplicio cui⁹ errori q̃ſq; par eſt ac vicio.

¶ Qđ principes legibus teneãtur. ¶ Cap. 12.

IVſtū eſt principem legibus obtpare ſuis. Tunc enim iura ſua ab omnibꝫ cuſtodienda exiſtimet qn̄ ⁊ ipſe legibꝫ ſuis reuerentiam prebet. Principes in terrenis legibus ſuis. nec in ſe poſſe dāpnare iura q̄ in ſubditis ɔſtituunt Juſta ē enim eoꝝ vocis auctoritas ſi qđ populis prohibent. ſibi licere nō paciātur. Sub religione diſcipline poteſtates ſbiecte ſūt et q̄uis culmine regni ſint prediti vinculo tamen fidei tenentur aſtricti. ut fidē xpi ſuis legibus predicēt. etiam fidei predicacōnem moribus bonis cō ſeruēt.

¶ De poteſtate principū in eccl̄ia. Capitulū. lj.

PRincipes ſeculi nōnūq̄ intra eccleſiam poteſtatis adepta culmina tenent. ut per eādem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Ceterū intra eccleſiā poteſtates neceſſarie non eſſent niſi ut q̄ nō preualēt ſacerdotes efficere per doctrine ſermonem. poteſtas hoc imperet per diſcipline terrorē. Sepe p regnum terrenū celeſte regnū proficit. ut qui intra eccleſiam poſiti cōtra fidem ⁊ diſciplinam eccl̄ie agunt rigore principū ɔterātur. Ipſamqꝫ diſciplinā quā eccl̄ie vitalis doctrina exercē non preualet ceruicibꝫ ſupboꝝ poteſtas pricipal' inponat et ut veneracōez mereat. v̄tute ptātis icipiat Cognoſcāt pricipes ſeculi deo debere ſe reddē racōez

pro eccleſia·quā a criſto tuendam ſuſcipiunt.
Nam ſiue augeatur pax et diſciplina eccleſie p
fideles principes ſiue ſoluat ille racōne ab eis
exigit q̄ eorū poteſtati ſuā eccleſiam credidit.

De iudicibus. Cap. lx.

Ad delictū pertinet principum qui prauos
cōtra voluntatem dei populis fidelib9 prefe
rūt. Nam ſicut populi delictū eſt. quando prin
cipes mali ſunt. ſic principis eſt peccatū quādo
iudices iniqui exiſtūt. Bonus iudex ſicut noce
re ciuibus neſcit. ita prodeſſe omnib; nouit. A
lijs enim preſtat ſenſurā iuſticie. alijs bonita
tem iudicia ſine perſonarū accepcōne ſuſcipit.
non infirmat iuſticiā auaritie flamma. nec ſtu
det auferre alteri qd̄ cupiat ſibi. Boni iudices
iuſticiam ad optinēdam ſalutē eternam ſuſci
piunt. nec eam muneribꝰ acceptis diſtribuūt
ut dum de iuſto iudicio tpalia lucra nō appetūt
premio eterno ditēt. Omnis qui recte iudicat
ſtaterā in manu geſtat. in vtroq; penſu iuſtici
am et miſericordiā portat. p iuſticiā promit pec
cati ſententiā. per miſericordiā peccati tempat
penam. ut iuſto libramine quedā per equitatē
corrigat. quedā vero per miſeracōem indulge
at. Qui dei iudicia oculis ſuis proponit. ſemper
timēs tremēſq; in omni negocio reformidat ne
de iuſticie tramite deuians cadit. et vnde non

iuſtificatur inde pocius ↄdēpnetur.

De prauis iudicibus. Cap. xx.

GEminem ſtultorum vel improborum opor
tere iudicem eſſe. Nam ſtultus per ignaui
am ignorat iuſticiam. improbus autē per cupi
ditatem corrumpit ipſam. magis ꝙ̄ dicat veri
tatem. Grauius lacerātur a prauis iudicibus
pauperes. ꝙ̄ a cruētiſſimis hoſtibꝫ Nullꝰ enim
predo tā cupidus in alienis. ꝙ̄ iudex iniquꝰ in
ſuis. Latrones in acceſſis faucibꝫ ac latebroſis
latentes inſidias ponunt. iſti palam rapacita
tis auaricia ſeuiunt. Hoſtes in alienorum ſan
guinem tantum intendunt. iudices mali qua
ſi crudeliſſimi carnifices ciuium oppreſſione ſua
ſubiectorum vitā extinguūt. Qui enim deſtru
ant multi ſunt. rari ſūt qui populos legum mo
deracōne regant. Plerumqꝫ et boni iudices ſūt
ſed miniſtros raptores habent. Horum figurā
ut ait quidam tamꝙ̄ ſcilla pingitur atqꝫ deſcri
bitur. Ipſa quidem humana ſpecie formatur. ſ;
capitibꝫ caninis accincta et circundata fertur.
Nō aliter quibuſdā poteſtatibus accidit. ut ip
ſorum humanitatē. immanitas iniquorū ſoci
orū pturbet. Sepe iudices mali cupiditatis cau
ſa aut differunt aut puertunt iudicia. nec fini
unt certa pciū negocia. quouſqꝫ marſubia eorꝫ
q̄ cauſant exhauriāt. nō cauſā ſ; dona ↄſiderāt

⁊ ſicut negligētes ſunt in diſcuſſione cauſarū
um. ſic in eorū dāpno ſollicitū ſunt. Judices pra
ui iuxta ꝓphete verbū. quaſi lupi veſpe non re
linquūt in mane. hoc eſt. de preſentis vite cōmo
dis tātū cogitāt. nō de futuris. Vita enim iſta
veſperū. futura vero mane accipitur. Et bene a
it quaſi lupi. quia more luporū cuncta diripiūt
⁊ vix pauca pauperibꝫ derelinquūt.

De verboſis ⁊ iracūdis iudicibꝰ. Cap. 76.

Verboſi iudices ⁊ elati. ut ſapientes videan
tur. non diſcutiūt cauſas ſꝫ aſſerunt. ſicqꝫ
cōturbant iudicij ordinem dum nō ſuo contēti
iudicō aliena preſumūt. Quidam dū iudicare
incipiūt iraſcuntur. ipſāqꝫ iudicij ſentenciam
in inſaniā vertunt. De quibus recte per ꝓphetā
dicitꝰ. Qui cōuertūt in furorē iudiciū. Qui enim
iratus iudicat in furorē iudiciū mutat. ⁊ āte ꝓ
fert ſentenciā quā agnoſcat. Furor iudicis in
ueſtigacōnem veri nō valet attingere. qꝛ mēs
eius turbata furore. a bſcrutacōe alienatur iu
ſticie. Iracūdus iudex iudicij examē ɔtueri nō
valet. qui a caligine furoris non videt. Qui re
cte autē repulſum furorē diſcutit. facilīꝰ ad con
tuendā veritatem mētis ſerenitate cōſurgit. ⁊
ſine vlla perturbacōne ad equitatis intelligen
ciam peruenit.

De pſonarū accepcōne. Cap. 77.

Non ē in iudicō pſona diſcernēda ſꝫ cauſa. Scriptum eſt enim. nō accipias perſonam in iudicō. Et iterū. Non miſereberis pauperi in iudicio. Qui enim cōſanguinitatis vel amicitie fauore ſiue inimicitiarū odio iudiciū peruertūt ſine dubio in xp̄m qui eſt veritas ⁊ iuſticia peccare noſcuntur. Iniqui iudices errāt in veritate ſentencie. dum intendūt in qualitatem perſone. ⁊ exulcerant ſepe iuſtos. dum improbe defendunt iniquos. Qui autē recte preſidere ſtudet nec patrē palpare nouit. nec cohibere a iuſticia didicit.

De muneribꝫ. Cap. 78.

Qui recte iudicat et premium inde remuneracōnis expectat. fraudem in dominum perpetrat. quia iuſticiam quā gratis impertire debuit accepcōne pecunie vendit. Bona male vtunt̄ qui iuſte pro tempali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatē non iuſticie defenſio ſꝫ amor premij ꝓuocat. Quibꝫ ſi ſpes nūmi ſbtrahitur cōfeſtim a iuſticie defenſione recedunt. Accepcio munerum preuaricacō veritatis eſt. Vnde ⁊ pro iuſto dicitur. Qui excutit manus ab omni munere in excelſis habitat. Diues muneribus cito corrumpit iudicem. pauper autem dum non habet quod offerat. non ſolum audiri ɔtēpnitur. ſꝫ etiā cōtra veritatem opprimit̄

Cito violatur auaritia iuſticia. nullāq; reus p
timeſcit culpā quā redimere nūmis exiſtimat
Plus enim obtinet mētē ceſoris amor lucri q̄
equitas iudicij. Tres ſunt numerꝫ acceptões
quib⁹ iuſtitiā humana vanitas mutat. id eſt
fauor amicitiarū. adulacō laudis. ꝛ corporal' ac
cepcō muneris. Facili⁹ aūt puertitur animus
iudicis. rei corporali munere quā gratie laudis
q; fauore. Quatuor modis humanū iudicium
puertit. timore. cupiditate. odio. amore. Timo
re. dum metu alicuius poteſtatis. veritatē loq̄
paueſcimus. Cupiditate. dū premio alicuius
muneris corrūpimur. Odio. dū cōtra quelibet
aduerſari molimur. Amore. dū amico. l' ꝓpin
quis preſtare cōtendimus. Hijs enim quatuor
cauſis ſepe equitas violat. ſepe innocētia ledit

¶ De teſtibus. ¶ Cap. 19.

ET ſi mendaciū gratis dicitur. quanto ma
gis ſi veniale queratur. neq; enim deerit
multiplex ↄuentus falſorū. ſi tantū preſētia ſit
nūmorū. Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis
obnoxius. Primo deo. quē piurādo cōtempnit
Scdo iudici. quem mētiēdo fallit. poſtremo in
nocētie. quā falſo teſtimonio ledit. Teſtibus
falſis cōiūctis tarde mendacij falſitas repitur
Quod ſi ſepati fuerint examino iudicatis. cito
manifeſtat. Nā ſicut in vnitate puorꝫ grādis

eſt fortitudo. ita et in ſeparacōne maior infirmi
tas fraudulentie cito reprehenditur menda
cium. Falcidi corū enim teſtimoniū ſibi non cō
uenit. Vnum pene crimen habent et qui fal
ſitatem promit. et qui veritatē ſupprimit. quia il
le obeſſe vult. et iſte prodeſſe nō vult. Peior au
tem eſt teſtis qui ledit. quam qui preſtare nō vult
Nam ille malignus eſt. iſte inutil'. Jniquus te
ſtis quamuis ſua falſitate veritatē corrumpat reb3
q3 impediat. animo tamē nichil dampni confi
ciet. erit autem ille apud deum cōdempnatus.
quia aduerſus innocētem falſum teſtimonium
vel dicit. vel dicētibus credit. Nam non ſolum
ille reus ē. qui falſum de alio profert. ſed et hij
qui cito aurem criminibus pbet. Qui metu po
teſtatis veritatem occultat. iracundiam ſibi ce
litus prouocat. quia plus pertimeſcit homine3
quam diuinam trepidat indignacōem. Beatus cu
ius teſtimonio inocēs ab ſcelē obiecto purgat
impi9 cu9 pdicōne etiā iniqu9 perimit. neq3 ē
nim decet xpianū morti obnoxios prodere. et ad
effundendum ſanguinem infelicium vocem te
ſtificacōis prebere. Sermo enim iuſti hominis
tantum ad miniſterium debet eſſe ſalutis. Jta e
nim indignacōnes et tribulacōnes et immiſſio
nes p angelos malos.

De cauſidicis. Cap. 60.

NEgociorũ forenſiũ ſectatores ꝓpter ꝓximi dilectionẽ· ſeculare negociũ deſerere debẽt aut certe manẽte ꝓximi caritate nogocium ſequãtur terrenũ. Sed qꝛ perraꝝ eſt ut inter iurgantes caritas maneat. poſtponenda ẽ rei cauſa cõ ut pſeueret dilectio. Antiqui forenſiũ eloquenciã· caninam facũdiã nũcupabant eo qꝺ cauſidici incertaminib⁹ cauſaꝝ· omiſſis que agunt veluti canes altrutꝝ ſeſe lacerãt· iurgia qꝫ cauſarũ ad iniurias ſuas ꝯmutãt.

De oppreſſoribꝫ pauperum. Cap. 61.

PAuperũ oppreſſores tunc ſe ſciãt grauari ꝓdigna ſentẽcia. quãdo preualuerint hijs quos nocere voluerint. Nã tanto atrocius in futuro ſupplicĩõ ꝯdempnandi ſũt. quãto hic forcius contra miſerorũ vitam inualuerint. Audiant iudices ꝛ qui preſunt populis. qꝛ pro tpalibus moleſtijs quas plebibus ingerũt eterno incendio cremabunt. teſtante domino p yſaiã ꝓphetam. Iratus ſũ inquit ſuper populũ meum ꝛ dedi eos in manu tua· non poſuiſti eis miſericordiã· aggrauaſti iugũ tuum valde. Deſcende in puluerẽ· ſede· tace. ꝛ intra tenebras. veniet ſup te malũ. ꝛ neſcies vnde ortũ eſt. et irruet ſuper te calamitas quã non poteris expiare. Veniet ſup te repẽte miſeria quam neſcis. Magis mala faciẽtib⁹· q̃ mala pacientibꝫ dolẽ debem⁹

Illi enim mala faciendo in malū proficiūt. iſti paciēdo a malo corrigūtur. Deus aūt p malas volūtates alioꝝ in aliis multa opat bona. Malignāciū hoim volūtas neqꝙ poteſt impleri niſi deus dederit ptātē. Nā dum hoies deo pmittēte malum qd ꝯcupiſcūt pficiunt. ipſe dz facē qd permittit. Inde eſt qd ſcriptū eſt p ꝓphetam Si erit malum qd dominꝰ nō fecit. Verūptamē qd iniq malum ex voluntate ꝙrūt. id circo deꝰ pficiendi dat poteſtatē p ſuā bonā volūtatē. qꝛ de noſtro malo ipſe multa opatur bona. Quidam cum dei voluntate reſiſtunt neſciētes dei conſilium faciunt. quo noueris ſic deo ſubiecta eſſe omnia. ut ꝯ ipſe qui eius diſpenſacōne aduerſantur. eius impleant voluntatem. Proptetea in hac vita boni iudicantur a malis. ut iterum in illa vita mali iudicentur a bonis. Siue ūt etiam ſit hic bonis temporalis afflictio ꝯ illic eterna retributio. Id circo neceſſarii ſunt mali. ut quociens boni offendunt. flagellentur a malis. Hinc eſt qd aſſur virgam furoris ſui teſtatur dominus. Sed quociens ita fit. de dei indignacōne procedit. ut deus per illos in eos ſeuiat quos flagellādo emendare deſiderat. ſꝫ ille iuſtiſſima voluntate. illi vero pcutere crudeli intēcōe ſicut p ꝓphetā dicit de eodē aſſur. Ipē aūt nō ſic arbitrat. ſꝫ ad ꝯterendū patū ē cor eius.

Atrocē ſuper eos diuinū furorem habebūt qui
exiſtunt pſecutores ⁊ violenti fidelibꝫ. Conſolā
do enim eos quos ita iudicari deus pmittit per
ꝓphetā loquit. Aduerſus eos qui iudicauerūt
te ego iudicabo. ⁊ cibabo hoſtes tuos carnibus
ſuis ⁊ quaſi a muſto ſanguine ſuo inebriabūt
Habet aliquē vſum ⁊ malorū iniquitas ꝙ ele
ctos dei ſuis moribus laniant. ac per hoc vita
impioꝝ ſibi deperit. iuſtorū autē non perit. ſed
ꝓficit. dum eos mali pturbacōnis exercitio ad
preſentem odiendā vitam ⁊ futuram deſiderā
dam erudiāt. Interdum enim ꝓdeſt prauorū
puerſitas vtilitati iuſtorū dum eos malitia ſu
a erudiūt et ad regna celorū requirenda mole
ſtia tpali impellunt. Probatur hoc exemplis
iſrlitice plebis que tunc durius angebatur in
egipto. quando oportebat eā p moyſē ad terrā
repromiſſionis vocari. ⁊ ex mal' que in egipto
paciebatur diſcedere ⁊ ad promiſſam patriā fe
ſtinare. Iniqui dū cōſtanciā iuſti in perſecucōi
bus aſpiciūt mentis cōfuſione tabeſcūt ⁊ dum
aduerſa intentāt nec vincunt. tandem de ſua p
uerſitatis inſania cōfunduntur. Stulti cōtra bo
nos ſtudiū ſemper aſſumūt. quibꝰ dum ꝓſpi
tas elucet iactātur. de ſuis meritis gloriātur. ⁊
bonorum atqꝫ iuſtoꝝ afflictionibus detrahunt
dūqꝫ eis adūſa ꝯtigerint mox ad blaſphemiā

ex puſillanimitate animi cõuertuntur. Quidã ſimplicium neſcientes diſpenſacõem dei in malorum profectibus ſcandalizantur dicentes iuxta ꝓphetam. Quare via impiorũ proſperabitur, et bene eſt omnibus qui preuaricantur et inique agunt. Qui ergo hoc dicunt non mirentur qđ prauorum hoim tpalẽ et caducã felicitatem aſpiciũt. ſꝫ magis nouiſſima eorũ intendant. qñta illis poſt hec eterna ſupplicia preparẽtur. dicẽte ꝓpheta. Ducũt in bonis dies ſuos et ſubito ad inferna deſcẽdent.

De tribulacõnibꝫ iuſtorũ. Cap. 62.

IVſtus in aduerſis ꝓbari ſe cognoſcit nõ deici. Viri ſãcti pl9 formidãt proſpa q̃ꝫ aduerſa. qꝛ dei ſeruos proſpa deiciũt. aduerſa vero erudiũt. Ideoqꝫ ſãcti viri ↄſtãcia ita portare debẽt aduerſa ut frãgi non queãt. Tũc magis ſũt oculi dei ſup iuſtos. quãdo eos affligi ab iniquis ꝓuidentia ſupna pmittit. nam tũc eis gaudia eterna diſponũtur. qñ preſẽti tribulacõne ꝓbãt. Oẽs tribulacões hui9 vite. aquis ↄpantur pretereũtibꝫ ꝓpterea qꝛ ſi q̃đ in hac vita tribulacõis acciderit. nõ ſtat ſꝫ celerit tñſit. Qui vite future pmia diligẽter excogitat mala oia vite pñtis eq̃nimit portat. qm̃ ex illi9 dulcedine huius amaritudiẽꝫ tẽpat. et ex eternitate illi9 breuitatẽ hui9 deſpicit tñſitoriã. Seruati diuſo malo

tpali pro vtilitate coꝝ eſt quod vite iſtius ma la perferūt. quia dū in dolore grauatur cupidi tatis et luxurie vicioꝝ ceterorum mala non appetunt. Plus pdeſſe ſaluti temptacōnes ſe culi ꝙ proſpitates. nā ex proſpitate itur in dete rius. ex temptacōnis dolore pficitur in melius vnuſquiſq ad tēptacōnē animi preparare debet minꝰ enim dū ſuſpecta habetur temptacō gra uat. durer aūt premit ſi inſpeāte aduenerit. Sa pientis eſt cōtra omnia aduerſa ante medita ri. nec inuenire caſus debet quem non conſilia eius. preueniant.

De amatoribꝫ mundi. Cap. 63.

Mundi amatores non ſolum ex eo rei ſūt ꝙ infima pro ſūmis appetūt. verum etiam et miſeri p hoc ꝙ cū graui erumpna ad ipſa deſide rata ptingunt. Grauius torquet impius mun di exaggerādo ɔmoda. ꝙ iuſtus tollerando ad uerſa. Qui enim bona mūdi diligit. velit. nolit timoris a doloris pene ſuccūbit. Qui plꝰ ꝙ opor tet res trāſitoias diligunt maiorē ſibi ingerūt dolorem res ablate. ꝙ amorem pturiebant poſ ſeſſe. Cum graui dolore amittūt. que cum mag no amore habentur. Minus aūt carendo dole mus. que minꝰ poſſidendo diligimus. Sciant ſe culi lucra ſectātes ꝙtum ſint vana ꝉ aduerſa que diligūt que nec in hoc ſeculo ſine cōtēcōne

graui cōquirunt ⁊ pro quibus in futuro ſuppli
cio penas dabūt. Hijs qui in volūtate deſiderio
rū perſiſtunt ſecularium. hinc teſtimoniū ꝓphe
te ↄgruūt dicentis. Fact⁹ eſt effraym panis ſb
cinericius q̄ non reuerſatur. id eſt ita obruūt
cecitate ſecularis amoꝛis. ut nūq̄ reſipiſcūt ad
dominum amorem retorquere mētis. Multis
moꝛtu⁹ eſt mundus. ipſi tamē viciſſim mundo
moꝛtui non ſūt. Bona enim ſeculi diligunt. ⁊ ta
men ipſa que diligūt minime ↄſequūtur. In v
troqꝫ vacui. quia ⁊ futura perdūt. et preſentia
nō acquirūt. Egeſtas eſt electoꝛū q̄ pegrinan
tur a bonis ſempiternis ⁊ in hoc exilio diuci⁹ re
morātur. Egeſtas eſt reproboꝝ qd habundāt
vicijs ⁊ virtutibꝫ vacuāt. ſeqꝫ eſſe inopes neſci
unt. Qd ꝓbatur per apocalipſym Johānis q̄ cō
tra amatoꝛes hui⁹ mūdi ſic ait. Dicis q̄ dines
ſum ⁊ locuples et nullius egeo et neſcis. quia
tu es miſer ⁊ miſerabilis ⁊ pauper ⁊ ſecus ⁊ nu
dus. Gloꝛie tempalis ſequaces nitidi ſunt fo
ris fulgoꝛe potentie. interius tamen vacui ſunt
elacōe ſuperbie. Sicut calami exterius quidem
nitent. ſed interius vacuantur. Ob hoc ergo
reprobi exterius ut calamus nitidi interius
vacui. electi vero exterius quaſi arboꝛum corti
ces. interius vero ſolidi qui precioſo cultui ce
dūt. Audiant reprobi ꝓphetam queadmodū

deteſtat̃ eoꝝ corporalia ornamēta·et quos ſuc
ceſſus habeat.cultus ↄpoſitus ⁊ ornatus.Hoc
eſt ꝓ ſuaui odore fetorē.⁊ pro zona funiculū·et
cetera.Legant ꝓphetam diuites·quorū ſpes o
pulencia eſt.audiāt eū dicentem.Quāto enim
quiſqꝫ potencia minor eſt.tanto magis liber a
peccato eſt.Nam patrimoniū grāde·temptacō
grauis eſt.Plus venerātur homines in hoc ſe
culo pro tpali potencia q̄ꝫ pro ſantitatis reue
rēcia.Suſcipiunt enim qꝫ magis diuites·et qꝫ
homines ſūt omnino deſpiciūt.Sunt quidam
iuſti qui ſine leſione cuiuſqꝫ ſuis rebus vtūtur
Jtē ſunt quidam diuites humiles quos non
inflat ſupbia rerū.veluti pleriqꝫ fuerunt ſancti
veteris teſtamēti.qui ⁊ affluebāt diuicijs ⁊ ta
men humilitate pollebāt.At contra quoſdā ſu
perbos diuites rerū copia facit elatos quorum
nō ſunt opes in vicō ſed voluntas.Nā crimē in
rebus nō eſt ſed in vſu mētis.Eſt elacō paupe
rū quos nec diuicie eleuant ⁊ voluntas in eis
⁊ ſola ſupbia eſt.Hijs ⁊ ſi opes deſunt ꝓpter tu
morem mentis.pulſ q̄ꝫ ſupbi diuites ↄdempnā
tur.Securus vult eſſe diues.paup eſſe nō vult
Sed quomō erit diues quietus quē ſuis ſtimu
lis ipſe ne careātur ſemper faciūt inquietū eſſe
⁊ timidū diuitem q̄ꝫ ſecurū pauco ſūptu conten
tum eſſe et pauperem.Bonis bene vtūtur qui

diuicias ſibi cōceſſas in rebus ſalutaribus per fruūtur. bonis male vtūtur qui aut iniuſte pro tē pali lucro iudicant. aut aliquid boni pro vane glorie appetitu faciunt. Malis male vtuntur qui noxias cogitacōnes operibus prauis perfi ciunt. bene malis vtuntur qui luxuriam carnis cōiugali honeſtate reſtringunt. Sed ſicut ma lo bene vti bonum ē. ſic bono bene vti melius ē. Et ſicut bono male vti malū ē. ſic a malo male v ti peſſimum eſt.

De amatoribꝫ miſericordie. Cap. 6x.

Grauiter in deum delinquūt. qui diuicias a deo ɔceſſas nō in rebꝫ ſpiritalibus ſꝫ in viſi bus praue vtūtur. Neſciunt enim impertire pau peribꝫ. oppreſſis ſubuenire deſpiciūt. et inde ma gis augēt delicta vnde redimē debuerāt. Hoc habet tantū bonum poſſeſſio preſentiū rerū. ſi vitam reficiat miſerorū. Propter hoc tēptacō ē mūdi lucꝝ tāto qꝫ maiorā ſupplicia in futuro da būt qn̄to a ipa maiora ſūt. Potētes eni potēt tormēta paciēt. Terrena omnia ſeruādo amit timꝰ. largiēdo ſeruamꝰ. Patrimoniū enim retē tū perit. manet autem erogatum. Diu enim cū rebꝫ noſtris durare nō poſſumꝰ. quia aut nos illas moriendo deſerimus. aut ille nos viuētes deſerūt ꝑ diuerſitate vſus. Alij de rebꝫ munda nis pe̅ūt q̄s cupidiꝰ rapiūt. Alij vero ſaluātur

120

dum in earꝝ pulchritudine conditoris pulcherrimā
prouidentiam laudantes mirantur vel dū per mi
ſericordie opus ex eis celeſtia bona merentur.
Miſericordia a cōpaciēdo aliene miſerie voca
bulū ſortita eſt. Nullꝰ aūt in alieno miſericors
eſſe poteſt q̄ diu praue viuēdo in ſe miſericors
non ē. Qui enim ſibi neq̄ eſt. cui bonus eſt. Nul
la ſcelera elemoſinis poſſe redimi. ſi in peccatis
quiſq3 permanſerit. Tunc enim fructu elemo
ſinarꝝ indulgentia cōceditur. quando ab ſcelerꝝ
opa deſinitur. Verū eſt q̄ peccata omnia miſe
ricordie opibus expurgētur. ſed ſi iam caueat
peccare qui miſericordiā impetitur. Ceterꝝ nulla
eſt delictis venia. quādo ſic precedit miſericor
dia ut eam ſequātur peccata. Nō eſt elemoſina
que glorie magis cauſa q̄ miſericordie impar
titur intuitu. Quali enim intencōe ab vnoq̄ȝ lar
gitur. taliter ⁊ apud deū recipit. Qui enim hic
de bono ope laudem preſentē appetit ſpem per
dit ⁊ gloriā mercedis in futuro nō recipit. Dū
enim cauſa iactācie paup paſcit. etiam ipſum
miſericordie opus in peccatū cōuertit. In tan
tū elemoſinarū opa peccata extinguunt atq3 in
tantū ad regnum futuri ſeculi proficiūt. ut etiā
iudex celeſtis in iudicō futuro veniēs in dexteā
conſiſtentibus dicat. Eſuriui et dediſtis michi
manducare. Sitiui ⁊ dediſtis m̄ bibere. Hoſpes

eram ⁊ collegiſtis me. Nudus et operuiſtis me.
Quibus etiam bene promittit dicens. Venite
benedicti patris mei percipite paratum vobis re
gnum. Hijs autem quos nulla precedentia ele
moſinarum facta ſequūtur eterni iudicis voce
ſic dicitur. Eſuriui ⁊ non dediſtis michi mandu
care. Sitiui ⁊ nō dediſtis michi bibere. Quibus
iuſte dicetur. Diſcedite maledicti in ignem eter
num. qui paratus eſt dyabolo ⁊ angelis eius.
Qui hic miſericordiam nō impertit. illic pietatis
fructum nō inueniet. exemplo ardentis diuitis
qui in inferno ad tenuiſſima petenda cōpulſus
eſt. qꝛ hic tenuiſſima negare non timuit. Quid
retribui ſubtilius quid diſtrictius poterat. Gut
tam aque ardens peciit qui micas panis nega
uerat epulās. Sero diues oculos aperuit. quā
do lazarum pauperem requieſcentem vidit.
quē iacentem ante ianuas videre deſpexit. Non
ſolum qui eſurienti ⁊ ſicienti ⁊ nudo beneficium
largitatis impēdit. vel ſi q̄d aliud indigenti largi
tur. ſꝫ ⁊ q̄ inimicū diligit. ⁊ lugenti affectū cōpaſſi
onis ⁊ cōſolacōis impertit. ā i q̄buſlibꝫ neceſſitati
bꝫ cōſiliū adhibꝫ eleēoſinā procul dubio facit. Nā ⁊
doctrine vel diſcipline bonū eleēoſina ē. et elemoſi
ne carnali eminentior ē. Quicūqꝫ non egens poſ
cit. cū ſe indigentē ſimilet. ⁊ toto illi corde cōmiſe
rendū eſt. Et licet ille qui fortaſſe falſā indigentis

ſpēm preferat· is tamen qui ſimpliciter impꝑtit
fructum iuſticie nō amittit. Quāuis quiſqꝫ ſit
egēs nullus tamē vnde tribuat indigenti excu
ſacōnem inopie poteſt obtendere· quādo ex pre
cepto ſaluatoris etiā calicem aque frigide preci
piamur indigēti prebere. Nam ſi aliud non ha
bentes idipſum benigne tribuamꝰ· mercedem
procul dubio nō amittimus. Ceterꝫ ſi amplius
poſſimus ⁊ egeſtatē ſimulādo minus largimur
non egētem ſed deum fallimus cui cōſcientiam
noſtrā abſcondere nō poſſumus. Due ſunt ele
moſine· vna corporalis· egēti dare quicquid pote
ris. altera ſpiritalis· dimittere a quo leſus ex
ſtiteris. Harum prima adhibenda eſt miſeris
ſcd'a malis· Erit ergo ſemꝑ qđ impēdas ⁊ ſi nō
pecuniam vel ſalutem ⁊ gratiā. Non erit elemo
ſina cum moracōne prebenda ne comittāte tri
ſticia merces ꝑeat diſpenſata. Tūc autem be
ne tribuitur· quādo cum mentis hilaritate pre
betur. Vnde et apoſtulus. Hilarem inquit da
torem diligit deus. Metuendum eſt itaqꝫ ne
pauper aut cum tedio noſtro accipiat oblata
aut ne omnino pretermiſſus merens triſtiſqꝫ
recedat. De rapinis alienis elemoſinam facere
non eſt officiū miſeracōnis. ſed emolumētum
ſceleris· vn̄ ⁊ Salomon. Qui offert inquit ſacri
ficiū de rapina pauperum· tāq̄ ſi quis victimet

filiū in ꝯſpectu patris ſui. Qui enim iniuſte tollit iuſte nūq̄ diſtribuit. nec bene alteri prebet qḋ ab alio male extorquet. Magnū ſcelus eſt res pauperum preſtare diuitibus. ⁊ de ſumptibus inopum. acquirere fauores potentum. arentis terre aq̄ꝫ tollere et flumina que non indigent irrigare. Nonnūq̄ largitas diuitum prodiga non ad vtilitatem ſed ad elacōnem effunditur Conpati ypocritis q̄ nō ad edificacōeꝫ docēt auditium ſed ad ſue glorie exaggerendū cumulum. Reprehenſibilis eſt ſuperflua. effuſio largitatis. Nā qui modum ſeruat auarus nulli ē ſed omnibus eſt largus: diſpenſator non debet eſſe prodigꝰ. ſed diſcretus. Largiri enim debet quātum oportet. ut tenendo menſuram ſufficiat plurimis.

De prauitate huius vite. Cap. 67.

TAntum in hac vita eſt licitū opari bonum Illic nāqꝫ non iā opacō expectetur. ſꝫ retribucō meritoꝝ. Hec vita impijs lōga ⁊ grata ē in oculis aūt iuſtorum amara ⁊ breuis. Et licet vita iſta breuis ſit. moras tamē ſibi fieri creditur. qꝛ q̄ntulibꝫ breue ſit tpis ſpacium. tamen et ſi viuenti parū eſt. amanti procul dubio longum eſt. Qui vite preſētis longitudinem. nō de ſuo ſpacō. ſed de eius fine conſiderat. q̄ꝫ ſit breuis et miſera. ſatis vtiliter penſat. Vita enim

preſens quia ipſis ſuis incrementis deficit bre
uis eſt. Suo enim augmento perit dum id quod
videtur in futuro proficere in preterito deficit
Item ex ipſo eſſe breuis vita preſens oſtendi
tur. ex quo non permanet ſed finitur. Tela
enim conſummatis filis et vita hominis exple
tur diebus ſingulis. Quam diu in hac vita vi
uitur. queritur vtrum augmentum an rectius de
crementum dicatur. Sed quomodo recte dici poſſit
augmentum. quod per dimenſiones etatum. ad mor
tis attenditur decrementum. Qui vitam longam que
ris ad eam tende vitam pro qua criſtianus es. id
eſt eternam. non ad iſtam ad quam ad erudien
dum te deſcendit. vita eterna. id eſt criſtus ver
bum a caro coniunctus hec eſt enim vita vitalis
nam iſta mortalis eſt. Mori oportet hominem
in carne mundo ne moriatur in anima xpo. Nam
tunc quiſque viuere creditur. ſi ſecundum ſeculum mo
riens. in ſolo deo viuere delectatur. De mora
vite iſtius tedium patitur iuſtus. eo quod ad deſide
ratam patriam tarde perueniat. a vite preſentis
erumpnas ſerius amittit.

De Exitu. Cap. 66.

Quamuis ſancti huius vite erumpnis libe
rari ſe cupiant. cito volentes exire de corpore
dei diſpenſacione tamen plerumque diu in hac vita verſantur
ut per longum tollerantie experimentum ſolidius eorum

paciencia roboretur. Multi hanc vitam tedio habēt. et tamen mori timent qđ plerisqȝ in an guſtia contingere ſolet. Sicqȝ contrario affectu et viuendi habent tedium. et moriendi metum. Sollicite debȝ vnuſquiſqȝ viuere et ſēp terminū vite ſue conſiderare ut de contemplacōne illius huius ſeculi blandicias caueat. Scriptum eſt enim. In omnibȝ operibus tuis memorare no uiſſima tua. et in eternum non peccabis. Ventu ri exitus ignorancia. incerta eſt. et dum mori quiſqȝ nō exiſtimat tollitur. Vnde vnuſquiſqȝ feſtinet. ne in iniquitatibȝ ſuis rapiatur ſimul qȝ finiatur vita cum culpa. Nam intētor dyabo lus. eos quos viuentes accendit ad vitia. ſubi to morientes pertrahere nititur ad tormenta. Sepe diuites in hac fallaci vita. dum de poten cie gloria vel rerum habundancia geſtiunt. re pente hora qua neſciunt improuiſo exitu rapiū tur. atqȝ abſorbente profundo. cruciandi eter nis gehenne incendijs deputantur. De quibus per prophetam dicitur. Ducunt in bonis dies ſuos et in puncto ad inferna deſcenduut. Ini quus moriens qui imitacione ſua multos ad culpam traxit delectacōne peccati. multos reuo cat a culpa terrore tormenti. Quod etiam pſal miſta teſtatur dicens. Letabitur iuſtus cum viderit vindictam impiorū man⁹ ſuas lauabit

in ſāguine pctōꝝ. In pctōꝝ enim ſāguine mo
rienciū iuſte lauāt manus. qꝛ dū eorū pena cō
ſpicitur. cōſpiciētis vita mundat. Cū enim tal
crudelis exitus cernit. nō ſolū q̄ viderit refugit
ſꝫ etiā alios ab imitacōne illiꝰ quāta valuerit
exhortacōne cōpeſcit. In exitu anime vite electoꝝ
nimio terrēt metu incerti vtꝝ ad p̄miū an ad
ſuppliciū trāſeāt. Quidā electi in fine ſuo purgā
tur a leuibus q̄buſdā pctīs. quidā vero in ipſo
fine hilareſcūt. eternoꝝ cōtēplacōe bonorum.
Quāuis enim q̄ſqꝫ in hac vita ſit iuſtꝰ. tamen
cū de iſto corpe egreditur ptimeſcit. ne dignꝰ
ſupplicō ſit. Nullꝰ enim hō eſt abſqꝫ peccato nec
quiſq̄ꝫ poteſt de dei ſecurꝰ eſſe iudicō. cū etiā de
ocioſis verbis reddēda ſit racō. Finē iuſtorum
optimū cōmendat vocacō tranq̄lla. ut ex eo in
telligātur ſanctoꝝ cōſorciū habere angelorū. ex
quo ab hoc corpe ſine dura vexacōne tollūtur.
Prauos aūt homines apoſtate angeli excipiūt
morientes. ut eis ſint ipſi tortores in penis q̄ fue
rūt ſuaſores in vicijs. Et ſi pietas ꝓ defunctis
fidelibus iubeat flere. fides tamē ꝓ eis vetat lu
gere. Illi enim deplorādi ſūt in morte. quos mi
ſeros infirmis ex hac vita recipit. nō quos ce
leſtis aula letificādos includit.

Explicit Terciꝰ lib Iſidori Epi de ſūmo bono.

**Incipit liber ſancti Cipriani Epi · de duode-
cim abuſiuis ſeculi ·**

Duodecim abuſiua ſunt ſeculi. Hoc
eſt ſapiēs ſine bonis opib9. Senex
ſine religione. Adoleſcēs ſine obedi
encia. Diues ſine elemoſina. Fe
mina ſine pudicitia. Dominus ſine virtute.
Xpian9 cōtencioſus. Paup ſuperbꝫ. Rex
iniquus. Eps negligens. Plebs ſine diſci
plina. Popul9 ſine lege. ſic ſuffocatur iuſtici
a. Hec enim ſūt duodecim abuſiua ſeculi. rota
qui in illa fuerit decipit. et ad tartari tenebras
nullo impediente iuſticie ſuffragio per iuſtum
dei iudiciū rotatur. Prim9 gradus

Primus abuſionis grad9 eſt. ſine opibus
bonis ſapiēs. ⁊ predicator ſi fuerit q qd ſer
mone docet actibꝫ explere negligit. Auditores
enim doctrine dicta contēpnūt. cum predicato
ris opa a predicacōnis verb diſcrepare conſpi
ciunt. Nūq enim fit efficax predicantis auctori
tas. niſi eam effectu operis cordi affixerit audiē
tis. Preſertim cū ipſe doctor ſi in viciorum amo
re dilapſus fuerit alterius doctoris medicamen
tum ſuis vulneribus puipendit adhibere. Vn
de ipſe domin9 in euangelio de doctrina parit ⁊
bono ope diſcipulos inſtruere volēs. qualem

in hijs cautelam haberēt ammonet dicens. Si
ſal euanuerit in quo ſalietur. Hoc eſt ſi doctor
errauerit: a quo iterū doctore emendabitur. Et
ſi lumen qđ in te eſt tenebre ſunt. ipſe tenebre
quāte erunt. Si namqȝ ocul⁹ a videndi officio
deſierit quis a manu aut pede vł reliquo corpe
illud miniſterium exiget. Qua ꝓpter doctores
cogitent. ne ampliori vindicte ſubiaceant: ſi
plurimis perdicōnis occaſionem habundanci
us preſtent. Nam ⁊ ſalomon dū multe ſapien
cie trāgreſſionē incurrit tocī⁹ yſrahelitice pleb
regni diſperſionē ſolius ſui meriti preſtitit. Qui
bus ergo cōmittuntur multa. ⁊ maiora perdūt
ſi nō recte diſpenſauerint rectoris ſui munera
que perceperunt. Cui enim plus committitur
plus ab eo exigitur. Et ſeruus qui domini ſui
voluntatem intelligens nō facit. acrius et gra
uius vapulabit.

¶ Scđs Gradus.

Secūdus abuſionis gradus eſt. ſi ſine reli
gione ſenex inueniatur: cui cum mēbra ex
terioris hominis veteraſcūt. vires animi id eſt
interioris hominis menbra incremēta roboris
nō capiūt. Plus enim oībȝ religioni operā daē
ſenibȝ ꝯpetit quos prītis ſeculi florida etas trāſ
acta deſerit. Sicut nāqȝ ⁊ in lignis illa arbor re
ꝓba apparet q̄ p⁹ flores fruct⁹ optiōs ꝯditori

ſuo nō exhibet. Sic ⁊ in hominibꝫ ipſe reprobꝰ eſt quē flos iuuētutis deſerit: ⁊ tamē in ſui corporis ſenectute bonoꝝ operum fructꝰ maturos paruipendit ꝓferre. Qđ enim ſtolidius fieri poteſt. ſi tunc mēs ad ꝑfectionē feſtinaē non contēdat quando totiꝰ corporis habitus ſenectute cōfectus ad interitū ꝓperat. Dum oculi caligāt aures grauiter audiunt. capilli fluūt. facies in palloꝛē mutatur: dentes laſſi numero minuūt cutis areſcit. flatus nō ſuauiter olet. pectus ſuffocatur. thuſſis cachinnat. genua trepidāt: talos ꝑ pedes tumoꝛ inflat. Homo interioꝛ qui nō ſeneſcāt hijs omnibus aggrauatur. ⁊ hec ruiturā iamiāqꝫ domū corꝑis cito ꝑnūciāt. Quid ergo ſupeſt. niſi ut dum huiꝰ vite defectus appropiat. nichil aliud cogitare. ꝗ quomō future aditus proſpe ꝯprehendatur quiſqꝫ ſenex appetat. Iuuenibꝰ autē incertus huius vite terminus inſtat. ſenibus vero cūctis maturus ex hac luce breuiter cōcordat. Cauende ſunt ergo homini due ꝑicule que in illius carne nō veteraſcunt ⁊ totū hominē ad peccandū pertrahūt cor videlicet ⁊ lingua. Quia cor nouas ſemꝑ cogitacōes machinari non deſinit. lingua in impigere loquitur qđcūqꝫ cor machinari ſenſerit. Caueat ergo ſenilis etas ne iſte iuueneſcentes ꝑicule totā ſibi armoniam decipiāt. et ꝑ res ineptas

reliqui corporis grauitati illudãt: Vnicuiq; autem conſiderandum eſt quid etate ⁊ eminenti ⁊ dignum ſit ut hoc agat · qđ nec vitam nec etatem nec miniſteriũ vile reddat.

Tercius gradus Adoleſcens ſine obediencia.

Tercius deinde abuſionis gradus eſt. Adoleſcens ſine obediencia · quo mundus a recto racōis ordine deprauatꝰ. Qualiter nāq; i ſenectute obſequi ſibi ille ſperabit · qui in adoleſcencia ſenioribus obedientiam exhibere contempnit. Vnde ⁊ in puerbio apud veteres habetur quod ſeruiri nequeat · qui prius alieni ſeruitutem prebere denegat. Propter quod ⁊ dominꝰ Jheſus in tēporibus ſue carnis dum adhuc ad legittimam etatem doctoris non peruenit obedientem miniſtracōnem parentibus exhibuit Sicut ergo in ſenibus ſobrietas et morū perfectio requiritur · ita in adoleſcentibus obſequiū ⁊ ſubiectio ⁊ obediencia rite debetur. Quapropter ⁊ in mandatis legis primū in hijs q̄ ad hoīes pertinent · patris ⁊ matris honor impatꝰ. Quia quāuis carnalis pater non ſuperuixerit · aut indignꝰ fuerit · alicui tamen patri digno et viuēti patrinis honor imperatur: vſq; ad etatem dignam a filijs prebendus eſſe oſtendit. Quatuor enim modis ſcriptuās diuinas patres vocātur · hoc eſt natura · gente āmonicōne etate

de patre nāq; naturaliter yacob ad laban loq̄
tur. Niſi timor dei patris mei yſaac affuiſſet tu
liſſes omnia que mea ſūt. Gēte vero pater dr
quādo dominꝰ ad moyſen de rubo loquebatur
Ego ſū inquiēs deus patrū tuoꝝ. deus abrahā
deus yſaac. ⁊ deus yacob Etate autē pariter et
āmonicōne pater dr cū moyſes in cantico deu
tronomij loquitur. Interroga patrē tuū ⁊ an
nūciabit tibi. vn̄ ſi naturalis ſuperſtes non fu
erit. aut indignus fuerit. āmonēti tamen aut
ſeniori. adoleſcētis obediētia prebēda erit. Quo
modo enim honoratꝰ in ſenectute apparebit q̄
diſcipline laborem in adoleſcētia nō ſuſtinebit.
Qꝫcūq; enim hō laborauerit hoc ⁊ metet. Om
nis nāq; diſciplina in preſenti quidē non vide
tur gaudij ſed meroris. poſtea aūt fructum pa
catiſſimū exercitatis p̱ eam reddit iuſticie. Si
cut enim fructus nō inuenitur in arbore in qua
panpinꝰ aut flos prius nō apparuerit. ſic in ſe
nectute honorē legittimum cōſequi non poterit
qui in adoleſcētia diſcipline alienus exercitacō
nibus nō laboͣuit. Diſciplina igitur abſq; obe
diencia qualiter fieri poteſt. Adoleſcens ſine o
bediencia. eſt ſine diſciplina. quomō ⁊ ipſa obe
diētia que omniū diſciplinarū mater eſt. mag
na exercitacōne indiget. Etenim ſui normā ſtu
dij a xp̄o dn̄o ſuſcipit. qui obediens patri vſq;

ad mortem crucis ignominiã libẽter ſuſtinuit.

¶ Quartus gradus. diues ſine elemoſina.

Quartus abuſionis gdꝰ. diues ſine elemo
ſina qui ſupflua queq3 cuſtodiẽda in po
ſteꝝ recõdens. indigentib3 ⁊ nichil habẽtibus
non diſtribuit. ꝓpter qd efficitur. ut dũ in terra
queſita diligẽti cura cuſtodit. celeſtis patrie p
henne theſaurum amittit. Ad quẽ theſaurum
dominꝰ ihesus adoleſcentem illũ diuitem qui e
um de perfectione interrogauerat. ita reſpõdẽs
inuitauit. Si vis perfectꝰ eſſe vade vẽde omnia
que habes ⁊ da pauperib3. ⁊ veni ſequere me ⁊
habebis theſauꝝ in celo. Quem theſaurum nul
lus vnqꝫ hominũ habere poteſt. niſi q̃ ſolatia
pauperibus preſtat. aut per ſemetipſũ pauper
eſt. Nõ ergo dormiat in theſauris tuis. qd pau
peres reficere poteſt. Diues nãq3 que cõgrega
uerat. hijs frui ſolꝰ nequaqꝫ poterit. Quid er
go ſtulciꝰ eſt qꝫ ꝓpter vnius hominis victũ et
veſtitũ totam regni celeſtis perhẽnem iocundi
tatem perdere. ⁊ eternos inferni cruciatus abſ
q3 vlla ꝯſolacõis preſtolacõe ſubiẽ. Qd ꝫ aliqñ
p neceſſitatẽ amittẽdũ eſt. ꝓ eťna retribucõne
ſpõte diſtribuẽdũ ẽ. Omnia eni q̃ videtur tpali
a ſũt. q̃ aũt nõ videnť eťna. Quãdiu enim tpa
les ſumꝰ tpalibus tpalia deſeruiũt. et cũ hinc
trãſierimꝰ eternis eterna ſolatia preſtabũtur

Id circo diligere nõ debemus ea que ſemꝑ non
habebimus· preſertim cũ ex ptem racõis aua
rum diuitẽ theſauri ⁊ agri· ⁊ omnia q̃ habet o
ſtendãt qui toto cordis affectu illa diligit· que
ſe nũq̃ diligũt. Si enim auꝝ ⁊ argẽtum agros
⁊ veſtimenta cibos ⁊ metalla ⁊ bruta animali
a quis dilexerit. Hec omnia vicẽ ſibi amoris re
pẽdere nõ poſſe ipſa rerũ natura oſtẽdit. Quid
enim a racõne longius eſt q̃ꝫ diligere qđ te rea
mare nõ valet· ⁊ negligere illũ qui tue dicioni
cũ dilectione omnia prebet. Propter hoc igitur
non diligi mũdus· ⁊ diligi ꝓximus· a deo preci
pitur· qꝛ proximꝰ vicẽ ſui amoris poteſt repẽde
re· qđ mũdus minime poſſe nõ dubitat. Licet
enim inimicũ eſſe diligẽdum dñs imperet· ut il
la dilectio amicũ illum ex inimico efficiat. Quiſ
quis ergo diues cupidus· ſi vult eternas habẽ
re diuicias· diſtribuẽdo egenis perdat interim
non mãſuras· Si enim nõ vendiderit quod dili
git· nemo emere poterit qđ cupit. Auari nãqꝫ
ideo in iudicio a rectiſſimo iudice nũcupãtur ma
ledicti· qꝛ qui preteribãt eorũ habitacula non
dicebant. Benedictio domini ſuꝑ vos· benedixi
mus vobꝭ in nomine dñi. Infelices ergo auari
diuites qui ꝓpter res trãſitorias in eternã dã
pnacõnem dilabũtur. Et ecõtrario beati miſeri
cordes quoniã ipi miſericordiã cõſequẽt. Felix

eſt miſericors dñ in hac virtute de⁹ nō ſbſtāci
am ſʒ affectū inqrit.

¶ Quītus gdus Femina ſine pudicitia.

Quintus abuſionis gdus eſt. Femina ſine
pudicitia. Sicut enim oēs mores bonos ꝓ
curat. ⁊ cūctos honeſtos act⁹ cuſtodit in viris
prudētia: ſic ī feminis cūctos honeſtos act⁹. nu
trit ⁊ cuſtodit pudicitia. Puducitia nāqȝ caſti
tatē cuſtodit. auariciā refrenat. lites deuitat i
ras mitigat. libidinē occupat. cupiditatē tēpat
laſciuiam caſtigat. ebrietatē cauet. verba non
multiplicat gulam ⁊ cōcupiſcentiam propug
nat: furtum omnino dāpnat. Quid plura. om
nia vicia ꝯſtringit. ⁊ omnes virtutes ⁊ quicqt
coram deo ⁊ hominibȝ laudabile eſt nutrit. In
pudicitia vero nec laudem ab hominibȝ in pre
ſenti ſeculo. nec remuneracōnem a deo expectȝ
in futuro. Pudica vero vita famam bonam
inter homines poſſidet. ⁊ de ſpe future beatitudi
nis gaudet. Preſentibus ſemetipſam imitabi
lem facit. poſteris memoriam amabilem facit
⁊ relinquit bonis ſemper moribus delectatur et
conſentit et aſſiduis ſcripturarum meditacōni
bus ⁊ eloquiis animam vegetat. Bonorū pre
cedencium exempla cuſtodit. ⁊ inſeparabilia ꝑ
fectis ꝯtubernia nectit. Duobȝ ergo modis con
ſtat vere pudicitie exercitacio. id eſt corporis

habitu ⁊ ſupficie. ⁊ animi affectu intno. Per ex
teriorē modū iuxta apoſtolū coram hominib⁹
exempla. p interiorem corā deo prouidem⁹ opa
bona. Pudicitia namqʒ eſt corpis. alienas res
non appetere. omnē immūditiā deuitare. Ante
horā cōgruam nō guſtare velle. riſum nō exci
tare. verba vana ⁊ falſa non loq̄. habitū p om
nia ordinatū. ꝓpoſitoqʒ cōuenientem tam capil
lorum ꝙ̄ veſtiū ſicut decet habere. Cū indignis
cōtubernia nō inire. ſupcilioſo intuitu neminē aſ
picere. vagari oculos nō pmittere. pōpatico ⁊
illecebroſo greſſu nō incedere. nullo inferior in
incepto bono. ope apparere. nulli ɔtumeliā aut
ruborem incutere. neminē blaſphemare. ſenes
non irridere. meliori non cōtrouerſari. De hijs
que ignoras nō tractare. etiā que ſcis non om
nia proferre. Hec cū proximis amabilē hominē
reddūt. et deo acceptabilē faciūt. Pudicitia ve
ro anime eſt plus ꝓpter dei oculos ꝙ̄ hominis
omnia bona facere. appeticōes turpiū cogitacō
num cōpeſcere. omnes meliores ſe eſſe eſtimare
nemini inuidere. De ſemetipſo nil ɔfidere. dei ſē
per auxilio res omnes ɔmittere. āte dei oculos
ſeipſum ɔſtituere heretica prauitate ſenſū non
maculare. catholicis p omnia cōſentire. deo ſoli
adherere. caritatē interne mētis domino iheſu
xp̄o offerre. Omnia cepta bona opa mortis tm̄

termino finire. Preſentes tribulacōnes animi fortitudine puipendere in terra preter ꝓximos nichil amare cuncti amoris in celo thezaurū cō ſtituere: ꝑ omni bono actu mercedē in celeſtib⁹ a deo ſupare. Pudicitia namq; ornamētum no biliū eſt exaltacō humilium nobilitas ignobi lium. puchritudo vilium. proſperitas laboran ciū. ſolacium merentium. augmentum omni bus pulchritudinib; decus religionis. Defenſi o criminum. multiplicacio meritorū. creatoris omnium dei amicicia.

¶ Sextus gdus. dn̄s ſine virtute.

Sextus abuſionis gradus eſt. Dominus ſine virtute quia nichil proficit dominā di habere poteſtatem: ſi domin⁹ ipſe nō habeat vigorem virtutis. Sic hic virtutis ri gor. non tam exercitu fortitudine. que a ipſa ſe cularib; dominis neceſſaria eſt indiget ꝙ ani mi fortitudine que per bonos mores exerceri ſo let. Sepe enim dominandi virtus per animi ne gligentiam perditur: ſicut in hely ſacerdote factum fuiſſe ꝓbatur. Qui dum per ſeucrita tem iudicij filios peccantes non coercuit. in eo rum vindicta et velut conſencienti non pepcit Tria ergo neceſſarie eos qui dominātur habe re oportet. terrorem ſcilicet ordinacionem et a morē. Niſi enim ametur a proximis et metuat

oꝛdinacō illius cōſtare minime poterit. Per be
neficia ergo ⁊ affabilitatē ꝑcuret ut diligatur
⁊ per iuſtas vindictas nō ꝓprie iniurie. ſꝫ legis
dei ſtudeat. ut metuatur. Propterea quoqꝫ dū
multi pendēt in eo. ipſe deo adherere debet. qui
illū in ducatū conſtituit. qui ad portāda alioꝝ
onera. ipſū veluti fortioꝛem ſolidauit. Paxillꝰ
enim niſi bene fixus firmetur. pietiqꝫ inhereat.
omne qđ in eo pēdet cito labitur. ⁊ ipſe ſolutus
a rigore ſue firmitatis cū oneribus ad terram
dilabitur. Sic ⁊ princeps niſi ꝯditoꝛi ſuo ꝑtina
citer adheſerit ⁊ ipſe ⁊ omnes q̄ ei adherēt cito
depeunt. Quidā nāqꝫ per dominādi officiū. ſoli
dius deo appropinquāt. quidam impoſito ſibi
dignitatis honoꝛe deteioꝛes fiūt. Moyſes enim
accepto ducatu. familiarꝰ dei locucōnibus vte
batur. Saul vero filius cis. poſtq̄ ceptrū regni
ſuſcepit. p inobediētie ſupbiā deū offendit. Rex
ſalomō poſtq̄ patris ſui dauid ſedē obtinuit de
um offendit. Deus illū vltra omnes moꝛtales ad
numeroſi populi gubernacōnem ſapiētie mune
re donauit. ecōtrario vero ille ydolis templa fa
bricauit. Jherobo ā ſeruꝰ ſalomonis poſtq̄ reg
ni ſoꝛtitus eſt gubernacula ad idoloꝝ cultū decē
tribus iſrł. que erant in ꝑte ſamarie attraxit.
Per que exēpla euidēter oſtēditur quoſdam
in ſublimioꝛi ſtatu ad maioꝛē ꝑfectionē creſcere

quoſdã vero ſupcilium dñacõnis ad deteriora de
fluere. Per qđ vtrũqȝ intelligitur eos q̃ ad me
liora conſcendunt p domini auxilium ⁊ virtutem
animi poſſe id facere. et eos qui ad deteriora di
uertũt. p mẽtis imbecillitatẽ pitei ⁊ negligenci
am errare. Vñ dñs abſqȝ virtute fieri nõ debȝ
quã virtutem ſine dei auxilio nullatenus habȝ
Qui enim multa tuetur ſi nõ habet fortitudinẽ
nõ valet id agere. qm̃ magna magnis infeſta
cõibȝ ⁊ aduerſitatibȝ ſolẽt laborare. Omnis igit
q̃ preẽ hoc p̃mitus tõ animi intẽcõe pcuret ut
p omnia de dñi adiutorio non dubitet. Si nãqȝ
cepit in actib⁹ ſuis auxiliatorẽ habẽ dñm dño
rũ. null⁹ hoim ɔtẽptui habẽ poterit eius dñatũ
Nõ ẽ enim poteſtas ṅ a deo data. Ipſe eleuat de
ſtercore egenũ ⁊ ſedere facit cũ pricipibȝ popu
li ſui. Potentes deponit de ſede ⁊ exaltat humi
les. ut ſubditus fiat omnis mundus deo et ege
at gloria dei.

¶ Septim⁹ gradus.

Septim⁹ abuſionis gđ⁹ ẽ. xpian⁹ ɔtẽtioſus.
Qui cũ pticipacõnẽ nominis xpi p fidem ⁊
baptiſmum ſuſcepit cõtra criſti precepta. cadu
ca mundi delectamẽta diligit. Omne enim qđ
appetitur. aut propter eius rei dilectionem de
qua agitur aut pter alteri⁹ rei amorem q̃ ſub
odioſa ſpecie latet appetitur. Quemadmodum

verbi gratia bellū animoso cōpugnātiū confli
ctu. cum odiosa res sit. ꝓpter amorem victorie
et libratis pagitur. Et multe alie species dilecte
sub odioso labore vel formidine satis cōtentio
ſe expetūtur. Vn̄ patenter intelligitur. ad nichil
aliud contendi nisi ꝓpter dilcōnem speratam. sci
licet ad cōsequendū amabilem remuneracōem.
Qui igitur in mūdo presenti ex quacūq; causa
cōtendit. pspicue ostenditur qd ille diligit mū
dum. quē diligi per Johānem apostol9 spiritus
sancti sermo interdicit. quo ait. Nolite dilige
re mūdum neq; ea que in mundo sunt. Mundi
enim amor et dei pariter in vno corde cohabitare
non possunt. quēadmodū idem oculi celum pa
riter et terrā nequaq̄ aspiciunt. Sed querēdū
est si vere in mūdo aliquid sit qd amari debeat.
et quis sit ille mūd9 quem diligi diuina eloqui
a vetant. Terra ergo cum nascentib; ex ea et
metallis et animantib;. et pulchritudine vestiū
et oblectacōnibus ciborū. et hijs que ad hec per
tinent nō diligi precipiuntur. sed proxim9 ꝓpter
quē hec omnia facta sunt amari iubetur. Hec e
nim omnia predicta velut nō mansurā ad celestē
patriā pgētes comitari nequeūt. Proximi ve
ro velut mansuri regni coheredes semetipsos li
center inuicem diligūt. Quod ergo semp in mū
do non manet. cū mūdo pariter deficiet. Et ipse

mūd⁹ nō amari impat̄. ꝓxim⁹ aūt q̄ ē pars re
gni celeſtis in terra interi regnū celoꝝ petētibꝫ
nō incōgrue amat̄: dū in ſūma illa pr̄ia · inetnū
cohēs habebit̄. Preterea vero mūd⁹ pn̄s id
circo nō diligi impat̄. ne a dei dilectōne alien⁹
ſeculi dilectus q̄ſqꝫ efficiat̄. Nō ḡ debꝫ ɔtēdi qd
nō licet amari. Igit̄ xp̄ian⁹ q̄ hois xp̄i ſimilitu
dinē tenet · moꝝū q̄ꝫ ſilitudinē habē debꝫ. Xp̄i
an⁹ eni recte nemo dr̄ · niſi q̄ xp̄o moribꝫ coeq̄t̄
De xp̄o vero p ꝓphetā ita deſcribitur. Ecce puer
me⁹ quē elegi · elect⁹ meus · ɔplacuit ſibi in illo
aīa mea. Ponā ſpiritū meū ſup eum nō ɔtēdit
neqꝫ clamabit · neqꝫ audiet aliq̄s in plateis vo
cē ei⁹ Ecce xp̄s non ɔtēdit neqꝫ clamabit · et tu ſi
moꝝ criſti ſimilitudinē retinē cupis nō ɔtēdas
nec abuſiu⁹ in eccleſia criſtiana exiſtas Suis e
nim ſecutoibꝫ criſt⁹ precepit. Nolite vocari rab
bi. vnus eſt enim magiſter veſter q̄ in celis eſt
criſt⁹. Et patrē nolite vocare ſuper terrā · vnus
eſt enim pater veſter q̄ in celis eſt omnes autē
vos fratres eſtis. Quia ad ſupplicādū nobis
impauit dicere · ſic inquiēs orabitis. Pater no
ſter qui es in celis ſanctificetur nomen tuum
Fruſtra ergo cōtēdit in terra · q̄ patrē et patriā
ſe profitetur habere in celo · cuius poſſeſſor ne
mo efficitur · niſi q̄ de terrene patrie cōtēcōne ſe
curus habetur.

Octauus Gradus.

Octau9 abuſionis gradus eſt. paup ſupb9 qui michil habēs in ſupbiam extollitur. cū ecōtrario diuitibus ſeculi nō ſupbe ſapere per apoſtolū imperatur. Quid enim ſtollidius fieri poteſt. ꝙ illū qui per infimā miſeriam velut in terra abiectus a extrem9 atq3 humilis incedere a ꝯtriſtai debueāt ſupciliοſo ſuperbie tumore inflatam mētem contra dū erigere. Per qđ vicium lapſi corruerūt. qui ſūmo celi ꝯditi erāt culmine. Quid ergo vult q̄ſi potēs in terra ſuperbire. q̄ pre omnibus hominib3 debuerat humilis apparere. Sed ne de pauptate ſua triſticiam habeāt. q̄d a deo accepturi ſint paupēs attēdant. Jpſe etenim inquit. Beati pauperes ſpiritu quoniā ipſoꝝ eſt regnū celorum. Recta nāq3 diſpenſacōe miſericors dn̄s. celi regnum illis ꝓmittit. quibus regni terraꝝ participacōnem velut inter mortuos abſtulit. ut ipe diues in celi ſede appareat. qui in terra penitus michil ꝑcurat. Cauēdum vero pauperib9 ē ne dū per neceſſitatē terre regnū ꝑtereūt. p mētis imprudentiam etiā celoꝝ regna amittāt. Cū enim dei diſpenſacōne pauptatis neceſſitatē acceperint in ipſorum pēdet arbitrio vtꝝ pauperes ſpiritu ſint. Nō enim quibuſcūq3 pauperibus celorum regna ꝓmittuntur. ſed hijs tātūmodo. quib9

diuiciaꝝ inopiā aiaꝝ humilitas comitat̄. Pau
p enim humil̄ paup ſpiritu appellat̄. q̄ cū ege
nus foris cernitur int9 nūq̄ in ſupbiā eleuatur.
qm̄ ad ſequēda regna celorū plus valet mētis
humilitas. q̄ pn̄ciū diuiciarū tpalis pauptas
Etenim humiles q̄ bn̄ diuicias poſſeſſas habēt
poſſunt paupes ſpū appellari et ſupbos michil
habētes. haut dubiū ē beatitudine pauptatis
p̄uari. de q̄b3 vtriſq3 ſācta ſcriptura ita loq̄tur.
Eſt q̄ſi diues cū michil habeat. et eſt q̄ſi pauper
cum in multis diuicijs ſit. Nobilis ergo inopia
eſt mentis humilitas et inepte diuicie ſunt ani
morum enormitas. Prouidendum ergo pau
peribus eſt. ut ſemetipſos q̄les ſint intelligāt.
et qd rebus ꝯſequi non valent mentis tumore
ſupbire deſināt.

Nonus Gradus.

NOnus abuſionis ḡdus eſt rex iniqu9 quē
cū iniquorū correctorem eſſe oportuerit eti
am in ſemetipſo nominis ſui dignitatem non
cuſtodit. Nomē enim regis intellectualiter hoc
retinet. ut ſubiectis omnibus rectoris officium
procuret. ſed qualit̄ alios corrigere poterit qui
ꝓprios moēs ne iniq̄ ſint nō corrigit. quoniam
iuſticia regis exaltatur ſolium et in veritate ſo
lidant̄ gubernacula populorū. Juſticia vero re
gis ē. neminē iniuſte p potenciā opprimē. ſine

accepcōne psonarū inter vir͡ꝫ et proximū suum iudicare. Aduenis ꝛ pupill ꝛ viduis defensorē esse furta cohibere. adulteria punire. iniquos non exaltare. impudicos ꝛ histriones non nutrire. impios de terra pdere. patricidas ꝛ periurātes viuere nō sinere. Ecclesias defendere. pauperes elemosinis alere. iustos sup regni negocia cōstituere. senes ꝛ sapiētes ꝛ sobrios consiliarios habere. Magoꝝ ꝛ arioloꝝ ꝛ phitonissarum supsticōnibꝫ non intendere. iracundiā differre. patriā fortiter et iuste cōtra aduersarios defendere. p omnia in deo cōfidere. psperitatibus nō eleuare animum. Cuncta adūsa pacient ferre. fidem catholicam in deum habere. filios suos nō sinere impie agere. Certis horis oracōibꝫ insistere. ante horas ꝯgruas non gustare cibum. Ve enim terre cui⁹ rex puer est. ꝛ cuius principes mane ꝯmedunt. Hec regni psperitatem in pñti faciūt. ꝛ regem ad celestia regna meliora pducunt. Qui vero regnū suum scdm hanc legem nō dispēsauerit multas ni mirꝫ imperij aduersitates tolerat. Idcirco enim sepe pax populorum rumpit et offendicula etiā de regno suscitant. terrarum quoqꝫ fructus minuūtur. et seruitia populorū prepediunt. multi ꝛ varij labores psperitatem regni inficiūt. Caroꝝ ꝛ liberorum mortes tristiciā cōferunt hostium incursus

prouincias vndiqꝫ vaſtant. beſtie armentorū ⁊ pecorum greges dilacerant. tempeſtates aeris ⁊ hemiſperia turbata terrarum fecunditatē ⁊ maris miniſteria ꝓhibent. et aliquando fulminum ictus ſegetes ⁊ arborum flores ⁊ panpinos exurunt. Super omnia vero regis in iuſticia non ſolum preſentis impij faciem obfuſcat ſed etiam filios ſuos ⁊ nepotes. ne poſt ſe regni hereditatem teneant obſcurat. Propter piaculum enim ſalomonis regnum domus yſrael dominus de manibus filiorum eius diſperſit. Et propter iuſticiam dauid regis. lucernam de ſemine eius in iheruſalem reliquit. Ecce quantum iuſticia regis in ſeculo valet intuentibꝫ perſpicue patet. Pax populorum eſt tutamentum patrie. emunitas plebis munimentum gētis. Cura languorum. gaudium hominum. Temperies aeris. ſerenitas maris. terre fecūditas. ſolacium pauperum. Hereditas filiorum. et ſibimetipſi ſpes future beatitudinis. Attamen ſciat qꝺ ſicut in trono hominis primus ꝯſtitutꝰ eſt. ſic ⁊ in penis ſi iuſticiam non fecerit primatum habiturus ē. Omnes nāqꝫ quoſcumqꝫ peccatores ſub ſe in preſenti habuerit. ſupra ſe modo miſerabili in illa futura pena habebit.

Decimus gradus.

Decimus abuſionis grad⁹ ē. ep̄s negligēs.
Qui gradus ſui honorē inter homines req̄
rit. ſ; miniſterij ſui dignitatem curam deo pro
quo legacōne fungitur nō cuſtodit. Primū nā
q̄ ab ep̄o quid ſui noīs dignitas teneat inqui
ratur. quoniā ep̄s cum grecū nomē ſit ſpecula
toꝛ interp̄tatur. Quaē vero ſpeculatoꝛ ponatur
et quid a ſpeculatoꝛe requiratur. dn̄s ipſe denū
dat cum ſub ezechielis ꝓphete pſona ep̄o offi
cij ſui racōez denūciat. ita inquiēs. Speculatoꝛē
dedi te domui iſrl'. Audiens ergo ex oꝛe meo ſ
monem ānūtiabis eis ex me. Si autem videris
gladium ferientem et ānunciaueris ut reuertat
impi⁹ a via ſua. ipſe quidē impius in iniq̄tate
ſua moꝛietur. ſāguinē aūt ei⁹ de manu tua req̄
ram. ſi autē tu ānuntiaueris et ille nō fuerit re
uerſus ipſe quidē in iniquitate ſua moꝛietur. tu
autem animā tuam liberaſti. Decet ergo ep̄m
qui omniū ſpeculatoꝛ poſitus eſt. peccata diligē
ter attendere. et poſtq̄ attēderit. etiam coꝛrige
re. Et ſi non potuerit. iuxta euāgelij regulā ſce
lerū oparios declinare. Si enim inquit in euan
gelio. peccauerit in te frater tuus. coꝛripe eum
inter te et ipſū ſolū. ſi te audierit. lucratus es fra
trem tuū. Si autem te non audierit adhibe ad
huc tecū vnum vel duos ut in oꝛe duoꝝ aut tri
um teſtimoniū ſtet omne verbū. Qd ſi et illos

nō audierit. dic eccleſie. ſi aūt nō audierit eccle
ſiā ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publican9. Tali or
dine expellēd9 ē. q̄cūq3 doctori epo adherere cō
tēpnit. ⁊ q̄ tali ordine expulſ9 fuerit. ab alio do
ctore. ſine epō recipi nō deb3. De ſacerdote i lege
ſcribit. Viduā ⁊ repudiatā nō accipiat vxorē
Qui & excomunicatū a catholico illo nō pmittē
te recipit ↄtra ſcripturē ſtatuta agit. Hac racōe
epm ad eos q̄b3 in ſpeculacōe p̄poſitus ē eſſe o3
ceterꝝ q̄l in ſemetipſo eē debeat paulus apl's ex
ponit. vt ad ḡdū veniēs ſit ſobri9 prudēs. ſapi
ēs. modeſt9. hoſpital. filios habēs ſubditos. cū
omni caſtitate. teſtimoniū hn̄s bonū ab hiis
q̄ foris ſūt. pferēs doctrinarū fidelē ſermonē,
āte cpatū non plus q̄ vnā hn̄s vxorē. nō pcuſ
ſor nō bilinguis. non ebrioſus non neophitus
ut p hec ipſe prius oñdat in ope. qd alios doc3
ſmone doctrine. Caueāt ergo negligētes epi
qd in tpe vindicte dn̄s p ꝓphetā ↄq̄rit. Paſto
res demoliti ſūt populū meū. nō paſcebant pa
ſtores gregē meū: ſ3 paſcebāt paſtores ſemetip
ſos. S3 poci9 pcurēt id in qd cōſtituit eos dn̄s
ſup familiā ſuā. dare ill' cibū in tpe ſuo. mēſurā
tritici. purā. ſ. et pbatā doctrinā q̄tin9 veniēte
dn̄o mereātur audire. Euge ſerue bone ⁊ fidel'
quia in pauca fuiſti fidelis ſupra multa te cōſti
tuā intra in gaudiū domini tui.

Vndecimus Gradus.

Vndecimus abuſionis gradus eſt. plebs ſi
ne diſciplina: que dū diſcipline excercitaci
onibus non ſeruiūt. abſq; diſcipline rigore non
euadit: atq; idcirco pſalmiſte vocibus indiſci
plinate plebi predicatur. Apprehēdite diſcipli
nam ne quādo iraſcatur dn̄s. Diſciplina vero ē
morū ordinata correctio: et maiorū precedētium
regularis obſeruacō. De qua diſciplina paul9
apoſtolus ita loquit̄. In diſciplina pſeuerate
tāq̄ filijs vobis offert ſe deus. qđ ſi extra diſci
plinam eſtis cuius pticeps facti ſunt omnes. er
go adulteri et non filij eſtis. Qui ergo adulteri
et indiſciplinati ſūt celeſtis regni hereditatē nō
capiūt. Filij aūt paterne diſcipline correctores
ſiūt. et hereditatē qn̄q; ſe recipe poſſe nō deſpe
rāt. De q̄ etiā diſciplina yſaias in diſciplinate
plebi predicat dicens. Quieſcite agere peruer
ſe: diſcite bene facere. Et item pſalmiſta cū ſum
ma voce pſallit dicēs. Declina a malo et fac bo
nū. Infelix ergo eſt qui abicit diſciplinā. Au
di etenim extra aliquid. milites qui dn̄m cruci
figētes non ſciderūt tunicā: ſed qui eccleſie ſcin
dunt diſciplinam tunicā ſcindere videtur. Sicut
enim tunica totū corpus preter caput tegitur:
ita diſciplina omnis eccleſia preter criſtū ꝓte
git et ornatur. Ipſa vero tunica cōtexta fuerat

de ſuper per totum. quia eadem diſciplina eccleſi e a dño de celo tribuitur et integratur. De q̄ do minus cum ad patrem aſcenderet poſtq̄ reſur rexit a mortuis ad apoſtolos ſuos loquebatur Vos autem ſedete in ciuitate quo aduſq; īdu amini virtute ex alto. Tunica ergo corporis xp̄i ē diſciplina eccleſie. Qui autē extra diſciplinā ē alienus eſt a corpore criſti. Non ſcindam⁹ illā igitur. ſʒ ſorciamur de illa: nō ſoluam⁹ quitq̄ de mādatis xp̄i ſʒ vnuſquiſq; in q̄ vocatus ē in eo ꝑmaneat apud deum.

Duodecimus Gradus.

Duodecimus abuſionis grad⁹ ē populus ſine lege. Qui dū dei dicta. et legū ſcīta ɔtēp nit per diuerſas errorū vias eumdem ꝑdicōnis laqueū incurrit. De q̄b; vijs ſub ꝑſona preuari catoris populi humanū gen⁹ ꝓpheta ita deplā git. Nos autē ſicut oues errauim⁹. vnuſquiſq; in viā ſuā declinauit. De q̄b; etiā vijs eadē ſapi ētia loquitur per ſalomonē. Multe vie videtur hoīb; recte. nouiſſima earū ducunt ad mortē q̄ vtiq; multe ꝑdicōnis vie tūc incedūtur. cum v na regal' via. lex dei videlicet que neq; ad dex teram neq; ad ſiniſtrā declinat per negligenciā deſeritur. De qua ſcilic; via domin⁹ ihēſus xp̄s q̄ ē finis ad iuſticiā legis omni credēti denūciat Ego ſū via. veritas et vita nemo venit ad prē;

niſi p me. Ad quã viã omnes homines cõitere
inuitat dicẽs. Venite ad me oẽs qui laboratis
ꝛ onerãti eſtis. Nõ eſt pſonarũ accepcõ apud de
um. vbi non ẽ iudeus ꝛ grecus maſcul9 ꝛ femi
na. ſeruus ꝛ lib. barbar9 ꝛ ſitha ſꝫ omnia et in
omnib; xp̃s. Omnes enim vnũ ſũt in xp̃o ihũ
dñ̃ & xp̃s finis ẽ legis. q̃ ſine lege ſunt ſine xp̃o
ſũt. Igitur popul9 ſine lege. popul9 ſine criſto
eſt. Abuſiuũ ergo ẽ in tpibus euãgelij populũ
fieri ſine criſto. qñ aplis in cunctas gẽtes licen
tia predicacõis data eſt. qñ tonitruũ euãgelij
p cũctas ſeculi ptes intonuit. qñ gentes q̃ non
ſectabãt iuſticiã apprehẽderũt iuſticiã. Quãdo
qui lõge fuerũt facti ſũt ppe in ſãguine criſti q̃
aliquãdo nõ populus nũc autẽ populus ſãctus
in criſto. qñ eſt tps acceptabile. ꝛ dies ſalutis
ꝛ tẽpora refrigerij in ɔſpectu altiſſimi. quãdo
vnaqueqꝫ gẽs habꝫ teſtẽ reſurrectionis. quãdo
ꝓteſtatur dñs. Ecce ego vobiſcũ ſũ omnib9 di
ebus vſqꝫ ad ɔſũmacõnem ſeculi. Nõ ſimus ita
qꝫ ſine criſto in hoc tpe tranſitorio. ne ſine no
bis xp̃s eſſe incipiat in futuro.

Explicit liber iſte. Deo laus.

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A B C D E F G H I J K L M N
x·rite
0 1 2 3 4 5 6 mm